کورد دوژمنی خۆت بناسە

رەفیق پشدەری

بەرگی دووەم

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

خوێنەرانی بەڕێز:

دڵنیاتان دەکەم لەوەی هیچ گروپو لایەنێکی سیاسی هانیان نەداوم ئەم کتێبە دەرکەمو پەیوەندیشم بەهیچ ڕێکخراوێکەوە نیە, هەروەها دەرکردنی ئەم کتێبە تەنها بەبڕیاڕی شەخصی خۆمو هاوسەرەکەم ئێران فەیزولا بەگیو رووباری کچمو بازیانو رەوەزی کوڕم بوو کەهانیاندام بۆ دەستکردن بەنووسینی، بەو نیازەی کەهەستی نەتەوایەتیو نیشتیمانپەروەرێتیی کورد بگێڕمەوە بۆ رۆژی راپەڕینەکەی ١٩٩١و هەوڵدان بۆ تێکنەچوونی ئەم ئەزمونە بەهاریکاری سیاسەتمەدارو نیشتیمانپەروەرانی کورد لەدەرەوەو ناوەوەی وڵات, هەروەها یەکخستنەوەی کورد لەژێر ئاڵای کوردستان. بەڵام کەسوکارم لەبەر باری ئەمنییان رێگرییان لێکردم, بۆیە هەر بەکوردیش نوسیومە چونکە باس لەکێشەی کورد د زۆرێك لەوانەی بەشی یەکەمیان خوێندبووەوە پرسیاریان لێدەکردم مەبەستت چیە لەدوژمنی کورد..؟ گوتم: ئەوەی باش کتێبەکەم بخوێنێتەوە بۆی دەردەکەوێت کەدوژمنی کورد, بێگانە نیە بەتەنها..! بەشی یەکەمم بەچلو پێنج ڕۆژ دەرکرد بەڵام ئەم کتێبە بەشەش مانگ, ئەویش بەیارمەتی کەسێکی نزیکی خۆم. هانام بۆ چەند نووسەرو ڕۆشنبیرێك برد بۆ یارمەتیدانم بەڵام لەترسدا کۆمەکیان نەکردم. بەشی یەکەمم لە ١٧/تەموزی ١٩٦٨ەوە دەستی پێکرد چونکە صدام لەڕوخاندایە هەر بۆیە حەزم کرد پێش تیاچوونی, ئەو زانیارییانەی دەیزانم لەسەر بەعس, بڵاوی بکەمەوە. واش بەتەمابووملەبەشی دووەمدا کورتەباسێکی بنەماڵەی خۆمان بکەمو بەدوورودرێژی باس لەدامودەزگا

ئەمنیەکانی رژێم بکەمو ناوەڕوەکی ئەم بەشە ئێستا هی بەشی چوارەم بوو بەڵام لەبەرباروددۆخی ئێستای کوردستان بەپێویستم زانی کەبیهێنمە بەشی دووەمەوە نەوەك تیرۆرمبکەن یان بمفرێننو نەتوانم ئەو راستییانە بگەینمە جەماوەر, ئینجا پشت بەخوا باسیدەزگا ئەمنیەکانی لەگەڵ بەسەرهاتەکانی ١٩٦٣-١٩٨٤, لەبەشی سێیەمدا دەکەم, ئەویش ئەگەر مردن مۆڵەتیدام.

هەندێك لەو کەسانەی ئاگاداری من بوون کەدەنوسم, لێیان دەپرسیم ئایا تۆ بەپشتیوانی لێپرسراوێك ئەم زنجیرە کتێبە دەنوسیت؟ گوتم: نەخێر گەورەترە! گوتیان حزبە؟ گوتم: نەخێر گەورەترە! گوتیان کەواتە دەوڵەتە, چ دەوڵەتێکە پێمان بڵێ؟ گوتم: نەخێر گەورەترە، خوایە..! (حسبی الله ونعم الوکیل). لەسەر بەشی یەکەم, کوڕانی مەلامستەفا بەنهێنی بڕیاری تیرۆرکردنیان دەرکردم بەڵام پ.د.ك. پێیان گوتم راکە کوڕانی مەلامستەفا دەتکوژن. بەهەمان شێوە ئافرەتێکی بەعسی کورد خەڵکی هەولێر هات

پێیراگەیاندم کەسەدام بڕیاری فڕاندنی دەرکردویت، راکە.

بۆیە بەناچاری خۆمو هەردوو کوڕەکەم، سێ خێزان رامانکرد بۆ سلێمانی, ئێستا لەخانوویەکی کرێدا دەژین, ژمارەمان ١٢ کەسە, ئەم بەشەی کتێبەکەم لەژوورێکدا تەواوکرد درێژییەکەی سێ مەترەو پانییەکەی مەترو نیوێکە, ئەو مێزەی لەسەری دەنوسم سی دیناری پێدراوە لەمەزادخانەکە. لەماوەی ئەم چەند مانگەدا کەسەرقاڵی تەواوکردنی کتێبەکەبووم زۆر بەکەمی چومەتە دەرەوە، خۆ ئەگەر نەیانهێشت لێرەش دانیشم زەوی خوا فراوانە. هەندێك لەو بەڕێزە کوردپەروەرانەی لەلندن دادەنیشن تەلەفونیان بۆ کردم گوتیانوەرە بەشی دووەم لەلای ئێمە بنوسە یارمەتیت دەدەین، گوتم: یەکەمم لێرە نوسیوە گرفت نەهاتۆتە رێم, خوا یاربێت بۆ نوسینو بڵاوکردنەوەی بەشی دووەمو سێیەمو چوارەمو پێنجەمیش هەر لەسلێمانی دەبمو هیچ گرفتێکم تووش نابێ. بەڵام ئەوەی جێی داخە هیچ بەڵگەنامەیەکم نەماوە چونکە هەندێکی، ساڵی ١٩٦٢ ماڵەکەم لەلایەن ڕژێمی قاسمەوە پشکنییان کەدەستگیر کرابووم دەکەوێتە بەردەستیانو دەیبەن. ئینجا لەدوای ئەوەی کەشفبوو لەکودەتاکەی نازم گزاردا بەشداربووم دوای ئەوەی کەرامکرد بەخوالێخۆشبووی دایکمو براژنە سەبریم (کەئێستا لەڕانیە دەژی) راگەیاند هەرچیم داونەتێ لەبەڵگەنامە بیسوتێنن، ئەوانیش هەموویان سوتاند. دواتر ئەو بەڵگەنامانەی لەلام مابووەوە لەگەڵ دەمانچەیەکی (کاتم صەوت) [*]دا کەکاك مەسعود بۆی ناردبووم, کەلە١٩٧٦/٩/١٤دا گیرام, ماڵەوەمان پێش ئەوەی ماڵەکە بپشکنن لەناویان بردبوون.

لەدنیادا تەنها قەرزاری شەش کەسم، یەکەم خوا، دووەم دایکم چونکە ئەو هۆشەی هەمە بەهی ئەوی دەزانم، سێ یەم ئەو بەڕێزەی لەبەغدا پێی گوتم حوکم دەدرێی بەئیعدام خۆت رزگاربکە، چوارەم ئەو برا پارتییەی پێی گوتم راکە کوڕانی مەلامستەفا دەتکوژن، پێنجەم ئەو خوشکە کوردە بەڕێزەی ئاگاداریکردمەوە کەبڕیاردراوە صدام بمفڕێنێت، شەشەم ئەو بەڕێزەی لەژێر دەسەڵاتی پارتی دەریکردم، داواکارم خوای گەورە پاداشتی چاکەیان بداتەوە چونکە پاداشتی ئەوان لەتوانای مندا نیە.

زۆر سوپاسی حکومەتی هەرێمی کوردستان دەکەم کەتوانیومە بەهۆی ئەم ئازادییەی ئێرە تائێستا دوو بەش دەرکەمو هیچ گرفتێکیان نەهێناوەتە رێم.

خزمەتکاری کوردو کوردستان

رەفیق پشدەری

---

[*] سوپاس بۆ خوا کەئەو دەمانچەیە فەوتاو بەکارم نەهێنا, چونکە ئەمڕۆ هەواڵیان بۆ کەسوکاری کوژراوەکان دەناردو دەیانگوت رەفیق پشدەری کوڕەکەی ئێوەی کوشتووە.

چەند روونکردنەوەیەك لەسەر بەشی یەکەم

بەڕێزان کەسانێکی یەکجار زۆر لەوانەی کتێبەکەی پێشومیان خوێندبوەوە چەند پرسیارو ئامۆژگارییەکیان ئاراستەکردم لەسەر ئەو باباتانەی کەباسمکردوون گوایە رووداوەکان روون نینو بەشێکیشیان بچربچرن, منیش هەولّمداوە بەپێی توانا ئەو هەلاّنە لەم کتێبەدا دووبارە نەبێتەوە. راستە زۆر شتی نهێنی هەیە بەشاراوەیی بەجێم هێشتووە, بەلاّم دلّنیاتان دەکەمەوەو پەیمانتان دەدەمێ کە بەدوورودرێژیو بەئەمانەتەوە ئەوەی دەیزانم بیخەمە بەردەمی ئێوەی بەرێز, پەردە لادەدەم لەسەر زۆرێك لەو زالّمو پیاوکوژو ئەوانەی لەژێر دروشمی کوردایەتیدا خەزێنەی میللەت تالاّندەکەن, چەند کەسێك لەوانەی پەیوەندی ئاشکراو نهێنییان لەگەلّمدا هەیەو بەشێك لەکتێبەکەمیان پەسەند نەکرد بەپاساوی ئەوەی صدام حسین ناڕوخێتو لەوانەیە ڕۆژێك لەڕۆژان بێتەوە, پێیان گوتم دەبوایە چاوپۆشیت لەهەندێك رووداو بکردایە کەیەکێك لەوانە ئەوەیە کە لە١٩٧٦/٩/١١دا, صدام داوای لێکردبووم کەپیلان بۆ تیرۆرکردنی مام جەلال دابڕێژم, هەروەها پێیان گوتم پێویستی نەدەکرد لەدوای ئەم هەموو سالاّنە, ئەم جۆرە رووداوانە بلاّوبکەیتەوە, بەلاّم من پەیمانم بەخوای خۆم داوە کەهەرچی بەسەرهاتێك ئاگاداربووبمو دەبێتە هۆی بەرچاوڕوونی خەلّکی ئەمولاّتە بێکەسە, لەڕاستییەکان بێدەنگ نابمو دەینوسم ئەویش لەڕوانگەی ئەو فەرمودە بەنرخەی پێغەمبەر (د.خ) کەدەفەرموێت (الساکت عن الحق شیطان اخرس). ئێستاش لەسەر داوای ئەو نیشتمانپەروەرانەی بەدوای راستییەکاندا وێلّن, بریارمدا کەزۆرتر لەسەر راستییەکان بنووسم وەك لەوەی بریارمدابوو, هەروەها بەسەرهاتەکانی (کورد, دوژمنی خۆت بناسە) درێژە پێبدەم.

کتێبەکە, بەپشتیوانی خودای گەورە دەنوسم, بەبێ ئەوەی بەهیچ جۆرێك ترسی هیچ کەسو هیچ لایەنێك لەدلّمدا هەبێت. شایەنی باسە کەلەبەرگی یەکەمدا, بەکورتی باسم لەڕوداوەکانی نێوان حزبی بەعسو صدام حسینو بارزانی کردووە بۆیە لەم بەرگەدا بەدوورودرێژی راستیی ئەم رووداوانە بۆ جەماوەری گەلی کورد ئاشکرا دەکەم بۆ ئەوەی نەوەی دوارۆژ شارەزاو ئاشنابن بەدۆستو دوژمنی گەلەکەیان.

چەند کەسێك کە لەحکومەتی شای ئێران زۆر نزیکبوونو لەدەورویپشتی بارزانیدا کاریان دەکرد داوایان لێکرد کەدۆستایەتیو پەیوەندی لەگەلّ حکومەتی رەزا شاو CIAو ئیسرائیل نەپچڕێنێت, بەبیانوی ئەوەی کەصدام پەیوەست نابێت بەو رێکەوتننامەیەی لە١١ی ئازاری ١٩٧٠ مۆریانکردووە, هەروەها CIAنەیدەویست ئەم رێکەوتننامەیە دەوری خۆی ببینێتوسەرکەوتوبێت هەر بۆیە هیلّمز کەبەرێوەبەری دەزگای C.I.A بوو, کرا بەبالّوێز لەبالّوێزخانەی ئەمریکا لەتارانو لەئەنجامدا دیاربوو رووداوەکان سەری بۆ پیادەکردنی ئەو پیلانەی C.I.A دایرشتبوو دەکێشا, ئەویش بەوەی کەڕۆژ بەڕۆژ پەیوەندی نێوان بارزانیو C.I.A لەزیادبونو توندوتۆلّبوندابوو لەچاو ئەو رۆژگارانەی پێش بلاّوکردنەوەی رێکەوتننامەکەی ١١ی ئازار,

هەروەها نوێنەری ئیسرائیلیەکانیش بەئاشکرا لەحاجی ئۆمەران لەناو خەیمەکاندا هاتوچۆیان دەکرد. ئەمانە رووویانـدەدا لەکاتێکـدا هـەموو دەزگاکـانی حزبـی بـەعس بـەپیلانێکی داڕێـژراو لەلایـەن صـدام حـسێنەوە لەسەنگەردابوونو ئاگاداری هەموو جموجۆڵێکی بـارزانی بـوون, بـەبێ ئـەوەی بـارزانی رەچـاوی ئـەوە بکـات کەئەم پەیوەندییـە گەرمـەی لەگـەڵ ئـەو سـێ لایەنـەی کـەناوم بـردووە, جێـی نیگەرانیـەکی زۆر زۆر دەبێـت لەلایەن حزبی بەعسەوەو ئاکامێکی زۆر ئاڵۆزو نادروستی لێدەکەوێتەوە.

ئەم رووداوانە لەکاتێکدا روودەدەن کەبارزانیو صدام لەلوتکەی خۆشیی مـۆرکردنی بەیاننامەکـەدا بـوون. سەرکردەکانی بەعس بەتێکرایی گەیشتبونە ئەو باوەڕەی کـەبارزانی بەهـەموو باوەڕێکـەوە رێکەوتننامەکـەی مۆرکردووەو باوەڕی پێیەتی, بۆیە بەعسییەکان بەئاشکرا بەمنیان راگەیاند گوتیان (کذب اذا احنا نقول عندنا صدیق, احنا عندنا صدیق واحد بین الاکراد, روحوا کلکم التحقوا بالبارزانی, قوة بارزانی قوة البعث).

ئەو پەیوەندییەی نێوان بـارزانیو رەزا شـاو C.I.Aو مۆسـادی ئیـسرائیلی, بـوو بـەهۆی ئـەوەی دەزگـای موخابەرات زۆر بەوردی جێ پێیەکانی بارزانی هەڵگرێتو لەسەرانسەری عێراقـدا, رۆژانـە بـەراپۆرت ئاگـاداری حکومەتیان دەکردەوە لەجموجوڵی بارزانیو دەسـتەودایرەکەی. بـۆ نمونـە ئەفـسەرێکی ئیـسرائیلی بـەهۆی عەبدولوەهاب ئەتروشییەوە تـوانی بگاتـە پارێزگـای رمـادیو بـەهۆی یارمـەتی ئەمـەوە جـارێکی تـر حـەوت خێزانی جولەکە لەبەغداوە بۆ ئێران بەرێدەکرێت. گەلێك لەم دەنگوباسـانەو زیـاتریش لەمـە لەڕاسـتو لـەدرۆ دەگەیشتنەوە بەردەمی دەزگا سیخوڕییەکان تا کار گەیشتە ئەوەی بەشی زۆری سـەرکردایەتیی نەتـەوەییو هەرێمایەتی (بەعس) بکەونە گفتوگۆ لەگەڵ ئەحمەد حەسەن بەکرو صدام حسیندا, بەتایبەتی صدام, چونکە ئەو دەوری راستەوخۆی هەبوو لەرێکەوتننامەکەی ١١ی ئـازاری ١٩٧٠داو گوشـاریان بخەنـە سـەر بـۆ ئـەوەی هەڵوێستێکی توند پیشان بدەن بەرامبـەر ئـەو کارانـە, ئـەوەبوو بکـرو صـدام, بڕیـاری تیرۆرکردنـی بـارزانی دەدەنو داوا لەنازم گزار دەکەن کەئەم کارە جێبەجێ بکات, ئەوەبوو ویستیان لەرێگای ئەو مەلا داماوانـەوە تیرۆری بکەن کەئاگاداری هیچ نەبوون.

تێبینی

رێکەوتننامەی ١١ی ئازار ١٩٧٠, گەورەترین رووداوبوو لەمێژووی کورددا, بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا خـەڵکێکی زۆر هـەبوو پێیـان نـاخۆش بـوو لەوانـە بـاڵی مەکتـەبی سیاسـی _ مـام جـەلالو ئەفـسەرانی سـوپاو سـەرۆك جاشەکانو تێکرای سیخوڕەکان, هەروەها باباعەلی شێخ مەحمود بەم رێکەوتنە بەجۆرێك دڵگـران بـوو کاتێـك شەفیق ئەحمەد ئاغا دەچێتە لای لەبیروت داوای لێـدەکات بگەرێتـەوە بـۆ لای بـارزانی, لەوەڵامـدا گوتبـووی (ئەگەر قولاپی ماسیشم لەلوت بکەن ناگەرێمەوە بۆ لای بارزانی).

ئەوانـەی بـاسمکردوون خۆشـحاڵ نـین بەرێکەوتننامـەی ١١ی ئـازار, نمونـەشمان لـەو کەسـانەی کەلـەناو دەسەڵاتی رژێمدا پێیان ناخۆشبوو ئەم رێکەوتننامەیە بکرێت عەمیـد تـەها شەکەرچـی دەهێنمـەوە کـە(قائـد

فرقە) بوو، ناڕەزایی پیشاندانی ئەم پیاوە لەناو ئەفسەرەکاندا دەگاتەوە صدام ئەویش دەنێرێت بەشوێنیداو کەدەگاتە لای صدام وەڵامدانەوەی سەلامەکەی بەزلەیەك دەدرێتەوەو پێشی دەلێت ئەگەر بێتو ئەم جارە ببیستمەوە کەناڕەزاییت دەربڕیوە بەرامبەر بەبڕیارەکانمان ئەوا سەرت لەملت دەکەینەوەو دەبێت لەماوەی ٢٤ کاتژمێردا بەغدا بەجێ بهێڵێتو بچیت بۆ باڵوێزخانەی عێراقی لەهندستان لەبەشی سوپا دەستبەکاربیت.

ئەوانەی لەسەرەوە باسمانکردون، لەبەر ئەوەی هیچ دەسەڵاتو توانایەکیان نەبوو بۆیە خوازیاربوون سەریان سەلامەت بێت. لێرەدا پرسیارێك دێتە پێشەوە: ئایا بارزانیو صدام کامیان تاوانباربوون بەپوچەڵکردنەوەی ڕێکەوتننامەکەی ١١ی ئازار؟ لەوەڵامدا دەڵێم هەڵوێستو هەڵسوکەوتی هەردوولایان ئەوەندەی کەمن ئاگادارم دەخەمە ڕوو ئینجا بڕیاری کۆتایی بۆ خۆتان دادەنێم.

بارودۆخی ناوخۆی بارزانی بەشێوەیەك بوو (پ.م)ەکانی باڵی مەکتەبی سیاسی _ جەماعەتی مام جەلال تەقەی تفەنگیان بەئاسانی دەگەیشتە بارەگای بارزانی، لاوازییەکی زۆر دیاربوو بەهێزەکەیەوەو زۆر بەکەمیوەڵامی ئەو بەرەنگارییەی بۆ دەدرایەوە.

لەباری دەرەوەشدا، سیاسەتەکان بەپیلانێکی زۆر تونودوتوڵ لەلایەن ڕۆژئاواوە داڕێژرابوون، ئەوەبوو تاران باسی کودەتای دەکرد بەسەر حوکمی بەعسدا کەئەم پیلانە بەسەرۆکایەتی شاو دستبەکاربونی عبدالغنی الروای جێبەجێ دەکراو بڕیاربوو کەدوای سەرکەوتنی کودەتاکە مەلامستەفا بنێرن بۆ حەج، دوای ئەوە بۆ خۆی بێتەوە لێرە نیشتەجێ ببێ، بەبیانوی ئەوەی کەکوردو عەرەب هەردوکیان موسڵمانن حزبی بەعسیش نەما ئیتر کورد لەوە زیارتر چی دەوێت.

ڕوسیا دوور بەدوور چاودێری ئەو بارە ناهەموارەی دەکرد کەبەسەر حکومەتی بەعسو بارزانیدا هاتووە، ئاگاداربوو کەباری ناوخۆی عێراق بەرەو چ گێژاوێك سەردەکێشێت، بۆیە کەبیرۆکەیەکی دەستکەوت لەو پیلانەی کەڕەزاشا بەبۆچونی ڕۆژئاوا کێشابووی دەستبەجێ یەکێك لەڕۆژنامەنوسەکانی خۆی دەنێرێت بۆ عێراق کەناوی پریماکۆف بوو بۆ ئەوەی قەناعەت بەحکومەتی بەعس بکات کەلەگەڵ کورددا دابنشێت بەسەرۆکایەتی بارزانی. ئەوەبوو وەکو هەموو لایەك ئاگادارن ڕێککەوتننامەی ١١ی ئازار ١٩٧٠ مۆرکرا، کەبوو بەهۆی ئەوەی حکومەتی عێراق لەکودەتاکەی کەبۆ لەناوبردنی داڕێژرابوو ڕزگار ببێتو لەهەمانکاتدا پاڵپشتێك بوو بۆ خودی بارزانی بۆ ئەوەی باڵادەست بێت لەکوردستانداو لەو گێژاوەی تێی کەوتبووو لاوازی کردبوو، بێتە دەرەوە.

دوابەدوای مۆرکردنی ڕێککەوتننامەکە حکومەتی بەعس بەهەموو شێوەیەك هەوڵیدەدا کە لەبارزانیو گەلی کورد نزیکببێتەوە، زۆر حەزی دەکرد بەهەموو شێوەیەك گومانو دووبەرەکیو پێکاهەڵپڕژان جارێکی تر دروست نەبێتەوەو نەمێنێت لەنێوانیانو بۆ دەربڕینی پاکیو ڕاستی هەڵوێستی خۆی، صدام ، کەئەو کاتە جێگری سەرۆك بوو، داوای لەبارزانی کرد کەیەکێك لەکوڕەکانی بکرێت بەجێگری سەرۆك، بەڵام بارزانی

فەرمووی بنەماڵەی ئێمە فەرمانبەریی حکومەت پەسەند ناکات. ئەوەبوو بارزانی پێشنیاریکرد کەحەبیب محەمەد کەریم دابمەزرێنێت بەجێگری سەرۆك, بەڵام بەعس ئەمەی بەتوانج زانی لەبەر ئەوەی کەئەم پیاوە ئێرانییەو بەلای بەعسەوە لەو ئاستە شیاوەدا نەبوو کەببێت بەجێگری سەرۆك. لەگەڵ ئەمانەشدا حزبی بەعس هەر سوربوو لەسەرئەوەی کەکورد بەشداربێت لەدەسەڵاتدا بۆیە لەدانیشتنێکی سەدام لەگەڵ بارزانیدا, پێشنیاریکرد کەفوئاد عارف ببێتە جێگری سەرۆك بەڵام بارزانی دەستی خستە سەرشانی فوئاد عارفو گوتی (منو کاك فوئاد کارمەندی ناکەین).

حزبی بەعس داوای لەبارزانی کرد کەچەند ئەندامێکی پارتی دیموکراتی کوردستان بنێرێت بۆ ئەوەی بەشداربن لەدەسەڵاتدا, لەمەشدا بارزانی دوو ئەندامی پارتی نارد کەهەردوکیان جێی گۆمانێکی زۆرو لەهەمانکاتدا خاوەنی ئاستێکی کۆمەڵایەتی نزم بوون, ئەو دوو کەسە عبدالوهاب ئەتروشیو هاشم عقراوی بوون. دوای چەند مانگێك وردەوردە بەئاشکراو نهێنی پەیوەندیەکانی بارزانی لەجاران بەهێزتر بوو لەگەڵ شادا, لەهەمانکاتدا پەیوەندی لەگەڵ جولەکەدا تازەکردەوە بەڵام بەشێوەیەکی بەهێزتر لەجارانو زۆر بەنهێنی.

هێڵمز کەبەرێوەبەری C.I.A بوو کرا بەباڵیۆزی ئەمریکی لەتاران, هەروەها کیسنجەر کەوەزیری دەرەوەی ئەمریکا بوو لەسەردانێکیدا بۆ ئێران چاویکەوت بەبارزانی.

بارزانی وایدەزانی کەزۆر بەچاکی کارەکەی بۆ دەچێتە سەر, لەلایەك خاوەنی کوردستان بێتو لەلایەك لەگەڵ حکومەتی بەعسدا تێکەڵ بێت, هەوەها لەلایەکیترەوە پەیوەندی بەهێزتر بکات لەگەڵ حکومەتی ئێرانو C.I.Aو ئیسرائیل بێ ئەوەی حکومەتی بەعس لەهیچ شتێك لەم کارە ئاگاداربێت.

لەدانیشتنێکی تایبەتی لەنێوان حکومەتی بەعسو پارتیدا, بەرێوەبەری ئاسایشی گشتی نازم گزار بەدورودرێژی باسی هەموو ئەو سەرکێشیانەی کرد کەپارتی پێی هەڵساوە لەسەرەتای ١١ی ئازارەوە هەتا رۆژی ئەو دانیشتنە. ئەم کارەی حزبی بەعس جێی سەرسورمانێکی گەورە دەبێت لەلای پارتی, بەخەیاڵی خۆیان وایانزانیوە کەحکومەت گێلەو ئاگاداری هیچ شتێك نیەو تەنها بارزانی سیاسەت دەزانێت. لەسەروو ئەمانەش هەمویەوە لەخۆباییبونێکی ترسناك روویکردبووە بارزانیو دەوروپشتەکەی, بەشێوەیەك حزبی بەعس زۆر پەشیمان بوو کەپاڵی بەباڵی مەکتەبی سیاسی جەماعەتەکەی (مام جەلال) نا کەبچنە پاڵ بارزانیو بەهۆی ئەو لەخۆباییبونەی بەسەریاندا زاڵبوون نەیانتوانی سود لەو هێزو دەسەڵاتە وەرگرن کەهاتبوە بەردەستیان. لەهەمانکاتدا لەجیاتی ئەوەی کەباڵی مەکتەبی سیاسی جەماعەتی (مام جەلال) لەخۆیان نزیك بکەونەوە بۆ ئەوەی پشتیوانی بارزانی بن, بگرە هەتا دەهات دوریان دەخستنەوە لەخۆیان.

هەڵسوکەوتی (بەعس - صدام)و هەوڵوێستی بەرامبەر شۆڕش

لەدوای ١١ی ئازار بەعس بڕیارێکی دەرکرد کەئەو کەسانەی لەپێش ئەم ڕێکەوتننامەیەدا مووچەخۆری بەعس بوونو کوردن, واتە سەرۆك جاشەکانو سیخوڕە ناسراوەکان, بەهیچ شێوەیەك نابێت ڕێگایان پێ بدرێت کەچاویان بکەوێت بەوەزیرو سەرکردەکانی حزبی بەعس. بۆ نمونە: ڕۆژێکیان چووم بۆ لای سعدون غیدان کەوەزیری ناوخۆ بوو, چوومە ژورەوە ئاگادارم کردەوە لەوەی کەحسێن ئاغا سورچیو عمر ئاغای سورچی لەخوارەوە لەپرسگە دانیشتونو نایەڵن بێنەلات, لەوەڵامدا گوتی: ئەی تۆ چۆن گەیشتیتە سەرەوە, منیش گوتم کەگەیشتمە پرسگە وەکو هەمو جارێك پرسم نەکردو یەکسەر هاتمە سەرەوە بەڵام ئەمجارە لێیان پرسیم تۆکێیت منیش لەوەڵامدا گوتم من رەفیقم, لەکابراش وایە دەڵێم (رەفیق حزبیم)! ئەم بەسەرهاتەی من بوو بەنوکتەو گەیشتەوە سەدام. ئەو کوردانەی لەبەغدا مانەوە نەچونە پاڵ شۆڕش, بەعسیش پشتی تێکردنو لەدوای ١١ی ئازار باری ئابورییان هەتا دەهات بەرەو خراپی دەڕۆیشت. بۆ نمونە ئەنوەربەگی بێتواتە, داوای لێکردم کوڕێکی بۆ دامەزرێنم بەچاودێر (مراقب) لەلای هەرکەسێك بێت مانگی بە ١٥ دینار, هەروەها محی هەرکی کەیەکێك بوو لەو سەرۆك جاشانەی باری ئابوری بەجۆرێك خراپ بوو ئێستا رووم نایەت باسی ئەوە بکەم کەهات بۆلام داوای چی دەکرد. ژمارەیەکی زۆر لەبراو کوڕی سەرۆك هۆزەکان ناچاربوون کەببن بەشاگرد کەبابخانەو چایخانەو میوانخانەکان.

لەدوای تێپەربوونی ساڵێك بەسەر مۆرکردنی ڕێکەوتننامەکەدا, ئەو تەباییەی لەنێوان بەعس و پارتیدا هەبوو وردەوردە نەدەماوو گومانی خراپ بەیەکبردن جێگای دەگرتەوە, هەربۆیە دوای ئەم ماوەیە صدام دەستیکرد بەهەڵوێست وەرگرتن بەرامبەر بارزانی, ئەوەبوو بەنهێنی فەرمانی دەرکرد کەئاسایشو سیخوڕو هەواڵگریو ڕێکخراوی بەعسیش دەگرێتەوە هەروەها بۆوەزارەتی دەرەوە کەئاگاداری باڵیۆزخانەی عێراقی لەئێرانو تورکیاو سوریا بکاتەوە کەزۆر بەوردی هەموو هەواڵێکی بارزانی ڕۆژانە بەڕاپۆرت بگاتەوە لای صدام دەربارەی جۆری چەکیان, ژمارەی پێشمەرگەکانیان, پەیوەندییان بەدەرەوە, لەهەمانکاتدا بەهەموو شێوەیەك هەوڵ بدرێت کەسیخوڕکان خۆیان لەجەماعەتی بارزانی نزیك بکەنەوە هەروەها دووبەرکی لەناو بنەماڵەدا دروستبکەن, ئەوەبوو پەیوەندییان بەعبیداللە کوڕی مەلامستەفاو شێخ عوسمانی کوڕی شێخ ئەحمەد بارزانی کرد, هەروەها کار لەسەر ئەوە بکەن کەجەماعەتی مام جەلال ڕێگایان پێنەدرێت بەهیچ شێوەیەك لێپرسراوییان لەناو شۆڕشدا هەبێت, بەتایبەتی عەلی عەسکەریو مام جەلالو د.خالید.

حزبی بەعس دوای ئەوەی لەپیلانەکەیدا سەرکەتووبوو, بەنهێنی دەستیکرد بەکارکردن لەسەر پیلانە ئاشکراکان وەکو: دوورخستنەوەی برا فەیلیەکان, گرتنی ئەو هاووڵاتیانەی پەیوەندییان بەشۆڕشەوەبوو, لەناوبردنی هەندێك لەو هاوڵاتیانەی پەیوەندییان بەشۆرشەوە هەبوو وەکو حسێن شێروانی, ئینجا دەستیانکرد بەدورخستنەوەی هاوڵاتیان لەکەرکوك.

بۆ روونکردنەوەی پیلانی تیرۆرکردنی بارزانی لەلایەن نازم گزارەوە بەهۆی مەلاکانەوە ئەم تێبینییانەم هەیە لەسەری:

پیلانی تیرۆرکردنی بارزانی

مەلاکان لەڕوانگەی بیروباوڕێکی ئیسلامیو نەتەوایەتی, بەئاشکرا لەهاتوچۆکردندابوون بۆ چاکردنی نێوان گەلی کوردو گەلی عەرەب بەبێ ئەوەی ئاگاداربن کەبۆ پیلانێکی ئاوا گەورە نێردراون, تەنها دوو کەس بەم پیلانەیان دەزانی کەئەوانیش یەکێکیان شۆفێری ئۆتۆمۆبیلەکەبوو, ئەوەی‌تر ئەو کەسەبوو کە لەسەیارەکەدا مابووەوە کۆنترۆلی (T.N.T)یەکانی لەلابوو, بەو نیازەی کە لەکاتی پێویستدا ئەو کارە ئەنجام بدات. لەلایەن حکومەتیشەوە تەنها ئەحمەد حەسەن بکروصدامو نازم گزار بەم کارەیان دەزانی. ئەم کارە خۆی لەخۆیدا کودەتایەك بوو بۆ سەر مەلامستەفاو بزوتنەوەی کوردی بەلام لەبەر ئەوەی کودەتاکە سەرنەکەوت, پیلانەکەشیان سەری نەگرت بۆ لەناوبردنی بزوتنەوەی کوردی.

ئەم کارە پالنەرێك بوو بۆ بارزانی کەپەیوەندییەکەی لەجاران بەهێزتر بکات لەگەل شا, C.I.Aو ئیسرائیلدا, ئەو کەسانەش کە لەدەوری بارزانی بوونو هاندەریشی بوون بۆ ئەم کارە تا دەهات پلەوپایەیان لەلای بارزانی بەرزدەبووە, تا کار گەیشتە ئەوەی کەئەو کۆمەلە, قسەیان بەسەر سەرکردایەتیی پارتیشدا دەرۆیشت, ئەو کەسانەش کەزۆر هەولیان لەگەل بارزانیدا دەدا کەپەیوەندی لەگەل بەعسدا نەپچڕێنێت ڕۆژ بەڕۆژ پلەوپایەیان لەلای بارزانی بەرەو لاوازی دەرۆیشت.

حسێن حەمەسوارئاغای پشدەر

لەتیرەی میراودەلی ناسراوی پشدەرە, لەبنەماڵەیەکی زۆر خزمەتگوزار, بەلام بەداخەوە خۆی کابرایەکی دزو تالانکەرو خوێنمژو ستەمکارو خۆفرۆش بوو. یەکێکە لەوانەی بەشداریکردووە لەئەنفالەکانداو جێی باوەڕو متمانەیەکی زۆری بەعس بوو لەناوچەی پشدەر, هەروەها دژی هەموو کوردێکی نیشتمانپەروەرو کاسب بوو, چەندەها پێشمەرگەی لەپێناوی چەند دینارێکدا شەهیدکرد, بەفەرمانی بەعس پیلانێکی بۆ کوشتنی فاروقی مام عەلی داڕشت کەکادرێکی ناسراوی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بوو, ئێستا لەسەر تاوانێکی گەورە لەبەندینخانەی (پ.د.ك)دایەو دوور نیە دوای ئەوەی ئەم کارەی ئەنجامداوە دەرگای بەندیخانەی بۆ بکەنەوە چونکە جەلالییەکی کوشتووە.

زەکیە اسماعیل حقی (فەیلی)

دەرچووی کولێجی یاسایە بەپلەی (امتیان)، زیرەك‌و رۆشنبیرو لەبنەماڵەیەکی ناسراوی بەغدا، سەرۆکی یەکێتی ئافرەتانی کوردستان بوو لەساڵەکانی (٧٠)دا، لەرابردوودا کوردێکی نیشتمانپەروەر بوو، دوای ئاشبەتاڵەکە لەمانگی ٤ ی ١٩٧٥دا (متحەت ابراهیم جمعە) کەباڵیۆزی عێراق بوو لەتاران هاتبوو بۆ بەغدا بۆ گفتوگۆکردن‌و لێکۆڵینەوە دەربارەی کورد، منیش زەکیەخانم بە(متحەت) ناساند، لەماڵی باوکی لە(بەتاوین) سێ قۆڵی کۆبونەوەمان کرد، باسی ئەوەمان کرد کەچۆن ئەو کوردە عێراقیانەی کەلەئێران ماونەتەوە، بەخۆشی بگەڕێنەوە.

چونکە هەڵوێستی ساواك‌و پاراستن ئاشکراو روونە بەهەموو شێوەیەك پڕوپاگەندە دەکەن بۆ ئەوەی نەگەڕێنەوە، چونکە مانەوەیان زیانێکی گەورەی هەیە بۆ میللەتی کوردو لەهەمانکاتدا سودبەخشە بۆ دواڕۆژی حکومەتی شا، ئەوەبوو کۆمەلێك لەکوردی عێراق رۆیشتن بۆ ئێران بۆ ئەوەی لەنزیکەوە چاویان بەکوردەکانی ئەوێ بکەوێت تاکو قایلیان بکەن کەبگەڕێنەوە، زەکیەخان یەکێك بوو لەو کۆمەڵە، لەگەڕانەوەیدا ئاگاداریکردم کە بەتەلەفۆن قسەی لەگەڵ حەبیب محەمەد کەریم کردووە کەسکرتێری پارتی دیموکراتی کوردستان بوو، ئەوەبوو حبیب ئێرانی بەجێ هێشت چووە قاهیرە، زەکیەخان لەوێش سەردانیکرد. دوای گەڕانەوەی زەکیەخان بەماوەیەکی کەم، حەبیب گەڕایەوە بۆ عێراق‌و خۆی تەسلیم بەحکومەت کرد، زەکیەخان چالاکییەکی بێ ئەندازەی ئەنجامدا بۆ خزمەتی بەعس کەشایەنی باسکردنە کە لەئەنجامدا بۆمان دەرکەوت ئەندامێکی چالاکی موخابراتە.

تێبینی

لە ١٩٩١/٣/١٣ لەماڵی عزەت بەگ لەدێگەڵە چاوم بەکاك مەسعود بارزانی کەوت کە لەهەمان ماڵدا لەژوورێکیتر زەکیەخان چاوەڕاونی دەکرد چاوی بەسەرۆك بکەوێت. منیش بەرێکەوت چاوم بەزەکیە کەوت لەو ماڵەدا، زۆرم حەز دەکرد کەدەست بکەم بەچاویداو ناپاکی‌و خیانەتەکانی بدەمەوە بەڕوویدا، بەڵام سوپاس بۆ خوا ئەم هەڵوێستەم نەبوو چونکە حەبیب محەمەد کەریم کەسکرتێری پارتی دیموکراتی کوردستان بووو دوای ئاشبەتاڵەکە خۆی تەسلیم بەحکومەت کردبوو، ئەمجارە زەکیە لەبەغداوە هێنایەوە بۆ ناو پارتی کەلێرە بە(عضو لجنة مراقبة وتفتيش) لەریزەکانی پارتیدا دامەزرا.

حەبیب محەمەد کەریم-دارا تۆفیق - عەلی عەسکەری

لەبەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی داوای چەند کەسێکیان دەکرد لەوانەی لەگەڵ شۆڕشدا بوون‌و دوای ئاشبەتاڵ گەڕاونەتەوە، لێپرسراوی کاروباری سیاسی عەمید سلیمان کە لەئاسایشی گشتی بوو، دەنێرێت بەشوێن حەبیب محەمەد کەریم‌و دارا توفیق‌و عەلی عەسکەری‌و پێیان رادەگەیەنێت کەئێوە لەلایەن حکومەتەوە دەستنیشانکراون بۆ ئەوەی دابمەزرێن بەکاربەدەستی میری‌و دەمانەوێ بزانیین راتان چی‌یە؟

حەبیب محەمەد کەریم دەڵێت: زۆرخۆشحاڵم بەم بڕیارە تایبەتەی بەعس کەبۆ منی دەرکردوەو بەم شێوەیە رێزم لێدەگرن, بەڵام یەك داواکاریم هەیە: لەشوێنێك دامبمەزرێنن کەکوردی تیادا نەبێت. دارا تۆفیق دەڵێت: ئەوپەڕی سوپاسی سەرکردەکانی بەعس دەکەم, زۆر رێزم هەیە بۆیانو بەم کارە خۆشحاڵم. بەڵام عەلی عەسکەری دەڵێت: ئێوەی بەعس هەڵوێستی من باش ئاگادارن کەهەرگیز نەمویستووە بچمە پاڵ ئەو شۆڕشەی کە(شا) سەرپەرشتی دەکرد, بەڵام ئێوە بەزۆر پاڵتان بەمنەوە نا بۆیە رازی نیم بەم دامەزراندنە.

ئەم قارەمانە نیشتیمانپەروەرە یەکێك بوو لەسەرکردەکانی باڵی مەکتەبی سیاسی کەپێیان دەگوتن جەماعەتی جەلال تاڵەبانی. دوای ١١ی ئازاری ١٩٧٠ بەعس گوشاری خستنە سەر کەبچنەوە پاڵ بارزانی.

تێبینی

بەڕێوەبەری ئاسایش ئەم وەڵامانە دەکات بەراپۆرتێكو دەینێرێت بۆ (مکتب شؤون الشمال) کەصدام لێپرسراوی یەکەمیەتی, لەڕاپۆرتەکەدا دەربارەی حەبیب دەڵێت: (سەیرم لێدێت یەکێك ئەمە بیرو بۆچونی بێت چۆن لەلایەن مستەفا بارزانییەوە کراوە بەسکرتێری حزبەکەی, هەروەها بەخۆڕایی نەبووە کەمەلامستەفا لەعەلی عەسکەری ترساوە, هەروەها (دارا)یەك کەبیروباوەڕێکی چەپی هەیە چۆن مەلامستەفا لەلای خۆی کردوویەتی بەلێپرسراو).

لەدوای ئاشبەتاڵەکە خێزانەکەی دارا پەیوەندی پێوە کردم گوتی: دارا دەیەوێت بگەڕێتەوە لەبەیروت, کاك رەفیق تۆ دەڵێیت چی؟ گوتم: ئەگەر بگەڕێتەوە لەسێدارەی دەدەن، دارا وایدەزانی حکومەت یا لەبیریان چۆتەوە یا چاوپۆشی لێدەکەن کەپەیوەندی بەدەرەوەی وڵات هەیە بۆیە بەو پلە بەرزە دایدەمەزرێنن بەڵام ئەوەبوو هەر لەناویان برد.

عبیدالله بارزانیو شێخ عوسمان بارزانی

هەردوکیان هەریەکە بەجیا پەیوەندییان هەبوو بەبەعسەوە پێش ئەوەی مەلاکان بنێردرێن بۆ تیرۆکردنی بارزانی. دوای ئەوەی عبیداللەو عوسمان بارزانی پەیوەندیەکەیان بەحکومەتەوە بەهێز دەبێت ئینجا بەحکومەتی بەعس دەڵێن ئەگەر بێتو ئێوە لەو پێشنیارانەی دەیخەینە بەرچاوتان بەشێوەیەکی باش پشتیوانیمان بکەن, ئەوا بەڵێنتان دەدەینێ کەهەموو خێڵی بارزان رابکێشین بەلای حکومەتدا, رەنگە تەنها چەند نەفەرێك بمێننەوە بەلای بارزانییەوە, داواکارین بەقسەی سەرۆك هۆزەکانی دەوروبەری بارزان هەڵسوکەوت لەگەڵ ئێمەدا نەکەن چونکە ئێمە ناکۆکی کۆنمان لەگەڵیاندا هەیە.

بەعس دوای ئەوەی هەستیانکرد شۆڕشی کورد جارێکیتر دەست پێدەکاتەوە, بیریانکردەوە کەدەبێ پیلانێکی توندوتۆڵ داڕێژن بۆ لەناوبردنی شۆڕشەکە, ئەوە بوو پیلانێکی گەورەیان داڕشت کەچەند خاڵێکی زۆر سەرەکی لەخۆی گرتبوو, یەکێك لەو خاڵانە ئەوەبوو پشتیوانییەکی بەهێز لەعبیداللە بارزانیو عوسمان بارزانی بکەن بۆ ئەوەی ئەو پەیمانەی داویانە بەحزبی بەعس بیبەنەسەرو لەکەسایەتی بارزانی دابەزێنن.

دوای ئەوەی شەڕ لەنێوان بەعس‌و بارزانیدا دەستی پێکردەوە, عبیدالله کرا بەوەزیری وڵات. ئەمە وایکرد یەکەم پیلانی حزبی بەعس سەرکەوتوبێت کە لەهەموو راگەیاندنەکانی حزبی بەعسەوە بڵاودەکرایەوە کەعبیداللەی کوڕە گەورەی بارزانی, بیروباوەڕی مەلامستەفا بەڕاست نازانێت ئیتر ئەو خەڵکە چۆن باوەڕی پێدێنن‌و بەڕاستی دەزانن؟!

دوای ئەوە بەعس تەنها بەڕاگەیاندنەکانی خۆیەوە نەوەستا بەڵکو (عبیدالله)یان بەشاراندا دەگێرا بۆ ئەوەی دیداری رۆژنامەگەری لەگەڵدا ببەسترێت. بۆ نمونە کۆنگرەیەکی رۆژنامەگەری لەئەڵمانیای رۆژئاوا بۆ دەبەسترا, دوای ئەوەی هەموو رۆژنامەوانەکان لەپرسیارو وەڵامەکانیان دەبنەوە لەگەڵیدا, تەنها یەك رۆژنامەنووسی ئەڵمانی دەمێنێتەوە کەکیژێکی زۆر سەرنج راکێش بوو خۆی دەهێڵێتەوە بۆ ئەوی دوا کەس بێت کەچاوپێکەوتنی لەگەڵدا بکات. کاتێك سەرەی دێت دەچێتە پێشەوە لەعبیدالله بارزانی‌و دەست دەکات بەپرسیارکردن‌و سێ جار لەسەر یەك پێی دەڵێت ناوت چی‌یە, دوای ئەوەی سێ جاری تر دووبارەی دەکاتەوەو دەڵێ باوکت ناوی چی‌یە, دوای ئەوە پێی دەڵێت باشە بەڕاست تۆ کوڕی ئەو مستەفا بارزانییەی کەهەموو جیهان باسیدەکەن‌و حکومەتی عێراقی بەدەستیەوە زەلیلە؟ عبیدالله لەوەڵامدا دەڵێت بەتەئکید. ئافرەتەکە زۆر بەلایەوە سەیر دەبێت‌و پێی دەڵێت: خۆزگە لەبار دایکت بچویتایە. لەم کاتەدا عبیدالله خۆی جیڕ دەکاتەوە بۆ ئەوەی هەڵوێستێکی توند بنوێنێت بەرامبەری بەڵام نوری فەیسەڵ شاهری یاوەری کەسکرتێری سەدام بوو, چاکەتەکەی لەپشتەوە رادەکێشێت پێی دەڵێت ئاگاداربە ئەمە کۆڕی رۆژنامەگەرییە بۆت نیە هیچ شتێك بەرامبەر ئەو ئافرەتە بکەیت.

یەکێك لەپیلانەکانی تری حزبی بەعس ئەوەبوو کەبایەخێکی زۆر بدرێت بەعوسمانی کوڕی شێخ ئەحمەد بارزانی, بۆ ئەوەی بتوانن ئەم پیاوە ئامادەبکەن بۆ ئیشکردن دژی خێڵی بارزان بۆ ئەوەی بتوانێت بەشێوەیەك بیروباوەڕی خێڵی بارزان بگۆڕێت بەرامبەر بەمەلامستەفا کەئەگەر بێتو حکومەتی بەعس بەهەموو سەرکردایەتیەوە بچن لەبارزان دابنیشن بەهیچ شێوەیەك مەترسی لەسەرنەبێت.

عبیداللەو عوسمان بارزانی لەهەموو راپۆرتەکاندا کەدەیاننارد بۆ سەرکردەکانی بەعس هەروەها لەهەموو چاوپێکەوتنێکیشیاندا کەچاویان بەسەرکردەکانی بەعس دەکەوت, بەتایبەتی صدام, ئەوەیان دووپات دەکردەوە کەئەگەر بێتو حکومەتی بەغدا لەگەڵ حکومەتی ئێراندا رێکبکەوێت ئەو کاتە مەلامستەفا نامێنێت, چونکە هێزی دەرەکی مەلامستەفا, ئێران‌و ئەمریکاو ئیسرائیلە, لەبەر ئەوەی هێزی خۆی هیچی تیا بەسەر نی یە.

کار گەیشتبووە ئەوەی بەشێوەیەك لەڕاگەیاندنەکانی بەعسەوە ئەم دوو کەسایەتییە باسی بنەماڵەکەی خۆیان دەکرد, قسەی نابەجێیان پێدەگوت کەمن بەهیچ شێوەیەك لەرووم نەدەهات بیخەمە سەر کاغەزو بینێرمەوە بۆ بارزانی, بۆیە لەمەکتەبی بارزانی‌یەوە رادیۆو تەسجیلێکیان بۆ ناردم بۆ ئەوەی دەنگیان تۆمار

بکەمو بۆیانی بنێرمەوە.

شێوەی کارکردنمان وابوو کەمن لێپرسراو بووم بەسەر شێخ عوسمانەوە, بەهۆی لێپرسراوێتیمەوە هەموو پیلانو هەڵسوکەوتێکی عوسمان بارزانی کەدەهاتە بەردەستم یەکسەر مەکتەبی بارزانیم لێ ئاگادار دەکردەوە بۆ ئەوەی پیلانەکانی پوچەڵ ببێتەوە, بەهۆی منەوە کار گەیشتە ئەو ئاستەی کەبوون بەجێی گومان لای صدامو وایان بۆ لەقەڵەم درا کەئەمانە (خط مائل)ن,واتە لەگەڵ هەردوولادا کاردەکەن. لەگەڵ پیلانەکانی مندا بۆ نەمانی ئەوان، هەموو سەرۆك هۆزەکانی دەوروپشتی بارزانیش پەیتاپەیتا دەچونەوە لای سەدام و پێیان دەگوت کەئەم دوو بارزانییە راست نین لەگەڵتدا. توانیم سەرکەوتوانە دووبەرەکییەکی زۆر بخەمەوە نێوان شێخ عوسمانو عبیدالله, بەڕاستی ئەوەی ئەم دوو کەسەی بەدەم حزبی بەعسەوە سوککرد ئەوەبوو هەموو هەڵسوکەوتو هەستانو دانیشتنێکیان لەپێناو پارەدا بوو بەڵام عبیداللە هەندێك هەڵسوکەوتی نابەجێی دەکرد کە نەدەبوو لەو بوەشایەتەوە ئەویش ئەوەبوو دەستی لەگەڵ باڵیۆزخانەیەکی بێگانە تێکەڵکردو زۆربەی کاتەکانیشی لەگەڵ SEXدا دەبردەسەرو ئەو کوردانەی لەگەڵیدا دەگەڕان خەڵکێکی نزمو بێ مستەوا بوون. گرنگترین شت بەلای شێخ عوسمانەوە ئەوەبوو کە بەهەرچی شێوەیەك بێت پارەی دەستکەوێت. ئەم پیاوە ئەوندە حەزیشی لەسەیارەی جوان بوو ناچاریکردم بچم لەکوێت ئۆتۆمبیلێکی مارسیدسی تازەی بەگریزەوە بەقاچاخ بۆ بهێنم بۆ بەغدا, کاتێکیش سەعدون غێدان ئەمەی بیستەوە پێی گوتم (أخی متجیب لی سیاره ألی همینه).

قەستەم بەخوا, ئەگەر من نەبوومایە هێزی حکومەت بەپشتیوانی خێڵی بارزان عبیداللەو عوسمان هێرشیان دەبردەسەر بارەگای مەلامستەفا بارزانی.

هەوڵێك بۆ دانوستان

له تەمموزی ١٩٧٦دا چاوم کەوت بە(مام جەلال) لەبەیروت. دوای گەڕانەوەم بۆ بەغدا لەسەر داوای مام جەلال چاوم کەوت بەو برادەرە ئازیزو شۆڕشگێڕو نیشتمانپەروەرو سیاسەتمەدارانەی کەڕایسپاردبووم لەمژدەی بەرێوەبونی چرای رووناکی گەڵی کوردستان ئاگاداریان بکەمەوە کەیەکێتی نیشتمانی کوردستان دامەزراوە, پێم راگەیاندن کەئەم هەنگاوە ئومێدی ئەوەی لێدەکرێت پشت بەخوا, کاروانی رزگاریخوازی کوردستان بێت, بەدوورودرێژی هەموو ئەو راسپاردانەی کەمام جەلال رایسپاردبوومەوەکو خۆی بەئەمانەتەوە بەنهێنی گەیاندمە جێی خۆی.

دوای ئەنجامدانی ئەم کارەم, ماوەی (١٠) ڕۆژ سەرقاڵی خۆئامادەکردن بووم تاکو بتوانم لەگەڵ صدام دابنیشمو بەشێوەیەکی داڕێژراو رووداوەکانی بۆ بگێڕمەوە.

کەچاوم بەصدام کەوت یەکەم پرسیار کەلێی کردم گوتی بۆ چوڵاتێك رۆیشتبووی؟ گوتم من لبنانم زۆر لاخۆشە لەبەر ئەوەی لێان تێدەگەم هەروەها زۆربەی خواردنەکانیشیان لەخواردنی کورد دەکات, بەخێریش

گەڕا چونکە لەگەڕانەومدا چاوم بەجەلال تاڵەبانی کەوتو بەدوورودرێژی گفتوگۆمانکرد. صدام بەشێوەیەکی زۆر ناشرین هێرشی بردەسەر سەرکردەکانی کورد بەزیندوو مردووەوەو لەم کاتەدا سکرتێرەکەی ناوی (نوری فیصل شاهر) کەبەدیارمانەوە وەستابوو چاوەڕوانی ئەوەی دەکرد بەڵکو سەدام بلێت رەفیقم بۆ رەوانەی کونە رەشەکە بکە, چۆن لەخۆیەوەو بەبێ پرسی ئێمە لەگەڵ جەلال تاڵەبانیدا دانیشتنیکردوە. چاوەڕوانم کرد هەتا هەرچی لەسکیدابوو هەمووی هەڵڕشت ئینجا رێگایدام قسە بکەم, منیش گوتم: کاتێك لەبیروت گەڕامەوە دەستبەجێ خۆم گەیاندە چەند کاربەدەستێکی بەدەسەڵات یەکێکیان سعدون شاکر بوو کەبەڕێوەبەری موخابەراتی گشتی یە, ئایا سید نائب بەفڕۆکە هاتوچۆی کەنداوی عەرەبی دەکات؟ لەدوای وەڵامەکانیان بۆم روونبوووەوە کەپیلانەکەی من زانیومە ١٠٠٪ راستە, جەنابی سید نائب تکام وایە لەئێستەوە بەدواوە هیچیتر هاتوچۆی کەنداو نەکەیت چونکە پیلانێکی زۆر رێکوپێکیان بۆ داڕشتوی بۆ ئەوەی فڕۆکەکەت بەزۆر لەئاسمان بێننە خوارێ خۆشت دەستگیربکەن.

دوای قسەکانی من سید النائب چەند دەقیقەیەك ماتی دایگرت ئینجا گوتی: من ئەوەندە ترسنۆك نیم کەخۆم بەزیندوویی تەسلیم بەدوژمن بکەم. دەستی برد بۆ گیرفانی پشتەوەی پانتۆڵەکەی شتێکی دەرهێنا سێ ئەوەندی شقارتەیەك دەبوو کەدەستی پیادا نا فیشەکێکی دەمانچەی (یۆبلی) هاتە دەرەوە, گوتی: ئا بەمە خۆم دەکوژم. ئینجا هەڵوێستی گۆڕا بەرامبەرم‌و زۆر بەگەرمی سوپاسی کردم‌و ئەملاو ئەولای ماچ کردم, پرسیاری لێکردم ئایا کوردەکان بەگشتی بۆچونیان لەسەر تۆ چۆنە؟

گوتم ئەوەی رووبکاتە ماڵم بەگەرمی بەخێرهاتنی دەکەم‌و کارێکی کەهەبیێت بۆی جێبەجێ دەکەم‌و دوای جێبەجێکردنی کارەکەی پارەشی دەدەمێ, لەبەر ئەوە روو لەهەرشوێنێك بکەم بەپیرمەوە دێن. منیش بەهۆی تۆوە ئیشوکارەکانم لەهەموو شوێنێکدا بەئاسانی جێبەجێ دەبێت.

ئینجا پرسیارێکی تری کرد گوتی: ئەی پلەی حزبیت چیە؟ گوتم من لەگەڵ هەموو هەڵوێستێکدام کەتۆ پێی هەڵدەستیت, لەوکاتەدا زەنگی تەلەفونەکەی لێیدا, دووجار هەڵیدەگرت‌و تەلەفونەکەی دادەخرایەوە, گوتی: تەلەفۆنی سید النائب تێکچووە,وەڵامم دایەوە لەوە دەچێت ئەو کەسە پەراوە بکات چونکە ئەوەندە سامت هەیە کەگوێی لەدەنگت دەبێت دایدەخاتەوە.

تێبینی

کاربەدەستانی بەعس لەهەولێکی بەردەوامدا بوون لەگەڵمدا کەببمە ئەندامێکی رێکخراوی بەعس, دەمزانی هەتا (عضو فرقة) دەرۆم بەڵکو زیاتریش, بەڵام دوایی دەمکەنە کارمەندێك لەفەرمانگەیەکی میری. لەگەڵ ئەوشدا هەرچەندە ناوم بەسیخوڕ دەرکردبوو بەڵام توانیومە بەهۆی ئەم ناوەوە خزمەتێکی گەورەی کوردو کوردستان بکەم لەهەموو لایەنێکیەوە. بۆ نمونە جارێکیان داوام لەمامۆستا تەها محێدین مەعروف کرد کەجێگری سەرۆك بوو, هاوکاریم بکات‌و پێکەوە بچینە لای صدام تاکو بتوانین کێشەی کورد بخەینە

بەردەمی, لەوەڵامدا گوتی ئەمە ئیشی من نىیە بەڵام بۆ تۆ زۆر ئاسانە, بەردەوامبە، هەرئەوەت بۆ دەمێنێتەوە.

سەدام پرسیاری کرد لەگەڵ جەلال تاڵەبانیدا باسی چیتان کردووە بەدووردرێژی وەکو خۆی بۆم بگێڕەوە, منیش گوتم: گفتوگۆو لێکۆڵینەوەیەکی دوورودرێژ دروستبوو لەنێوان دوو بیروباوەڕی جیاوازدا کە بەئەندازەی ئاسمانو زەوی لێکەوەدوورن کە بەدوو سەعات کۆتاییمان پێهێنا. ئەوەبوو مام جەلال پێی گوتم: حزبێکی تازەمان داناوە بەناوی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، لەو کوردە رۆشنبیرو نیشتمانپەروەرانە پێکهاتووە کەباوەڕیان بەدۆستایەتی ئێرانو تورکیاو جولەکەو C.I.A نیە, هەروەها ئەو کوردە عێراقیانەی کە لەپاڵ بارزانیدا بونو باوەڕیان بەئاشبەتاڵ نەبووو ئێرانیشیان بەجێهێشتوەو نەگەڕانەوە بۆ عێراقو چون بۆ هەندەران بەشی زۆریان دێنە پاڵ ئێمە, هەروەها هەموو هێزو توانایەکمان لەخۆمانەوە دەبێت, بڕیاریشمانداوە لەگەڵ حکومەتدا شەڕی پارتیزانی بکەینو چەکی قورسیشمان نابێتو ئیستا مەشق لەسەر چەکی سوك دەکەین. لەدواییدا باسی هەموو سلبیاتێکی حکومەتی کرد لەهەموو رویەکەوە, بەڕاستی لەهەموو کەموکوڕییەکانی   حوکمی زاتی لەکوردستان باش ئاگاداربوو گوتی تەنها بەناو حوکمی زاتییەو هەتا ئێستا گواستنەوەو تەعریبو تەبعیس بەردەوامە, کورد هیچ مافێکی نەتەوایەتی نىیە, بەهاوڵاتی پلە دوو دانراوە, ئێمە بەتەماین لەناوەوەو لەدەرەوەی وڵات هەموو پڕوپاگەندەیەکی بەعس بەدرۆبخەینەوە کەڕۆژانە بەتەلەفزیۆنو ئێستگەو رۆژنامە بڵاویدەکاتەوە گوایە کێشەی کوردیان جێبەجێکردووە, هەروەها ئێمە بەتەماین بەژمارەیەکی زۆر کەم (٤٠٠–٥٠٠) چەکدار وابکەین سوپای عێراقی بەشی زۆری بڕژێتە کوردستانو شەووڕۆژ پاسەوانی شارو شارۆچکەو رێگاوبانەکانی پێبکات.

لەدرێژەی قسەکانمدا بۆ سەدام گوتم: دوای ئەوەی جەلال تەواو بوو لەقسەکانی گوتم: ئایا تۆ بەجانتایەکی بەتاڵو (٥٠٠) چەکدار دەتەوێت جێگای بارزانی بگریتەوە لەکاتێکدا ئەو خاوەنی (٧٠,٠٠٠) پ.م بوو بەچەكو جبەخانەی تەواوو سەروەتو سامانی نزیکەی (١٠٠)ملیون دۆلار جگە لەدیناری عێراقیو تومەنی ئێرانیو لیرەی تورکی, ئینجا ئێرانو سوریاو تورکیاو جولەکەو C.I.A بەهەموو شێوەیەك پشتیان گرتبوو, یارمەتیشی لەهەموو لایەك وەردەگرت؟ بەڵام بارزانی کاتێك گەیشتە ئەو باوەڕەی کەبارودۆخی دەرەکی لەبار نیە بۆ ئەوەی مەسەلەی کورد جێبەجێ بکرێتو ئەگەر شۆڕش بەردەوام بێت زیانێکی زۆر گەورەی بۆ میللەتی کورد دەبێت, گوتی بەردەوامیدان بەشۆڕش یاریکردنە بەئاگر.

گوتم مام جەلال راستە لەلایەن حکومەتەوە کەموکوڕیەکی زۆر هەیە بەڵام روو لەچاکبوونە لەهەموو ڕوویەکەوە, چونکە سەید النائب سەرپەرشتی (مکتب شؤون الشمال) دەکاتو کار لەسەر ئەوە دەکات کەهەموو ئەو سلبیاتانەی لەبەرچاودایەو هەستی پێدەکرێت لەناوی بەرێتو ئێستا بارودۆخی باکور بەرەو ئارامییەکی زۆر دەڕوات, خەڵکی بەکارو کاسبی خۆیەوە سەرقاڵەو دزیو خراپەکاریو پیاوکوژی

بەئەندازەیەکی زۆر کەمبۆتەوە, دیاردەی چەکداری بەهیچ شێوەیەك بەدی ناکەیتو یاسا سەروەرە. گوتم: (جەلال) جەنگ رێگاچارە نیە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد, هەرگیز ئێوە ناتوانن بگەنە هێزو توانای بارزانیو لێت روون بێت کەحکومەت دەربارەی تۆو حزبەکەت لەهەموو شتێك ئاگادارە, بەعس بەجۆرێك بەهێزە لەناوچەکەدا کەهیچ هێزێك نییە بتوانێت بەرامبەری راوەستێ. جەنگ رێگاچارە نیەو ئایا وا باشتر نیە کەدووبەدوو پیلانێك دارێژین بۆ هەڵدانەوەی پەڕەیەکی سپی لەسەر رووداوەکانو چیتر ئاوڕ نەدەیتەوە لەبەسەرهاتە کۆنەکان؟ من کەگەڕامەوە دەچم بۆ خزمەت سەید النائبو ئاگاداری دەکەم لەوەی کەچاوم بەجەلال تاڵەبانی کەوتوەو بەبیروباوەڕێکی تازەوە پێش هەر هەنگاوێك دژی بەعس, دەستی ئاشتی درێژ دەکات, ئایا(جەلال) رێگام پێدەدەیت کەلەم بارەیەوە زمانحاڵی تۆ بم لەلای (سەید النائب)و هیچیتر هاولاتی عێراقی خوێن لەلوتی نەیەت. جەلال گوتی: رازیمو زۆریشم پێخۆشە سلاو رێزم هەیە بۆ (سەید النائب)و پێی رابگەیەنە گواستنەوەو تەعریبو تەبعیس بنەبڕ بکاتو باکور وەکو خۆی لێبکاتەوە, هەروەها حوکمی زاتی راستەقینە بچەسپێنێت, من یەکسەر سواری فڕۆکە دەبمو دەگەڕێمەوە بۆ عێراق بادەستگیرم بکەن.

دوای ئەوەی هەموو ئەو گفتوگۆیەی لەنێوان منو مام جەلالدا روویدابوو گێڕامەوە بۆ صدام لەکۆتایی قسەکاندا پێی گوتم دەمەوێت بەدوورودرێژی باسی بارودۆخی ئێستای کوردستانم بۆ بکەیت بەبۆچونی خۆت. گوتم: لەیەکەم رۆژەوە کەبارزانی کوردستانی بەجێهێشت, وەکو ئاشکرایە ئێوە بالادەست بوون لەسەرانسەری باکوردا, ئەگەر بهاتایە ئێوە سودتان لەو بارودۆخەوەربگرتایە ئەوە ٥٥٪ی ئەو داواکارییانەی بارزانی داوای دەکرد بۆ کورد, دوای رۆیشتنی خۆی بۆ خەڵکی باکورتان دابین بکردایە ئەوا ئێستا ٩٥٪ی کورد لەگەڵ ئێوەدا دەبوو.وەکو جەنابتان ئاگادارن لەدوای ئاشبەتاڵەکەوە بارزانی بۆشاییەکی گەورەی بەجێهێشت لەنێوان کوردو حکومەتدا بەتایبەتی لەو ناوچانەی کە لەسالی (١٩٦٢—١٩٧٥) لەژێر فەرمانی بارزانیدا بوون, هەرچەندە رێکخراوەکانتان هەولیدا ئەو بۆشاییە پڕبکاتەوە بەلام بەداخەوە بەهۆی خراپ هەلسوکەوتکردنی دەزگاکانی ئاسایشو هەوالگری تیمە سنوریەکان لەگەڵ خەڵکی ئەو ناوچانەدا, بۆشاییەکە زیادیکرد کەمی نەکرد, جەنابی السید النائب من بەش بەحالی خۆم چ بەراپۆرت چ بەقسە ئەم کەموکوڕییانەم خستۆتە بەرچاو بەلام لەوە دەچوو بێسود بێت, هەروەها ئەو حزبە کوردیانەی کەدروستکرابوون بۆ ئەوەی جێی پارتی بگرێتەوەو لەلایەن ئێوەوە بایەخێکی زۆریان پێدرا, ئەمانیش سەرکەوتوو نەبوون بۆ پڕکردنەوەی بۆشاییەکە چونکە بەشێوەیەکی گشتی هەموو هەولێکیان بۆ پارە کۆکردنەوە بوو نەك بۆ پڕکردنەوەی بۆشاییەکە, لەهەمانکاتدا زۆر لەکەسایەتی ئەم حزبانە ناسراوو خۆشەویست نەبوون لەناو جەماوەردا, هەروەها خەڵکێکی زۆریش بێ ئیشوکاربوو کەهەولتان نەدا رێگاچارەیەك بۆ بێ ئیشیو هەژاربونیان بدۆزنەوە. بەشێوەیەکی گشتی هەرسێ دراوسێکانمان (ئێران, تورکیاو سوریا) چاویان بڕیوەتە

باردۆخی ئێستای عێراق چونکه لەبەرژەوەندی ئەواندا نىيه حکومەتی عێراق لەهەموو ناوچەکانی عێراقدا باڵادەست بێت بەتايبەتی لەناوچەکانی باکوردا, هەروەها ئەوەی ئاشکراو روونه ئێران بۆ سەقامگیربوونی مەبەستەکانی لەيەکەم رۆژەوە کەکوردەکان چونه ئێران دوای ڕێکەوتننامەی جەزائیر, لەڕێگای پاراستن‌و ساواکەوە, هەموو هەوڵێکیاندا کەئەو کوردانه نەگەڕێنەوە بۆ عێراق بەنیازی ئەوەی لەدواڕۆژدا لەبەرژەوەندی خۆی بەکاريان بهێنن, بەڵام سوريا هەر لەيەکەم رۆژی رێکەوتننامەی جەزائیرەوە ناڕەزایی خۆی دەربڕی لەوەی کەکورد چەك دابنێت, بۆ ئەم مەبەستەش نوێنەری خۆی بۆ لای بارزانی نارد کە بەهیچ جۆرێك چەك دانەنێت چونکه ئێمه بەهەموو شێوەيەك يارمەتی دەدەين, بەڵام بارزانی گوتی: (دەوری من کۆتايی پێهات), ئێستا سوريەکان بەئاشکرا يارمەتی دوژمنانی عێراق دەدەن, هەربۆيه مۆڵگەی ئۆپۆزسيۆنی عێراقی لەئێرانەوە گواسترايەوە بۆ سورياو بۆ کوردەکان دەرگا والابوو بەتايبەتی بۆ جەماعەتی جەلال تاڵەبانی.

ئينجا دوای دەربڕينی بۆچونەکانی خۆم بەرامبەر بارودۆخەکە سەيد نائب پرسی: ئايا حزبی شيوعی شوێنکەوتويان هەيه لەکوردستاندا؟ ئايا دوای نەمانی شۆڕشەکەی بارزانی توانيويانه ئەو بۆشاييه پڕبکەنەوە؟ گوتم: لەبەر ئەوەی حزبی شيوعی شانبەشانی ئێوە بەرامبەر بەشۆڕشەکەی بارزانی راوەستا, لەهەمانکاتدا دوای ئاشبەتاڵ کەخەڵك گەڕايەوە, ئێوە ڕێگاتان پێنەدان وەکو پێويست جموجوڵ بکەن بۆ ئەوەی بتوانن بەشێك لەوخەڵکە رابکێشن بەلای خۆيانەوە, بەڵام کەم تا زۆر لەناو خەڵکدا هەن چونکه کۆنترين حزبن لەساحەکەدا, بۆ نمونه ساڵی ١٩٦٢ کاتێك پ.م بووم شوانێك قسەی بۆ کردم کەساڵی ١٩٥٤ مانگانه (٥٠) فلسی بەحزبی شيوعی وەکو ئابوونه داوە.

ئينجا جارێکی تر پرسياری کرد ئايا ئەو کوردانەی لەپاڵ بارزانيدا بوون‌و گەڕانەوە بۆ عێراق, هەڵوێستيان چۆن دەبێت بەرامبەر شۆڕشی نوێی جەلال تاڵەبانی؟

گوتم: ئەوانەی گەڕانەوە بارزانی زۆری پێ ناخۆش بوو بەگشتی‌و بۆ گەڕانەوەی لوقمانی کوڕی بەتايبەتی زۆر دڵگران بوو, ئەوەی دەگەڕايەوە هەريەکە لەڕاست خۆيەوە راپۆرتێکی دوورودرێژی پێشکەش بەئاسايش دەکرد تيايدا بەزەقی باسيان لەهەموو سلبياتێکی بارزانی دەکرد, ئەمانه لەلايەن بارزانی‌و جەلال متمانەی خۆيان لەدەستدا چونکه شۆڕشيان بەجێهێشت, ئەگەر ئاسايش پاڵيان پێوە نەنێن هەرگيز ماڵەکانيان بەجێ ناهێڵن.

صدام پرسی: ئايا مەلامستەفا بەتايبەتی کوڕەکانی دەچنه ناو ئەو رێکخراوە تازەيەی کەجەلال دروستيکردووە يان کۆمەکيان دەکەن؟ گوتم: پرسيارم لەجەلال دەربارەی بۆچونی بارزانی بەرامبەر ئەم شۆڕشه تازەيه کرد, بەقسەی جەلال ئاگاداريکردوون‌و رازين‌و خۆشحاڵن بەدامەزراندنی ئەم رێکخراوە تازەيە, بەڵام ناچنه پاڵی‌و دژيشی راناوەستن.

صدام ماوەی چەند دەقیقەیەك پیشی خواردەوەو بیری کردەوەو خەریکی چروت کێشان بوو, جارجاریش کەتەماشای منی دەکرد هەستمکرد گرژی لەدەموچاویدا نەمابوو, دیاربوو خۆشحاڵبوو بەقسەکانم, ئینجا بەزردەخەنەیەکەوە گوتی: خۆت ئامادەبکەو بەنهێنی بچۆ بۆ لای جەلالو ابراهیم بۆ دۆزینەوەی رێگاچارەیەکی گونجاو بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد.

گوتم: سوپاسی هەستی بەرزت دەکەمو خوا تۆمان بۆ بهێڵێت, حەزدەکەم دڵنیات بکەم لەوەی ئەم رێکەوتنە هیچ مەترسییەکی نیّیە بۆ سەر بەعس بەڵکو سودێکی گەورەی هەیە لەهەموو روویەکەوە, هەنگاوێکی گەورەشە بۆ پوچەڵکردنەوەی پیلانە گڵاوەکانی دوژمنانی بەعس, من پێم باشە کەسەرنجت بۆ تێبینییەکی زۆر گرنگ رابکێشم ئەویش ئەوەیە کەئەگەر من بەم کارە هەڵسم سەرکەوتوو نابم لەبەر ئەوەی من بەسیخوڕ ناسراوم‌و پێدەچێت زۆر متمانەم پێنەکەن, لەهەمانکاتدا من لەو ئاستەدا نیم کەبەم کارە گەورەیە هەستم، بۆیە پێشنیار دەکەم عومەر مستەفا کەناسراوە بەعومەر دەبابە ئاگادر بکرێتەوە کەبەم کار هەڵسێت, ئەم پیاوە لەگەڵ ئەوەی یەکێك بوو لەوانەی ئێرانیان بەجێهێشت‌و هاتنەوە بۆ عێراق, بەڵام جێی متمانەیەکی زۆرە لای جەلالو ابراهیم ئەحمەد.

سەید النائب گوتی: پێشنیارەکەتمان لاپەسەندە, بەگەرمی سوپاسی کردم‌و لەکۆتاییدا گوتی: ئێمە بڕیارێك دەدەین کە لەبەرژەوەندی وڵاتەکەماندا بێت.

ئینجا ئیشارەتی پێدام کەکۆبونەوەکە تەواوبوو.

تێبینی

١-ئەم دانیشتنە لەگەڵ صدام, ماوەی ٢,٣٠ سەعاتی خایاند کەلەو ماوەیەدا دوو پەرداخ شیری خواردەوە.سکرتێرەکەی صدام (نوری فیصل شاهر) زۆر دڵگران بوو بەو سەرکەوتنەی من بەڵام دەسەڵاتی نەبوو.

٢-بۆ دەربڕینی سوپاسگوزاریم بۆ یەزدانی مەزن کەپشتیوانیکردم لەسەرکەوتنم لەم کارەدا, دایکمم راسپارد ٣٠٠ لەفە شفتە دروستبکات‌و ببیات لەمەرقەدی شێخ عەبدالقادری گەیلانی دابەشی بکات.

٣-فەرمان لە(مکتب شوؤن الشمال)ەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی دەرچوو کە بەپەلەو نهێنی پەیوەندی بەمامۆستا عومەر دەبابەوە بکرێت بۆ ئەوەی کارئاسانی بۆ بکرێت کەبچێت بۆ لەندن‌و سوریاو چاوی بەئیبراهیم ئەحمەدو مام جەلال بکەوێت بۆ ئەوەی لەنزیکەوە باس لەسەر داواکارییەکان بکرێت‌و بۆیان جێبەجێ بکرێت.

٤-کاتێك کاك عومەر دەگەڕێتەوە لەسەفەرەکەی, راپۆرتێك ئاڕاستەی بەرێوەبەری ئاسایشی گشتی دەکات تیایدا بەدوورودرێژی ئەنجامی چاوپێکەوتنەکەی روونده‌کاتەوەو چاوەڕوانی وەڵامی راپۆرتەکەی دەکات بۆ ئەوەی لەسەر رۆشنایی وەڵامەکەی ئاسایش, وەڵام بەرێتەوە بۆ مام جەلالو مامۆستا ئیبراهیم.

چەند جار کاك عومەر مستەفا دەیویست بەتەلەفۆن لەگەڵ عەبدالخالق عەبدالعزیز قسە بکات، کەبەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی بوو بەڵام پرسگەی ئاسایش لەوەڵامدا پێیان دەگوت لەوێ نییە، بەڵام لەڕێگای منەوە وەڵامەکەی وەرگرتەوە.

٥-بۆیە ئەم باسەم ئاوا بەدوورودرێژی ڕوونکردۆتەوە چونکە چەند کادرێکی پارتی، باسی چۆنیەتی گەشتەکەی کاك عومەر دەبابەیان لەگەڵدا کردم کەچۆتە لەندەن و سوریا چاوی کەوتووە بەمامۆستا ئیبراهیم ئەحمەدو مام جەلال لەسەر فەرمانی بەعس.

وەکو ئاشکرایە، صدام خاوەنی دەرکردنی بڕیارەکانە لەعێراقداو لەو زیاتر کەسیتر بۆی نییە بڕیاردەربکات. بۆیە لێرە پرسیارێك سەر هەڵدەدات ئەویش ئەوەیە، باشە صدام حسین لەچاوپێکەوتنەکەی لەگەڵ مندا بۆچی بەو شێوە گەرموگوڕە سوربوو لەسەر چارەسەرکردنی کێشەی کوردو جەختی لەسەر ئەوەکرد کەعومەر دەبابە بڕوات بۆ لەندەن و سوریا؟! کەچی کەبەڕێز عومەر دبابە گەڕایەوە بەشێوازێکی زۆر ساردو چاوەڕوان نەکراو پێشوازی لێکراو بەهیچ شێوەیەکیش وەڵامی نەدرایەوە؟

وەڵامدانەوی ئەم پرسیارانە لەدوو خاڵی سەرەکیدا خۆی دەبینێتەوە:

١-کاتێك هێشتا عومەر دەبابە نەگەڕابوەوە بۆ عێراق، ئیدریس بارزانی لەوتارێکی ئاشکرادا بڵاویکردەوە گوتی (ئێمەی بارزانی ئەگەر شۆڕشمان پێنەکرێت بەڵام شۆڕشمان پێ تێکدەدرێت). بەمەدا صدام گەیشتە ئەو باوەڕەی کەبارزانییەکان مەترسی ئەوەیان لێناکرێت بچنە پاڵ شۆڕشەکەی مام جەلال و کۆمەکی بکەن، بەڵکو دژایەتییان دەکەن.

٢-بۆچوونی دووەم ئەوەیە کەتورکیا بوبێت بەهۆکارێك بۆ پاشگەزبوونەوەی صدام، چونکە لەساڵی ١٩٨٤دا یەکێتی نیشتمانی کوردستان و حکومەتی بەعس گەیشتبوونە ئەوەی کەرێکەوتننامەیەك مۆربکەن، شەوێك پێش مۆرکردنی رێکەوتننامەکە وەفدێکی تورکی بەپەلە دەگەنە بەغداو کاتێك رۆژ بووەوە صدام لەهەموو ئەو بڕیارانەی کەبۆ رێکەوتن دابوی، پەشیمانبووەوە.

بۆردومانی قەڵادزێ و هەڵوێستی عێراق:

کاتێك شەڕ لەنێوان بەعس و شۆڕشی بارزانیدا دەستی پێکردەوە (١٩٧٤)، دانیشتوانی شارۆچکەی قەلادزێ، بەهەژارو موچەخۆرو دەوڵەمەندو لاوو پیرەوە بەکۆمەڵ باوەشیان بۆ خەباتگێڕانی شۆڕش کردەوە کەپێکهاتبون لەسیاسەتمەداران و نیشتمانپەروەران و رۆشنبیران و دکتۆرو مامۆستاو قوتابی کەبەوپەڕەی دڵسۆزیەوە پاڵیان دابوو بەشۆڕشەکە، شۆڕشیش ویستی بەم خەباتگێڕانە زانکۆیەك لەناو شارۆچکەی قەلادزێ دابمەزرێنێت، لەکاتێکدا بەهیچ جۆرێك پێویستییەکانی زانکۆ ئامادە نەکرابوو، بەڵام لەبەر بەرژەوەندیی حزبایەتیی تەسك، پڕۆپاگەندەیەکی زۆرکرا لەئێستگەو رۆژنامەو گۆڤارەکانیانداو رۆژانە باسی دامەزراندنی ئەم زانکۆیە بڵاودەکرایەوە بۆیە حکومەتی بەعس کە بەدامەزراندنی ئەم زانکۆیەی زانی، توشی

هیستریا بوو وای لێکدایەوە کەبارزانی بەدامەزراندنی ئـەم زانکۆیـە بڕیـاری جیابونـەوەی داوە, بۆیـە بڕیاریـدا بەهیچ شێوەیەك ئەم زانکۆیە لەگەڵ شارۆچکەی قەڵادزێدا نابێت بمێنێتو دەبێ ئەو شارە سەرەوبن بکرێت.

لەرێگای کاك حمەیوەلی حمـەی کەرەمـەوە لەبنکـەی پێـشمەرگایەتی شـاخی بـەمۆ بەلاسـلکی ئاگـاداری مەکتەبی بارزانیم کرد کەلەم ڕۆژانەدا بەعس بەفرۆکـەی مێکـی ڕوس بەچـەکی ناپـاڵم بۆردومـانی شارۆچـکەی قەڵادزێ دەکات, ناوی نهێنیم (بەیروت مـارتینس) بـوو, بەڕاسـتی نـەوەك هـەر مـن ئـەم هەواڵـەم گەیاندبێتـە مەکتەبی بارزانی, گومـان لـەوەدا نیـە کەسـانێکی زۆری تـریش کـەدڵیان بـەم شـارەو بەخەڵکەکـەی دەسـوتا بەهـەمان شـێوە مەکتـەبی بارزانییـان ئاگـادار کردبـۆوە لـەوەی کەصـدام بەتـەمای وێرانکردنـی قەڵادزێیـە بەزانکۆکەوە. بەهەرحاڵ هەرچی داواکارییەکانی ئێرانو ئەمریکا هەیـە هـەمویان بـەرێکوپێکی جێبـەجێ کـرد دڵنیـابن لـەوەی هـیچ کـەس گلـەیی لێنـەدەکرن لەسـەر ئـەوەی کەپیلانـەکانی ئـەوانتان جێبـەجێ کـردووە, بەمەرجێك ئەگەر بهاتایە چۆن بەنهێنی پیلانەکانتان جێبەجێ کرد بەهەمان شـێوە هـەر بـەنهێنی پارێزگـاری ئەو شارەو دانیشتوانەکەیتان بکردایە, دەبا ئەو خەڵکـە دامـاوە بـەڕۆژ دەوامیـان نەکردایـە لـەزانکۆو بەشـەو دەوامیان بکردایە, هەروەها ئاگاداری ئەو خەڵکەشتان بکردایەتەوە کـە بـەڕۆژ بـچونایەتە دەرەوەی قـەڵادزێ بۆ ئەوەی لەو بۆردومانە سەلامەت بونایە, وەکو ئەمانەشـتان بەچـاك نـەدەزانی دەبـا لـەجیاتی ئـەو دۆشـکە شکاوەی کەهی جەنگی جیهانی یەکەم بوو, لەحەسار کە ٥ کم لەقەڵادزێوە دوورە داتاننابوو, چەند چـەکێکی چاكو تازەی ئەو ڕۆژەتان لەC.I.A وەربگرتایە کەبیتوانیایە بەرامبەر مێکی (٢٣)ی ڕوسی بەرگری بکردایە.

سەردانی سەعدون غێدانم کرد کەوەزیری ناوخۆ بوو, پرسیاری لێکردم, ئایا دەزانی بۆردومانی قەڵادزێمان کـرد, شـارەکەو زانکۆکـەمان بەیـەکجاری لـەناوبرد. بەزەردەخەنەیەکـەوە وەڵامـم دایـەوە گـوتم: دەسـتتان خۆشبێت شتێکی باشتان کرد. بەڵام دنیـا لەبـەر چـاوم تـاریکبوو, یەکسـەر خـۆم بـەخۆمم گـوت رەفیـق دان بەخۆتـدا بگـرە. بەپەلــە گەڕامــەوە ماڵــەوە بەهاوســەرەکەم راگەیانــد ئیمــرۆ لەماڵەوەبــە تــاکو گوێــت لەئێسگەکەبێت بـۆ ئـەوەی بزانیـت چـی ڕوویـداوە. هەرچـوارمان بەدزییـەوە دەسـتمانکرد بـەگریان بـۆ ئـەو شەهیدانە. دایکم گوتی ئەی کوڕم تۆ ئاگادارت نەکردبونەوە؟ هاوسەرەکەم گوتی بەتفەنگی ئینگلیزی شـەڕی فڕۆکە ناکرێت.

سەعات ١٠ی سەر لەبەیانی ڕۆژی ١٩٧٤/٤/٢٤ قەڵادزێ بۆردومانکرا, ١٣٤ کەس شەهید بـوو, ٣٠ کەسـیان لەشیان پارچەپارچە ببوون نەدەناسرانەوە, ١٥٠ کـەس بریـندار بـوون, ٢٠٠ خـانوو ڕوخـا, ٥٠ لـەم شـەهیدانە خەڵکی شارۆچکەی قەڵادزێ بوون کەلەم بنەماڵەنەن:

ناوی بنەماڵە	ژمارەی قوربانیەکان	ناوی بنەماڵە	ژمارەی قوربانیەکان
کاك ئەحمەد صابر	٩	کوڕی عەلی باپیر ئاغا	١
حەسەن حاجی محمود	١	مەلا بەکر	٢
رەسول مام ئەحمەد	٧	عوزێر رەسول ئاغا	١
هۆرمەر کەرە	١	ئەحمەد کەریم	١
مامۆستا عەبدولڕزاق	٤	حاجی رەحمن دەشتی	٢
قادری وەستا ئەحمەد	٤	فەتحی حاجی کەریم	١
جەمال حمە عەلی کەڵپە	١	حاجی ئەحمەد هەلاج	١
زاهیر مام رەشید رەسام	١	عبد الرحمن رۆستەم	١
زاهیر کارەبایی	١	مامۆستا غەریب حمە ئەمین	٤

لەدوای رووداوەکەی قەڵادزێ رۆژنامەکانی جیهان بەعسیان مەحکوم کرد بۆ ئەو تاوانە گەورەیە. لەم کاتەدا چەند رۆژنامەنوسێك هاتنە کوردستان کەیەکێکیان رۆژنامەی لیمۆندی فەرەنسی بوو کە لەجیهاندا دەنگیدایەوە چووە بۆ قەڵادزێ, کەگەڕایەوە بۆ فەرنسا لەسەر ئەو تاوانە دڕندانەی بەعس دوابوو. لەدوای راپەڕینەکەی ١٩٩١ کاك ئەحمەد سابیر دەچێتە هاوینەهەواری سەلاحەدینو چاوی بەکاك مەسعود دەکەوێت دەڵێت لەدوای بۆردومانەکە خوالێخۆشبو مەلامستەفا بارزانی هاتە گوندی حەسار چاوی بەبەشی زۆری کەسوکاری شەهیدان کەوتو بەڵێنی پێداین کەیارمەتیمان بداتو خانووەکانمان بۆ دروست بکاتەوە بەتایبەتی بەڵێنی بەمن دا کەژنم بۆ بهێنێتو خانوەکەم بۆ دروست بکاتەوە چونکە من خاوەنی ٩ شەهید بووم کەسم دەرنەچوو. لەوەڵامدا کاك مەسعود دەڵێت: ئێستا پارەمان نییە بەڵام بڕی (٢٠٠٠) دیناری دەداتێ.

باشە کە(شا) ئەوەندەی کورد خۆش دەوێتو بەمەکتەبی بارزانی (مەسعودوئیدریس) دەڵێت زانکۆ بکەرەوە لەقەڵادزێ بەکوردی, بۆچی لەناو قوتابخانەکانی خۆیدا نەیدەهێشت هیچ قوتابیەك بەکوردی بخوێنێ تەنانەت لەپشوەکانی نێوان وانەکاندا چاودێری قوتابیەکانیان دەکرد نەوەك بەکوردی بدوێن, هەروەها کەس بۆی نەبوو منداڵەکەی بەکوردی ناوبنێت, ئەگەر ئەمە پیلانێکی داڕێژراو نییەو بەیارمەتی شۆڕش پیادە ناکرێت؟ بەڵام هەموو شتێك روونو ئاشکرایە چونکە مەکتەبی بارزانی بۆیان نەبوو هیچ بڕیاریك بۆ هیچ شتێك ئەگەر زۆر بچوکیش بوایە دەربکەن پێش ئەوەی شاو C.I.Aو جولەکە رەزامەندی خۆیان دەرنەبڕن, بەڵگەش ئەوەیە کاتێك بارزانیلەلووتەکەی تواناو دەسەڵاتی خۆیدابوو ئێران فرمانیکرد بەئاشبەتاڵکردن, ئەوەبوو کاتێك لەبارزانییان پرسی بۆ ئاشبەتاڵتان کرد؟ گوتی: دەوری من تەواوبوو,

هەروەها لەڕێکەوتننامەکەی جەزائردا سەدام, لەشا دەپرسێت دەڵێت ئەی بارزانی؟ ئەویش دەڵێت ئەوە پەیوەندی بەخۆمەوە هەیە.

بەهەمان شێوە لەقەڵادزێ لەسەر جێبەجێکردنی پیلانەکەی شاو C.I.A, مەکتەبی بارزانی ١٥ ملیۆن دۆلار وەردەگرن و لەبانقەکانی ئەوروپادا هەڵیدەگرن, منیش دەڵێم: لە(١٩٧٤)ەوە فایزی ئەو پارەیە چەندەبووە بۆ خۆتان, بەڵام خوێنی ئەو خەڵکە بێتاوانەی کە لەسەر ئێوە شەهیدکرا بەرێکوپێکی بدەن لەو پارەیەی کەوەرتانگرت, چونکە ئەگەر ئەو پارەیە بەیەکسانی دابەش بکرێت بەسەر خاوەن شەهیدەکانی شارۆچکەی قەڵادزێ, هەریەکەیان بەلانی کەم ٥٠ هەزار دۆلاریان بەردەکەوێت, قەڵادزێشی پێئاوەدان دەکرێتەوە.

جولەکە دوای مۆرکردنی رێکەوتننامەی جەزائر لەڕۆژنامەیەکدا بلاویکردەوە کەئێمە ١٥ رۆژ پێش مۆرکردنی ڕێکەوتننامەکە ئاگادارکراینەوە, بەڵام کەزانیمان ئەم ڕێکەوتننامەیە هیچ زیانێك نابەخشێت بەبەرژەوەندییەکانمان لەو ناوچەیەداو سوپای عێراق بەهیچ شێوەیەك دژ بەجولەکە ناجولێتەوە, دەنگمان نەکرد.

ساڵی ١٩٨٦ هاتوچۆم دەکرد لەنێوان یەکێتیو پارتیدا, لای کاك مەسعود بارزانی دانیشتبوم پێم ڕاگەیاند هەندێك نهێنی هەیە دەمەوێ بێتی بڵێم, کاك مەسعود گوتی: دەبێ کاك عەلی عەبدوڵڵاش بەشداربێت. ئەوکاتە بنەماڵەی مەلامستەفا بەتەواوی زاڵ نەبوون بەسەر پارتی دیموکراتی کوردستانداو بێ کاك عەلی چاویان بەکەس نەدەکەوت, بەڵام ئێستا مامۆستا عەلی عەبدوڵڵا دەبێ لەڕێگای پرسگەوە کاتی بۆ دیاری بکرێت ئینجا چاوی بەسەرۆك بکەوێت, پێم گوت مام جەلال فەرمویەتی ئاگاداری کاك مەسعود بکە کەچەند سەرکردەیەکی کۆماری ئیسلامی (فلان و فلان فلان) پێیان ڕاگەیاندوم کەکوڕانی مەلامستەفا ئەوپەڕی پەیوەندییان هەیە لەگەڵ C.I.Aدا, کەقسەکانم تەواو کرد کاك مەسعود بێدەنگی دایگرت و هیچوەڵامی نەدامەوە, بەڵام جارێکیتر کەهەر لەهاتوچۆدابوم لەنێوانیاندا کاك مەسعود فەرموی: (کاتێك لەسەرەتای هەشتاکاندا زۆرێك لەئۆپۆزسیۆنەکانی عێراق لەسوریا کۆبونەوە بۆ ئەوەی رێوشوێنێك دابنێن بۆ یەکخستنی سەنگەرەکانی خەبات دژ بەحزبی بەعس, لەو کۆبونەوەیەدا داوایان لێکردم کەبەیاننامەیەك دەربکەم, ئێستا پەیوەندیم بەC.I.Aوە نەماوە بەڵام لەوەڵامدا پێم گوتن کاتێك بۆردومانی قەڵادزێ کرا کەس بەهانای ئێمەوە نەهات تەنها (C.I.A) نەبێت, دووپاتی دەکەمەوە من لەپێشوشدا پەیوەندیم هەبوو ئێستاش پەیوەندیم هەیە).

منیش دەڵێم: پەیوەندیکردنی سەرکردەیەك بەC.I.A لەبەر رزگاری وڵاتەکەیو بەرژەوەندیی گشتیی هاووڵاتیەکانی بێت ئەمە گەورەترین خزمەتە بەمەرجێك ئەم پەیوەندییە وەکو کۆسۆفۆ بێت نەك وەکو بارزانی کەفەرمانی بۆ دەرچێت لەئەمریکاوە بە(ئاشبەتاڵ) کردن بەبێ ئەوەی گوێ بداتە وڵاتەکەی یەکسەر بڵێت باش بەسەرچاو.

کە لەدادگای بەعس حوکم دراموو بڕیاری حوکمەکەیان بۆ خوێندمەوە سەیرمکرد یەکێك لەتاوانەکانم ئەوەبوو کەمن سیخوڕی نێودەوڵەتیم, بەو واتایەی من پەیوەندیم هەبووە بەئیسرائیلو ئێرانەوە. بەڕاستی ئەم بڕیارە جێی سەرسورمان بوو بۆ من, چونکە من دڵنیابووم لەخۆم کەپەیوەندیم بەهیچ وڵاتێکی دەرەکییەوە نەبووو هەتا ئێستاش نیمە, لەگەڵ ئەوەشدا کە بەهەموو شێوەیەك هەوڵم لەگەڵدا دراوە پەیوەندیم هەبێت پێیانەوە, دوای ئازادبوونم لەبەندیخانە, یەکەم کار کەپێی هەڵسام گەڕان بوو بەدوای ڕاستی ئەو تاوانەداو دۆزینەوەی سەرچاوەکەی, ئەوەبوو بۆم دەرکەوت حزبی بەعس بەبێ هۆ ئەو تاوانەی نەخستبوە پاڵم, بەڵکو من هەرچی هەواڵێکی کۆشکی کۆماری کە بەدڵسۆزانە گەیاندمە مەکتەبی بارزانی (مەسعودو ئدریس) ئەوانیش کردبویان بەڕاپۆرتو دابویان بەئێرانو ئیسرائیل.

تاوانباری دووەم لەم کارەساتەدا (بۆردومانی قەڵادزێ), حکومەتی بەعسە, چونکە بەعس هەموو توانایەکی خۆی بەکارهێنا دژی گەلی کوردستان بەهەموو جۆرێك, قەڵادزێی بۆردومانکرد, لەگەڵ ئەوشدا کەدەیزانی ئەو زانکۆیە هیچ زیانێکی نابێت بۆ ئەو, بەڵام رقو کینەی بەرامبەر بەکوردو پیلان دانانەکەی لەلایەن C.I.Aوە داڕێژراوە, نەیدەهێشت جگە لەوێرانکردنی کوردستان هیچی تر ببینێت. دوابەدوای ئەو کارەساتە صدام چەندەها جاری تر چوو بۆ قەڵادزێ کەدانیشتوانەکەی چاوەڕوانی بەزەییەك بوون لەسەرۆکی وڵاتەکەیان بەڵام نەوەك هەر یارمەتی نەدان بەڵکو بڕیاریدا قەلادزێ بگوازێتەوە بۆ ئۆردوگا, ئەوە بوو بەناچاری نوێنەرانی قەڵادزێ بەسەرۆکایەتی مامۆستا مەلامحەمەد دەلگەیی چونە بەغدا بۆ دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەك بۆ خەڵکی ستەم لێکراوی ئەم شارە, بەڵام دوای ئەوەی ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر درا لەلایەن رژێمەوە, سواری ئۆتۆمبیلێکیان کردو بردیان قەڵادزێیان بەوێرانکراوی پێشاندا گوتیان ئێمەی بەعس بمانەوێت کارێك ئەنجام بدەین هەر ئەنجامی دەدەین, بزانین دەتوانی لەم وێرانەیەدا ماڵی خۆت بدۆزیتەوە.

هەڵوێستی C.I.A لەم کارەساتەدا

هێڵمزی بەڕێوەبەری C.I.Aکە کرا بەباڵیۆزی ئەمریکی لەتاران لەبەر ئەم مەبەستانە بوو:

١-لاوازکردنی حکومەتی عێراق.

٢-ڕاکێشانی شۆڕشی کوردی بەلای خۆیاندا بۆ ئەوەی چۆنیان بوێت ئاوا بیجوڵێنن.

٣-بەهێزکردنی شۆڕشی کوردی بۆ ماوەیەکی کەم, ئەوەبوو سوپای ئێرانی لەناو خاکی ئێرانەوە سوپای عێراقی بۆردومان دەکرد.

٤-شەڕی لەنێوان حکومەتو بارزانیدا گەرم دەکرد بۆ سودوەرگرتن لەو بارودۆخە.

٥-چۆکی بەعێراق دادا بۆ ئەوەی لەگەڵ ئێراندا ڕێکەوتننامەی جەزائیر مۆربکات.

٦-ئەوەبوو دوای مۆرکردنی ڕێکەوتننامەکە, دەوری مەلامستەفا تەواو بوو, ئینجا دوای ئەوەی هێڵمز زانی

هەموو پیلانەکانی سەرکەوتوبوو گەڕایەوە بۆ واشنتۆن.

٧- مەبەست لەداڕشتنی ئەو پیلانە گڵاوەی C.I.A بۆ مەکتەبی بارزانی ناچارکردنی صدامو بۆ بۆردومانکردنی قەڵادزێ بوو بەو نیازەی نێوان کوردو بەعس بەتەواوەتی تێکبچێت نەوەك جارێکی تر رێکەوتننامەیەکی تری نهێنی‌وەکو (١١ی ئازار) ئەنجام بدرێت لەنێوانیاندا، بۆیە دەڵێم تاوانباری سەرەکی مەکتەبی بارزانی بوو.

کورتەباسێك لەسەر بنەماڵەکەمان

من کەناوم رەفیق مامە صادقە ناسراوم بەرەفیق پشدەری لەبنەماڵەیەکی دەوڵەمەند هاتومەتە دونیاوە, ٤٠٠ ساڵ پێش ئێستا لەناوچەی جزیرەو بۆتانەوە هاتوینەتە کوردستانی باشوورو لەشاری کۆیە جێنشین بوین, ئێستاش ئاسەواری باپیرەگەورەمان ماوە بەناوی کاولی علی‌بەگ ناو دەبرێت, یەکێك لەنەوەکانی ناوی صادقە کەپێی دەگوترا مام صادقەدرێژ کەدەکاتە باپیرم, نزیکەی ١٠٠ ساڵ زیاتر ژیاوە, هاوسەرەکەی مام صادق ناوی فاتمە مستەفا بووە لەبنەماڵەیەکی کۆیی ناسراوەو خوشکی صابر کۆیی بووەو پوری ملاخدر نجم الدین قەڵادزێی بووە.

باپیرم دەستێکی باڵای هەبووە لەکاری پزیشکیداو مرۆڤێکی کاسب بووەو چوار زمانی زانیوە (کوردی، عەرەبی، فارسی، تورکی), قسەخۆش‌و سەخی بووە، کاروانی چۆتە بەغداو بصرەو موصل‌و دیاربکرو مهابادو تەورێز. دوو کوڕو چوار کچی هەبووە، کوڕی گەورەی ناوی حسین بووە بەمامە ناسراوە، کوڕی دووەمی ناوی تۆفیق بووە کچەکانی: عیفەت، ڕەعبە، رەعنە، گوڵێ.

حسین کە بەمامە ناسراوە لەتەمەنی ١٥ ساڵیدا ژنی هێناوە، هاوسەرەکەی ناوی صبریە رەزا مام یحیا بوو ئامۆزازای مامە بووە کە لەتەمەنی ١٣ ساڵی شوویکردووە، دایکی ناوی مریەمەسوور بووەو لەبنەماڵەی مەلاعبداللە بێتوشە, سێ کوڕو دوو کچی هەبووە بەناوی شفیق‌و رەفیق‌و کەمال‌و بدریەو فخریە. تۆفیق صادق لەژنی یەکەمی دوو کچی هەبووە، لەژنی دووەمی پێنج کوڕو چوار کچی هەبووە، پیاوێکی کاسب‌و سەخی بووە, خزمەتی هەژاری زۆر کردووە، سالار تۆفیق صادق پ.م ناوخۆ بوو، لەساڵی ١٩٦٥ لەشارۆچکەی قەڵادزێ شەهید کرا. سردار تۆفیق صادق کەیەکێکە لەکوڕەکانی ئێستا لەپۆڵندە دەژی. تاوانبارێکی گەورەیە لەهەموو رویەکەوە بەتایبەتی بەرامبەر ژن‌و منداڵەکانی‌و گەلی کوردو بنەماڵەکەی‌و بەتایبەتی من.

چوار ژنی هێناوە یەکێکیان لەمهابادەو کوڕێك‌و کچێکی هەیە, کچەکەی لەساڵی ١٩٩٩ شویکردو کوڕەکەی لەزانکۆیەو نازانن کەباوکیان ناوی سەرداره، ژنێکی تری لەشاری سنەیە، خێزانی کچی پوریەتی بەموچەی خۆی توانیویەتی کوڕو کچەکانی بەخێو بکات‌و پێیان بگەیەنێت بەبێ ئەوەی باوکیان یارمەتی دابن، خێزانی چوارەمی لەپۆڵندەیە بەیەکەوە دەژین نازانێت کەسەردار سێ ژنی تری هێناوەو هەموویانی بەجێی هێشتووە، مهابادی خێزانی دەڵێت: (تەنها تەڵاقنامەم بۆ بنێرێت هیچی ترم لێی ناوێت). سەردار بەهەر گوندو

شارۆچکەیەکدا تێپەڕ بووبێت خراپەیەکی کردوەو پارەی لەچەند کەسێك وەرگرتووە بەدەستبڕین, بۆ نمونە ٢ هەزار دۆلار لەدکتۆر ئەرجمند مەلاصدیق لەئەڵمانیا بەناوی منەوە وەردەگریٚ.

عیفەت سادق - خێزانی مام رەزا

مام رەزا پیاوێکی ئازاو زیرەكو ناسراوەو ریش سپی قەڵادزیٚ بووە, لەسەرەتای شۆڕشدا دادوەر بوە لەقەڵادزیٚ ئێستاش بۆ نمونە هەمیشە باسی دڵسۆزیو نیشتیمانپەروەری ئەم پیاوە دەکەن, پێنج کوڕو سیٚ کچی هەبوە کوڕەکانی: علی مام رەزا کە بەپیاوێکی شۆڕشگێڕو نیشتیمانپەروەرو دڵسۆزو سیاسەتمەدار ناسراوە، بکر مام رەزا دڵسۆز بوو بۆوڵاتەکەی کوردێکی نیشتیمانپەروەر بوو.

عمر مام رەزا : کوردێکی دڵسۆزو نیشتیمانپەروەر.

حاجی مام رەزا : کارمەندێکی دڵسۆزو پاك بوو, کۆچی دوایی کرد.

محمد مام رەزا : لەتەمەنی لاوی لەشەڕێکدا ناوبژی کردبوو کوژرا. کچەکانی خەیریەو سەرگوڵو رووناك.

رەعبە صادق: خێزانی کەریمی مام علی بووە کەبن ئامۆزای یەکن.

کریمی مام علی: پیاوێکی کاسبو ناسراو بووە لەشارۆچکەی کۆیەو یەك کوڕو پێنج کچی هەبووە, مام غریب بەکارمەندێکی پاكو دڵسۆز بۆ کارەکەیو وڵاتەکەی ناسراوە، کچەکانی بەناوی دلاراو ئامینەو فخریەو ناسکەو حلیمە.

رەعنا صادق: خێزانی حەمدی مستەفاسوور بووەو بن ئامۆزانی یەکن، حەمدی پیاوێکی کاسبو ناسراوبووە لەشارۆچکەی کۆیە, دوو کوڕو سیٚ کچی هەبووە، کوڕە گەورەی ناوی جەلالە, هاوسەرەکەی – گورجی خان کچی تۆفیق صادق بووە, ساڵی ١٩٨٤ جەلال کاتژمێر ٨ی شەو کۆچی دوایی کرد, پاش ١٢ سەعات، واتە کاتژمێر ٨ی بەیانی هاوسەرەکەی (گورجی) بەدوایدا کۆچی دوایی کرد، کوڕی دووەم (عبد الخالق مضمد) پیاوێکی دڵسۆز بوو بۆ وڵاتەکەی, کوڕەکەی (سەرباز) لەتەمەنی ١٢ ساڵی بەدەستی جاشەکانی بەعس شەهیدکرا، کچەکانی ئامنەو نەزاهەتو عەزیمەو لایقە.

گوڵیٚ صادق: خێزانی عەبدەی مستەفاسوورەو بن ئامۆزای یەکن, عەبدە پیاوێکی کاسبو ناسراو بووە لەشارۆچکەی کۆیە, دوو کوڕو چوار کچی هەبووە شوانو ئیسماعیل, نەزیرەو سنەوبەرو خەیریەو نەجیبە.

هەندێك لەبەسەرهاتەکانی صادقەدرێژ:

کورد دەڵێت مشتێك نموونەی خەرمانێکە, دەستێکی باڵای هەبوو لەکاری پزیشکیدا لەهەمانکاتدا مرۆڤێکی کاسب بووە, کاروانی چۆتە بەغداو بصرەو موصلو دیار بەکرو مهابادو تەورێز, لەو هاتوچۆو گەڕانانەیدا شتی خۆشو سەرسوڕهێنەری بەسەرهاتووە, چەند نموونەیەکیان لێباس دەکەم. ساڵێکیان بەشی زۆری توتنی پشدەری کڕیوەو بەرەو بەغداو بصرە ڕۆیشتوەو پاش ئەوەی توتنەکەی شیٚ دەکاو دەڕزیٚ دوای ٩ مانگ دەگەڕێتەوە ماڵەوە، کاتی نانخواردن دەبێت سیٚ کفتەی گەورەی کۆیی دەخوات،

نەنکە فاتمم پێی دەڵێ کابرای کاروانچی چوار جارە داوای کرێی بارەکەت لێدەکات، تۆش جەنابت لەسەر ئەو هەموو توتنەی بردوتە عانەت نەهێناوەتەوە سێ کفتەشت خوارد، مام صادق دەڵێت: دایکی مامە بەری دڵت گرتم ئەگینا دەمکرد بەچوار کفتە.

لەیەکێك لەسەفەرەکانی لەساڵی ١٩١٩دا لەگەڵ مامەی کوڕیدا کاتێك لەمهاباد دەبن ئیسماعیل ئاغای سمکۆ دەست بەسەر شاری مهاباددا دەگرێت، هەرچییەکیان هەیە تاڵان دەکرێ، ناچار خۆی لەگەڵ مامەی کوڕی دەبێت بەحەماڵ (کۆڵ هەڵگر) لەو ڕێگایەوە خۆیان دەگەیەننە جەنابی ئیسماعیل ئاغا, دوای سڵاو دەستدەکات بەگفتوگۆ لەگەڵ ئیسماعیل ئاغادا باپیرم دەڵێ: من دانیشتوی شاری کۆیەم، بازرگانێکی دەوڵەمەندبووم ئێستاوا کۆڵ هەڵگرم, لەکاتێکدا بەمرۆڤێکی کوردپەروەر ناسراویت، بەنیازی ئازادکردنی ئەم وڵاتەی، بڕیارمداوە کەگەڕامەوە باسی چالاکیو فیداکاریو ئێوەی مەزن بکەم، زمانم لاڵ دەبێت قسەیەکی ناجۆر بکەم بەرامبەرت ئەوەش بارودۆخی منە کە لەبەر چاوتم.

ئیسماعیل ئاغا کەگوێی لەقسەکانی دەبێ زۆر بەلایەوە خۆش دەبێو ڕێزێکی زۆریان لێدەگرێت, داوایان لێدەکات ئەو شەوە میوانی ئەو بنو کاتێك ڕۆژ دەبێتەوە دەڵێ: مام صادق چیت ڕۆیشتوە باسی بکە تاکو دوو بەرامبەر زەرەرەکەت بۆ ببژێرم. کاتێك مام صادق دەگەڕێتەوە ناو کەسوکارەکەی خۆی لەزۆربەی کۆڕوکۆمەڵەکاندا باسی هەڵوێستی مەردانەی ئیسماعیل ئاغای سمکۆ دەکا بەرامبەر کۆڵ هەڵگرێکی ماڵ تاڵانکراو، کە بەڕاستی ئەو هەڵوێستە چاوەڕوانکراوبوو لەسەرکردەیەکی کوردی نیشتیمانپەروەری لێهاتوو.

جارێکیان ئاغایەکی پشدەر دێتەماڵەوە بۆلایو داوای دەرمانێکی لێدەکات بۆ ئەوەی بتوانێ بەفەرمانی خۆی هەستێ لەگەڵ هاوسەرەکەی. باپیرم دەرمانی دەداتێو دەڵێت کەئەم حەبانەت تەواوکرد ئەو کاتە ئاغاژن هیچیتر گلەیی نامێنێ، لەو کاتەی کەباپیرم لەگەڵ ئاغاکە گفتوگۆ دەکەن لەهەمان ژور نەنکم دانیشتوەو لەخواری ژورەکە ڕەستەی یاپراخ ئامادە دەکات گوێی لەهەموو قسەکانی دەبێ, لەدواییدا ڕوودەکاتە باپیرمو دەڵێ بابی مامەی خورکت لێکەوێ کەدەرمانیوات هەیە بۆ نایخۆیت.

باپیرم وەڵام دەنێرێ بەدوای حەمەدو عەبدەی مستەفاسور بێنە قەڵادزێ. ئەو کاتە هاتوچۆکردن بەوڵاخ بووەو کاتێ دەگەنە ئەوێ هاوین دەبێ, باپیرم سەرو قات جلیان بۆ دەکاتو لێیان دەپرسێت چەندتان پارە هەیەو کاسبیتان چۆنە, ئینجا دەڵێت بەتەمام گوڵێو ڕەعناتان لێمارەبکەمو لەگەڵ خۆتان بیانبەنەوە بۆ کۆیە. هەموو جلوبەرگێکی بووکو هەندێك زێڕو بڕی ٥٠ پەنجا دیناریان دەداتێو بانگی نەنکم دەکات بۆ ئەوەی کچەکان برازێنێتەوەو ئامادەیان بکات لەگەڵ مێردەکانیاندا بەڕێ بکەون بۆ کۆیە. بەڕاستی باپیرم لەکاتێکدا ئەم هەڵوێستە دەگرێت کەزۆرێك لەدەوڵەمەندانو ناودارانی شارەکەی خۆی داوای کچەکانی لێدەکەن بەڵام دیاربوو لەمێشکی خۆیدا بڕیاریدابوو کەبیاندا بەکەسێك لەدینو خووڕەوشتیان شارەزابێت بەبێ ئەوەی گوێ بداتە پارەو ناو. بۆ زیاتر شارەزابوون لەخووڕەوشتی ئەم پیاوە حەزدەکەم

ئەم بەسەرهاتەشتان بۆ بگێڕمەوە: باپیرم لەکۆیە نیشتەجێ دەبێ‌و گرانییە گەورەکە دێت بەسەریاندا, خۆی‌و زۆربەی کەسوکارەکەی کۆدەکاتەوەو دەچێ بۆ گوندی سماقولّی بۆ ئەوەی ژیانێکی باشتر بژین, کاتێك یەکەم ئێوارە نان دەخۆن سەیر دەکات ٧٦ کەس لەکەسوکاری خۆی لەگەڵی هاتۆتە دەرێ.

حسین - مامە صادق

لەتەمەنی ١٤ ساڵیەوە لەگەڵ باپیرم لەبەشی زۆری سەفەرەکانیدا بەشداریکردووە, دوکانی کوتاڵی هەبووە لەگەڵ دەرمانی پزیشکی‌و کاسبی توتنی کردوە، دێهاتی بەکرێ گرتووەو ساڵانە ٣-٤ هەزار سەر ئاژەڵی لەکوردستانی ئێرانەوە دەهێنا دەیبردە موصل، ساڵی ١٩٦٥ لەتەمەنی ٦٠ ساڵیدا بەنەخۆشی شێرپەنجە کۆچی دوایی کرد. تەرمەکەی لەگۆڕستانی کۆیەیە، ئەوپەڕی دۆستایەتی‌و برایەتی بەهێزبووە لەگەڵ خەڵکی پشدەرو مەنگوڕو مامەش‌و تائێستا سامانی ئەو دۆستایەتیە هەر بەردەوامە. بۆ نموونە بەجۆرێك لەئاغاکانی پشدەر نزیکبوو کەقسەیان رەتنەدەکردەوە، جارێکیان چەند ریش سپییەکی (شۆڕێ) دێنە لای پێی دەڵێن دەبێت یارمەتیمان بدەی شوێنی ژیانمان بچوکە بەڵکو تکامان بۆ بکەی لەلای جەنابی میناغاغای گربداغ خاوەنی قەڵادزێ کەرێگامان بدات لەدەوروپشتی جوتکانییان خانووبەرە بکەین‌و لەناو بازاڕی قەڵادزێدا کاسبی بکەین بەڵکو بەهۆی ئەو هەوڵەی تۆوە بحەسێینەوە. کاتێك کەباوکم دەچێتە خزمەت میناغاغا داوای ئەوەی لێدەکا, میناغاغا دەڵێ: کاکە مامە تۆم زۆر خۆش دەوێ, ئێمە یەك ماڵین, هەموو داواکارییەکی تۆ بەسەر چاو جێبەجێ دەکەم بەڵام بەقسەم بکە ئێوەی کۆیی کەزاڵن بەسەر دارایی قەڵادزێ هاتنیان بۆ ئێرە مایەی زەرەرە لەدوارۆژدا بۆ ئێوە. باوکم: دەڵێ ئێمە گیرفانمان پڕ بووەو ئەوانیش گیرفانیان بەتاڵە, رێگایان بدە بەڵکو ئەوانیش گیرفانیان پڕ بێ. ئەوەی ئاگادار بم لەوەزعی برا شۆڕێیەکان جێی شانازین بەگشتی لەهەر لایەك هەن, وابزانم گیرفانیان پڕە بەڵام ئایا کەسیان لەبیرماوە لەبەر گیرفان پڕی؟!

شفیق مامە صادق

لەساڵی ١٩٢٦ لەگوندی گرمیتەر لەدایکبووە کەنزیکەی ٢٠کم لەقەڵادزێوە دوورە، مرۆڤێکی دڵپاك‌و خۆشەویست بووە لەناو خەڵکدا، خوێندەواری هەبو، سەرەتا بیروباوەڕی شیوعی بوو، لەگەڵ ٢٤ کەس لەبەغدا هێرش دەبەنەسەر رۆژنامەی (فجر الجدید), لەساڵی ١٩٦٠دا دەگیرێت، بەهۆی بارزانی هەر هەمویان بەربوون، ئینجا بوو بەپارتی. ساڵی ١٩٧٦ گیراوە, ساڵی ١٩٧٨ بەردرا، ساڵی ١٩٨٠ کۆچی دوایی کرد, تەرمەکەی لەگۆڕستانی قەڵادزێ بەخاك سپێردرا، ئەم پارچە شیعرەی شاعیری بەناو بانگی کورد شێرکۆ بێکەس لەسەر کێلەکەی نوسراوە کەدەڵێ:

چرای دڵم بەناو ژووری زیندانمە باوەشی کرد بەتاریکی ژیانما
کاتێك مردم چراکەش کوژایەوە پەنجەی ئازار دوا پەڕەی هەڵدایەوە

چوار کوڕو شەش کچی هەبووە، کوڕەکانی محمد، ئاراس، احمد، نەبەز، کچەکانی ئەمیرە، نەزیرە، نەورۆز، بەیان، هەوار.

محمد شفیق: بوو بەپێشمەرگەو ساڵی ١٩٨٥ کەوتە ناو بۆسەی عباس بایزی باڵوئاغا کە لەبەر خاتری بڕێك دینار نامەیەکی هەڵبەستراو دەخاتە ناو گیرفانی ئەم لاوە کوردپەروەرەو تەسلیمی هەواڵگری سوپای دەکاتو لەئەنجامی ئازارو ئەشکەنجەدانێکی زۆر، توشی نەخۆشی مێشك دەبێتو هەرچەندە پیشانی دکتۆرێکی زۆر درا بۆ چارەسەرکردنی بەڵام بێسوود بوو، ئێستا بەشێتی بەناو بازاڕی قەڵادزێدا دەسوڕێتەوە.

ئاراس شفیق: لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٢، دەرچوی کۆلێژی زانست بەشی کیمیا، لەبەر ئەوەی نەچووە ریزی بەعسەوە رایکرد، لەم ساڵانە شهادەکەیان بۆ هێناویەوە، ماوەیەك (پ.م) بوو، لەکاتی کیمیابارانەکەدا هاتەوە، مرۆڤێکی نیشتیمانپەروەرە ئێستا مامۆستایە لەشارۆچکەی رانیە.

نەبەز شفیق: لەدایکبووی ساڵی ١٩٦٥، پیشەسازێکی ناسراوە لەبواری ئۆتۆمبیل چاکردندا، پ.م ناو شار بوو، سێ جار گیراوە, بەهۆی مامیەوە (مفوض کمال) بەردراوە، پەیوەندی هەبووە بەکۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان, ئێستا لەقەڵادزێ دەژی.

ئەمیرە شفیق: خێزانی عبدالخالق، کوڕێکی (سەرباز) بەدەستی جاشەکان شەهیدکرا، ئازادو گۆرانو ئەژین ئەم سێ منداڵەی ماوە.

نەورۆز شفیق: خێزانی حسین حاجی علی لەیەکێك لەشەڕەکانی کوردکوژەدا کە لەنێوان (پ.د.ك)و (ی.ن.ك) روویدا لەساڵانی ٩٤–٩٥ دا، تۆپێکی کوێر کە لەلایەن پارتییەوە لەئێرانەوە ئاڕاستەی قەڵادزێ کرابوو، بوو بەهۆی ئەوەی ٢١ تەرم بهێنریتە دەرێ لەماڵی خوالێخۆشبوو, نەورۆز کەیەکێك لەکچەکانیشی تەمەنی ١٦ ساڵان بوو ناوی کانی بوو لەنێو ئەو ٢١ تەرمەدا بوو. لەسەردانێکی کاڵێی کچی خوالێخۆشبوو (نەورۆز) لەگەڵ باوکیدا بۆ خزمەتی سەرۆکی(پ.د.ك)، سەرۆك دەفەرموێت: چیتان دەوێ بۆتان بکەم..؟ کاڵێ خان دەڵێت: دایکمو خوشکم بۆ زیندوو کەرەوە، کاشکا ئەو تۆپە بەر ماڵی تۆ بکەوتایە.

بەیان شفیق: خێزانی بازیان رەفیق، دەرچوی پەیمانگای مامۆستایانە.

هەوار شفیق: خێزانی ئارام کریمە، دایکی ئارام پورزامانە.

جوان شفیق: خێزانی جبار عبداللە مولود، هەردووکیان دەرچوی ئامادەیی پیشەسازین.

کمال مامە صادق: لەقەڵادزێ لەدایکبووە لەساڵی ١٩٤١, لەتەمەنی ١٦ ساڵان لەگەڵ دایکمو ئەمیرەو نەزیرە بردمە لای خۆم لەبەغدا، لەساڵی ١٩٥٦ لەقوتابخانەی فەیلیەکان سەرەتایی تەواوکرد، ئینجا لەکاشف الغطاء ناوەندی تەواوکرد کاتێك بەعس کودەتاکەی بەسەر عبدالرحمن دا کرد کرا بەمفوضی پۆلیسی فریاکەوتن، شوینەکەی یەکجار ناخۆشبوو، زۆر پاڕایەوە بگوازرێتەوە بۆ بەڕیوبەرایەتی ئاسایش، ناچاربووم لەبەر خاتری دایکم جێبەجێی بکەم.

کە لە١٩٧٦/٩/١٤ گیرام، ساڵی ١٩٧٧ گواسترایەوە بۆ ئاسایشی سلێمانی، چەند جار توشی مەفرەزەی پ.م هاتووە دەستیان بۆ درێژ نەکردوە بەڵکو جێی ڕێز بووەو چەندێك لەئاسایش کاری کردووە بەگشتی خەڵکی زۆری لێڕازی بوون، ئینجا لەئاسایشی سلێمانی دور خرایەوە, دوای چەند مانگێك کرا بە(مدیری سوق مرکزی) لەسلیمانی، لێرەوە توشی کێشەو گیروگرفت بوو, بازاڕی ڕەش دەستی پێکرد (سەعات, ویسکی, جگەرەو هەموو کەلوپەلێکی ناوماڵو جلوبەرگی ژنانو پیاوانو خواردەمەنی) ڕۆژانە توشی تەنگوچەڵەمە دەبوو لەگەڵ کاربەدەستانی مخابەراتو ئیستخباراتو سوپاو چڵکاوخۆرەکانی میریو قاچاغچیەکانی ناو بازار، ڕۆژێك بەنهێنی سەردانی کاك مستەفا چاوەڕەشی کردبوو گوتبووی: هیچتان هەیە لەسەر من؟ کاك مستەفا دەفەرموێت: نەخێر بەڵام ئاگاداری ڕەوشتی ناو دائیرەکەی خۆتبە، پارێزگاری تەواوی ئافرەتەکان بکە نەهێڵیت تەعەدایان لێبکرێت، ئێمەش بەگشتی زۆرت لێڕازین، جارجار بەنهێنی دەهات منی دەبینی بەئاگاداری کاك نەوشیروان مستەفا، لەڕاپەڕیندا دەستگیریان کردبوو بردبوویانە دادگای شۆڕش لەوێ دوای لێکۆڵینەوەیەکی دورودرێژ دابویانە دەست جەماوەر، بەگولەی وێڵ کوژرا.

کەهەولێر گیرا خەبەری کوشتنی کەمالم زانی, هاتمە سلێمانی چومە خزمەت کاك ملازم عمر, بەڕاستی ئەم پیاوە مەزنە لەهەموو ڕویەکەوە جێی شانازیە, لەڕۆژی لێقەوماندا‌وێنەی نییە, بەجۆرێك پێشوازی لێکردم کەهەرگیز لەبیرم ناچێتەوە، فەرموی دوای گرتنی سلێمانی بەدوو ڕۆژ ئینجا ئێمە هاتینە ناو شار, بەگۆڕی شەهیدان کاتێك هاتومەتە ئێرە یەکەم کەس هەواڵی کاك کەمالم پرسیوە, تازە کار لەکار ترازابوو، ئەمە چەقۆو ئەمە ملی من, ئێستاش با لەمزگەوتی کاك ئەحمەدی شێخ پرسەی بۆ دانێین، پ.م سەرپەرشتی بکات خۆشم ئامادەم لەبەردەرگا بوەستمو ئامادەم کەئوتومبیلێك پ.م بۆ گەڕەکەکەیان بنێرم تا کەلوپەلی ماڵەکەی لەماڵان بهێنینە دەرێ. گوتم: نوسراوێکم بۆ ئاڕاستەی کاك مسعودو کاك نەوشیروان بکەو تێیدا روونی بکەوە کەچۆن ئەم کارەساتە رویداوە.

گەیشتمە قەزای صدیق (ڕەواندوزی تازە) لەماڵی جەنابی عزت بەگی دێگەڵە, ڕۆژی ١٩٩١/٣/١٣ چاوم بەکاك مسعود کەوت, عومەری مام ڕەزاو بازیانی کوڕم لەگەڵدابوو زۆر بەگەرمی بەخێرهاتنی کردین، بەڵام من بەگرژیو بەشێوەیەکی ناشیرین لەڕویدا وەستام, لەوانەی دانیشتبوون کاك فرانسۆ حریریو عبدالمهیمن بارزانیو حاجی ئیبراهیمی شێرخۆرو عزەت بەگ بوون, نامەکەی کاك عومەرم دایەو دوای خوێندنەوەی فەرمووی: بەگۆڕی بارزانی ئاگام لێی نییە، نامەکەی دا بەکاك فرانسۆ حریری ئەویش گوتی: تۆ داوای (رد الاعتبار) ناکەیت..؟ ئەوە کاك عومەر ئیشارەتی پێداوە" کاك مسعود زیاد لەنیو سەعات قسەی کرد, ئینجا فەرموی: برای تۆ نە پارتیو نە یەکێتی نەیانکوشتووە بەڵکو جەماوەر نەیانناسیوەو بەر گولەی وێڵ کەوتووە، پاشان فەرمووی: جەولەیەکم لەکوردستان بەدەستەوەیە پێم خۆشە لەگەڵم بیت، تۆ وەزیری دەستە ڕاستی ئایندەی. گوتم: دەبمە فەڕاش بەڵام لەگەڵتدا نابم،وا دەچمە سلێمانی تەرمەکەی کمالی برام

بەخاك دەسپێرم چونكە هەروا بەئەمانەت نێژراوە. گوتی: پاش (٧) ڕۆژێ کەدێمە سلێمانی کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەنوسی جیهانیم بۆ دەبەسرێت باسی بارودۆخی ئێستا دەکەم، من خۆم زۆر باش لەدورونزیك کمال دەناسم باسی فیداکاری ئەو دێنمە بەرچاو کە بەهەموو توانایەك خزمەتیکردوە, پەیوەندی بەخۆمەوە بووە، بچۆ بۆ لای نێچیرڤان بەناوی منەوە تاکو چیت پێویستە بۆت ئەنجام بدات.

نانی بەیانیو نیوەڕۆو شەوم کرد بەیەك ژەم,ویستم بڕۆم خواحافیزیم کرد. گوتی: ئیشم پێتە ئینجا کاتی ئەوە هاتووە کەچەند پرسیارێکت لێ بپرسم, گوتی: ئایا صدام دەڕوخێ؟ گوتم: لەبەر بارودۆخی ئێستای جمهوری ئیسلامی، ئەمریکا صدام لاواز دەکات بەڵام ناهێڵێت بڕوخێت.

پرسیار: ئەگەر کەرکوك بگرین صدام ناڕوخێت..؟

وەڵام: بەهیچ جۆرێك روومەکەنە کەرکوك چونکە دانیشتوانی شاری کەرکوك بریتین لە (کوردو تورکمانو ئاشوریو ئەرمەنیو کلدانو عەرەب) هەروەها شەریکەی نەوتی تێدایە, سەبارەت بەدهۆك کەگرتتان بەمەرجێك وەکو سلێمانیو هەولێر تالان نەکرێت، لەڕۆژانی نزیکدا کەرکوك رزگاری دەبێت تکامـوایە کەدهۆك وەکو سلێمانیو هەولێر تالان نەکرێت.

پرسیار: ئایا پ.م بنێرین بۆ بەغدا بۆ گرتنی سەرکەوتو نابین..؟

وەڵام: شەڕی بەغدا بەپ.م ناکرێتوناگیرێت.

ئینجا من رومکردە کاك مسعودو چەند پرسیارێکم ئاڕاستە کرد:

پرسیار: ئایا سووتەمەنیتان دەستەبەرکردووە؟ فەرموی مەبەستت چیە؟وڵامم دایەوە نەوتو بەنزین، فەرموی نەخێر.

پرسیار: ئایا خۆراکتان دابینکردوە؟ فەرموی نەخێر.

پرسیار: ئایا بڕی چوار هەزار ملیۆن دۆلارتان پێیە؟ فەرمویواللە یەك دۆلارم پێ نییە. دەستی خستە سەر ساکەکەی (جانتاکەی).

پرسیار: ئایا ئەمریکاتان لەگەڵدایە؟ فەرموی نەخێر.

گوتم ئەی باشە بۆ هاتنەوە؟ ئینجا گوتم: کاك مسعود زۆر سوپاسی هەستی برایانەت دەکەم بەڵام یەك پێشنیازم هەیە دەیخەمە بەرچاوت، تکام وایە پەسەندی بکەیت، لەم چەند ساڵانەدا دەستدرێژیو تاوانی گەورەو ناشیرین بەئاشکرا لەلایەن سەرۆك جاشەکان بەرامبەر هەندێك خێزان کراوە هەرچەندە لێخۆشبوونی گشتیتان دەرکردوە بەڵام تاوانەکان زۆر زەقن، لەهەر پارێزگایەکدا دادگایەکی شۆڕش دابنێن ئەو تاوانبارانە لەسێدارە بدەن.

فەرموی ئەم پێشنیازەت بەم زوانە لەهەموو پارێزگاکاندا جێبەجێ دەکەین.

خواحافیزیم لەکاك مسعود کردو بەنیازی ئەوەی بچمە لای کاك نەوشیروان یەکسەر کاك فرانسۆ حریری

لەقسە خۆشە رازاوە جوانەکانی شەکرێکی شکاندو گوتی: نەوشیروان دوو کەسی لەگەڵە، بەڵام لـەوە دەچـوو کاك فرانسۆ حریری لەوە ئاگادار نەبێت کەسەرکردە دەبێت هێزی جەماوەری لەگەڵ بێت نـەك هێـزێ بـەپارە کڕاو.

لەهـەمان شـوین دور لـەکاك مـسعود چـوومە خزمـەت بـرای تێکۆشـەرو نیـشتیمانپەروەر کـاك نەوشـیروان مـستەفا، بەگـەرمی بـەخێرهاتنی کـردم، زۆری لا ناخۆشـبوو کەڕەحمـەتی بـرام کـوژراوە, چـەند نمونەیـەکی هێنایەوە کە لەزۆر شوێن ئەندامانی کۆمەڵەیان کوشتووەو جارێکیان ئەندامێکی کۆمەڵە لەبەردەستی دادگـای شۆڕشدا بوو بەتەلەفون ئاگاداریانکردم کەناتوانین بیپارێزین چونکە جەماوەر داوای دەکات ئێمەش دەکوژن.

نامەکـەی کـاك(عومـەر عبـدالله)م پێـدا, گـوتی: زۆر لـەکمال خـراپتر هـەبوو رزگاریـان بـووە بـەڵام کمـالی ڕەحمەتی باسکیلو شیری نیدۆ واتە (سوق مرکزی) کوشتی.

لەچاوپێکەوتنێکدا جەنابی (حاجی محمود ئاغای پشدەری)[1] و برای تێکۆشەر (خاڵەنەبەز)[2] یش کەناسـراوە بە(خولەی جگەر) لەهەمان شوێن لەخزمەتی کاك نەوشیروان بوون دەستمانکرد بەقسەو باسمـان لەچـۆنیەتی روخانی سوپای عیراق کەچۆن ئەم هێزە گەورەیە وەکـو بـەفری بـەهار بـەم شـێوەیە بەرامبـەر بەجـەماوەری کورد توایـەوە، شـەو درەنـگ بـوو فـەرمووی ئێـوە زۆر مانـدون، ئـەمماڵـە رێکوپێکـە لێـرە بـن ئێمـە یـەکتر دەبینینەوەو بەیانی دێمە لاتان.

لەماڵی جەلال بەگ ئامۆزای کەریم خان محمود خەلیفە صمد شەومان بردە سەر, ئەمە یەکـەم جـارە بـەم شێوەیە بەتـەنها مـنو جـەلال بـەگ دوو بـەدوو گفتوگـۆ بکـەین، جـەلال مـستەشارێکی کـۆنی بـاوەڕپێکراوبوو لەلایەن رژێمی بەعسەوە. گوتی: من زۆر حەز لەڕاو دەکەم, دەچـومە ڕاوە(مـرۆڤ), بارزانیـەکان هەنـدێك جـار لەبەر دیواری مزگەوتدا دادەنیشتن کامەی قەڵەوو ناسراو بوایە دەمکوشت راوی مـن بەئاشـکراو نهێنیـو کـاك مسعودیش ئەمـە دەزانـێ، بەیانیەکـەی کـاك مـسعود سـێ جـار نـاردی بەشـوێنیدا بـۆ نـانخواردن نەدەچـوو, لەدواییدا بەپاڕانەوەی زۆری من رۆیشت نانی لەگەڵ خوارد, دوایی گوتی: کاك رەفیـق ئاگـاداری بـەچ جۆرێـك گەورەکەیان پەیتاپەیتا دەنێرێت بەشوێنمدا...؟ گوتم: من رێـزم هەیـە بـۆ ئـەم پیـاوە مەزنـە ئەگـەر گلـەییم لەبنەماڵەی بارزانی کردبێت ئەوە چونکە لەساڵی (١٩٥٦)ـەوە تێکەڵاوییم لەگەڵیاندا پەیـداکردوەو نـازم هەیـە بەسەریانەوە بەڵام بەڕاستی کارێکی زۆر خراپت کردووە، من ئەم قسە گرژانـەم لەگـەڵ جـەنابی کـاك مـسعود کردووە، بەڵام کەلێی قبولّ کردووم چونکە برام بەناهەق کوژراوە خزمەتی شۆڕشمان زۆر کردوە.

---

[1] هەرسێك براکـە حـاجیو بـابکرو مـستەفا بـەپێی توانـای خۆیـان خزمـەتێکی زۆریـان کـردووە, لەگونـدی هێـرۆ ماڵیـان بارەگایـەکی نهێنـی بـووە بـۆ سەرکردەکانی حزبی دیموکراتی ئێران, هەروەها پارتی. جەنابی مەلامستەفا بارزانی لەساڵی١٩٦٢ بەخۆیو هێزێکی زیـاد لـە٤٠٠ پ.م مـاوەی ٤٠ ڕۆژ زیـاتر میوانی ئەم بەڕێزانە بوو ناچاربوون قەرز بکەن. چونکە بۆچونیان جیاواز بوو لەکاری سیاسی.

[2] ساڵی ١٩٨٣ ئەم زاتە بەڕێزەم ناسی, مرۆڤێکی ئـازاو زیـرەكو شۆڕشـگێڕو نیـشتیمانپەروەربوو, یەکێکـە لـەو کەسـانەی کەجێدەسـتی دیـاربوو لـەو ناوچانەی کەخۆی پ.م بووەو تیایدا لێپرسراو بووبێت.

چوینە سلێمانی تەرمەکەی ڕەحمەتی کمالمان هەڵگرت بردمانە کۆیە لەوێ بەخاکمان سپارد, شەوەکەی لەگەڵ مامۆستای گەورەو نوسەری بەناوبانگ کاک مسعود محمدی مەلای گەورەی کۆیە دانیشتین بەدورودرێژی باسی چاوپێکەتنەکەمم لەگەڵ برایانی شۆڕشگێڕ کاک مسعودو کاک نەوشیروان بۆ گێڕایەوە، ئینجا کەوتینە گفتوگۆو لێکۆڵینەوە دەربارەی داهاتوی کورد کەئایا چۆن کێشەکە چارەسەر دەکەن‌و لەداهاتوودا, ئەم دوو حزبە چۆن سیاسەت بەڕێوە دەبەن؟ هەردووکمان بەیەك دەنگ گەیشتینە ئەم باوەڕە کەدوژمنانی کورد لەدەرەوەو ناوەوە زۆر بەهێزن مادام دوو حزبن نابنەوە بەیەك لەبەر ئەوەی دووبەرەکی دەست پێدەکات. کاتێك کەبانگی بەیانیدا هەریەکە بڕیاری خۆیدا, من دەمگوت دوای دوو ساڵی‌تر, شەڕی براکوژی دەست پێدەکات کاك مسعود محمد دەیفەرموو: نەخێر دوای شەش مانگی‌تر، بەهەرحاڵ تەنها لەسەر ماوەکە جیاوازیمان هەبوو لەبۆچونەکاندا.

لەسەر فەرمانی کاك مسعود بارزانی چومە سلێمانی چاوپێکەوتنم لەگەڵ کاك نێچیرڤان کرد, کاك فائق تۆفیق (فایەقەڕەش)و دکتۆر محمدی لا بوون بەگەرمی بەخێرهاتنی کردم, کەوتینە گفتوگۆ, گوتم: ئایا دەزانی ئێرە میوانخانەیەو ئەمەش ژوری بووك‌و زاوایەو وا سەعات دووی پاش نیوەڕۆیەو نانتان نەخواردوە، ماڵی ڕەحمەتی کمالتان تاڵان نەکردایەو لەوێ دانیشتنایە باشتر نەبوو؟ بەڕاستی ئێوە بێ سفەتن کەئیشتان بەیەکێك دەبێت دەستەکانی ماچ دەکەن‌و کاتێك کەئیشتان پێی نەما ڕێزی لێناگرن.

کاك فائق ویستی وەڵامی قسەکانم بداتەوە, کاك نێچیرڤان گوتی: کاك ڕەفیق ناڵێت پارتی بەڵکو قسەکانی بەرەوڕوی ئێمەیە, ئەمە دۆستێکی دێرینی مەلامستەفا بووەو باوکم زۆر ڕێزی لێگرتووە, لای مامم ڕێزی هەیەو زۆری خۆشدەوێت, بەچاوی مامم تەماشای دەکەم‌و کاك ڕەفیق بۆی هەیە ڕووبەڕوی ئێمە هەمووکات قسەمان لەگەڵدابکات, بەگرژی خواحافیزیم خواست.

تێبینی:

تانکی‌یەکی گەورەی پڕ لەبەنزین وەستابوو، منیش ئۆتۆمبیلەکەم بەنزینی تێدا نەمابوو لەبازاڕیش دەست نەدەکەوت, داوای بەنزینم لەمەسئولەکە کرد نەیتوانی بمداتێ گوتی دەبێ کاك نێچیرڤان ئەم بڕیارە گرنگە بدات‌و بەنزین بەدەست ئەوە. گوتم: هەتاکو بەنزینیش لەئێستاوە کەبچوکترین شتە هاتۆتە بەردەستیان ناتوانن بێ پرس بیدەن, خودا ڕەحمتان پێبکات، بەم شێوەیە لەیەکەم ڕۆژەوە خۆیان تەسلیم بەم بنەماڵەیە کرد, کەلێپرسراوەکە چۆوە بۆلای کاك نێچیرڤان وەرگەڕایەوە سەیارەکەیان بۆ پڕکردم لەبەنزین, خوا خوایان بوو دورکەومەوە قسەی تر نەکەم. بەو نیازە هاتبوومەوە سلێمانی کەکاك مسعود بارزانی تەشریفی دێت منیش بەشداری سکاڵای خۆم بکەم دەربارەی کوشتنی کمال، بەڵام کەچومە بنجوبنەوانی مەسەلەکە گەڕامەوە هەولێر، چونکە هەموو ڕاستیەکانم بۆ دەرکەوت وا بەکورتی ڕونیدەکەمەوە.

لەگەڵ زۆر لەپیاوە ناسراوەکان‌و سیاسی‌و کاسب لەدانیشتوانی پارێزگای سلێمانی کۆبومەوە دەربارەی

راووبۆچونیان بەرامبەر ڕەحمەتی کەمالی برام هەرچەندە خۆم لەهەموو کەس باشترم دەناسی چونکە لەتەمەنی ١٦ ساڵیەوە لەگەڵ خۆمدا دەژیا، بەڵام کە لە١٩٧٦/٩/١٤ گیرام هاتە سلێمانی, یەکەم جار مفوض بوو لەئاسایشی سلێمانی دوور خرایەوە، دوای چەند مانگێك کرا بە(مدیری سوق مرکزی) لەئەنجامی لێکۆڵینەوە زۆر باش راستیەکانم بۆ دەرکەوت. کە لەئاسایشی سلێمانی کاریکردووە خراپەی نەبووە، کاك مسعود بارزانی ری خۆی دەربڕی‌و کاك نەوشیروان مستەفاش چەند جار لەسەر کمال قسەی کردووە، خەڵکێکی یەکجار زۆرم دیوە کەگوتویانە کمال رزگاریکردووم لەزیندانی‌و سێدارەدان، لەمانە بۆ نمونە کاك ئەحمەد سمێڵ گوتبوی: ئەگەر کمال نەبوایە من کوژرابووم، کاکەحمەی فەرج گوتی بەمام جەلالم گوتوە کمال رزگاریکردم. دەروێش ئاغا گوتی: تەمەنام دەکرد لەخودا کەبێمە سلێمانی کمال بەلێقەوماوی ببینم‌و فریای بکەوم لەبەر ئەوەی دوو جار منی لەکوشتن رزگارکردووە.

کاتێك بووەتە مدیری سوقی مرکزی رۆژانە توشی کێشە دەبوو لەگەڵ چڵکاوخۆرو قاچاخچیەکان‌و مخابەرات. رۆژی ١٩٩١/٣/٧ لەکاتێکدا دەچێتە ماڵی کچێکی پوری چاوەڕوانی ئەوە دەکات کەپ.م بێتە ناو شار تاکو بیناسن، چەکدار دێن بۆ گرتنی, لە١٩٩١/٣/٨ خاوەن ماڵەکە دەڵێت لێرە نییە، کمال هاوار دەکات دەڵێت من لێرەم, هیچ لەخۆم شك نابەم, دەیبەنە دادگای شۆڕش، ماوەی چەند سەعاتێك لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکەن هەموو پەیوەندیەکانی خۆی ئاشکرا دەکات کەپەیوەندی بەگروپە سیاسیەکان بەتایبەتی (ی.ن.ك) و (پ.د.ك) هەبوە، دوای ئەوەی کەهیچی لەسەر نادۆزنەوە تەسلیم بەجەماوەری دەکەن گوللەیەکی‌وێڵی لەپشتەوە بەر دەکەوی‌و دەکوژری.

بەشی زۆری جەماوەری نیشتیمانپەروەر تینوی ئازادی بوون‌و ٧٠ ساڵە کورد چاوەڕوانی ئەم هەلومەرجەی دەکرد کەڕزگاری بێت بەتایبەتی لەدەست بەعس‌و تاوانەکانی، بەڵام لەپەنا جەماوەرەکە خەڵکی چڵکاوخۆرو دزو سیخوڕ سەر بەڕژێمی بەعس لەوانە چەند کەسێك مانگانەیان لەدەست کمال‌وەرگرتووە.

پرسیار:

١. ئێوە لەخۆتانەوە ناوی خۆتان نابوو (دادگای شۆڕش) کەزانیتان هیچی لەسەر نییە بۆچی موجامەلەتان کرد ئینجا تەسلیم بەو جەماوەرە غەوغایەتان کرد؟ ئەو رۆژەی کەمەسئولی دادگاکە چەکی پێ نەبایە بەدەست بەستراوی تەسلیم بەجەماوەر کرابایە ئەویش هەمان چارەنووسی دەبوو.

٢. جەنابی سەرۆکی دادگای شۆڕش:وەکو بەکوشتتدا ئەم کردەوە ناشرینەت لەگەڵ کرد، مردوو کەمرد شەیتان دەستی لێ هەڵدەگرێت. سەرتان بڕی, ئەو مرۆڤە کە لەسوقی مرکزی جگەرەی نەدابویە جگەرەیەکی خستبوە ناو دەمی، راستە برا خۆشەویستە, رەحمەتی کمال نزیکترین برادەری گیانی بەگیانیم بوو لەهەمانکاتدا وەکو باوك لەگەڵی دەجولامەوە، تاوانێکی زۆر گەورەیان لەگەڵ کردین کەبەم شێوەیە

کوشتیان..لەهەمانکاتدا سوپاس بۆ ئەو برا بەرێزانەی دادگای شۆڕش‌و ئەو برایەی لەپشتەوە تەقەی لێکرد، هیچ ڕق‌و کینەیەکم لێیان نەماوە، سوپاسیان دەکەم چونکە یارمەتییەکی زۆرتان داین ئەگینا ئەگەر کمال نەکوژرایە ئێستا لەپاڵ گروپێکی سیاسی دەبوو خەڵکێکی زۆری ئاشکرا دەکرد لەوانەی لەژێرەوە پەیوەندییان بەڕژێمی بەعسەوە هەبووەو زۆریان ئێستا لێپرسراوو کارمەندن، ئەمەش مەترسییەکی زۆر گەورە دەبو, منیش ئەوسا دەبوایە لەگەڵ یەکێك لەم دوو هێزە بومایەو بەناچاری بەشداری جەنگی براکوژیم بکردایەو گومانم نییە لەوەی کەئێستا کوژرابوومو تەرمەکەم بۆگەنی دەکرد لەسەر (تەپکەی حەمەدئاغا) دەرزام یا لەبندیخانەی (ئاکرێ یا لەدێی شێنێ)و دەبوایە ئەم هەموو راستیانە کە لەلای منە لەگەڵ خۆم بمبردایەتە گڵەوەو خودای گەورەش دەفەرموێ(وعسی ان تكرهوا شيئاوهو خير لكم).

بەڵام ئێستا سەربەستم, لەخودا بەزیادبێت لەگەڵ هیچ گروپێکی سیاسیدا نیم‌و جێدەستم دیارەوا کتێبی دووەمم بڵاوکرایەوە. ئەوەی لەپشتەوە گولەی پێوە نا، هەوڵێکی زۆری دابوو کەئازای کوڕی بکوژێت، پڕوپاگندەیەکی زۆری لەسەر بڵاوکردەوە دیاربوو زۆر دەسترۆشتوبوو چونکە دەنگوباس‌وا بڵاوبۆوە کەئازای کوڕی کەمال پشدەری بەسەیارەیەکی بەڕازیلی شەوان خەڵك دەکوژێ یا تەقە لەخەڵك دەکات.

لەهاوڕێکانی پرسیار بکەن بزانن ئازا رەوشت‌و کردەوەی چۆن بووە لەگەڵ هاوڕێکانی لەقوتابخانەو لەگەڵ دراوسێکانی، ئازا لەرێکخراوی بەعس نەبووەو ئێستا شۆفێرە لەهەولێر. سوپاسی ئەو برا ئازیزانە دەکەین کەیارمەتییان داین بەتایبەتی ئەم بەرێزانە: کاك ملازم عمر, کاك شێخ صلاح تاڵەبانی, کاکەسوور, کاك رەئووفی زەڕنگەر, کاك عومەری مام رەزا, ئەم زاتانە یارمەتی بازیانی برازای رەحمەتی دەدەن بۆ هەڵگرتنی تەرمەکەی. هەروەها کاك شێخ ئەشرەف تاڵەبانی کەخێزانی‌و مناڵەکانی رەحمەتییان بردەوە کۆیە. کاك عزیز رحمان‌و کوڕەکانی یارمەتییان داین بۆ شۆردن.

بدریە مامە صادق: خێزانی ئیسماعیل مام حمەد ناسراو بەئیسماعیل قصاب, پێنج کوڕو سێ کچی هەیە، کوڕەکانی: جەلال‌و جبارو کاوەو رزگارو بەختیار، کچەکانی گەلاوێژو هێزەو بەناز. جلال لەشەڕی عیراق‌و ئێران کوژرا، ماوەی چەند ساڵێك لەگەڵ خۆم پ.م بووە. کاوە لەناو شاری رانیە ئینزیباتێکی عەسکری پانزە گولەی پێوە نا چونکە کاوە ویستویەتی چەکەکەی لێ بسێنێ.

فخریە مامە صادق: خێزانی رحمان مام صادق، پێنج کوڕو سێ کچی هەیە، کوڕەکانی مریوان‌و بەهمەن‌و کامەران‌و کەریم‌و بەهزاد، کچەکانی شلێرو نهایەت‌و بەختەوەر. کامەران لەئاوی ئاسکی کەڵەك خنکا، کوڕەکانی تری لەهەندەرانن.

باوکم ژنی دووەمی لەساڵی ١٩٣٦ هێناوە لەجولەکەکانی قەڵادزێ, ناوی سمحە ناحوم بووە, کەهاتە سەر ئاینی ئیسلام ناویان نا عاصمە ناحوم، پێنج کوڕو دوو کچی هەیە، کوڕەکانی حسن‌و حاجی‌و جمال‌و قادرو نادر, کچەکانی نسرین‌و کوردستان. خاڵێك‌و پورێکیان ماون بەهۆی ئەوانەوە هەموو کوڕەکان چونە

ئیسرائیل, دوای چەند ساڵێك ئیسرائیلیان بەجێهێشت چونە ئەوروپا,وەكو بیستم حاجیو قادر هاتبونەوە قەڵادزێ سەر لەماڵە خەزورانیان بدەن، ئێستا حاجیو قادر لەسویدن، نسرین خانیش لەهەندەرانە.

کوردستان مامە صادق: خێزانی كاك عبداللە حاجی احمد, لەڕانیە دەژین، مرۆڤێكی نیشتیمانپەروەرو دڵسۆز بوو بۆ ماڵو منداڵەكانی.

رەفیق مامە صادق (رەفیق پشدەری): حەز دەكەم پێناسەیەكی خۆمتان بۆ بكەمو لەگەڵمدا بژین تاكو لەنزیكەوە ئاگاداربن كەچیم دیوەو چیم بەسەرهاتووە.

لەدایكبووی ساڵی ١٩٣١ لەشارۆچكەی قەڵادزێ, پۆلی شەشم تەواو كردووە, پۆلی چوارو پێنجەم لەقۆتابخانەی فیصلیە لەشاری سلیمانی تەواوكردوە كاتێك كەماڵمان چو بۆ سلێمانی بەڵام دوایی ماڵمان گەڕایەوە قەڵادزێ، باوكم هەمیشە هانیدەدام كەشارەزای كەسابەت بم، ساڵی ١٩٤٧ لەقەڵادزێ مامۆستای تێكۆشەرو نیشتیمانپەروەر كاك حمەسووری مینەعەرەب هانیدام كەلایەنێك لەم دوو لایەنە سیاسیە هەڵبژێرم: پارتو تەحەرور, منیش زۆر بەباوەڕەوە پارتم هەڵبژاردو دوایی ئەم وشەیە گۆڕاو بو بەپارتی، لەتەمەنی ١٧ساڵیدا قەڵادزەم بەجێهێشت چوومە كەركوك. جەنابی بابكرئاغای پشدەری نوسراوێكی بۆ یەكێك لەبەڕێوەبەرەكانی شەریكەی نەوت دامێ, ساڵی ١٩٥٢ دامەزرام بەپۆستەبەر لەنێوان شەریكەی نەوتو موتەصەریفیەتدا مانگانە بەموچەی ١٦,٦٠٠ دینار. دوای ساڵێك بووم بەكاتب، دوایی وردەوردە موچەكەم زیادیكرد تا گەیشتە ٢٥,٦٠٠ دینار بووم بە(ملاحظ توزيع الأوراق), لەهەمانكاتدا ئێواران لەقوتابخانەی خۆیەتی دەوامم دەكرد تا ناوەندیم تەواوكرد فێری زمانی توركیو ئینگلیزی بووم، لەقوتابخانەی شەریكەی نەوت ژمێریاریم تەواوكرد فێری رێكخستنی تۆماری ژمێریاری بووم بەشێوەی (بلانجو), هەروەها شارەزاییەكی تەواوم وەرگرت كەچۆن فایل رێكوپێك بكەم، بەڕێوەبەری پۆلیسی كۆمپانیای نەوت بە(شیوعی)یان لەقەڵەم دابووم بۆیە ناچاریانكردم كەواز بهێنم، یەكسەر چومە بارەگای رۆژنامەی الأهالی لەبەغدا چاوم كەوت بەمامۆستا (حسین جمیل)[٣] پێم راگەیاند كەكۆمپانیای نەوت بە چ جۆرێك مافی گەلانی عێراق پێشێلدەكەن، راستەوخۆ پێیان گوتم ئێمە دەربارەی كۆمپانیای نەوت هیچ باسێك بڵاو ناكەینەوە.

لەبەغدا نیشتەجێ بووم, ١٢ شوێنی بازرگانیم گرتبووە دەست كەڕۆژانە لەسەر شێوەی بلانجو حساباتم بۆ دەكردن، توانیم دوای ساڵێك سەرمایەیەكی باش كۆبكەمەوە هەروەها كاتێك لەكۆمپانیای نەوت بووم لەكەركوك هەندێك پارەی ترم كۆكردبۆوە، توانیم لە(شارع النهر) بەناوی رەفیق پشدەرییەوە لەخان یاسین خضیری نوسینگەیەكی بازرگانی دانێم. ساڵی ١٩٥٦ رۆژ بەڕۆژ بارودۆخی ئابوریم بەرەو باش دەڕۆیشت، توانیم دوای ماوەیەك لەدەرەوەیوڵات سەعاتو رادیۆ بە(استیراد) بهێنم.

ئەوەبوو كەخۆم گرت دایكمو كمالو ئەمیرەو نەزیرەم هێنایە لای خۆم بۆ بەغدا لەپاڵ كاسپیەكدا دەستمدایە كوردایەتی. لەكاتی حوكمی مەلەكیەت ماوەی حەوت ڕۆژ گیرام، هاتمە گۆڕەپانی سیاسیەوە پەیوەندیو دۆستایەتیم لەگەڵ خەڵكێكی زۆری نیشتیمانپەروەرو سیاسەتمەداری كورد پەیداكرد, لەم

---

[٣] سیاسەتمەداریەكی ناسراوی عێراق، نیشتیمانپەروەر، لەحزبی نیشتیمانی دیموكراتیدا پلەی بەرزی بوو، هاوسەرەكەی كورد بوو لەبنەماڵەی زەهاوی بوو، لەزەمانی مەلیكدا كرا بەوەزیری داد, بەیانێكی دەركرد هەموو ئەو بارزانیانەی كە لەژوری لەسێدارەدانادا بوون حوكمەكەی گۆڕین بەبەندكردن، كوردی زۆر خۆشدەویست.

مامۆستا بەڕێزانە سودێکی گەورەموەرگرت, شارەزاییم لەسیاسەت پەیداکرد، رۆژ بەرۆژ زانیاریم وەردەگرتو هەر گوێگر بووم, قەرزداریانمو خۆم بەبچوكو قوتابییان دەزانم هەتا مردن, ئەویش ئەم بەڕێزانەن: مەلامستەفا بارزانی، نوری شاوەیس، ئیبراهیم احمد، عبدالرحمن زبیحی، مسعود محمد، عمر دەبابە، سعید قزلی، جمال نەبەز، رەفیق حلمی، حلمی علی شریف، مام جەلال، انور جمیل بەگ جاف، همزە عبداللە، هەژاری شاعیر.

دوای ٢٥ ساڵ رۆژێك لەکۆرێك قسەم دەکرد مامۆستای مەزنی ناسراو کاك مسعود محمد پرسیاری لێکردم ئەمەی کەباست کرد چۆن چۆنی دەیزانیت..؟ گوتم کاتی خۆی رۆژێك لەمیوانخانەی (تروکادیرۆ) لەبەغدا بەڕێزتان ئەم قسەیەت کرد منیش نوسیمەوە لەبەرم کرد، بەم شێوەیە لەم بەڕێزانە شت فێربووم.

ماڵمان لە(شارع مشجر)بوو گواستمانەوە بۆ (أعظمية شارع الضباط). ساڵی ١٩٥٧ یەکەم ژنم هێنا کەناوی شیرین معروف رۆستم بابان بوو لەبنەماڵەیەکی ناسراوی سلێمانی بوو. کاتێك کەپارتی دیموکراتی کوردستان بەسەرۆکایەتی بارزانی داوای لەزەعیم کرد رێگایان بدات بەشێوەیەکی ئاشکرا کاروباری حزبایەتی بکەن هاوسەرەکەم یەکێك بوو لەو ئافرەتانەی کەناویان لەلیستەکەدا بوو. لەهەموو دیدارێکی زەعیم کەلەگەڵ ئافرەتانی کوردستاندا کۆبۆتەوە هاوسەرەکەم بەناوی (پ.د.ك)وە بەشداربووە. کەشەڕ دەستی پێکرد فەرمانی گرتنی دەرچوو لەماڵی عبدالکریم الندی خۆی شاردبۆوە کەخزمێکی نزیکی احمد حسن بکر بوو. ساڵی ١٩٨١ توشی نەخۆشی شێرپەنجە بوو, لە١٠/١١/ ١٩٩٣ کۆچی دوایی کرد, تەرمەکەی لەگردی سەیوانە. دوو کوڕو کچێکم لێی هەیە بەناوی ڕوبارو بازیانو رەوەز.

لەساڵەکانی حەفتا لەکوێت لەباڵیۆزخانەی عیراق لای باڵیۆز مدحت ابراهیم جمعە دانیشتبووم پیاوێك هاتە ژوورێ داوای لەمدحت کرد کەبڕی ١٠٠٠ دیناری کوێتی بداتێ، مدحت گوتی دەبێت بروسکەم بۆ بێت ئینجا دەتوانم، کەزانیم ئەمە عبد الكريم الندییە گوتم: پێویست ناکات, من قەرزداری ئەم پیاوەم. تەلەفونم کرد لەگەڵ عنایەت شکر علی[٤] کە بەابوحیدر ناسراوە داوام لێکرد کەهەر ئێستا بڕی ١٠٠٠ دیناری کوێتیم بۆ بهێنێت من لای جەنابی باڵیۆزم. کەپارەکەم دایە، گوتی من ناتناسم. گوتم: کورد پیاوەتی لەبیر ناچێتەوە ئەگەر یەکێك چاکەی لەگەڵ بکات، من فلانم، هاوسەرەکەم کەشیرین معروف رۆستم بابانە کاتی خۆی بەڕێزتان یارمەتیتان داوە کەدەستگیرنەکرێت, لەماڵی ئێوە خۆی شاردۆتەوە. گوتی: ئەی ئەگەر یەکێك خراپەتان لەگەڵ بکات؟ گوتم: ئەگەر دەسەڵاتمان هەبێت یەکسەر چیمان دەسەڵات بێت لەگەڵی دەکەینو ئەگەر هیچمان پێنەکرا چاوەڕوانی دوارۆژ دەکەین.

لەساڵانی حەفتاکاندا جارێك لەخزمەت مام جەلالو هاوسەرەکەی چوینە کوێت لەمیوانخانەی (فینیقیا)

---

[٤] لەکوێت بەبارزانی ناسراوە, لەپەنجاکانەوە لەکوێت دەژی, دەڵێت ئێمە جافین، پیاوێکی ناسیاوو سەخیە جێی خۆی کردۆتەوە, حەزی لەخزمەتکردنی دەوروپشتەکەی زۆرە.

دابەزین, مام جەلال فەرموی برادەرێکم هەیە ملیۆنێرە منیش, گوتم برادەرێکم هەیە بەرامبەر سەرمایەی ئەو برادەرەت (مفلس لێرە)وەرە تاقییان بکەینەوە. تەلەفونم کرد بۆ کابرای ملیونلێر, دوای چاكو چۆنی ئاگادارمکرد کە لەکوێتم لەخزمەت مام جەلالو هاوسەرەکەی، وەلامیدامەوە تەلەفونیان بۆ دەکەمەوە، منیش گوتم مام جەلال ئەوە برادەرەکەی تۆ. ئینجا تەلەفونم بۆ مالی برادەرەکەی خۆم کرد، پرسیاری لێکردم بۆ لەمیوانخانە دابەزیویت, ئاگادارمکرد لەخزمەت مامەم. دوای ئەوەی شوینو تەلەفونی زانی دوای نیو سەعات پرسگای میوانخانەکە پێیان راگەیاندین کەمیوانتان هاتووە. روخسەتم لەمام جەلال وەرگرت ئینجا گوتم بابێنە سەرەوە، سێ کەس بوون خۆیو کورەکەی حیدەرو براکەی کاك عبداللە، زۆریان هەولدا کەبگوێزینەوە بۆ مالی ئەوان، گوتیان ئەوە دوو سەیارەشمان بۆ هێناون لەخزمەتتاندا بێت، میوانداری کردین لەمالی خۆی, کاتێك چوینە ژورەوە بۆ نانخواردن هەرچی میوەیەك هەبوو لەسەر سفرە دابینابوو، گوتم ابو حیدەر دەتەوێ بەمیوە تێرمان بکەیت، گوتی: ئەوە بخۆن دوایی نان بخۆن, منیش گوتم: نان دەخۆین دوایی میوەکە دەخۆین. گوتم: مام جلال ئەوە برادەرەکەی من!

هاوسەری دووەمم: ئێران فیض اللە بەگی لەسالی ١٩٥١ لەشارۆچکەی سەقز لەدایکبووە, دبلۆمی هەیە لەرشتەی تەبیعی (سروشتی). باوکی حاجی عبداللە خانی فیض اللە بەگی سەرۆکی هۆزی فیض اللە بەگی بووە، ٨٠٠ چەکداری هەبوو، لەکتێبەکەی مسعود بارزانیدا (البارزانی والحرکة التحرریة الکردیة _ ثورة بارزان ١٩٤٥ _ ١٩٥٨) ئیشارەت بەوە دەدات کەعبداللە خان بەناوی هۆزی فیض اللە بەگییەوە ٨٠٠ چەکداری لەگەلێ بووە.

دایکی خوشکەزای خوالێخۆش بوو قازی محمدە سەرۆکی کۆماری مهاباد، دایکی پێشەوا کەناوی گەوهەرتاج خانم بووە فیض اللە بەگی بووە خزمێکی نزیکی دایكو باوکی هاوسەرەکەم بووە، خێزانی سیف القاضی خزمێکی نزیکی دایكو باوکی هاوسەرەکەمن. خالی سعیدخانی همایۆنییە کەلێپرسراوی پاراستنی پێشەوا قازی محمد بووە، لەهەمانکاتدا سکرتێریشی بووە. دوای روخانی کۆماری مهاباد یانزە کەس لەکەسوکاری هاوسەرەکەم لەسێدارەدران لەنێوانیاندا حسن خانی فیض اللە بەگی کەمامی خێزانم بووەو علی بەگ یەکشەوە مامی دایکی خێزانمە. باوکی حاجی عبداللە خان بەندکرا, دوای ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر ئینجا ئازادکرا.

لەکاتی هاتوچۆکردنم لەنێوان (ی.ن.ك) و(پ.د.ك) لەگەلێ ئەم بنەمالە بەرێزە ناسیاویم پەیداکرد بەیارمەتی دکتۆر شیرازیو ئاغای حسن رۆشنفکرو هاوسەرەکەی، کارەکە زۆر ئاسان بوو بەلام لەکاتی مارەکردندا (اطلاعات)ی شارۆچکەی سەقز بردیانم, لەو کاتەدا کەخەلکێکی زۆر لەپیاوە ناسراوەکانی کوردستانی رۆژ هەلات ئامادەبوون بەم بۆنەیەوە لەپر گوتیان ئێمە رازی نین (این ازدواجی سیاسی نەمیشی). رێگایان نەدا مەلا مارەی بکات, بەنائومێدی ویستمان بگەرێینەوە تاران، لەکاتێکدا هاتینە

(تێرمینالْ _ گەراج) تەشریفی حاجی عبداللە خانو ئێران خان لەپڕا دەرکەوت تاکو بەرێمان بکەن بەڕێز حاجی عبداللە خان فەرموی هەتاکو من لەژیاندا مابم دەسەڵات بەدەست خۆمە, خودای مەزن بیەوێت کارێك ئەنجام بدات کەس ناتوانێت بەرامبەری راوەستێت، پشت بەخوا دوای حەوت رۆژیتر دێینە خزمەتتان لەتاران.

منو بازیانی کورم بەرامبەر ئەم پیاوە بەڕێزە قسەمان بۆ نەدەهات, بازیانی کورم سوپاسی یەزدانی مەزنی کرد کەئێمەی نەناسراوو ئەم پیاوە گەورەو ناسراوە هەڵەویستی بوو، لەگەڵ ئەوەشدا ئێران خواردنی خۆشی بۆ ئامادەکردین بیبەین بۆ رێگا.

لەڕۆژی ١٩٨٧/١١/٤ لەسەر مەزهەبی شافعی مارەکرا بەبێ ئاگاداری کۆماری ئیسلامی. سوپاس بۆ یەزدانی مەزن خۆم بەبەختەوەر دەزانم لەگەڵ ئەم بەڕێزەدا رۆژگار دەبەمە سەر هەرچەندە توشی ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر بون کەئەویش داستانێکە لەکتێبی سێیەمم بەدووردرێژی باسی دەکەم.

دایکی بازیان لەژیاندا مابوو کاتێك بازیانو رەوەز لەگەڵ دایکیان کێشەیان دەبوو دەهاتنە هەولێر پەنایان دەهێنا بۆلای ئێران خان بۆ ئەوەی چارەسەری کێشەکەیان بکات، پێش کۆچی دوایی دایکی بازیان بەچەند مانگێك ئێران خان رۆیشتە سلێمانی دایکی بازیانی هێنایە هەولێر ماوەی ١٧ ڕۆژ خزمەتی کرد.

فیض اللەبەگی هۆزێکی ناسراون لەسەرانسەری کوردستانی ئێراندا، تیرەیەکن لەفەقێ ئەحمەدی دارشمانە. لەپێناوی ئازادیو سەربەخۆیی کوردستان گیانی خۆیان بەختکردوە.

پەیوەندییەکانم لەگەڵ بنەماڵەی بارزان

لە(اعظمیة) دراوسێی پێنج ماڵی کورد بووین یەکێکیان ماڵی مەلامستەفا بارزانی بوو, ماڵەکەیان بەناوی ماڵی عبیداللە ناو دەبرا.

لەگەڵ دایکمو هاوسەرەکەم چوینە ماڵی جەنابی عبیداللە بارزانی سەردانمانکردن، رۆژ بەڕۆژ هاتوچۆمان زۆرتر دەبوو, دایکم زوو زوو سەری لێدەدان دەیگوت کورم بەداخەوە هەندێك لەئافرەتەکان باش لەقسەیان تێناگەم بەڵاموا خەریکە لەگەڵ زمانەکەیان رادێم, کاتێك لەگەڵیان دادەنیشم خۆمم لەبیر دەچێتەوە ئەوەندە رێکوپێکن, وەکو خۆیان دەیانگوت میری موچەی کەناسیمان دەدەنێ خودا چۆن بەوە رازییە، ئەو ماوەیە بارودۆخی ئابورییان زۆر خراپ بوو، لەپەنا عبیداللەدا دۆستایەتیو برایەتیم لەگەڵ شێخ صادقو شێخ محمدخالدو لوقمان پەیداکرد وای لێهات نزیکترین برادەری عبیداللە من بووم, ئیدریسو صابر برادەری کمالی برام بوون، چەند جار سەردانی شێخ ئەحمەد بارزانیم کرد لەبەندیخانەی بصرە، سەردانی ئەو قوتابخانەیەم کرد لەاعظمیة کەئیدریسو مسعودو صابر تیایدا قوتابی بون. بەڕێوەبەری قوتابخانەکە گوتی: زیرەکترینو بەڕەوشتو جوانترین قوتابی ئەمانەن کەتۆ هاتوییت پرسیاریان لێدەکەی, تکا دەکەم ئاگاداریان بکە ئەوان چاویان لەئێمە بێت، راستی دڵخۆش بووم کەکوڕانی سەرۆك مستەفا بارزانی ئەم رێزەیان هەیە

لەقوتابخانەکە.

دوو جـار سـەردانی بەڕێوەبەرەکـەیانم کـردووە جارێکیـان لەگـەڵ کـاك بورهـان جـاف چـوین بۆلایـان. لەجـەژنێکیتردا سـەردانی شـێخ ئەحمـەدو شـێخ لـەتیفم کـرد لەبەندیخانـەی بـصرە، باسـی خۆڕاگریـو لەسەرخۆیی ئەم پیاوە مەزنەی بـۆ کـردم کـە بـەجۆرێك هـەموو بەنـدەکان رێـزی لێـدەگرن کەشـێخ ئەحمـەد نمونەی خۆڕاگرییە، لەهەموو میوانداریيەکدا من دەمکرد دەبوایە عبیداللهو صادقو لقمان بەشـدار بونایـە، زوو زوو سەرادنی خولەی حمەی لەیلێمان دەکرد بەڕێوەبەری دارایی میوانخانەی (ریجینـت)و مـانگی زیـاتر لـەدە جار میوانداری تایبەتی دەکرد بۆیان, هەروەها ئەوەندەی من لەنزیکەوە ئاگـاداربووم بـەڕێز عبیـدالله خـۆی بۆی باس دەکردم جەنابی کاکە زیادئاغاو رەسولی حسن ئاغـای پـشدەرییو خولـەی حمـەی لـەیلی بێئەنـدازە خزمەتی عبیداللەیان دەکرد.

عبیداللەو شێخ صادقو لوقمان زۆر خۆڕاگربوون, ئەمجۆرە ژیانە سەختەیان پێوە دیـار نـەبوو, بـەلام دڵـی خۆیان بۆ من دەکردەوەو گلەییان دەکرد لەچەند کوردێکی دەوڵەمەندو ناسـراو. بۆیـە ئاگـاداری کاکەخولـەی حەمەی لەیلێم کرد کەعبیدالله زۆر بێتاقەتە حەزدەکەم کۆڕێکی دانیشتنو گـۆرانی سـاز بکـەین لـەماڵی ئێمـە، ئاهەنگێکمان پێکهێنا کەئەم بەڕێزانەم بانگهێشتکرد: کاکە زیادئاغاو عبیداللەو شێخ صادقو لوقمانو خولـەی حمەی لەیلیو عەونی یوسـف، کاکەخولـەو رەشـۆل عبـداللەو تایـەر تۆفیـقو رەسـول گـەردیو حـسن زیـرەك ئامادەبوون، بۆ ئەم ئاهەنگە لەژنان هاوسەرەکەم لەگەڵ دکتۆرە نەزیهە دلێمیو صبیحە جبوری ئامادەبوون، بەلام ئەوان لەژورێکی تایبەتی دانیشتبوون.

شۆڕشی ١٤ تەموزی ١٩٥٨

بەسـەرۆکایەتی زەعـیم عبـدالکریم قاسـم ئەنجامـدرا, گـەورەترین روداو بـوو لەمێـژووی عێراقـدا، ئەوانـەی کەسەر بەبنەماڵەی پادشا بوون توشی ئازارو ئەشکەنجە بـوون، لـەڕۆژانی یەکـەمی شۆڕشـدا لەگـەڵ عبیـدالله پیاسەمان دەکرد تەماشـامان کـرد لەگـەڕەکی خۆمـان ئاگریـان لەتەرمەکـەی صـباح نـوری سـعید بـەردابوو، کابرایەك گوتی: ئەمە تەرمی ناوبراو نییە, تەرمی مـسئولێکی ئۆردونیـە بـەناوی تۆقـان، لـەم جـۆرە روداوانـە زۆریوا هەبوو بەڵکو گەلێك لەمە زیاتر دەهاتە بەرچاو پێم جوان نییـە باسـی تەرمـەکانی تـر بکـەم بەڕاسـتی دیاردەیەکی زۆر ناشـرینە، مـرۆڤ دوای کوشـتنی ئـەم جـۆرە رەفتـارەی لەگـەڵ بکرێـت، بەداخـەوە بێگومـانم لەوەی ئەمە پیشەی باوو باپیرانمان نـەبووە بـەڵکو دەسـتێکی تاوانـەو پێویـستە لـەبنا ببڕدرێـت چـونکە لای هـەموو کەسـێك ئاشـکرایە ئەگـەر خـاوەن دکتـۆرا بیـتو لەسـەر تـەختی پادشـاییو بـێ ڕۆشـنبیری بیـت خۆڕاییيەوەکو شاعیر دەڵێ، هەموو خویندەوارێك ڕۆشنبیر نییە بەلام هەموو ڕۆشنبیرێك خوێندەوارە.

تێبینی

ئێمەی کورد لەڕاپەڕینە مەزنەکەدا زۆر لەوە ناشرینترمان کرد, هەندێك کەس دەرونی نەخۆشەو حەز بەئەتککردنی بەرامبەرەکەی دەکات لەتۆڵەکردنەوەدا, دوای مردنی مرۆڤەکە یاری بەلاشەکەی دەکەن یان دوای تالانکردنی ماڵەکەی ئەوەی بۆی ناچێت تێکوپێکی دەشکێنێ. دوای گرتنی کەرکوك ماڵی علی حسن مجید تالان دەکرا کابرایەك لەتراکتۆرو ئۆتومبیلەکەیدا جێ نامێنێ هیچیتری تێبکات دەست دەکات بەشکاندنی کەلوپەلی ماڵی علی حسن مجید, پێی دەڵێن لەتراکتۆرەکەتدا جێ نەماوە شتیتر بەریت ئەوانەی ماوە بۆ دەیانشکێنیت؟ لەوەڵامدا دەڵێت چونکە قینم لێیەتی.

تێبینی:

ساڵی ١٩٥٨ دوای سەرکەوتنی شۆڕش، ئەم زاتە مەزنانە لەماڵی بەندە بوون بۆ نانخواردنی نیوەڕۆ، کاکە زیادئاغاو شێخ لەتیف شێخ مەحمود, مەسعود محەمەد, ئیبراهیم ئەحمەد, عبیداللە بارزانی, لوقمان بارزانیو شێخ صادق بارزانی, تەها بامەڕنی[*]. پرسیار لەکاك تەها بامەڕنی کرا کەهۆی چیبوو پارێزگاریت لەخاوەن شکۆ نەکردو یەکسەر هێزەکەت بەتێکڕایی تەسلیم کرد؟ بەم جۆرە باسی هۆی تەسلیمکردنی هێزەکەی بەشۆڕشگێڕانی ١٤ تەموزی ١٩٥٨ کرد، گوتی:

لە ١٩٥٨/٧/١٢ ئاگاداریانکردم کەئامادەبیت چونکە خاوەن شکۆ فەیصەلی دوهەم لە١٩٥٨/٧/١٤ بەیانی تەشریفی سەفەر دەکات بۆ تورکیا. سەرلەبەیانی ١٩٥٨/٧/١٤ هەواڵمان بۆ هات کەجموجوڵێك لەناو شاری بەغدا هەیەو هێڵی تەلەفۆن بەگشتی پچڕاوە، چومە کۆشکی رەحاب کەسەردانی وصی عبدالالە بکەم لەسەر فرمانی خۆی، لەنهۆمی دووهەم هاتە خوارێ کراسێکی سپیو پانتۆڵێکی خاکیی لەبەردابوو، زەردەخەنەی دەهات،

---

[*] تەها بامەڕنی (وطن حر وشعب سعید) فەرماندەی لیوای حەرەسی مەلەکی. لەبنەماڵەیەکی ناسراو، دەرچووی کۆلیژی سوپا، کوردێکی نیشتمانپەروەرن بەبیروباوەڕ نەتەوەیی. ئازا، زیرەك، بەپێی توانا خزمەتی زوری کوردی کرد، لەکۆبوونەوەیکی جەماوەری لەبەغدا، لەکاتێکدا سەرۆکی هێزی گەل بوو، یەکەم قسەی گوتی: (وطن حر وشعب سعید).

لەو کاتەی گفتوگۆی لەگەڵ من دەکرد گاڵتەی دەهات. گوتی: تەها چەند کەسێك لەسوپا بەم گێرەشێوێنیە هەڵستاون، ژمارەیەکی زۆر کەمن، خۆت راگرە تاکو هێزی سوپامان لەدیوانیەوە دەگاتە ئێرە ئەو کاتە هەموویان دەستگیر دەکەین.

تەها گوتی: کاتێك دەرچووم بینیم ژمارەیەکی کەم سەرباز خۆیان بەزەویدا داوە بەرامبەر کۆشکی مەلیکی، ئەفسەرێك هاتە بەرامبەرم سڵاوی لێکردم یەکترمان دەناسی، باسی رێبازی شۆڕشەکەی بۆ کردم بەسەرۆکایەتی عەبدولکریم قاسمو گوتی کەدانراوم ئاگادارت بکەم. کاتی خۆی لەفەلەستین ئەو ئامر فەوج

بوو منیش لەفەوجەکەی قاسم کارم دەکرد, پەیەوەندی دۆستایەتیمان زۆر بەهێز بوو.

تەها گوتی: بڕیاری شەخصیم دا پاڵیان پێوە بدەم بەهەموو توانایەکەوە پشتگیرییان بکەم. ئینجا فەرمانم دەرکرد بۆ لیوای مەلیکی کەئێمە بەهیچ جۆرێك دژی ئەو برا سەربازانە ناوەستین. داوای تەقەمەنییان کرد چییان ویست بەزیادەوە تەسلیمم کردن.

یەکێك لەدانیشتوان پرسیاری لەکاك تەها بامەڕنی کرد بۆچی مەلیك کوژرا؟ کاك تەها وەڵامیدایەوە ئێمە (لیوای گاردی کۆماری) بەهیچ جۆرێك تەقەمان نەکرد، ئەو هێزەی هاتبوو کەمەلیك و وصی بەدیل بگرێت ئەوانیش دوای ئەوەی هەڵوێستی من ئاشکرابوو، فەرمانی ئەوەیان پێنەبوو تەقە بکەن. بەڵام وەکو زانیمان کوردێکی مەندەلی لەسەربانی کۆشکی رەحاب تەقەی لەسەربازەکان کرد, ئەوەبو لەهەموو لایەك دەستکرا بەتەقە، کۆژراوو زامدار هەبوو، مەلیك و وصی کوژران, هاوسەرەکەی وصی عبدالاله زامدارە کچی ئەمیر ربیعەی کوتە , هەروەها ئەفسەرێکی کوردیش زامدار کرا (مستەفا بانەیی).

تەها گوتی: رفعەت حاجی سری بەشی زۆری لەماڵی ئێمەبوو, من گلەییم لێکرد هۆی چی بو کەئاگادارت نەکردم, رفعەت لەوەڵامدا گوتی عەبدالکریم قاسم دەیگوت دڵنیام تەها لەگەڵ ئێمەیەو لەسەعاتی سفردا پشتگیرمان دەکات.

بۆ پیرۆزبایی لەزەعیم دەربارەی ئەم سەرکەوتنە مەزنەی بەدەستی هێنا، لەهەموو شارۆچکەیەکی کوردستان چەند کەسێك بەنوێنەر هەڵبژێردرا لەگەڵ کوردی بەغدا ژمارەیان گەیشتە ٥٠٠ کەس, چوینە وەزارتی بەرگری، ئەمبەروئەوبەری شەقامی رەشید دەستیانکرد بەچەپڵە لێدان هاواریان دەکرد (بژی برایەتی کوردو عەرەب). کاتێك لەدەرگای سەرەکی وەزارەتی بەرگری چوینە ژورێو گەیشتینە باڵەخانەکەو چوینە ناوەوە, زەعیم هاتە خوارێ ئەوەندەم سەرنجدایە وێنەکێش نیم هەرچەندە ٤١ ساڵ بەسەر ئەم روداوە رۆیشتووە، بەناوی نوێنەرانی کوردستان پێشوازی لێکردین مامۆستای مەزنو تێکۆشەر ابراهیم احمد وتارێکی بەنرخی بەناوی گەلی کورد خوێندەوەو پیرۆزبایی لەزەعیم کرد, خۆشحاڵی کوردی پێڕاگەیاند کەگەلی عێراقی رزگار کرد لەستەمو زۆرداریو کۆنەپەرستی پادشایی بەتایبەتی گەلی کورد، هەروەها مامۆستا ابراهیم فەرموی کەئێمەش ئومێدەوارین شانبەشانی ئێوە مافمان پارێزراو بێو من بەڵێنی گەلی کوردستانت پێڕادەگەیەنم کەئامادەین پشتگیری لەشۆڕشی ١٤ تەموز بکەین. زەعیم سوپاسی نوێنەرانی کوردستانی کردو بەڵێنیدا کەمافی میللەت بپارێزرێت بەتایبەتی گەلی کورد.

ئەم روداوەی ئەو رۆژە، یەکەم جاربوو لەمێژووی کوردا بەو ئاشکرایە نوێنەرانی کورد رووبکەنە وەزارەتی بەرگری، وشەکانی مامۆستا ابراهیم احمد زۆر بەنرخ بوو. شۆڕشی ١٤ تەموزی ١٩٥٨ بەهەزاران کتێبو نامیلکەو رۆژنامەو هۆنراوەی لەسەر بڵاوکراوەتەوە, گەلی کورد لەعیراق هاتە ناو ناوانەوە, یەکەم جاربوو دوای روخانی کۆماری مهاباد بەم شێوەیە باسی کورد لەلایەن جیهانەوە ببیسترێت. عقید ماجد محمد امین

چەند وتەیەکی بەنرخی فەرموو گوتی کوردو عەرەب هاوبەشن لەم نیشتیمانەدا, ئەم وتەیە هۆکاریَ بوو بۆ خۆشیو شادی خستنە ناو دڵی هەموو کوردێکەوە لەسەرانسەری کوردستاندا, وا بیر دەکرایەوە کەمەسەلەی کورد چۆتە کۆڕوکۆمەڵی نێودەوڵەتییەوە.

لەدوای شۆڕشی ١٤ تەموز گۆڕانکارییەکی سیاسی بەسەر بارودۆخی خۆمدا هات ماڵم بوو بەبارەگایەکی ئاشکراو جێی کۆبونەوە, لەسەرەتای شۆڕشدا، دانیشتوانی گەڕەك وایاندەزانی مۆری کوردایەتی لای منە. لەو گەڕەکەی لێی بووم لەساڵی ١٩٥٦ پێنج خێزانی کوردبوین بەماڵی عبیداللەوە، ئێوارانی پێنجشەمە دەچوینە پشت (سەدە) بەیەکەوە کاتمان دەبردەسەر، بەڵام دوای وتەکەی ماجد محمدامینو زەعیم کەبڵاوکرایەوە کوردو عەرەب هاوبەشن لەم نیشتیمانەدا, لەو ٨٦ ماڵەی لەگەڕەکدا بوون ٤٢ یان هاتنەلام دەیانگوت ئێمە رەچەڵەکمان کوردە بەڵام ماوەی ١٥٠–٢٠٠ ساڵێكَ دەبێت هاتۆینەتە بەغداد.

رۆژێکیان لەخزمەت جەنابی کاك حسینی سید احمدی خانەقا(٦) بووم جەنابی کاك حاکم عبداللە سعید کەسەرۆکی دادگای کەرکوك بوو بەسەر قسەکاندا هات. عبداللە سعید فەرموی ئێمە چوار قوتابی بوین لەقۆناغی یەکەمی کۆلێژی یاسا, رۆژێکیان مامۆستایەکی ئینگلیز هاتە سەرمان گوتی: حکومەتی (تاجی بریطانی) داوای لەحکومەتی عیراق کردووە کەحوکمی زاتی بدەن بەکورد, وابزانم لەناو ئێوەدا چەند کوردێك هەیەو لەکاتی دانپێانانی ئەم بڕیارە پێویستتان بەخوێندەوارێکی زۆر دەبێت تاکو دامەزرێن بەباشکاتبو مدیری ناحیەو قائمقام, هەر قسەکەی تەواو کرد ٥٥٪ی قوتابیەکان هەڵسانە سەرپێ گوتیان ئێمە کوردین, بەکورد دەرچوون لەکاتێکدا پێش ئەم قسەیە چوارمان کورد بوین (عارف جیاوكو معروف جیاروكو عبداللە سعیدو من...)

کاك حسن گوتی: کوڕم رەفیق لە٣٥٪ی دانیشتوانی عێراق کوردن بەڵام لەیەکەم رۆژی دامەزراندنی عێراقەوە ئەگەر بتگوتایە کوردم توشی زیانێکی گەورە دەبویت, ئەوانەی دەڵێن ئێمە تورکمانین ٩٠٪یان بەرەچەڵەك کوردن، بەڵام لەبەر بەرژەوەندیی خۆیان, خۆیان دەکەن بەعەرەب یان تورکمان، مادام کورد کیانی سیاسی نی یە رۆژ بەرۆژ لەکەمی دەدات، لەهەمانکاتدا رۆژ لەدوای رۆژ بیروباوەڕی نەتەوایەتی روو لەزیادی دەکات.

باس لەگەڕانەوەی بارزانیو دەستو دایرەکەی دەکرا بەڵام زۆری پێچوو هەر بەقسە دەمانبیستو لەبەر زۆر هۆ هاتنەوەکەی دوادەخرا, چونکە عەرەبە شوفێنیەکان بەئاشکرا نیشانیان دەدا کەگەڕانەوە مەترسیدارە حکومەتی تورکیاش بەئاشکرا ناڕەزایی خۆی دەربڕیبوو بەرامبەر گەڕانەوەی, لەهەمانکاتدا هەلومەرجی ئەو رۆژە زور پێویستی بەشخصی بارزانی بوو لەگۆڕەپانەکەدا, زەعیم لەدواییدا بڕیاری گەڕانەوەی بۆ دەرکرد ئەوە بوو مامۆستا ابراهیم احمد, کاك نوری احمد تەها، شێخ صادق، عبیداللە سەفەریان کرد بۆ رۆمانیا بەو نیازەی پێشوازی لێبکەنو لەگەڵی بگەڕێنەوە بۆ عێراق.

مستەفا بارزانی ساڵی ١٩٥٩ گەڕایەوە، یەکەم جار لەمیوانخانەی خەیام دابەزی, چەند ساڵ بوو بیرم لەوە دەکردەوە تۆ بڵێی رۆژێك بێت چاوم بەم زاتە گەورەیە بکەوێت! زۆری

(٦) خوێنەری بەڕێز ئاگاداردەکەمەوە کورتەباسێکم لەسەر بنەماڵەی سەید ئەحمەدی خانەقا، لەکۆتایی ئەم کتێبەدا نوسیوە.

پێنەچوو خەوەکە بوو بەڕاستو بەرامبەر سەرۆکی گەلو نیشتمان راوەستام دستم خستە ناو دەستە پیرۆزەکانی، هەزار جار سوپاسی خودام کرد کەنەمردم رووبەڕوو چاوم پێکەوت, بەجۆرێك دڵشاد بووم زمانم نەبوو کەبڵێم من کێم. جەنابی شێخ صادق بارزانی هاتە بەردەمی بارزانی گوتی: ئەمە رەفیق پشدەرییە کەبۆمان باسکردبویت. بارزانی زۆر بەگەرمی بەخێر هاتنی کردمو فەرموی دانیشە، لەخۆشیان قسەم بۆ نەدەکرا, دوای ماوەیەك هەستام برۆم فەرموی دانیشە, رویکردە صابری کوڕی, گوتی: کاتی پشوودانی تۆ هاتوەو برۆە بخەوە, منیش هەڵسام بەرەو ماڵەوە بڕوم, بارزانی فەرموی مەڕو لەگەڵ ئێمە نان بخۆ، باشم لەبیرە بارزانیو دوانزە کەسیتر بەیەکەوە نانمان خوارد, لەوانەی لەبیرمە بابەعلی، ابراهیم ئەحمەد، مام جەلال، حاکم جەوهەر دزەیی، بکرئاغای حەویزی, نوری احمد تەها, وحید بامەڕنی، علی عزیز، تەها بامەڕنی، صالح میرانو شێخ صادق, بەشێکی تریش بەجیا نانیان دەخوارد. لەخوشییان نەمدەزانی چۆن خواردنەکە بخۆم هەر تەماشای ئەم شوڕشگێرەم دەکرد, کاك جەوهەر دزەیی خویو بەهاراتی کردە ناو شورباکەوە. بارزانی گوتی: دەتۆ جارێ کەوچکێکی لێ بخۆ, بۆ ئەوەی بزانی بێ خوێیە یان نا ئینجا خوێی تێ بکە. بەچاو تەماشام دەکرد بەگوێ گوێم دەگرت بزانم چ دەفرموێت. شەو دەرنگ داهات خواحافیزیم لێکردن, شێخ صادق گوتی بەیانی تۆزێك زوو وەرە کارمان دەبێ.

گەڕامەوە ماڵەوە بەدوورودرێژی بۆ دایکمو هاوسەرەکەم گێڕایەوە. دایکم گوتی: کوڕم ئەمە ئاشکرایە عبیداللەو شێخ صادق باسی تۆیان بۆ کردوە کەچیت بۆ کردون بۆیە بەم جۆرە پێشوازی لێکردویت. بۆ بەیانی چومە خزمەتی, لەبەر بچوکی میوانخانەکەو نەبوونی باخچەو گۆرەپان گواستمانەوە بۆ میوانخانەی سمیرامیس لە(سنك)، لەگەڵ کاك میرحاج کەلوپەلو جانتاکانی بارزانیمان گواستەوە. بارزانی سەردانی زەعیم قاسمی کرد بەگەرمی پێشوازییان لێکرد لەهەمو رۆژنامەو گۆڤارو ئێزگەیەکدا وتەکەی بارزانی بڵاوکرایەوە کەفەرموی من (سەربازێکی زەعیم)م, لەهەموو وتوێژێکیدا هەمیشە ئەمەی لەسەر زمان بوو. بەڵام بەگشتی جەماوەری کورد ئەوەی لاپەسەند نەبو کەچۆن دەبێت بارزانی ئەم دەستەواژەیە بەکاربهێنێت (من سەربازم).

لەسەرەتاوە ئەوپەڕی متمانەو دۆستایەتی دروست بوو لەنێوان بارزانیو عبدالکریم قاسم. بەشی زۆری رۆژگار لەخزمەتی بارزانیدا بووم، کاروباری تایبەتی پێ دەسپاردم. رۆژێك لەگەڵ دایکمو هاوسەرەکەم چوینە

خزمەتی, بارزانی فەرموی: دایکی رەفیق زۆر خزمەتی منالّی ئێمەتان کردوە, زۆریان بۆ باسکردوم, ئەمەم لەبیرناچێتەوە. دایکم وەلاّمی دایەوە: گەورەم بارزانی حەزدەکەم نانێکمان لەگەلّ بخۆیت. بارزانی فەرموی رۆژێك دێم, لەپڕ رۆژێك هات ئەو رۆژەی کەهات چێشتی ساوەرمان هەبو.

دوای ئەوەی ماوەی ٤٥ رۆژ لەمیوانخانەی سمیرامیس بوو فەرموی لەگەلّ خاوەنەکەی حساب بکە، هەموی گەیشتە ١٤٧٠دینار لەگەلّ حسابی قەدری جان کەشاعیرێکی کوردی ناسراوی سوریا بوو.

بارزانی فەرموی وەرە حساب بکەین, دوای ئەوەی مەسرەفی ئەو ماوەیەی مابووەوە بۆم دەرکرد لەو پارەیەی کەوەزارەتی دارایی بویان ناردبوو کە ٥٠٠٠ دیناری عێراقی بوو تەنها ٥٣٠ دیناری پێ مابوو. لە دوای ئەم حسابە هەندێك پارەی تری هەبوو دایمێ فەرموی ئەم پارانەم بۆ بگۆڕەوە بەدیناری عێراقی، چوومە لای ئەوانەی پارە دەگۆڕنەوە وەکو خۆی بۆم هێنایەوە گوتم ئەم تمەنانە کاتی بەسەرچووە هی زەمانی شایەو ئێستا نایگۆڕنەوە. فەرموی با جانتاکان بگوازینەوە، نانی نیوەڕوش لێرە ناخۆین هەر چەندە پارەشمان داوە چونکە ئەگەر لێرە بمێنینەوە دەبێ ئەو پارەیەی پێمان ماوە ئەویش بدەینە خاوەنی میوانخانەکە. گواستمانەوە بۆ خانوی خوالێخۆشبو نوری سعید بەرامبەر ئیستگە لەگەڕەکی صالحیە, خانویەکی چوڵوهۆل بوو هیچی تیانەبوو, یەکسەر دەستمانکرد بەشت کڕین لەگەلّ زەعیم علی برای شەهید عزت عزیز, هەندێك شتمان کڕی بەشی زۆری بەدیاری هات، ئەو کاتە بەپێچەوانەی ئێستا بوو (حزب فقیر بوو میللەت دەولّەمەند بوو). بەم شێوەیە بارزانی باوەڕی بەمن هەبو, بەپاساوانە بارزانییەکانی ڕاگەیاندبوو رەفیق بۆی هەیە هەمو کات بێتە لام بێ پرس.

پیاوێکی ئاسوری هەبوو بارزانی خۆشدەویست, لای برا ئاسورییەکان بەپیاوێکی راستگۆو کەسایەتییەکی زیرەكو قسەزانو دڵسوز ناسراو بوو, هەروەها لەلای بارزانیش رێزیکی تایبەتی هەبوو تەنانەت ئەو پیاوە یەکەمین کەس بوو لەدوای گەڕانەوەی بۆ بەغدا سەردانیکردو یەکەمین کەس بوو کەبارزانی قبوڵی کرد کەماڵەکەی دەعوەت بێت، ئەم پیاوە مەترانی حریر بوو, ناوی ماریوسف حنا ئیشۆ بوو.

جاریکیان بەفەرمانی بارزانی لەگەلّ مەترانی حریردا چوینە وەزراتی بەرگری چاومان بە(عقید وصفی طاهر) کەوت کەسکرتێری زەعیم بوو, ئاگادارمکرد کەبارزانی رایسپاردووم جەنابی مەتران دەیەوێت لەگەلّ زەعیم کۆببێتەوە بۆ ئەوەی زەعیم رێگاچارەیەك بۆ کێشەی ئاسورییەکان بدۆزێتەوە. کاتێك عقید وصفی طاهر هاتە دەرەوە لەلای زەعیم ئیشارەتێکی بۆ من کرد چومە پێشەوە بۆ لای گوتی: زەعیم دەیەوێت بەتەنها چاوی بەتۆ بکەوێت, ئەمە دووهەم جارە بەرامبەر ئەم شۆڕشگێڕە راوەستم, قسەم بۆ نەدەکرا، لەخۆشییاندا وام بیردەکردەوە کەگەلی عێراق هەمووی دەبێت دوعا بۆ ئەم پیاوە مەزنە بکەن.

زەعیم فەرموی: سلاّوم بگەیەنە بەبارزانی, رێزم هەیە بۆی, مرۆڤێکی نیشتمانپەروەرە, ژیانی خۆی بەختکردوە لەپێناوی گەلی کورددا، هەمو لایەکمان ماڵوێرانی دەستی ئیستعمارین بەکوردو عەرەبەوە. ئێستا

مستەفا بارزانی دیەوێ گەڕەکی دۆرە بکاتە بنکەیەکی ئینگلیز تا لەکاتی پێویست ئابلوقەی بەغدا بدەن واللە هەتاکو لەسەر ئەم مێزەبم ئەم بریارە نادەم.

کە لەخزمەتی زەعیم هاتمە دەرێ ئاگاداری جەنابی مەترانی حریرم کرد کەزەعیم لەم بارەیەوە گفتوگۆ لەگەڵ شخصی بارزانی دەکات, لەبەرچاوی جەنابی مەتران بەهەمان شێوە بۆ بارزانیم باسکرد. بەڵام دوای رۆیشتنی دووبەدوو بەدوورودرێژی دەقی قسەکانی زەعیمم بۆ جەنابی بارزانی گێڕایەوە, کەزەعیم رای چەند خراپە بەرامبەر برا ئاسوریەکان. بارزانی فەرموی رەفیق شارەزاییت پەیداکردوە, بەڵام من زۆر قەرزداری برا ئاسورییەکانم، هەرچییان بۆ بکەم کەمە, زەعیم کەیفی خۆیەتی چۆن تەماشای مەسەلەکە دەکات, ئایا ئەمەی کورد چ تاوانێکە بەرژەوەندی خۆمان هەبێت؟ بەداخەوە زەعیم ئێستا لەخەوە دورودرێژەکەدایەو دانیشتوانی دۆرە لە٨٥٪ برا ئاسوریەکان ئەویش بەعقلێکی تەسکەوە دەیڕوانیە مەسەلەی جێگیربونی ئاسوریەکان لەدۆرە لەبەغدا.

لەهۆڵی مەلیك فیصل لەباب المعظم لەساڵی ١٩٥٩ بەبۆنەی گەڕانەوەی جەنابی بارزانی بۆ نیشتمان ئاهەنگێك سازکرا بەناوی قوتابیانی کورد. ئەمە یەکەم جارە پارتێکی سیاسی کورد بەم شێوە ئاشکرایە ئاهەنگێك ساز بکاتو بۆ یەکەم جاریشە بەم شێوەیە حکومەتی مرکزی بەغدا شانبەشانی شۆڕشگێڕانی کورد بەشداربێت. رۆژێك پێش دەست پێکردنی ئاهەنگەکە ئەوانەی بەشداربوون هەر یەکە جێگای خۆی بۆ دیاریکرا نزیکەی ٤٠ قوتابی لەقوتابیەکانی زانکۆ دانرابوون بۆ خزمەتکردن لەئاهەنگەکەدا کە٢٠ لەوانە کیژ بوون, بەندەی بچوکتان مەسئولی تەشریفاتو رێکخستنو دابەشکردنی خواردن بووم لەگەڵ ئەو ٤٠ قوتابییەدا, هەروەها ئەندامانی سەرکردایەتیش هەریەکە بەئیشێك هەڵدەستا.

ژمارەی میوانەکان لە٧٠٠ کەس زیاتر بوون, لەوانە نوێنەری تایبەتی زەعیمو حزبی شیوعیو حزبی نیشتمانی دیموکراسی (کامل چادرچی)و ئەندامانی دادگای شۆڕش, ئەم بەڕێزانە جەنابی مهداویو کاك فەتاح شاڵی, دڵسۆزی کورد ماجد امینو باڵیۆزی دەوڵەتە ئیشتراکیەکان, حکومەتە عەرەبەکانو سیاسەتمدارانی کوردو عەرەبو شاعیری بەناوبانگی عێراقو دۆستی کورد محەمەد مهدی جواهری. بەهۆی گۆرانیو هەڵپەرکێو دەنگی دەهۆڵو زورنا هۆڵەکەش کەوتە خۆشیو شادی میوانەکان هەریەکە لەراست خۆیەوە سەرنجی راکێشام کەئەم پرۆگرامە بەم شێوە رێکوپێکە پێشکەش دەکرێت ئەم کیژە جوانانە بەجلوبەرگی رەسەنی کوردی سورو زەردو سەوزی پەزیرایی دەکەن لەدابەشکردنی خواردنو خواردنەوی بیبسی وەرگێڕانی کوردی بۆ عەرەبی و ئینگلیزی. شاعیری بەناوبانگی کورد مامۆستا هەژار هاتە سەر شانۆ شعرێکی ئامادەکردبوو کەئەویش ئەوە نەبوو کەخستبویە بەرچاوی لیژنەی لێپرسراو، کاتێك لەسەر شانۆ دەستی درێژ کرد بۆ جەنابی بارزانی ئەی سەرۆکی کوردو کوردستان, ئەی مەلیکی کوردستان چاوەڕوانی بەڕیزتانین کەکوردستان رزگار بکرێت, ماوەی دە دەقیقە چەپڵەی بوە لێدرا. جەنابی بارزانی گرژبوو،

لەشیعرەکەی مامۆستا هەژار زۆر نارەحەت بوو وەلامیدایەوە روونیکردەوە کەئەمە بۆچونی من نییە، یەك زەعیم هەیە ئەویش عبدالكريم قاسم, من سەربازێکی عەبدلکریمم, سەربازێکی شۆڕشی ١٤ی تەموزم خۆم بەخت دەکەم لەپێناویدا. کاتێك کەچوومە خزمەتی بارزانی زۆر کرژ بووە بەرامبەر ئەمە یەکەم جاربوو بەم شێوەیە بەگرژی لەگەڵم بدوێت, هەڕەشەیەکی زۆریشی لەمام جەلالو مامۆستا هەژار کرد.

چاوم بەمامۆستا هەژار کەوت بۆم باسکرد بارزانی هەڕەشەی لێدەکات, لەسەر شیعرەکەی. چوومە خزمەتی مام جلال لەمیوانخانەی (تروکادیرو) بوو بۆم باسکرد کەبارزانی چەند گرژەو توڕەیە فەرمویەتی هەموی جەلال تاوانبارە.

بارزانی فەرموی ئەم نامەیە تەسلیم بەباباعەلی شێخ محمود حفید بکە,ولامەکەش بهێنەرەوە. ئەمە یەکەم جاربوو بەخزمەت ئەم پیاوە مەزنە بگەم, چەند پرسیارێکی لێکردم تۆ کێیت, خەڵکی چ شوێنێکی, ئیشوکارت چیە, چۆن بارزانی بەم شێوەیە باوەڕی پێتە, لەقسەکانی باش تێگەیشتم کەنامەکە زۆر گرنگ بوە, وەلامەکەشم بۆ بارزانی هێنایەوە.

رۆژگار بەخۆشیو ئارامی بەسەر دەچوو, لەنێوان بارزانیو زەعیمدا هیچ جۆرە گرژیەك نەبوو کەشایانی باسکردن بێت, جەنابی بارزانی ئیشوکاری زۆر بەباشی بەڕێوە دەچوو, ئەو نامانەی بۆ عبدالباقی کاظم بەڕێوەبەری گشتی پولیسی بەغدای دەنارد کەهەمو کارەکانی بارزانی لەڕێگای ئەم پیاوە جێبەجێ دەکرا بەفەرمانی زەعیم بۆیە ئاگاداری ئەمە بووم چونکە زۆربەی کات من نامەکانی بارزانیم دەبرد بۆ عقید عبدالباقی کەبۆی جێبەجێ بکات.

دوای روخانی کۆماری مهاباد یەکەم جاربوو لەپارچەیەك لەپارچەکانی کوردستان بەم شێوەیە رێکخراوێکی سیاسی کورد بەئازادی هەبێت بەناوی پارتی دیموکراتی کوردستان بەسەرۆکایەتی مستەفا بارزانی, دەرچونی رۆژنامەی خەبات بەسەرپەرشتی مامۆستا ابراهیم احمد روداوێکی زۆر گرنگ بوو, بابەتەکانی روونو ئاشکرابوو، لەبارودۆخی ئەو کاتەی کوردی دەکۆڵیەوەو شانازی پێوە دەکرا. هەڵکردنی مەشخەڵی ئازادی لەسەرانسەری کوردستان, نەمانی ترس لەسەر جەماوەری کورد کەئازارو ئەشکەنجە بدرێت, هۆیەك بوو کەسیاسەتو پەیڕەوو پرۆگرامی خۆی رۆژانە لەرۆژنامەی خەباتدا بلاوبکاتەوە, گەلی کورد بەتێکڕا هەریەکە لەڕاست خۆیەوە کەوتبوە جموجوڵ رووەو بارەگاکانی رێخکراوی پارتی دەرۆیشت, کادرانی پارتی لەسەرانسەری ولات کاروباریان بەڕێوە دەبرد, شەوو رۆژ لەتێکۆشاندابوون, لێپرسراوانیان راستەوخۆ پەیوەندی رۆژانەیان بەجەماوەرەوە هەبوو, دەرگای ماڵو بارەگاکانیان لەسەر پشت بوو تا داواکارییەکانیان جێبەجێ بکەن, بارزانی زیاتر لە١٨ سەعاتی لەشەوو رۆژێکدا تەرخان کردبوو لەپێناوی ولاتدا, سەرنجی دانیشتوانی عێراقی بەگشتی راکێشابوو بۆ لای خۆی, بەهەزارەها عەگاڵ بەسەرو دشداشە لەبەرو جامانە بەسەر رووی لەڕێکخراوەکانی پارتی دەکردو دەیانگوت: (باوباپیرانمان کورد بوون بەلام

لەسالآنێکی زووەوە هاتونەتە باشورو ناوەڕاست جێگیربوون) لەمەوە بۆم دەرکەوت کەوتەکانی کاکە حسێنی خانەقاو حاکم عبدالله سعید زۆر ڕاست بوون کەدەیانفەرموو: (ئەگەر کورد ئازارو ئەشکەنجە نەدرێت ئەوا ٣٥٪ ی عێراق کوردە).

لە نێوان پارتیو حزبی شیوعیدا گرژییەك پەیدابوو کەجاربەجار سەری دەکێشا بۆ کوشتنوبڕین لەنێوانیانداو کێشەکانیان تا دەهات بەرەو خراپی دەڕۆیشت لەسەر ململانێی حزبیو نەتەوایەتی, لەبەر ئەوەی لەسەرەتاوە رای حزبی شیوعی دەربارەی مافی نەتەوایەتی کورد ئەوەبو دوژمنانی کۆمارەکەمان زۆر بەدەسەلآتن, بەلآم رۆژانە لەرۆژنامەکەیاندا لاپەڕەیەك یان دوو لاپەرەیان لەسەر مافەکانی کورد بلآودەکردەوە.

لەهەمانکاتدا لەناو رێکخراوی پارتیش کێشە دروست ببوو, ئەوە بوو مامۆستا همزە عبدالله کەسکرتێری پارتی بوو دور خرایەوە, مامۆستا ابراهیم کرا بەسکرتێری پارتی لەکاتێکدا مامۆستا همزە عبدالله دامەزرێنەری (پ.د.ك) بوو بەلآم خۆی هەڵنەستا بەسەرۆکایەتی حزبەکەو مەلامستەفای دانا بەسەرۆکی (پ.د.ك)، بۆیە لەنامەیەکدا کە لەسالآنی شەستەکاندا همزە عبداللە ئاراستەی بارزانی دەکا پێی دەڵێت: (چۆن بەنامەیەك تۆم کردە سەرۆك بەنامەیەکیش دەتهێنمە خوارەوە).

دوژمنانی شۆڕش

لەیەکەم ڕۆژی شۆڕشەکەمان (شۆڕشی کوردوعەرەب) دوژمنان چ لەدەرەوە چ لەناوەوە بەئاشکراو نهێنی تەکتیكو پیلانو نەخشەیان بەردەوام بوو بۆ تێکدانی شۆڕشەکە لەهەموو رویەکەوە, عەرەبە شۆفێنیەکانو تورانیەکانو کۆنەپەرستەکان لەکوردو عەرەب بەئاشکرا هەوڵێکی زۆریاندا بارزانی نەگەڕێتەوە, سەفیری تورکی لەبەغدا رووبەڕوو بەمامۆستا صدیق شەنشەل وەزیری ١٤ تەموزی گوت: ئێمە رازی نین کەبارزانی بگەڕێتەوە چونکە گەڕانەوەی مەترسییەکی گەورە دروست دەکات بۆ کۆماری تورکیاو ئێوەی کۆماری عێراق. لەسەردانێکدا بۆلای صدیق شنشل کە بەندەو کاك عبیداللە بارزانی بوین، بۆی گێڕاینەوە کە لەوەلآمیدا بۆ سەفیری تورکیا فەرمویەتی: بەنیسبەت کۆماری عێراقەوە ئەوە کێشەیەکی ناوخۆیەو ئێوە بۆتان نیە باسی لێوەبکەن.

جەنابی عمر عەلی کەئەفسەرێکی ناسراوە, پلەیەکی بەرزی هەبوو لەسوپای عیراقیدا ئەویش دەچێتە لای زەعیم پێی رادەگەیەنێ مەلامستەفا بارزانی دواڕۆژ مەترسیەکی گەورەیە بۆ عێراق, بەهاتنەوەی زۆری پێناچێت شەڕ دروست دەبێتەوە, هەروەها دوو سەرۆك هۆزی ناسراویش بۆ ئەم مەبەستە چاویان بەزەعیم دەکەوێت.

رۆژ بەڕۆژ بارودۆخی کورد بەرەو باشتر دەرۆیشت, دواڕۆژی روو لەڕووناکی بوو بەلآم لەهەموو رویەکەوە ساوابو, شخصیەتی بارزانی بەرزتربو بەرامبەر بەدۆستو دوژمن. جارێکیان مەلامستەفا چوو بۆ سەردانی

شێخ احمد بارزانی, کەگەڕایەوە فەرموی پانزە ساڵ پێش ئێستا سەرشاخی بەرز کەوتبووم, ئێستا توانیم بەهەمان شاخدا سەرکەومەوە. لێرەوە شکم پەیداکردو گوتم: جەنابی بارزانی دەڵێی نیازێکت هەیە.

یاسای چارەسەرکردنی کشتوکاڵ لە٣٠ی ئەیلولی ١٩٥٨ ئەم بڕیارە مێژووییە گەورەترین هەنگاوبوو زەعیم عەبدولکریم قاسم پێی هەڵسا, کەبووە هۆی ئەوەی جوتیاران ببن بەپاڵپشتی ئەم ئەزمونە. بەڵام کەموکوڕییەکی یەکجار زۆر لەناوەڕۆکی یاسای چارەسەرکردنی کشتوکاڵدا هەبوو کەبوو بەمایەی تەنگوچەڵەمە لەنێوان ئاغاو خاوەن زەوی‌و جوتیاراندا, ئەوەبوو هەرچەندە بەشی زۆری ئاغاو شێخەکان بوون بەدوژمنی کۆماری ١٤ تەموزو چەکیان رووبەڕوی هەڵگرتو بەشێکیان چوونە ئێران, هەتا باس لەم یاسایە بکرایە ئەوان زیاتر گرژ دەبوون, لەهەمانکاتدا لەیەکەم ڕۆژی ١٤ی تەموزی ١٩٥٨ گەورەترین خاوەن زەوی لەعێراق بەتایبەت لەکوردستان انور جمیل بگ جاف کەخاونی ٧٦,٠٠٠دۆنم بوو, زەوییەکانی پێشکەشی شۆڕشی ١٤ی تەموزی کرد, هەروەها شەوکەت بگ جاف ٧٠,٠٠٠هەزار دۆنمی پێشکەش شۆڕش کرد. بەڵام بەشێك لەئاغاو بەگزادەو شێخ‌و خاوەن زەویەکان لەگەڵ چەند کەسێك روویانکردە حکومەتی شای ئێران, کەدەستی هەرەگەورەی هەبوو لەیەکەم رۆژەوە کەکونێك لەشۆڕشی ١٤ی تەموز بدۆزێتەوە تاکو بتوانێت لەوێوە بچێتە ژورەوە, هەروەها سوریاو کوێتیش بەشداربوون لەگەڵیاندا.

تێبینی

بەو نیازەی چاپخانەیەك بهێنم لەئەمریکا, سەردانی بەشی بازرگانی باڵوێزخانەی ئەمریکیم کرد لەبەغدا، بۆ ئەم مەبەستە لەڕێگای گۆڤارێکی ئەمریکی بازرگانیەوە بەلاوکراوەیەکم بلاوکردەوە کەدەمەوێت چاپخانەیەك بکرم, بەلام پاش ماوەیەك وێنەی زیاتر لە٥٠٠ چاپخانەم بەنمونە بۆ هاتەوە منیش چوار جار هاتوچۆی بەشی بازرگانیم کرد لەباڵوێزخانەی ئەمریکی لەبەغدا, لەم هاتوچویانەدا منیان هێنایە گفتوگۆ, یەکسەر چومە خزمەتی بارزانی ئاگادارمکردو بۆم گێڕایەوە کە بەکورتیەکەی پییان گوتم بۆچی شۆڕش ناکەن‌و داوای سەربەخۆیی خۆتان ناکەن؟ لەوەلامدا بارزانی فەرموی ئیتر هیچی‌تر هاتوچۆیان مەکە.

چەندجار جەنابی بارزانی دەیفەرموو زۆرم باوەڕپێتەو ئیشوکارت زۆر پێدەکەم‌و بومەتە مایەی ناڕەحەتی بۆ تۆ لەئیشوکارم کردویت. من دەمگوت: گەورەم من قەرزای بەڕێزتانم, خەڵکێکی زۆرم ناسی لەکوردو عەرەب بەهۆی جەنابتانەوە, بۆ نمونە ئەگەر بەڕێزتان نەبێت (زایستف) باڵیۆزی روسی کارتی میواندارییم بۆ نانێرێت, دوو جار شخصی زەعیمم دیوە, لەپەنا بەڕێزتان فێری سیاسەت بووم, من بەجلوبەرگو نانی خۆم خزمەتم دەکردن, ئینجا لەسەر ئەوەشەوە بەندە خزمتکاری کوردو کورستان دەمگوت سوپاس.

رووداوەکانی دژە شۆڕش

١.مانگرتنی شەواف‌و گرتنی موسڵ, ساڵی ١٩٦٠ پوچەڵکرایەوە.

٢.رووداوی کەرکوك, ساڵی ١٩٦٠ کوردیان تێوەگلاند.

٣.هەوڵدان بۆ تیرورکردنی زەعیم ساڵی ١٩٦٠.

بۆچوونی زەعیم

لەسەرەوە چەند خاڵێکم بەکورتی نوسیوە, زەعیموەکو تەبیعەتی ئادەمیزاد غرورێك چووەوە جەستەیو خۆی بەهێزێکی پولایین دەزانی بێ ئەوەی هەموو باروذۆخێکی ئەو رۆژە هەڵسەنگێنێ حسابی بۆ هیچ گروپێکی سیاسی نەدەکرد. زەعیم سیاسەتی گۆڕی بەرامبەر نیشتمانپەروەران‌و بەهێزی ئازادی دەگوت: گێرەشێوێنەکان (مخربین), زۆر لەکادرانی حزبی شیوعی لەموسڵ‌و کەرکوك‌و بەغدا گیران, کوردیش بەرکەوت لەوانە زۆریان ئەندامی پارتی بوون بەبیانوی ئەوەی ئەمانە دژی دیموکراتی‌و دژی گەلن.

لەگەڵ ئەوەشدا کەئینگلیزو ئەمریکاو ئێران‌و تورکیاو سوریاو کوێت‌و میسر هەریەکە لەلایەن خۆیەوە کاری بۆ روخانی ئەم ئەزمونەو تێکدانی نێوان زەعیم‌و بارزانی دەکرد, توانییان بەناوی دژی (یاسای چاکردنی کشتوکاڵ)ەوە بوشایی دروست بکەن وردەوردە بچنە نێوان زەعیم‌و بارزانیەوە، لەهەمووی گرنگتر ئەوەبوو خیانەت کەوتە ناو پیاوەکانی زەعیم‌و دەستێکی باڵایان هەبوو لەتێکدانی نێوان زەعیم‌و بارزانیدا, بەتایبەتی شخصی کمال عوسمان ئاغا ئەم زاتە نامبارکە کەدەورێکی زۆر خراپ‌و خیانەتکارانەی هەبوو.

-بارزانی کتوپڕ بەغدای بەجێهێشت گرژی بەرەو زیادی دەرۆیشت.

-سەرۆك هوزەکانی کورد کەوتنە جموجوڵ بۆ گۆڕینی یاسای چاککردنی کشتوکاڵ.

-کوشتنی احمد زێباری لەموصل بەدەست چەند بارزانیەك, لەوانە مەلکۆ بارزانی.

-کوشتنی صدیق میرانی شەقلاوە بەدەستی محمود کاوانی, فەرمانی گرتنی مامۆستا ابراهیم احمد دەرچو, دەستکرا بەگرتنی ئەندامانی پارتی, لەوانە کاکی کاکان عمر دبابە.

بۆچوونی بارزانی‌و هەڵەکانی

١-بارزانی دەستێکی باڵای هەبو لەجموجوڵی سەرۆك هۆزەکان, وای دەزانی زەعیم لاوازەو دەنێرێت بەشوێنیدا دەڵێ وەرە مەلامستەفا ئەم بارودوخە چاکە.

٢- لەکاتێکداوایان تێگەیاندبوو کەزەعیم ئابلۆقە دراوە لەدەرەوەوناوەوە زۆر لاوازە داواکارییەکانی جێبەجێ دەکات, بەداخەوە حسابەکانی هەموی هەڵەبوو.

٣-هەرچەندە زەعیم بەتەواوی ئاگاداری پیلان‌و تاکتیکی بارزانی بوو بەڵام بەهیچ جۆرێك بایەخی پێنەدا پشتی تێکرد.

٤-بارزانی لەخۆی بایی بوو, لەهەموو رویەکەوە هەڵەبوو,وایدەزانی زەعیم لاوازە بەناچاری داواکاریەکانی

جێبەجێ دەکاتو هەمو ئەو حکومەتو گروپە سیاسیانەی دژ بەزەعیمن پشتیوانی لێدەکەن, بەڕاستی خەڵکێکی زۆر پرسیاریان لەهۆکاری تێکدانی نێوان زەعیمو بارزانی دەکرد کەس نەبوو وەڵامی بداتەوە هەتا کۆچی کرد. هۆکاری تێکدانی لەگەڵ زەعیمدا ڕەفتارێکی نادیاربوو، ئایا پێیان کرد یا پێوەبوو بەقسەی ئەو حەوت سەرۆك هۆزەی کەچووبونە لای لەبەر خاتری چەند بستێك زەوی ئەم کێشەیەیان دروستکرد, لەکاتێکدا بەبێ ئەوەی هیچ پیلانێکی داڕێژراوی هەبووبێت لەپێش ئەوەی ئەم هەڵوێستە گەورەیە بگرێت بەرامبەر زەعیم.

بارزانی نوسراوێکی ئاراستەی زەعیم کرد

جەنابی کاك عبیدالله بارزانی ئاگاداریکردم کەمەلامستەفا نوسراوێکی ئاڕاستەی زەعیم کردووە, بەیەکەوە سەرمان بەزۆر کوندا کرد کەس نەیتوانی ئەم نامەیە بگەیەنێ. ئینزباتێکی کوردی دڵسوزو نیشتمانپەروەر ناوی (٠٠) بوو (ئێستاش ماوە) پاسەوانی تایبەتی زەعیم بوو یارمەتیداین کەئەو نامەیە بگەیەنینە زەعیم، بڕیارماندا کەبەرامبەر ماڵەکەی رابوەستین لەبەتاوین پێش گەڕانەوەی, بۆ ئەوەی کەگەڕایەوە چاوی پێمان بکەوێت, ئەوەبوو کاتێك هاتەوە ئێمەی بینی ئینزباتێك هات بانگی کردین، لەگەڵی ڕۆیشتین تا گەیشتینە لای زەعیم سڵاومان کرد, نامەکەی بارزانیمان تەسلیم کرد بەڵام بەبینینی نامەکە غەزەب لەدەموچاوی باریو ساردییەکی بەرامبەر عبیدالله بارزانی نواند.

زەعیم گوتی: ئەمەم چاوەڕوان نەدەکرد لەمەلامستەفا بەرامبەر بەخۆم بەتایبەتی, چونکە یارمەتێکی زۆرمدا لەهەموو رویەکەوە, من لەسەر ئەو لەزۆر شوێن بەلاوازیان دادەنامو پڕوپاگەندەیەکی زۆرم بۆ دروستکرا لەسەر ئەو، ١٤ی تەمموز نەبوایە تەرمەکەی لەروسیا دەبوو, چۆن ئەم تاوانە گەورەیەی کرد بازگا دانێت رووبەڕووی سوپاو جەماوەری عێراق, باشە ئەو بە چ حەقێك خەڵك دەستنیشان دەکاتو دەڵێت ئەمە دڵسۆزە یان ئەو هۆزە خراپن چونکە پاڵپشتی حکومەتن, ئەی دوێنی هەر ئەو نەبوو دەیگوت من سەربازم, کەچی ئێستا بازگای داناوە ! لەکۆتایی قسەکانیدا بەکاك عبدالله بارزانی گوت دەتبینم بەڵام چاوی پێنەکەوت, پێدەچوو لەقسەکانی ئاگاداری هەموو شتێکە, وا دەردەکەوت نیازی خراپەو بڕیاریداوە هەلوێست بگرێت, سوپاسمان کردو هاتینە دەرێ, نزیکەی ٢٠ مەتر لەماڵی زەعیم دورکەوتینەوە, کمال عوسمان ئاغا(٧) لەسەیارەکەی هاتە خوارێ بەبێ ئەوەی سڵاومان لێبکات بەگرژیەوە قسەی لەگەڵ کردین گوتی ئێوە چیدەکەن لێرە, چۆن ئێرەتان دۆزییەوە؟ کام ئینزباتی کورد یارمەتیدان؟ چۆن گەیشتنە زەعیم؟ ڕوویکردە عبیدالله گوتی: هاتوویت قسە لەگەڵ شخصی زەعیم بکەیت؟ لەکاتێکدا چەکداری مەلامستەفا بازگایان دژی سوپای زەعیم داناوە, مستەفا هانی سەرۆك هۆزەکانیدا لەدژی یاسای (اصلاح الزراعی), ڕەفیق

---

(٧) چەند بنوسیت لەسەری کەمە, گەورەترین تاوانباربوو بەرامبەر گەلی کورد, دەورێکی زۆر گرنگی هەبوو لەدروستکردنی ناکۆکیو دووبەرەکی لەنێوان زەعیمو بارزانیداو سەرکەوتو بوو لەپیلانەکانی.

پێم نالێیت بۆچی دوای کلاوی بابردو کەوتوییت؟ دوای بێدەنگبونی کمال، عبیداللە گوتی: ئەم پرسیارانەی لەئێمەت کرد برۆ لەزەعیمی بکە وڵامەکانیان لای ئەوە.

دوژمنانی کۆماری عێراق

سەرەتا ئەو حکومتانەی پیلانیان دادەنا بەتایبەتی شای ئێرانو تورکیاو ئینگلیزو ئەمریکا بوون کەناکۆکی دروست بکەن لەنێوان زەعیمو بارزانیدا (حکومەتی عێراقو گەلی کورد)و گەیشتنە ئامانجی خۆیان.

پیلانی تازەیان لاوازکردنی حکومەتی قاسم بوو لەهەموو رویەکەوە لەناوەوەو دەرەوەی وڵات، ئینجا هەوڵدان بۆ روخانی ئەو حکومتەی کەدژی رۆژئاوایە.

عەرەبە شۆفێنیەکانو تۆرانیەکانو حزبی بەعس هەموو هەوڵێکیان خستبووە گەڕ بۆ پشتیوانیکردنی زەعیم بۆ لاوازکردنی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کوردی کەئەویش لەپارتی دیموکراتی کوردستاندا خۆی دەبینیەوە، وەك دەڵێن دوژمنی دوژمنم دوستمە, بەفرمانی حکومەتی تورکیا تۆرانیەکان گەروەترین دەوری سیخوڕییان هەبو دژی کورد.

خۆپیشاندان بە فەرمانی بارزانی لەسەرانسەری کوردستان کرا، هەموو هێزە چەکدارەکان بەهەموو توانایەکیانەوە رووبەڕووی حکومەت سەنگەریان لێداو بازگایان دانا, حکومەت هەمو هێزو توانایەکی بەکارهێنا بەئاگرو ئاسنو بەهەموو جۆرە چەکێکی قورسەوە پەلاماری سەرانسەری کوردستانیدا.

هێزو سوپای عێراقی چەکی شەستەکانی بەکارهێنا لەفڕۆکەو تازەترین تانكو زرێپۆش تازەترین چەکی سووك, سوپایەکی شارەزاو رێکوپێكو خواردنو جلوبەرگی سوپایەکی مودێرینیان هەبوو. لەبەرامبەردا هێزی کورد بریتی بوو لەچەکی سەرتایی جەنگی جیهانی یەکەم، تفەنگی سێتیری فرنسی, تفەنگی ئینگلیزیو هوڵندیو برنەوی چیکی بوو. هاتوچۆ یان بەپێ یا بەوڵاخ بوو, کورد هێزێکی چەکداری شارەزای نەبوو جلوبەرگو نەخوشخانە شتێکە باسی نەکەی باشترە چونکە توانایەکی وایان نەبوو کەجێی باسکردن بێت. لە ١١ ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ پ.د.ك. بەسەرۆکایەتی بارزانی بڕیاری شۆڕشی ئەیلولیدا.

حکومەتی قاسمو پیلانەکانی

رژێم لەسێ خالەوە دەستیکرد بە لەناوبردنی بزوتنەوەی کوردی:

١–سوپای عێراق بەهەمو هێزو توانایەکیەوە هێرشێکی دڕندانەی کردە سەرانسەری کوردستان بەفڕۆکەو تانكو زرێپۆشو پەلاماری گوندو ماڵو منداڵو ئاژەڵیاندا.

٢–بەبۆنەی دەست بەسەراگرتنی شارو شاروچکەو گوندی کوردستان, بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتیو استخباراتی سوپا دەستیانکرد بەگرتن بەناوی پارێزگاریکردن لەحکومەتی قاسم لەتابوری پێنجەم، هەروەها لەبەغداو موسڵیش کوێرانە خەڵکیان گرت.

٣–پیلانو دەسیسەی پەیوەندیکردن بەسەرۆك هۆزەکانو ناودارانی کورد لەلایەن کەمال عوسمان ئاغا

سەرپەرشتی دەکرا, لەهەندێ بواردا سەرکەوتو بوو توانی شێخ ئەحمەد بارزانی نزیك بکاتەوە لەحکومەتو لەئیستگەو تەلەفزیون بڵاویکردەوە.

سەبارەت بەگرتنی خۆم

کاك حسێن شێروانی ئاگاداریکردم لەئاسایشی گشتی فرمانی گرتنت دراوە, لەماڵی دۆستێکی دێرینی ئەرمەنی کەدوکانی سەرتاشینی هەبوو لەگەڕەکی مەنصور بەناوی (محل ئاقۆ) خۆم شاردەوە, دوای دە رۆژ بەرکەوتم گیرام, بردیانم بۆ ئاسایشی گشتی، دەستێکیان بەسەرو ریشمدا هێناو بەشێوەیەکی ناڕێکوپێك سەریان سفرکردم, ماڵیان پشکنیم, راپورتەکەیانوا لێدابووم کەمسئولێکی گەورەی پارتیم, هیچیان نەدەزانی سەبارەت بەمن, لەئەنجامی لێکولێنەوە شتێکم لەسەر نەبو (حجزیان کردم لەخلف السدە) کەسوکارمو دایکمو هاوسەرەکەمو کمالی برامو محەمەدی مام رەاز هاتن بۆ لام, روباری کچم تەمەنی سێ ساڵان بوو کەچاوی بەمن کەوت بەسەر تاشراوی ترساو ئەوندە گریا ژیرنەبوەوە, دوای یەك هەفتە گواسترامەوە بۆ فەلوجە لەوێ لەبنکەی پولیس یەك شەو مامەوە بەپارە ناردیانم بۆ بندیخانەی رمادی، کۆمەڵێك لەگیراوەکان کوردبوون لەسەر مسەلەی کورد گیرابوون ژمارەیان ٤٠ کەس دەبوو لەوانە کاك انور دزەیی[٨] و عەلی سلیم بەگو جرجیس فتح اللەو دوو ئامۆزای سید مجیدم دەناسی وەکو یەك خێزان لەسەر یەك سفرە نانمان دەخوارد رۆژگارمان بەلێکۆڵینەوە لەسەر بارودۆخی ئێستا دەبردەسەر, بەگشتی خۆڕاگرو ئازاو خاوەن بیروباوەڕبوون, کاربەدەستانی بەندیخانە بەناچاری ڕێزیان لێدەگرتین.

برا شیوعیەکان وەکو ئێمە لەسەر یەك سفرە نانیان دەخوارد, رێکوپێك بوون بەڵکو لە

[٨] پارێزەری رۆژنامەی خەبات بوو، لەبنەماڵەیەکی ناسراوی هۆزی دزەیی، پیاوێکی ژیرو داناو بەخشندە بوو، کوردێکی نیشتمانپەروەرو خۆڕاگربوو، برازای خدری ئەحمەدپاشا بوو.

ئێمە باشتریش, ناکۆکیمان نەبوو رێزمان لەیەکتری دەگرت, بەڵام لەبۆچوندا لەیەك دوور بووین لەبەر ئەوە لێکولێنەوەمان نەدەکرد تەنها مامۆستا جرجیس فتح اللە هەندێ جار خۆی نەدەگرت دەکەوتە لێکۆڵینەوە لەگەڵیاندا، بەجۆرێك شارەزابوو لەسەر مارکسیەت کەهیچیان دەرحەقی نەدەهاتن, رەوف خالدی لەگەڵیاندابو رێزیان لێدەگرت بەکەسێکی نیشتمانپەروەریان دانابو, دەیگوت شیوعیەکان نامناسن تکایە ئاشکرام مەکەن, باش دەلەوڕێم لەسەر حسابی شیوعیەکان، ئاگادارمکرد تەنها ئەوەم لەتۆ دەوێت جاسوسی نەکەی, نەچی بۆ دائرەی بندیخانە, ئەمە مەکە من باست ناکەم؟

بەعسیەکان لەهەمو رویەکەوە زۆر ئازادبوون, لەوانەی تاوانبار کرابوون کەتەقەیان کردوە لەزەعیم لەشوێنی تایبەتی بوون، دەرگا بۆ ئەوان لەسەرپشت بو رێزیان لێدەگیرا, بەشێکی تریشیان لەگەڵ بەندکراوەکان بوون. کاتێك پارێزەر عبدالستار عەلی حسێن هاتە لام لەرێگای ئەوەوە بەعسیەکانم ناسی.

گوتم: ئێمە بونمان لێرە لەیەك سەرچاوە تاونبارین, یەك دوژمنان هەیە ئەویش عبدالکریم قاسمە. لەم بووچوونەوە گفتوگۆم لەگەڵ کردن، وامەزانی دوای ئەم چاوپێکەوتنە نزیك دەبینەوە لەیەك وەکو پارتیو بەعس, بەڵام کەوتنە دوژمنایەتیمان. صدیق شنشل, عبدالستار عەلی حسێنی ناردبو بۆ ئەوەی یارمەتیم بدات بۆ بەردانم بەڵام بەداخەوە نەیتوانی هیچم بۆ بکات.

مانگی چوار جار چاوپێکەوتنمان هەبوو, لەکاتی چاوپێکەوتندا سیخوڕێك بەدیارمانەوە رادەوەستا لەیەکەم چرکەوە تا کۆتایی چاوپێکەوتنەکە, ئەو بەندەی دوای چاوپێکەوتن دەگەڕایەوە شوێنی خۆی دەبوایە ئەمانەی خوارەوەی بکردایە, هەموو ئەو شتومەکەی بۆی هاتوە لەخواردن وەکو خۆیی تەسلیم بەمسئولی دابەشکردنی خواردن دەکات, دەربارەی بارودۆخی ئێستای کورد لەهەموو روداوەکانی چ رویداوە وەکو خۆی لای باوەڕپێکراو (مسئول) باس دەکات. لیژنەیەك هەیە بۆ سەرپەرشتی هەموو ئیشوکاری ناوخۆمان لەسێ کەس پێکهاتوەو, مسئول بۆ پەیوەندی سیاسیو چێشت لێنانو قاپ شتنو پاککردنەوە, لیژنەی یارمەتی ئەوانەی مواجهەیان نییەو بارودۆخی داراییان باش نییە.

لەسەر دایکم کەزمانی عەرەبی نەدەزانی، بەدەستی عەرەبە شۆفێنیەکان کاروان کرام (کاروان لەبەندیخانەکان بەکاری دەهێنن واتە دارکاریکردن بەکۆمەڵ). بەدەنگێکی بەرز هاوارکرا رەفیق مامە صادق (مواجهە), کەچوومە دەرێ چاوم بەدایکم کەوت دەستە بەنرخەکانیم ماچکرد, ئەمە یەکەم جاری بوو لەبەندیخانە سەردانم بکات, رووبەڕووی دانیشتم دەستمانکرد بەقسە، سیخوڕێك لەگەڵماندا دانیشتبوو, دایکم هەواڵی منداڵو ژنو دوکانەکەمی بۆ هێنابووم, وتەکانیشی بریتی بوو لە: روبار تەندروستی باشە بەڵام هەر دەگری دەڵی بابە کوانێ, بازیان منداڵیکی گرینۆکە, دایکیان لەهەمان مەکتبە بەڕێوەبەرەکەی رێکوپێکە لەگەڵیدا, کەمالی برات باشەو هاتوچۆی دوکانەکەت دەکات, زۆری خەڵك قەرزەکان ناهێنێتەوە کێشەمان نیە, انشاءالله بەم زوانە بەر دەبی, منیش زۆر باشمو هەر خەریکی خواردنو نوستنو رۆژگار بەخۆشی دەبەینە سەر, سیخوڕەکە لێی پرسیم دەڵێن چی؟ منیش یەکە یەکە هەموو قسەکانم کردە عەرەبی, لەیەکەم دەقیقەوە پرتەوبۆڵەی دەهاتو قسەی ناخۆشو ژەهراوی دەکرد, زۆر بێشەرمانە لەگەڵمان دەدوا, دەیگوت چۆن دایکت لەژێر سێبەری وڵاتێکی عەرەبیدا دەژی زمانی ئەم وڵاتە نازانێت (ئێرە عێراقە) وڵاتی عەرەبە, تورکمانەکان دەستیان خۆش بێت ئەوان باش دەزانن چۆن لەگەڵتاندا بجوڵێنەوە, منیش وەکو دیلێکی بێدەسەڵات ناچار زۆر لەسەرخۆ وڵامم دایەوە ببورەوالله دایکم عەرەبی نازانێت، لەلایەکی تریشەوە بۆیە لێرەم چونکە تاوانەکەم ئەوەیە کەکوردم، من حجزم بەڵام هیچم لەسەر نیە بەم زوانە بەردەبم خۆ من بزنم نەدزیوە. هەرچی سیخوڕەکە گوتی من وەڵامم نەدایەوە بۆ ئەوەی گرژ نەبێتو دایکم بەخۆشی بڕواتە دەرێ, دەستە پیرۆزەکانیم ماچکردو خواحافیزیکرد.

گەڕامەوە شوێنی خۆم، ئەو دیارییانەی بۆم هاتبو دامەدەست لێپرسراوەکە. نانمان خوارد, پاش پشودان

بانگیـانکردم چـاوپێکەوتنت هەیـە. کەچـومە دەرەوە, پاسـەوانێکی بەندیخانـە پێـشمکەوت, دوانیـشیان لەدوامەوە دەڕۆیـشت تـاکو گەیـشتمە بـەر باخـچەی ئیـدارە دور لـەژوری محجـر, ئینجا چـواردەوریان گـرتم، ژمارەمکردن ١٣ پاسەوان بوون, گوتیان پێویستیت بەکاروان هەیە، دوای ئەم کاروانـە دایکـت فێـری زمـانی عەرەبی دەبێت.

یەکەم جاربوو وشەی کاروان لەمرۆڤێکی عەرەب ببیستم, چونکە کاروانوشەیەکی کوردییە, خۆم بـەخۆمم گوت رەفیق ئەمەیە کاروان. ١٣ کەسەکە دەوریان گرتبووم, هەریەکە لەڕاست خۆیـەوە دەسـتو قاچـی بـەکار دەهێنا, زۆری پێنەچوو ئازار زۆری بۆ هێنامو هاوار هاوار بەدەنگە گەورەکـەی خـۆم دەسـتی پێکـرد, بـەڵکو حکومەتی رمادی فریام کەوێت... بەڵام نەخێر! گوتم رەفیق سەعات چواری ئێوارەیـە حکومـەت بریتیـە لـەو ١٣وەردیانە, دوعام دەکرد وازم لێبهێنن, بەردەوام بوون تا پەکیان خستمو کەوتم, ئینجا بەچوار کەس وەکو مەڕی مردارەوەبوو بەتەنها فڕێیان دامە ژورێکی چۆڵو تاریـکو رەشو پـیس کەمـشکی تیـابوو، ژورەکـە ٢٥ سـاڵ لـەوەوپێش چێـشتخانە بـووە، شـوینی دەستوقاچـیان دیـاربوو, وردەوردە بەخۆمـدا چـومەوە عاقڵانـە نەدەجوڵامەوە لەگەڵییاندا, فرسەتم لەیەکێکیان هێنا بەهەردوو دەستم پەلاماری گویجکـەکانیم داو بەقاچـیش تێم هەڵدەدا هەتا بەهەر ١٢ وەردیانەکەی تر ئەوەندیان لێدام کەوتمە ئەرزەکە.

دوای یەك هەفتە لەتاکبەندی (أنفرادی) بردیانمـەوە بـۆ نـاو بەندیخانـەی گـشتی کەزیندانییـەکانی لەسـەر پیـاوخراپی گیرابـوون (دزو پیـاوکوژو شـەوکوت), بـەڵام کەهاتمـە ناویـان خۆشـبەختانە خـەڵکێکی رێکوپێـك لەناویاندا هەبوو خزمەتێکی بێئەندازەیان کردم لەبەر ئەوەی دەیـانزانی کـوردمو دژ بـەرژێمی قـاسممو ئـازارو ئەشکەنجەدراوم. لەناو بەندکراوەکاندا کوردێکی زۆریـان لەگەڵدابوو لەوانـە کـوڕی شـێخێکی گـەورە هاتـەلام گوتی باپیرمان نزیکەی ١٠٠ساڵ پێش ئێـستا لەبـەر دوژمنایـەتی لەهـەولێرەوە هاتۆتـە ئـەم ناوچـەیە, نـەنکم کوردی باش دەزانێت, کەی کوردستان رزگار بێت ئێمە دەگەڕێینـەوە, بـۆم دەرکـەوت کـە لەناوچـەی رمـادی کوردێکی زۆر نیشتەجێ بووەو چەند گوندێکی سەر بەخۆیان هەیە.

ئەنوەر دزەیی توانی سەرم بداتو بەیەکەوە نانمان خوارد، گوتی باش رزگـارت بـوو لـەم دارکاریـە, بـەڵام وەکـو وەردیـانێکی کـورد بـۆی باسـکردم تاوانبـارە بەعـسییەکان کـەتاوانبارن بەهەوڵـدانی تیرۆرکردنـی عەبدولکریم قاسم دەستێکی سەرەکیان هـەبوو لـەم دارکاریکردنـەی تـۆدا. باسـی بـارودۆخی ئێـستامان کـرد لەسەر بنەمای ئـەو هەواڵانـەی کـە لەلایـەن خزمانـەوە بەشـێوەیەکی راستودروسـت ئاگاداریـان دەکردێنـەوە لەچاوپێکەوتن وسەردانەکاندا. دەیـانگوت قاسـم بـارودۆخی بـەرەو باشـی نـاڕوات, بزوتنـەوەی کـورد بـەرەو پێشەوە دەڕوات, قاسم بەهۆی راپۆرتی سیخوڕەکانو اسـتخباراتی سـوپاو بەرێوەبـەری ئاسایـشی گـشتی وا چووبووە مێشکی کەبزوتنەوەی کـوردی کۆتـایی پێهـات, سـوپای عێـراق بەتـەواوی دەسـتی بەسـەر بـاکوری خۆشەویستدا گرتوەوە, چاوەڕوان دەکرێت کەمەلامستەفا یـا خـۆی تەسـلیم دەکـات یـا رادەکاتـە تورکیـا یـا

سوریاو ئەوانەی کەلەگەڵی ماون بەپەنجەی دەست دەژمێردرێن, قاسم لەخۆی بایی ببوو بەلاَم خەڵکی پشتی لێکردبوو, دڵی خۆی بەو ڕاپۆرتانە خۆشدەکرد کە لەلایەن کمال عوسمان ئاغاوە بەدەستی دەکەوت. کاك ئەنوەر دزەیی فەرموی ئێمە بەردەبین, ئەم قسەیە لەزمانی کمال عوسمان بیستراوە. هاتنی کاك ئەنوەر لەهەموو رویەکەوە دڵی خۆشکردم, چونکە ئەوە بۆ ماوەی ١٥ رۆژ دەچێت, بەهیچ جۆرێك ئاگاداری بارودۆخیولاَت نیم, چونکە دورخراومەتەوە.

ساڵی ١٩٦٢ عەبدولکریم قاسم لەدەربەندیخان وتارێکی خوێندەوە, بڕیاری لێبوردنی گشتی بۆ هەمو ئەو کوردانەی کە لەسەر سیاسەت گیراون، دەرکرد. قاسم ئەوەی باش دەزانی خەڵکێکی بێتاوانی زۆر گیراون, لەکاسبکارو فەرمانبەرو کرێکارو جوتیار کەپەیوەندییان بەبارزانییەوە نەبوو, بەلاَم ویستی بەم بڕیارە خۆی لەکورد نزیك بکاتەوە, قاسم بۆی دەرکەوتبو ئەو هێرشەی کردبوی لەڕووی سیاسییەوە شکستێکی زۆر گەورەبوو بۆ خۆی. دوای ٢٤ سەعات بڕیارەکەی قاسم جێبەجێ کراو ئێمە ئازادکراین تەنها مامۆستا جەرجیس فتح الله[٩] نەبێت کە بەبەندکراوی مایەوە.

پاش پشودانێکی کورت, روومکردە بازاڕ بۆ ئەوەی بزانم دوکانەکەم لەچیدایە کەگەیشتمە ئەوێ دەستمکرد بەلێکۆڵینەوە لەگەڵ کەمالی برامو ئەو کوڕە ژمێریارەی کە لەلام بوو. یەکەم جار لەپەڕوای قەرزەکانەوە دەستم پێکرد سەیرمکرد زۆرێك لەقەرزەکانم فەوتاون, ئینجا هاتمە سەر فرۆشراو کڕدراو تەماشامکرد لەوێشدا زەرەرم کردووە بەهۆی

(٩) پیاوێکی زۆر تێگەیشتوو و زاناو قسەزان بوو. بەهیچ شێوەیك ئامادە نەبوو لەگەڵ عەرەبە شۆڤێنییەکانو بەعسییەکانو شیوعییەکان تێکەلاَوبێت. زۆر حەزی بەتێکەلاَوبوون هەبوو لەگەڵ ئەو کەسانەی بیروباوەڕیان لەسەر بنەمای دیموکراتیو سەربەخۆییو ئازادی دامەزراوە، زۆر دۆستی کورد بوو، بەبەردەوامی لەهەوڵی ئەوەدابوو لەکورد نزیکبێتەوە. هەرچەند لەتوانای بووبێت، بەهەموو شێوەیەك خزمەتی کوردو بزوتنەوەی رزگاریخوازی کردووە. عەرەبە شۆڤێنییەکان کە بەمەیان زانی، لەداخا تاوانباریانکرد بەوەی لەرووداوی شەوافدا دەستی باڵای هەبوە لەئەشکەنجەدانی عەرەبە نەتەوەییەکان. ئەم تۆمەتەی بۆیە درایە پاڵ تا لەبەندیخانە دایڕزێنن لەکاتێکدا چەکەکەی تەنها پێنووس بوو هیچیتر. خۆشبەختانە بەهۆی هەوڵی بارزانیو پ.د.ك. رزگاری بوو، دوای ئەوە بەیەکجاری چووە ریزی پارتییەوە، هەرچەندە هەندێك نهێنی هەبوو بەلاَم جێدەستی دیاربوو، ئیجابیاتی گەلێك زۆربوو.

مانەوەی یان فرۆشتنی بەنەزانی. بەکورتی بۆم دەرکەوت ئەوەی لەماوەی ٥-٦ ساڵدا بەیەکەوەم نابو بەو ماوە کەمە تیاچو. دڵم بەو دوکانە زۆر خۆشبوو, چونکە لەدەرەوەی وڵاتەوە بە(استراد) شتومەکی کارەبایی تازەم بۆ دەهاتو بریکارێکی زۆرم هەبوو بە(کۆ) لێیان وەردەگرتم, بەتاك دەیانفرۆشتەوە, بەلاَم لەگەڵ قەدەری خوا هیچ شتێك ناکرێ، ئەوەندە هەیە ئەو گرتنە, بوو بەهۆی ئەو زەرەرە گەورەیەم.

بەئاشکراو نهێنی کەوتمە سەردانی برادەرانی کوردو نیشتمانپەروەر بەتایبەتی کادرانی ناسراوی پارتی لەلایەنگرو پاڵێوراوو دڵسۆزان, کەوتمە گفتوگۆکردنو لێکوڵینەوە لەسەر بارودۆخی کوردستان کەبە چ

قۆناغێك تێپەر دەبێت، دوای بڕیارەکەی عەبدولکریم قاسم کەبڕیاری ئازادکردنی بەندکراوەکانیدا قاسم نەیدەزانی حزب بڕیاری شۆڕشی چەکداری دەداو هەمو کوردێکی بەشەرف پشتگیریی لەم شۆڕشە دەکات بەسەرۆکایەتی بارزانی. روومدەکردە هەر کوردێك پرسیاریان لێدەکردم ئایا راستە لەبەندیخانە بەشێوازێکی ناشرین رەفتاریان لەگەڵداکردویت؟

لەگەڵ ئەوەشدا کەزیاتر لە١٠ ساڵ بوو لەبەغدا دەژیام‌و زۆری برادەرکانیشم عەرەب بوون, بەلاَم نەمدەزانی کەهەندێ عەرەب هەستێکی شۆڤێنی تیادایە بەرامبەر بەکورد, لەکاتێکدا کەدایکم ژنێکی پیرەو دێت بۆ لام بۆ بەندیخانە لەبەر ئەوەی عەرەبی نازانێت دەبێ من ببرێم بۆ (کاروان)و لەوێ ئەشکەنجە بدرێم. ئەمەو چەندها بیرەوەری تر دەهاتنەوە یادم هاواریان دەکردو دەیانگوت رەفیق بیربکەرەوە چۆن ببیت بەخولەپیزەو تۆڵەی خۆت بکەیتەوە. بیرم دەکردەوە کەمنێك بەژیانی قەلادزێ رازی نەبووم ئێستا لەبەغدام گەیشتمە نازو ژیانێکی بەختەوەر کەزۆر لاو خەونی پێوە دەبینێ، بەلاَم ئێستا هەستی کوردایەتی پاڵم پێوە دەنێ کە بەزوترین کات رووبکەمە ناو (پ.م), ئەم بڕیارەمدا بەلاَم دەبێ رای دایکم‌و هاوسەرەکەم‌و کمالی برام وەرگرم چونکە روبارو بازیان منداڵن, یەکەم جار کەوتمە گفتوگۆ لەگەڵ دایکم کەچیبکەم‌و کام رێگا بگرمەبەر لەکاتێکدا لەهەموو رویەکەوە شۆڕش ڕۆژ بەڕۆژ بەهێزتر دەبێت؟ ئینجا دوای ماوەیەکی تر ئاسایش دەستدەکاتەوە بەگرتنی خەڵك منیش یەکێك دەبم لەگیراوەکان، ئایا فرمانت بەچییە؟

دایکم یەکسەر بۆچونەکەی منی پەسند کرد فەرمووی رۆژێك زوتر خۆت بگەێنە لای مەلامستفا بارزانی, خۆم سەرپەرشتی ماڵەکە دەکەم، روبارو بارزیان هەمیشە لەباوەشم دەبن, کمال خۆشحاڵی خۆی دەربڕیو ئامادەیی نیشاندا بۆ پڕکرنەوەی هەمو کەلێنێك لەماڵەوە. هاوسەرەکەم هەرچەند ئەندامێکی پارتی بوو بەلاَم سەخت بوو بەلایەوە کەمن ماڵەوە بەجێبێڵم, بەلاَم هەستی نەتەوایەتی هەمیشە زاڵبوو بەسەر ویستو خواستەکانیدا.

پاش بیرکردنەوە لەچوونم بۆ ناو رێزی (پ.م) بەخۆمم گوت: شتێکی نەزانی لەبواری چەك‌و تەقەو شەڕی پارتیزانیدا دەبمە نانخۆری جێگر، بۆیە بەپێویستم زانی کەئیشیك بۆ خوم رەچاوکەم ئەویش کاری (اسعافات) برینپێچی بوو، بڕیارمدا کەپێویستە لەکاری پزیشکیدا شتێك فێربم, ئەم دکتۆرە نیشتمانپەروەرانە کەشایانی باسکردنن یارمەتێکی زۆریاندام، ماوەی دوو هەفتە لەگەڵمدا خەریك بوون بۆ شارەزابونم لەو کارە، جار جار بەدلەیەکی سپییان لەبەردەکردم لەگەڵ یەکێك لەقوتابیەکانی دکتۆر سەروەری کاکە حەمەو دکتۆر ئەحمەد شاڵی‌و دکتۆرو عمر دزەیی‌و دکتۆر دارا ئەحمەد توفیق, بەشهادەتی هەمویان شارەزاییەکی باشم پەیداکردو بڕیارمدا کەئیتر دەتوانم لەم بوارەدا لەخزمەت پ.م کوردستاندا بم، نزیکەی دە کارتون دەرمانم کڕی کەبڕی هەزار دینارم بۆ ئەم مەبەستە تەرخانکرد, لەسەر هەموو شوشەو پاکەتێك دەمنووسی بۆ چ نەخۆشییەك باشە.

مامۆستای تێکۆشەرو رۆشنبیرو نیشتمانپەروەر ئەنوەر مائی هات بۆ ماڵەوە، پاش گفتوگۆکردن لەبارودۆخی ئێستای کوردستان گوتی لەم هەفتەیەدا پەیوەندی دەکەم بە(پ.م)، پرسیاریکرد ئەی تۆ کەی پەیوەندی دەکەی؟ گوتم: منیش لەم روژانە دەچمە ریزی (پ.م)، لەرێگای موسڵەوە برادەرێکم هەیە یارمەتیم دەدا دەگەمە لای سەرۆك بارزانی. گوتی: ئەم شۆڕشە بارزانی سەرۆکایەتی دەکات, هیچ جیاوازییەك نییە کەڕوو بکەیتە هەر ناوچەیەك بنکەی (پ.م)ی لێبێت. پاش گفتوگۆ رێککەوتین رووبکەینە بارەگای شاخی بەمۆ، دوای ٥ رۆژ بەدوای یەکدا بچینە خانقین.

دەستە بەنرخەکانی دایکم ماچکرد، گوتم انشاءالله جێدەستم دیار دەبێت، بەمە وشەی (کاروان) لەبیر خۆم دەبمەوە خودای مەزن تۆمان بۆ بهێلێت. ئەملاو ئەولای هاوسەرەکەم ماچکرد چاوی کمالی برام ماچکرد ئینجا چاوی رووبارو بازیانم ماچکرد، ماڵو منالّم بەجێهێشت خواحافیزیم لێکردن, دوو برادەر گفتیاندا نایەڵین پێویستیان بەهیچ شتێك بێت کۆمەکیان دەکەین. بەڵام بەهیچ جۆرێ بەسەریان نەکردنەوە.

دەرمانەکانم لەڕێگای کاك عەلی عمر تەسلیم کرد, خۆشم بە(پاصی مصلحە) چومە بعقوبە لەوێشەوە چومە خانقین یەکسەر چوومە ماڵی کاك عەلی عیسا ئەرکەوازی, لەڕێگای رێکخراوی پارتی دوای چوار رۆژ پرسیارو ئاگاداری سەرەوە کرا, ئینجا بەڕێیانکردم بۆ ناوچەی شاخی بەمو. بەهار بوو سعات ٥ی ئێوارە بەئوتۆمبێلێکی پاص گەیشتمە ماڵی پ.م جەنابی علی احسان بەگی شەرەفبەیانی لەگوندی باخەهەنارەو ناوچەی رزگارکراو, شەو لایان مامەوە دوای نانخواردنی بەیانی نزیکەی ٤٠ دەقیقە رۆیشتین گەیشتینە بارەگای پ.م، کاك حلمی عەلی شەریفو مامۆستا ئەنوەر مائی بەگەرمی پێشوازییان لێکردم، دلّخۆشی خۆیان نیشاندام ئینجا یەکەیەکە برا پێشمەرگەکان بەخێرهاتنیان کردم، رێزیان لێگرتم، یەکسەر بەدکتۆر ناوبرام، ئیستاش دوای ٣٧ ساڵ دەچمە ناوچەی دەربەندیخانو کەلارو بەمۆو هۆرێنو شێخان خۆمیان پێدەناسێنم رێزم لێدەگرن، رابردویان لەیادە، سوپاس بۆ یەزدانی مەزن.

بنەماڵەی شەرفبەیانی

وەسمان بەگ سەرۆکی هۆزەکەیانە، ٤٠٠ ساڵ لەمەوپێش لەناوچەی بادینان هاتونەتە ناوچەی هۆرێنوشێخان, پیاویکی سەخی, ئازا, زیرەك, هاوسەرەکەی ئەختەرخان کچی حامد بەگی جاف, کوڕی گەورەی علی احسان بەگ ئەندامی حزبی هیوا بوو,کوردێکی نیشتمانپەروەربوو، سەلمەخانی هاوسەری خوشکی شێخ عوسمانی بیارە, مەحمودخان کوڕی دووەمی بوو، خێزانەکەی بەبۆمبارانی فرۆکە شەهیدکرا, تەرمەکەی شەو لەگۆڕستانی بەمۆ دەریانهێنایەوە, بردیانەوە بۆ ئێران چونکە قەڵخانی بوو لەگۆڕستانی خۆیان ناشتیان.

تاهر بەگ خاوەنی گوندی بێلولە برای وەسمان بەگ بوو، چەکدارەکانی کە لەبراو کوڕەکانی پێکهاتبوو دە کەس بوون هەمویان لەریزی پ.م بوون, هەروەها جۆری چەکیان تفەنگی برنەوبوو شەوو رۆژ لەبارەگای

دەربەندی بێلوله بوون، جێدەستیان دیار بو, ئەم بنەماڵەیە نەبونایە توشی چەند جۆرێك نەخۆشی دەهاتین بەڵام بەهۆی یارمەتی ئەوانەوە نەبونیمان پێوە دیار نەبوو، بەداخەوە وەکو بیستومە بارودۆخی داراییان زۆر خراپە کەچاوم پێیان دەکەوێ چونکە دەزانن لەوان خراپترم بەهیچ جۆرێك گلەییم لێناکەن.

ئەم بنەماڵەیە چەند لەسەریان بنووسم کۆتایی نایەت، تەنها ئەم دوو دێرە دەنووسم دەڵێم ئەگەر ئەم بنەماڵەیە نەبونایە کەسەرۆکەکانیان جەنابیوەسمان بەگو تاهر بەگو هەموو بەگزادەی شەرەفبەیانی نەبونایە بنکەی پ.م نەدەبو لەم ناوچەیە, رۆژێك بوو, دەمانگوت:(حزب فەقیر میللەت دوڵەمەند) بەڵام ئێستا (حزب دەوڵەندە میللەت فەقیرە). ئەم ناوچەیە کەبەهۆرینو شێخان ناسراوە زۆربەی دانیشتوانی خەڵکێکی خاوەن بیروباوەڕو هۆشیاربوون، کاك نوری ئەحمەد تەها لەگوندی شمشێرکوڵەوە گەیشتۆتە مهاباد پەیوەندی بەکۆماری مهابادو قازی محمد کردوە.

پەیوەندیم لەگەڵ حلمی عەلی شەریف

ساڵی ١٩٥٤ یەکترمان ناسیوە، تا ئەو ساتەی کوچی دوایی کرد برادەریو دۆستایەتیمان زۆر پتەوبوو. بەڵام لەرووی بیرو بۆچونمانەوە زۆر لێکدور بووین، من دوای خوای گەورەو پێغەمبەر کەمەلامستەفام خۆشویست ئەمە بەپێچەوانەی بۆچونی ئەوبوو، من کوردێکی مەلایی بوومو ئەو پارتییەکی کوردبوو. کەدوو بەدوو گفتوگۆمان دەکرد لەسەر بارودۆخی وڵات لەیەك خاڵدا یەکمان نەدەگرت ئەویش مەلامستەفابوو. لەیەکەم رۆژەوە کەهاتمە ناو پ.م هەمو هەوڵوکوششی ئەو پیاوە ئەوەبوو کەکار نەکەمە مێشکی پ.مو بیانکەمە مەلایی هەر بۆیەش بەنهێنی بەپێشمەرگەکانی گوتبوو باوەڕی پێمەکەن ئەمە دۆستی زەعیمە، هەرچەندە کاك حیلمی مسئولی یەکەم بوو بەڵام نەیتوانی سەرکەوتوبێت لەم هەوڵەیدا. سوپاس بۆ خوا لەبواری پزیشکیدا سەرکەوتنێکی گەورەم بەدەستهێنا جگە لەوەی ئەو گوندانەی دەوروپشتی مەیدانیش نزیك شارۆچکەی خانەقین دەهاتنە لامو لەخودای مەزن بەزیاد بێت دەرمانەکانم چارەسەری نەخۆشی دەکرد.

پەیوەندیم لەگەڵ برا پێشمەرگەکانو دانیشتوانی ناوچەی هۆرێنو شێخان

بەگشتی لەگەڵ هەمویان وەکو یەك دەجوڵامەوە, جیاوازیم لەنێوانیاندا نەدەکرد، ئەوانیش رێزیکی تایبەتیان لەمن دەناو بەبرای گەورە دایاندەنام, بەهیچ جۆرێك رۆژێك لەڕۆژان ناکۆکییەك یا گرژییەك روونەداوە لەنێوان منو برا پێشمەرگەکاندا, بۆ ئاگاداریتان تا ئەم کاتە ئەوانەی ماون لەژیاندا پەیوەندی دۆستایەتیم بەردوامە وەکو رابوردوو کەپ.م بوین، پێکەوە چۆن برایەتیمان خۆش بووە ئێستاش برایەتیمان بەهەمان شێوە هەر خۆشە، بەڵام بەهۆی بارودۆخی ئێستاوە دورکەوتونەتەوە لەیەکو لەگەڵ زۆریاندا دابڕاوین.

پێشەکی لەگەڵ وەسمان بەگو تاهربەگو خانەوادەکەیاندا ئەوپەڕی دۆستایەتی بەهێزم هەبوو،

سەرانسەر لەخزمەتیاندابووم بەهەموو توانایەکەوە، چونکە ئەم بنەماڵەیە بەنانو بەرگی خۆیان لەخزمەتی کوردستاندا فیداکاربوون، بەم کردەوە فیداکارییانەیان جێی خۆیان کردبوەوە بەڵام خراپەیەکی زۆر لەلایەن هەندێك کەسایەتییەوە چونکە ئەمانە سەرۆك هۆزو دەوڵەمەندبوون. لەگەڵ جوتیارو شێخو مەلای ئەو ناوچەیە پەیوەندی رۆژانەم بەهێزبوو، رێزم لێدەگرتن ئامادەیی خۆم نیشاندەدا کەبەردەوام لەخزمەتیاندام.

لەهەموو جەولەیەکی پ.م بەشداریم دەکردو بەدەنگە گەورەکەی خۆمو تارم بۆیان دەخوێندەوە، لەهەر کاتێکدا ئەگەر یەکێك بهاتایەو بیگوتایە نەخوشەکەمان ناتوانێت بگاتە بارەگا بۆ چارەسەرکردن زۆر بەپەلە شتەکانم دەپێچایەوە دەچووم بەدەنگیەوە، گوێم نەدەدایە ئەوەی دورە یان نزیك، بەتایبەتی ئەگەر کەسوکاری پ.م بوایە. بەشی زۆری کارەکان من پێی هەڵدەستام بەڵام بەناوی کاك حلمی تەواو دەبوو، ئەویش لەدڵەوە وەکو پێویست نەبوو, جارجار دەمگوت بەبێ مەلامستەفا هیچتان بۆ ناکرێت؟

بارەگاکانی پ.م بریتی بوون لەمانە:

١- دەربەندی بێلولە بارەگای سەرەکی ناوچەی خانەقین بوو کەبریتی بوو لەئەشکەوتێك جێگای ٢٠ پێشمەرگەی تیادەبوەوە, کەوتبووە راستی شاخی بەمۆو جێگای حەوانەوەی شەو رۆژی پ.م بوو. ئەم شوێنە نزیکەی ١٠ کم لەسنوری ئێرانەوە دووربوو, ئەگەر پشتت بکردایەتە ئێران دەستی راستت دەربەندی بیلولەیەو دەستی چەپت گوندی بێلولەیە، بەردەمەکەشت گوندی باخەهەنارەیە.

٢- بنکەی سەرتەك هۆرێن.

٣-بنکەی شمشێرکوڵ: لە پشتی گوندی شمشێرکوڵەوەیە بەدووری ١٠کم, ماوەی ١٥کم دوورە لەناحیەی دەربەندیخان، نیوانیان ئاوی سیروانە.

ژمارەی پ.م ٣٥ کەس دەبوو, ئەم ناوانەی خوارەوە بوون ئەگەر کەسم لەبیرنەچوبێت، داوای لێبوردن دەکەم لەو برایانەی ناوم نەهێناون. حلمی عەلی شەریف مردووە, ئەنوەر مائی شەهیدە, رەفیق پشدەری ماوە,وەسمان بەگ مردوە, عەلی ئیحسان بەگ مردوە, حەمەڕەشید بەگ مردوە, مەحمودخان ماوە, تاهربەگ مردوە, کەریم تاشەیی کوژرا, مەلاعەلی مردوە, کوێخامحەمەد شمشێرکوڵی مردوە, صابر کوێخامحەمەد ماوە, عەلی فەیلی شەهیدە, عەلی سەلیم بگ مردوە, حمە باخەهەناری ناسراو بەحەمەفریشتە لەشەڕی براکوژیدا کوژرا, عەزەی ئەوڕەحیم لەشەڕی براکوژیدا کوژرا, عەلی حاجی مشیر بوو بەجاشو کوژرا, رەزا قالەجاف بوو بەجاش کوژرا, رەشەی قالەجاف ماوە, کوێخامحەمەدی ناوماچك کوژرا, ئەحمەد هۆرێنی ماوە, حەمەی وەلی کەرەم ماوە, حمەئەمین کەلاری ماوە, عەزەی حەوا ماوە, خولەرەشاش ماوە, حەمەی صوفی صالح ماوە, محمود قەصلان مردوە, مامۆستا مەلا سەعید زەمناکۆیی ماوە, حسێن حاجی محێدین مردوە, حەمە شمێرانی کوژرا, مەحمود صۆفی ماوە, عەلی کاکەڵلا ماوە, صالح پاڵەوان شەهیدکرا, عەزەی حەمەخەنان ماوە.

خواردنمان: بەیانیان نانوچا, نێوەڕوان پەتاتەی کوڵاو, ئێواران پەتاتەی سورەوەکراو, هەفتەی دوو جار ماستمان هەبوو, مانگی جارێك گۆشتمان دەخوارد, وەسمان بەگو تاهر بەگ هەریەکە حەیوانێکیان بۆ سەردەبڕین, ئەمە بڕیاری وەسمان بەگ بوو. گوتی: ئەمانە کوێر دەبن ئەگەر گۆشت نەخۆن.

جۆری چەك: وەسمان بەگو براو کوڕەکانی چەکیان بڕنەو بوو, تفەنگی سێتیری فەرنسی, ئینگلیزی, هوڵەندی, یەك دەمانچەی بڕنەو, سێ دەمانچەی چواردەخۆر.

هەڵوێستی پێشمەرگەکان: خاوەن ورەیەکی بەرزو قارەمانو کوڵنەدەرو ئازابوون, خووڕەوشت بەرزو دواینپاك بوون, کاتێك فەرمانێکیان بۆ دەردەچوو بەبێ ئەوەی بپرسن جێبەجێیان دەکرد, گورجوگۆڵ بون لەکارەکانیاندا, بەڕاستی نمونە بوون لەهەموو رویەکەوە بۆ خزمەتی کوردستان.

پەیوەندی پێشمەرگە: ئەگەر بەراوردی بکەی لەگەڵ هێزی دوژمن هیچ حسابێکی ژمارەیی بۆ نەدەکرا, بەڵام بەهۆی ئەوەی جەماوەر بەتێکڕایی دەستیان دابووە باڵی پ.م, بەهەمو جۆرێك یارمەتیان دەدان، هێزی پ.م گەیشتە ئەوەی بەهیچ جۆریك دوژمن نەتوانێت بەرەنگاری ببێتەوە تەنها بەهۆی دووبەرەکییەوە نەبێت.

ئاگاداری هەموو جموجوڵێکی دوژمن بوون بەتایبەتی لەبەعقوبەو جەلەولاو خانقینو کەلارو دەربەندیخان, شەو یان رۆژ رووماں بکردایە هەر گوندێك دانیشتوانەکەی بەگەرمی پێشوازییان لێدەکردینو بەهەموو توانایەکیانەوە دەستی یارمەتیان بۆ درێژ دەکردین، بەگشتی پەیوەندی نێوان پ.مو دانیشتوانی ناوچەکە زۆر پتەوبوو, بەجۆرێك لەهەڵوێستیاندا لەیەکتری جیانەدەکرانەوە بەپێچەوانەی ئێستا.

ژیانی ناوچەکە: سەرچاوەی ژیانی ناوچەکە ئاژەڵداریو کوشتوکاڵ بوو, گەنمو جۆو برنجی بێلوولە بەناوبانگە، گوندی دەربەندی بێلولەو سەرتەك باشترینو خۆشترین گوێزو هەنجیرو قۆخو قەیسییان هەیەو گوندی سەرتەك لەهاوینەهەوارەکانی کوردستانە.

رێگاوبان: هاتوچۆکردن یا بەپێ یا بەولاخ بوو, ئوتومبێل دەگیشتە گوندی بێلولە، لەشەڕی عێراق-ئێراندا بەعس لەبەر بەرژەوەندی خۆی نەك لەبەر کورد، جادەی بردە سەرانسەری سنورو سەرتەکیش بێبەش نەبوو لەم کارە.

مۆزەخانە: ۳۰۰مەتر دوور لەئەشکەوتەکە بەردێکی داتاشراوی لێیە درێژیەکەی نزیکەی دوو مەترو نیوو پانییەکەی مەترو نیوێك دەبێت، کەپەیکەری مرۆڤێکە بەچەکی ئەو کاتە بەسەر دوژمنەکەیدا زاڵبوە, مامۆستا ئەنوەر مائی دەیگوت بەرێنووسی مێخی نوسراوە کەئەمە (ئەنونو بانونییە) کوردە ئابلۆقەدراوە, بەڵام دوایی بەسەر دوژمندا زاڵبووە.

لەکۆتایی دەربەندی بێلولە لەسەرچاوەی کانیەکە ئاوی کانیەکە راکێشراوەو بەدرێژایی زیاد لە۱۰ کیلو مەتر لەو شاخە بەردیان داتاشیوە بۆ ئەوەی ئاوەکەی پیادا بڕوات، وەسمان بەگ گوتی: لەساڵانی سیەکاندا

باڵیۆزی بەریتانی لەگەڵ دوو کەسی ئینگلیزدا کەئەو کاتە بەهار بوو هاتنە باخەهەنارە، عەلی کمال [10] معاونی پۆلیس بوو لەخانەقین. سەردانی دێکەو

[10] ساڵی ١٩٧٦ کاتێك گیرام، کاك عەلی کەمال, عەقید فایق دەنێرێتە ماڵی ئێمە بۆ ئەوەی مانگانەیان بۆ ببڕێتەوە, دایکم پێی دەڵێت ڕێزمان هەیە بۆ کاك عەلیو پێی ڕابگەیەنە کەپێویستیمان بەپارە نییە, لەدوای ئەمە عەلی کمال خۆی دەچێت سەردانی دایکم دەکات دەڵێت دایکی کاك رەفیق ئەوە بۆم کردنە ٣٠٠دینار مانگانە، دایکم دەڵێ کەپارەکەم وەرنەگرتووە لەبەر ئەوە نەبوو کەم بوبێت بەڵکو هەر پێویستیمان بەپارە نییە. عەلی کەمال دەفەرموێت مادام مانگانەکەم لێ قبوڵ ناکەن ئەوا من پارچەیەك زەوی لەزەویەکانی خۆم لەسلێمانی دەکەم بەناوی کاك رەفیقەوە بۆ ئەوەی بۆ منداڵەکانی بێت. کاتێکیش ئازادبووم، ئەو زەوییەم فرۆشتو پێی چووم بۆ لندن، لەوێ هەفتەی دووجار کاك عەلی کەمال دەهاتەلام. رۆژێك فەرمووی رەفیق جوانییە من بەمجۆرە ئەرکم بەسەر تۆوە بێت. گوتم: کاك عەلی، پارەی زەوییەکەی تۆیە لێرە دەیخۆم.

ئاوەکەیان کرد, ماوەی نیو سەعات لای پەیکەرە داتاشراوەکە راوەستان, بەڵام زیاد لەچوار سەعات سەرنجی سەرچاوەی ئاوەکەیان داو ئەو شوینەی کە لەشاخەکەدا بوە بەجۆگە, پێدەچو توشی سەرسوڕمان بوبن.

شاخی بەمۆ: شاخێکی زۆر سەختە ئاوی یەکجار زۆر کەمە بەڵکو نیەیە, کاتێك ئەم ناوچەیە ئابڵوقەدرا ماڵومنداڵیان چوونە سەرووی شاخەکەوە لەوپەڕی بێئاوی شاخەکەدا لەسەرووی شاخەکەیان داتاشیوە حەوزی گەورەیان دروستکردوە بۆ ئەوەی کەئاوی تیا پاشەکەوت بکەن, چ ئاوی زستان یا ئاوی بەهار. حەیواناتی یەکجار زۆرە، پڵنگو بەرازو ورچو حیوانەکێوی زۆر هەبوو, زوو زوو گۆشتیان بۆ دەهێناین, خاوەن ئاژەڵەکان ناو بەناو هانایان بۆ دەهێنایین کەبیست سەر بزنیان نەهاتۆتەوەو دابڕاوە لەشوانەکەی, پێشمەرگەکان لەگەڵییاندا دەگەڕان دوای ماوەیەك کەلاکی ئاژەڵەکانیان دەدۆزیەوە, ئەمە ئیشی پڵنگ بوو, بەراز بەشێوەیەکی ئەوتۆ هەبو زۆر دەبینران, بەتەمەنەکان دەیانگێڕایەوە ٥٠–٧٠ سەر بەرازیان لەساڵی پەنجاکاندا بەیەکەوە بینیوە. رۆژێکیان چەند برادەرێکی رێکخراوی پارتی هاتن سەردانی مامۆستا حلمییان کرد یەکێکیان کاکەحەمەی فەرەج بوو، لێرەوە لەگەڵ ئەو پیاوە بەرێزەدا یەکترمان ناسی.

پەیوەندیکردنی سەربازێك: سەربازێك بەنهێنی هاتە بارەگای پ.م دوای لێکۆڵینەوەو هاتوچۆکردنی ٣جار لەبارەگایەکی دەربەنیدخان گوتی: دە سەرباز ئامادەن بێنە ناو پ.م بەچەکەوەو رەنگە بەکارێکی گرنگ هەستین, ژمارەی ١٠ پ.م خۆیان ئامادەکردو لەکاتو شوێنی دیاریکراودا چاوەڕوانیانکردن, تەنها منو کاك عەزیز حەمەخەنان مەلەوانیمان دەزانی لەشوێنی دیاریکراو چاوەڕوانیمانکردن، شەو تەقە دەستی پێکرد ئێمەش لەڕاست خۆمانەوە کردمان بەتەقە، بارەگاکانی سوپا تا بەیانی بەردەوام بوون لەتەقەکردن. بەتەنها یەك سەرباز هات گوتی ئاشکرابوین, بەیانیەکەی پێش رۆژهەڵات پەڕینەوە، کاك حلمی لەگوندێکی ئەو ناوە چاوەڕوانی دەکردین. گوتم: کەهاتین بگەڕێینەوە ئاوەکەیان کردبوەوەو پەڕینەوە زۆر زەحمەت بوو, هەرچەندە برا پێشمەرگەکان هاوارو قیژەیان کرد وەڵامم نەدانەوە, نەمتوانی ئەم ئەرکە هەڵگرم, کاك حلمی ئایا من دەکتورم یا مەلەوانم..؟ لەکاتی پەڕینەوەدا جلوبەرگو پێڵاو دەمانچەکەم خستە ناو جامەناکەم

لەسەر سەری خۆم داناو بەدەستێك گرتمو بەدەستکەی تر تفەنگو برا پ.م گرت بۆ پەڕینەوە.

یەکەم جارە سەرباز بێتە ریزی پ.م، بەناوچەکەدا دەمانگێڕا لەناو گوندەکاندا پڕوپاگندەمان پێوە دەکرد, چەکێکی زۆر گرنگی پێبوو تەنها ناومان بیستبوو بەڵام تەنها بەدەست سەربازەوەبوو، ئەمە یەکەم جارە لەم ناوچەیە بەشانی (پ.م)ەوە بێت ئەویش کلاشینکۆف بوو. لەم دواییەدا هەواڵی ئەو سەربازەم پرسی گوتیان شێت بووە.

شەڕی نێوان پ.مو چەکدارە شیوعییەکان:

لەیەکەم رۆژی گەیشتنمەوە بۆ بنکەی شاخی بەمۆ، رۆژی دوو دەرزیم لەمامۆستا حلمی عەلی شەریف دەدا کە بەدەست چەکدارەکانی شیوعی زامدار کرابوو. بەدوورودرێژی بۆی باسکردم کەناکۆکیەکان گەیشتوەتە چ رادەیەك، گوتی: ئێمەی پارتی بەئاشکرا رووبەڕووی حکومەتی قاسم وەستاوینەتەوە دەجەنگین, کەچی شیوعیەکان رێگامان لێدەگرن بەهەموو جۆرێك، پڕوپاگەندیەکی زۆرمان بۆ دەکەن لەهەموو گوندێك دژایەتیان دەکردین, سەرنجمدا پێشمەرگەکان بەرامبەر شیوەعیەکان گرژن، بەجۆرێك ئەگەر وا بڕوات حکومەتی قاسمیان لەبیردەچێتەوەو هەریەکە لەڕاست خۆیەوە دەستی لەسەر پەلەپیتکەی تفەنگەکەی بێت. بەنهێنی دەربارەی ئەم ناکۆکییە گفتوگۆم لەگەڵ کردن بەشی زۆریان دەیانگوت دەبێت ئێرە پاك کەینەوە لەشیوعیەکان, تەنها دوو پ.م نەبێت دەیانگوت زۆر هەڵەیە بەڵام ناوێرین لای مامۆستا حلمی ئەوە بڵێین. لەگەڵ وەسمان بەگو کوڕەکانی قسەم دەکرد دەیانگوت هەرچی شیوعی هەیە بۆ کوشتن باشە هەروەها دەیانگوت نابێت لێرە یەك ماڵیان بمێنێت, خۆشم بیرم دەکردەوەو دەمگوت ئەوا بۆ شەش مانگ دەچێت من لەناو (پ.م)دامو هاتومەتە ئێرە بەشەو بەڕۆژ هاتوچۆ دەکەم لەنێوان گوندەکاندا بەهۆی ئەوەی کەدەکتۆرم خەڵك دێت نەخۆشییان هەیە رۆژێك یا شەوێك چەکدارێکی شیوعی رێی لێ نەگرتوم.

شەو مامۆستا حلمی ئاگاداریکردم کەهێرش دەبەینە سەر شیوعیەکان، خۆت ئامادە بکە. کاتێك گەیشتینە گوندی هۆرێن هێرش دەستی پێکرد, من ئەمە یەکەم جارمە لەژیانمدا بکەومە ناو شەڕەوە، نەمدەزانیو شارەزا نەبووم لەناوچەکە, کاتێکم زانی کەوتمە ناوەندی شەڕەکە لەدوو لاوە تەقەیان لێکردم یەکسەر وەکو فیلمی سینەما خۆم کرد بەمردوو خۆم تلۆر کردەوە تاکو کەوتمە پەنا بەردێکی گەورە هاوار هاوار دەستی پێکرد دکتۆر رەفیق کوژرا، سەرم هەڵنەبڕی پێشمەرگە گەیشتە سەرم، کوژراوو زامدار لەهەردوولا هەبوو, لای ئێمە ئازاترین (پ.م) کەناسراوبوو بەپاڵەوان، شەهیدکراو حەوتیتر زامداربوو. سوپاس بۆ خوا زامدارەکانم بەسەرکەوتویی تیمار کردو دوای ماوەیەکی کەم هەموویان چاکبونەوە، پێشمەرگەکان مەڕوماڵاتێکی زۆریان هێنا هی ماڵە شیوعیەکان بو, شەوێك شیوعیەکان هێرشیان هێنایە سەر ئەشکەوتی دەرەبەندی بێلولەو چواردەوریان گرتینو نەیانهێشت یەك پ.م لەبارەگاکەی بێتە دەرێو هەموو مەڕوماڵاتەکانی خۆیان بردەوە, خەڵکی گوندەکە بەنهێنی یارمەتیان دابوون لەرێی خزمایەتیەوە بۆیە توانیان

سەرکەون.

ئێمەو شیوعیەکان ١٥ رۆژ بەرامبەر یەکتر راوەستاین, هـەردوولا شـەووڕۆژ لەحاڵـەتی ئامادەباشـیدابووین، دەستمان لەسەر پەلەپیتکەی تفەنگ بوو, چاوەڕوانی فرمـان بـووین. لـەپر نوێنـەری (پ.د.ك)و شـیوعیەکان تەشریفیان هێنا بۆ بنەبڕکردنی وەزعەکە, کاتێك سەرنجمدایە نوێنەری (پ.د.ك) سـەیرمکرد کـاك (محەمـەدی حاجی تاهر)ـە[11] منیش لەبەری هەڵسامو زۆر بەگەرمی پێشوازیم لێکرد ئەویش زۆر بەگەرمی جوابی دامـەوە چـونکە لـەوەپێش یـەکترمان بـاش دەناسـیو لەگـەڵ ئەوەشـدا خزمایەتییـەکی دووریـش هـەبوو لـەنێوانمان، بەچرپە پێمگوت من لێرە (د.رەفیق)م پێدەڵێن, گـوتی ئەمـە تـۆ (د.رەفیـق)ی؟ تـا گەیـشتومەتە ئێـرە هـەر باسی تۆیان بـۆ کـردووم, ئینجـا گـوتم وەکـو خـۆت ئاگـاداری پ.م زۆر حـەز لەجەولـەکردن دەکـاتو حـەزی لەهێرش بردنە سەر شوێنێكو شەڕی چەند سـەعاتی هەیـە, ئـەوە بـۆ مـاوەی (٢٠) رۆژ دەبێـت بەبـەردەوامی لەسەنگەردان بۆیە وام پێباشە بەزوترین کات رێکمانبخەیت, چونکە ئەگەر وەزعمان بەم شێوەیە بمێنێتەوە ئەوا یـان توشـی بەرەنگاریبونەوەیـەکی خۆێنـاوی دەبـین لەگـەڵ شـیوعیەکاندا, یـان ئـەوەتا پێـشمەرگەکان سەنگەر بەجێ دەهێڵن.

دوای گفتوگۆیەکی دوورودرێژ هەردوولا رێککەوتن, سوپاس بۆ خوا بەربەرەکانییەکە روویندایەوە.

---

[11] لەبنەماڵەیـەکی کوردپـەروەر، کـادرێکی کـۆنی پـارتی بـووە، سەرانـسەری ژیـانی خـۆی تـەرخانکردووە بـۆ خزمـەتی بزوتنەوەی کوردیو لەساڵی شەستەکانەوە, لەکاتێکدا (انـشقاق) لـەنێوان پارتیوبـاڵی مەکتـەبی سیاسـی جەماعـەتی مـام جەلال ڕوویدا ئەویش یەکێك بوو لەسـەرکردەکانی, کـادرێکی پـاکو زیـرەك بـووەو خـاونی خوڕەوشـتێکی بـەرزەو بەجـەلالی ناسراوە.

چەند تێبینیو روونکردنەوەیەك لەسەر رووداوەکان:

١–بنەماڵەی شەرەفبەیانی لەناوچەی هۆرێنو شێخاندا زۆر دەستڕۆیشتوو بـوون, بـۆ نمونـەوە سمـان بـەگ بۆی گێڕامەوە لەچلەکانەوە بەکۆڵی جوتیارێك بردویانە بۆ سەرتەك.

٢–وەسمان بەگ بەلای شیوعیەکانەوە یەکێکە لەدەرەبەگە ناسراوەکان.

٣–شـیوعیەکان لەکۆنـەوە بنکەیـەکی جـەماوەرییان هـەبوو لەناوچـەی هـۆرێنو شـێخان. جوتیارێـك بـۆی گێڕامەوە کەهەموو مانگێك (٥٠) فلسی وەکـو ئابوونـە داوە, دانیـشتوانی ناوچـەکە بـەبیروباوەڕەوە بووبونـە ئەندام لەحزبی شیوعیدا, کادری مەزنیان تیادا هەڵکەوتبو وەکو مامۆستا مەلائەحمەد بانیخێڵانی, ئەم پیـاوە زۆربەی کاتی لەناو جوتیاراندا بردۆتەسەر, رۆژێکیان لەناو پێشمەرگەکاندا گوتم پـارتی شانـسی باشـە ئەگـەر حزبی شیوعی لەم ناوچـەیە بەشـۆڕش هەڵـسایە بـەهیچ جۆرێـك جێگـای (پ.د.ك) لەناوچـەکەدا نـەدەبوەوە. بەڵام سوپاس بۆ خوا ئەوان دروشمی سەر زمانیان ئاشتییە, دیارە فەرمانەکـەیان لەروسـیاوە بـەم جـۆرە بـۆ هاتووە.

٤–حزبی شیوعی بەئاشکرا بەیانی بڵاوکردەوە دژی شۆڕشی چەکداری.

٥–هەموو پێشمەرگەکانی بەمۆ ٢٥ کەس بوون لەوانە ١٠ پێشمەرگەیان خەڵکی کەلارو جاف بوون, ژمارەی ١٢ کەسێان خەڵکی هۆرێنو شێخان بوون, ئەوانیش بەشی زۆریان لەبنەماڵەی شەرەفبەیانی بوون.

٦–مامۆستا حلمی عەلی شەریف لەو ناوچەیە لەبەر زۆر هۆ سەرکەوتوو نەبوو, خۆی وا هەستی دەکرد کەشیوعیەکان کۆسپن لەڕێگای ئەودا بۆیە لەناخیدا بڕیاری دابوو لەگەڵیان بجەنگێ بەڵام نەخێر زۆر هۆیتر هەبو بۆ سستی (پ.د.ك) لەو ناوچەیەدا.

ئەم شەڕە بوو بەمایەی رەخنە بۆ مامۆستا حلمی چونکە ئەو فەرمانیدا خۆشی ٢٥ کم لەشەڕەکەوە دووربوو, هەروەها وەکو پێویست سەردانی زامدارەکانی نەکرد. دانیشتوانی ناوچەکە چ پارتی چ شیوعی بەگشتی بەقسە ناڕەزاییان دەردەبڕی, بەگشتی ناوچەکە دەیانگوت پێویستە حزبی شیوعی کۆمەکیان بکات یا هیچیتر پڕوپاگەندە نەکات دژی پ.م پارتی. دانیشتوانی ناوچەکە وردەوردە روویاندەکردە بارەگاکانی پ.م, سەریان لە(پ.م)ـەکان دەدا، ئەو ٢٠ رۆژە بەبەردەوامی بەدیاریانەوە بوومو لەگەڵیاندا لەهەموو شەڕیکدا, بەڵام بڵێم چی شەهید نەبووم. چاکبونەوەی زامدارەکان سەرکەوتنێکی گەورەبوو لەهەموو روێکەوە بۆ من, لە٨٠٪ی دانیشتوانی ناوچەکەو گشت برایانی پ.م بەپیرمەوە دەهاتن بەجۆرێك رێزیان لێدەگرتم توشی سەرسوڕمان بووم، ئەگەر هەڵبژاردن بکرایە من دەبووم بەلێپرسراو. کاك حلمی ئەوەی باش دەزانی بەبەردەوامی دەیگوت هەموو ئەندامێکی پارتی پێشمەرگەیە بەڵام هەموو پێشمەرگەیەك پارتی نییە. منیش دەمزانی ئەوەی لەگەڵ منە چونکە ئەو کاتە بیروباوەڕو عەقڵم هەمووی مەلایی بوو (بارزانی).

دوای ئەوەی هیچ کێشەو گرژییەك نەما نوێنەرانی پارتیو شیوعی هەریەکە گەڕانەوە بۆ جێگای خۆیان. مامۆستا حلمی گوتی مشکلەی گەورەی ئێمە ئەوەیە کەچەکمان نییە، وا مام جەلال بەرەو پێنجوێن دەڕواتو چەند پێشمەرگەیەك دەنێرم تاکو ژمارەیەك چەکمان بۆ بنێرن, ناوی من لەئارادا نەبوو بەهیچ جۆرێك. کاك حلمی گوتی: حەز دەکەم بەکاك محەمەد بڵێیت منیش با بێم تا لەنزیکەوە لەگەڵ مام جەلال قسەبکەم. منیش چووم بەکاك محەمەدم گوت حەزدەکەم بێم لەگەڵتا بەڵکو چاوم بەمام جەلال بکەوێت, کاك محەمەد گەڕایەوە بۆ لای کاك حلمی گوتی کاك رەفیق زۆر جەخت لەسەر ئەوە دەکات کەبێت لەگەڵ مندا, کاك حلمیش گوتی قەیچێکە بیبە لەگەڵ خۆت, بەڵام من نەمدەزانی کەئەمە پیلانێك بوو لەلایەن مامۆستا حیلمییەوە بەرامبەر من, چونکە ئەو کاتە من لەسیاسەتدا تازەبووم, هەر لێپرسراوێك فەرمانێکی بەسەرما بدایە بەبەڵێ جوابم دەدایەوەو دەستبەجێ بەکارەکە هەڵدەستام. خوداحافیزیم کرد لەمامۆستا حلمیو ئەنوەر مائی, هەروەها هەموو برا پێشمەرگەکان بەتایبەتی لەجەنابیوەسمان بەگ شەرەفبەیانیو کوڕەکانی. گوتم جەنابیوەسمان بەگ انشاءالله رۆژێك دێت کوردستان رزگار دەبێت منیش ئەو شەرەفەم پێبدرێت کەدەست دەرێژکەم بۆ جەنابتان لەبەرچاوی جەماوەر بڵێم ئەگەر ئەم زاتە مەزنە نەبوایە پ.م لەشاخی بەمۆ نەدەبوو, کاتێك پ.م بارەگای لەدەربەندی بێلولە بوو ژیانی رۆژانەمان لەسەر ئەو بوو (حزب فەقیر میللەت دەوڵەمەند).

کەوتینەڕێ لەخزمەتی کاك محەمەد حاجی تاهر بەلیپرسراوێتی کاك حمەی وەلی حمەی کەرمو ئەم پێشمەرگانەشمان لەگەڵدابوون: مامۆستا شێخ محەمەدامین عبابەیلی[١٢] لەگەڵ

---

[١٢] لەبنەماڵەیەکی ناسراو, دەرچوی کۆلیژ, مرۆڤێکی نیشتمانپەروەرو خوێندەوارو ئازاو شۆرشگێڕ بوو, جەماوەری زۆر بوو رێزیان زۆر لێدەگرت.

(٥) پ.م هاتبونە لامان کەیارمەتیمان بدەن لەو شەڕەی لەنێوان پارتیو شیوعیدا روویدا بەلام کەگەیشتنە ئەوێ شەڕ تەواوبوو، بەڕاستی لەهەموو روویەکەوە شایانی باسکردن بوون. ژمارەمان بوو بە١٢ پ.م, شەو گیشتینە گوندی (تاوگۆزی) کەخوالێخۆشبو شاعری بەناوبانگی کورد مەولەوی لەم گوندە هاتۆتە دنیاوە، هەزار رەحمەت لەخۆتو ناوچەکەت کەپێیدەڵێن تاوگۆزی.

شەو دوای نان خواردن کاك محەمەدیان جیاکردەوە لەدەرەوە پێیان گوت کابرایەك رانکوچۆغەیەکی سپی لەبەردابوو ماوەیەك پێش ئێستا هاتەلامان بەمیوانیو ئێسترێکی لێوەرگرتین بردی نەیهێنایەوە من هەرچەند دیقەتی لێدەدەم بەو کابرایەی دەزانم، دوای گفتوگۆو لێکۆڵینەویەکی چەند سەعاتی ئینجا کابرای خاوەن ئێستر بڕوا دەکات کەڕانکوچوغە سپی دکتۆر رەفیقە کابرای دز نیەیە، نەوەك وا حاڵی بوبێت کەهەرچی سمێل سوربوو همزە ئاغایە, لەوەشەوە بوینە برادەر لەگەڵ ئەم خاوەن ماڵەدا، هاتوچۆم دەکردو دەمامەوە بەمیوانی, رۆژی دووەم دور لەهەڵەبجە بەسێ سەعات بەتەنیشت گوندێکدا تێپەڕبوین پیاوو ژنو منداڵ دەوریشتیان گرتین بەچەپڵەو هەلهەلەو گریان باوەشیان پیاکردینو پاڕانەوە شەو لایان بمێنینەوە, ژنێك روویکردە من گوتی کاکی پ.م کوڕەکەم نەخۆشە لەڕانکوچوغەی خۆت پارچەیکم بۆ لێبکەرەوە دەیدەم بەمناڵەکەم بەڵکو خوا شفای بۆ بنێرێت! لەدڵی خۆمدا گوتم انشاالله خوا لەبەر خاتری دڵسۆزیو متمانەی ئەم ژنە بە پ.م، خوا کوردستان رزگار دەکات, ئەوەند خوشحاڵبووم تێر تێر دەستمکرد بەگریانی خۆشی, سوپاس بۆ خوا کەپ.م.ی کوردستان بەمجۆرە جەماوەر باوەڕی پێی هەیە. رێکخراوی هەڵەبجە ئاگاداربوون کەئێمە دەگەینە ئەوێ, ئێستاش نازانم چونیان دابەشکردین لەرێکوپێکی ئەو دابەشکردنە سەرم سوڕمابوو، دووبەدوو هەریەکیان بردین بۆ ماڵێك, منیان بردە ماڵی جمال خەفاف, کاکەحەمەی فرج لەوێ یەکترمان ناسی ئێستاش هەر شانازی بەو یەکتر ناسینە دەکەم چونکە ئەم پیاوە, پیاوی تەنگانەیەو رۆژی لێقەومان بەهاناتەوە دێت.

رۆژی دووهەم ئێوارەکەی لەگەڵ یەکێکی شارەزا رۆیشتم کوچەبەکوچە تا نزیك ماڵی قائیمقام بومەوە, بەتەنها رویشتمە بەردەرگا, پاسەوانەکەی پرسیاریکرد چیت دەوێت, وڵامم دایەوە کێشەم هەیە دەمەوێت چاوم بەقائیمقام بکەوێت, خۆی دەمناسێت, تەماشای جلوبەرگم مەکە کەدڕاوە, ئینجا رۆیشت. کەهاتەوە رێگایدام بچمە ژورێ, کەقائمقام چاوی پێم کەوت ئیشارەتی بۆ پاسەوانەکەی کرد ئێرە بەجێبێڵە, کاك کانبی دزەیی[١٣] بەگەرمی بەخێرهاتنی کردم، بانگی هاوسەرەکەی کرد خوشکە رمزیەخان, ئەمە دەناسیتەوە؟ ئەوە کابرای سەعات فرۆشەکەی بەغدایە، بەجۆرێك رێزیان لێگرتم شەرمەزار بووم.

گوتی چۆنوا هاتویتە ئێرە، ناوت زۆر دەبرێت لەم ناوە, ئەگەر بگیرێیت رزگارت نابێت. گوتم: پرسیارت

لێدەکەم کەی پارەی دائرەی توتن دێت؟ گوتی: بڕوابکە من نازانم, بەئوتوموبێلێکی تاکسی دێتو کاتی هاتنەکەی زانراو نیەو لەپڕ دێت, ناردی رانکوچۆغەو پشتێنو کڵاشیان بۆ هێنامو بڕی (دە) دیناری دامی.

هەڵبجەمان بەجێهێشت بنارەوبنار رۆیشتین، دوای ٣سێ رۆژ نزیکی دارۆخان بوینەوە لەگەڵ ئەو هێزەی بەسەرۆکایەتی مام جەلال هاتبوو کەپێنجوین داگیرکات یەکترمان گرتەوە, دوای سڵاو چوینە ریزی ئەو هێزەوە وەکو پ.م, مامە گوتی با حەمەی مامەوەلی بچێتە پێشەوە، چونکە گەنجێکی رێکوپێکە چونکە تفەنگێکی بڕنەوەی درێژی دارشوشەی پێبوو فەرەنجیەکی سپی کەفشانی لەبەردابوو.

حمەڕەشیدخانو کوڕەکانی هاتن بەپیرمانەوە، یەکەیەکە دەستیان خستە ناودەستی هەموو پێشمەرگەکانو بەگەرمی بەخێرهاتنی هەمومانیان کرد. مام جەلال پێڵاوێکی دڕاوی لاستیکی لەپێدابوو، هەموو لەشی قوڕاوی بوو، لەو کرێکارانەی دەکرد کەقوڕ دەشێلن. حەمەڕەشیدخان فەرمووی کاتێك بانەمان گرت خێزانی ئەفسەرەکان مەترسییان لێپەیدابوو داوای منیان کرد, کاتێك چوومە ناویان بەیەك دەنگ گوتیان (ان خانە) ئەمەیە خان, ئێستاش مام جەلال لەو ڕوژەی من دەکات, چونکە بەجۆرێك جلوبەرگی تۆزاویو قوڕاویو پیس بوو زۆریان لاسەیر بوو.

حەمەڕەشیدخان ساڵی ١٩٥٣ کاتێك لەشاری کەرکوك دەستبەسەر بوو هاتوچۆی دوکانی حەمەئەمینی شەربەت فرۆشی دەکرد ئەو کاتە یەکترمان ناسیو منی ناسییەوە.

ژمارەی پ.م زیاد لە٤٠٠کەس دەبوو, نیوەڕۆو ئێوارە بەتێکڕایی لەخزمەت خاندا نانمان

---

[١٣] لەبنەماڵەیەکی ناسراوی هۆزی دزەیی، دەرچووی کۆلیژی یاسا، کوردێکی نیشتمانپەروەرو زیرەك، سیاسەتمەدا، برازای خوالێخۆشبوو خدری ئەحمەد پاشا.

دەخوارد, گەورەو بچوك وەك یەك نانی دەخوارد, هەر دوو کەس لەسەر یەك سینی کەسینیەك پێکهاتبوو لەقاپێك برنجو قاپێك شلەو قاپێك گۆشتو زەلاتەو دوو قاپ کاستەر, لەگەڵ چوار نانو دوو پەرداخ ماستاو. پیاوێکی باڵابەرز کەجلوبەرگێکی رێکوپێکی لەبەردابوو تفەنگێکی بڕنەوەی لەشاندابوو چای دابەشدەکرد، پیاڵە چاکانی یەکە یەکە لەسەر سینیەکی زەردی پاك دادەنا ئینجا خۆی پشتاوپشت دەگەڕایەوە. من ئەو کاتە هەرچییەکم بدیبایە لەمێشکم تۆمارم دەکرد بۆ ئەم رۆژە.

دوای ٥ ڕۆژ کاك محمود کاوانی[١٤]، دارۆخانی بەجێهێشت. مامە فەرموی تۆ بچۆ لەبنکەی دڕی لەماوەت دانیشە تاکو پێنجوین دەگرین, منیش هەموو وەڵامەکەم هەر بەڵێ بوو. لەگەڵ جەنابی کاك محمود کاوانی کەوتینە رێ، چوار لەخزمەتیدابووم, کاتێك دابەش دەکراین بەیەکەوە دەبوین پەنجەی بۆ من درێژ دەکردو دەیفەرموو ئەمە لێپرسراوە. ئەگەر لەماڵێکیتر بوومایە دەهاتە لام یا دەینارد بەیەکەوە دادەنیشتین, ئێوارەیەکیان بەناو گوندێك تێپەڕین تکایان لێکردین چایەکمان لا بخۆنەوە, منو کاك مەحمود لەبەردەمی

ماڵێکدا دانیشتین ژنی ماڵەکە نانی دەکرد, فەرموی لێکردین نانو تەرەپیازو دۆی بەهار بخۆن, ١٦نانی ساجمان خوارد, دەستی کاك محمودم گرت کەبینیم چوار گونك هەویری مابوو با ئەمەش بۆ مناڵەکەی بێت, ژنەکە بەپاڕانەوە گوتی: بەقوربانی پ.م بم، خوا بکات بەنانی من رازی بن بەرختان بۆ سەردەبڕم.

پێش جیابونەوە دووبەدوو قسەی لەگەڵ کردم, گوتی چی تۆی گەیاندە شاخی بەمۆ, بۆچی نەهاتیتەلای بارزانی, ئێستا کەدەچیتەوە بارەگای دڕی لەوێ دەستبەسەر دەبیت، وەرە لەگەڵ من دەتگەیەنمە لای بارزانی. گوتم من هیچ لەخۆم شك نابەم, ئەگەر بێم گوێی بارزانی پڕدەکەن ئەم فەرمانەش بەدڵ جێبەجێ دەکەم. بەخۆمم گوت رەفیق سەبرت بێت ئەمەش بەسەر دەچێت, ئەمە دەستێکی گەورەیە، لەلایەکیترەوە زۆر عاجزبووم چونکە

---

(١٤) کوردێکی نیشتمانپەروەر, ئازاو زیرەك, زەمانیك بوو نزیکترین کەس بوو لای بارزانی, بنەماڵەیەکی فیداکاری خاوەن شەهیدن لەپێناوی کوردو کوردستان, رۆژگارێك رۆژانە لەسەر زمانی بەشی زۆری کوردی بەشەرف ناوی دەهات, صدیق میرانی تیرۆرکرد, راستی چەند لەسەری بنوسێت کەمە, روونو ئاشکرابوە که بەفەرمانی بارزانی صدیق میرانی کوشت.

زوڵمم لێکراوە, چالاکیو فداکاری من دەنگی دابوەوە ئێستا (فلان) بەم شێوەیە پاداشتەکەم دەداتەوە، شەرتم کرد بەسەر خۆمی نەهێنم. کەبرا پێشمەرگەکان دەگەڕێنەوە پرسیاریان ئاراستە کردبوون دەربارەی من دەڵێن لەگەڵ گەیشتنمان رێزێکی زۆریان لێدەگرت, هەمو کاتێك لەدیوەخانی حمەرەشیدخان دەماندیت لەپڕ نەما, پرسیارمان کرد وەڵامیان داینەوە لەگەڵ مەحمود کاوانی رۆیشتووە, بەڵام پێش گەڕانەوەمان بەهۆی تەتەرێك زانیمان لەبنکەی دڕی (ماوت) دانشتوە, دەڵێن دەستبەسەرە, کاتێك پێشمەرگەکان دەچنەوە بڵاو دەبێتەوە رەفیق دەستبەسەرە,وەسمان بەگو کوڕەکانیو خەڵکی ناوچەکە دەمیان دەکەنە مامۆستا حلمی بەتاوانباری دادەنێنن یان دەستی تێدایە یا بێدەسەڵاتی, ئەی هۆی چییە ئاوا بێ هیچ هەوڵدانێك بۆ بەربونی راوستاویت.

لێپرسراوی بارەگای بنکەی دڕی لەماوەت نەیدەزانی من بۆچی لەلایەن مام جەلالەوە نێردراوم, لەهەمانکاتدا خۆشم هیچم نەدەزانیو بەهیچ شێوەیەك باسی رابوردووی خۆم بۆ ئەو خەڵکە نەدەکرد. دەبوو هەموو رۆژێك کاتژمێر ٤ی سەر لەبەیانی لەگوندەکە دەربچینو لەترسی فڕۆکە کەس لەبارەگا نەمێنێتو خۆمان بشارینەوە, ئێوارەیەکەیان کابرایەك مێوژی دەفرۆشت کیلۆی بە(٥٠) فلس, زۆر حەزم لەمێوژبوو بەڵام یەك فلسم پێ نەبوو, ناچار وەکو سواڵکەر بەرامبەری راوەستام گوتم بەڵکو یەکێك لەوانەی کەمێوژ دەکڕن دڵیان نەرم ببێت هەندێك مێوژم بدەنێ بەڵام سەیرمکرد کەس هیچی نەدامێو مێوژ فرۆشەکەش خەریك بوو دەرۆیشتەوە، ئینجا بانگی کردم گوتی(دکتۆر رەفیق وەڵڵا حەز لەمێوژ دەکەیتو پارەت پێ نییە, ئەوە روبعە دینارێكو کیلۆیەك مێوژ خێری مەولودی پێغەمبەر). ئەمە ساڵی ١٩٦٢ روویدا، ئەو کاتە

تەمەنی ئەو کابرایە تەمەنی ٥٠ سالێك دەبوو، لەوانەیە ئێستا کۆچی دوایی کردبێت هەروەها ماڵی شارەزانیم ئەگینا پاداشتێکی زۆر چاکم دەدایەوە.

من پاڵم لێداوەتەوە بەسەر خۆمی ناهێنم, چونکە ئەم رێگایە خۆم هەڵمبژاردووەو کەس تاوانبار نییە لەوەی بەسەرم هاتووە، دڵسۆزیو تێکۆشانم بەو رۆژەی گەیاندم چونکە زۆر زوو جێ خۆم کردەوە لەناو (پ.م)و دانیشتوانی ناوچەکەدا, دەمزانی ئەم رێگایە گرتومە کوشتنی تێدایە یا رۆژێك بەدیل دەگیرێم, بەلاّم ئەمەم چاوەڕوان نەدەکرد, من تازەکورەبووم نەمدەزانی ئەم جۆرە دەسیسە هەیە کوردیش بەکاری دەهێنێ.

ماوەی ١٥ رۆژ زیاتری پێچوو بێئەوەی کەسێك قسەیەکەم لەگەڵ بکات یان شتێکم پێ بڵێت, خەریکی خواردنو نوستنم بەلاّم پارەم پێ نیە, لێپرسراوی رێکخراوی قەلادزێ کاك عەبدالله ئەحمەد[١٥] نوسراوێکی بۆ ناردبووم کەچیم پێویستە، منیش داوای پارەو جەلوبەرگم کرد, کاتێك بۆی رەوانە کردبووم بۆیان ناردبۆوە, چونکە ئێواریەك ئاگاداریانکردم کەبەیانی دەکەویتەڕێ بەرەو شاری سلێمانی لەگەڵ جەلەبچی دەگەیتە مەیدان پرسیاری ئەم ناوە بکە, گەیشتم برادەرەکەم دۆزیەوە تەسلیمی ماڵێکی کردم بردیانم بۆ حەمام بەجلوبەرگی دڕاوو پیسەوە, ناتر پاك شوشتمی کەهاتمە دەرێ سەیرمکرد جلە کۆنەکانم نەماوە بەڵکو لەسەرەوە تا خوارەوە هەمویان بۆ گۆڕیوم بەتازە, خاوەن حەمام لەگیرفانی خۆی ناردی چوار کەبابو دووشیش تەماتەو ماستاوو چوار نانیان بۆ هێنام، باشیان گوتووە کەخەڵکی دەرێ دێتە شار کەدەگەڕێتەوە پرسیاری لێدەکەن چیت خوارد دەڵێت کەباب, ئینجا بەسواری عەربانە بردیانمە ماڵێك لەوێشەوە بردیانمە ماڵێکیتر کە بەناسیاوی ماڵەوەمان دەرچو ئەویش خوشکە بهیە مەعروفە[١٦] . پارەیان بۆ ناردم، رێکخراو رەوانەی هەڵەبجەیان کردم لەوێشەوە بۆ بارەگای بەمۆ. ئەم رووداوەم نەگێڕایەوە
چونکە خۆشم بەتەواوی باش تێنەگشتم! رۆژێك لەمامۆستا حلمی یا مام جەلال دەپرسم.

---

[١٥] بنەماڵەکەی لەکوردستانی رۆژهەلاّتەوە هاتبونە قەلاّدزێ حێنشین ببوون، زۆر خۆشەویست بوون جێی خۆیان کردبۆوە, یەکێك لەکوڕەکانیان ناوی عەبدالله مام ئەحمەد بوو برادەرێکی دڵسۆزو خۆشەویستو هەمیشەییم بوو, بوو بەئەندامێکی پارتی، دوایی بو بەلێپرسراوی رێکخراوی قەلاّدزێ، ناوێکی بۆ خۆی دروستکرد لەهەموو رویەکەوە ئێستاش باسی خوڕەوشتو کردەوە جوانەکانی دەکەن کەشایەتی ئەوەیە نمونەی کادرێکی حزبێکی سیاسی بیت, چەند لەسەر هەڵوێستی بنوسی کەمە. کاتێك دووبەرەکی پەیدابوو لەنێوان بارزانیو مەکتەبی سیاسی جەماعەتەکەی ابراهیم ئەحمەد، (استقالەی) کردو ئەو مێژووە چاکەی بۆ خۆی بەجێهێشت هەر چەندە حەسو میرخان بارزانی گوشاری خستەسەر کەبۆ جارێکی تر بێتەوە. لەداخی دوو روداو توشی نەخۆشی شێرپەنجەبوو کەیەکێکیان دووبەرەکی بوو ئەوەی تریان بەهۆی رۆستەمی برایەوە بوو, توانیم دەستی یارمەتی بۆ درێژکەم لەکاتی نەخۆشیەکەیدا بەلاّم بێ هودەبوو، چونکە نەخۆشی شێرپەنجە چارەسەری نییە.

[١٦] لەماڵی خۆشکە بەهیە معروف پێنچ رۆژ مامەوە، بەخۆیو دایكو خوشکیەوە هەمویان خزمەتیان کردم. ئەم ئافرەتە رۆشنبیرە لەسەرەتای ژیانیەوە بەکاری سیاسیەوە سەرگەرم بووە، بگرە دەتوانی بڵێیت، سەرانسەری ژیانی خۆی تەرخانکردەوە لەپێناوی خزمەتکردنی کوردو کوردستان، انشاءالله بەخەبات بۆی نوسراوە، بەلاّم مادام ئێستا بزوتنەوەی کوردی بووە بەدوو بەشەوە رەنگە لەلایەکەی تر بەتاوانباریش لەقەڵەم بدرێت.

کاتێك گەیشتمە ناو برا پێشمەرگەکان هەرچەندە پرسیاریان لێدەکردم چ دووبەدوو یا بەکۆمەڵ وەلاّمی

من ئەوەبوو, مسئولانی پارتی بیستویانە کەخزمەتێکی زۆرم کردوەو ماندوو ببووم پێویستم بەپشودانە بۆیە منیان ناردە شاری سلێمانی تاکو پشوبدەم. چەند جار کاك حلمی دەیویست پاکانە بۆ خۆی بکات, یەکسەر وەلامم دەدایەوە هیچ رووینەداوە تکام وایە ئەمە بەهیچ جۆرێك لەناو پێشمەرگەکان بلاونەبێتەوە چونکە زیان بەم.س. بەتایبەت بەشخصی تۆ دەگەیەنی (چونکە دوژمن چالْ بۆ بەرامبەرەکەی هەلدەکەنێت نەوەك لێپرسراوێك بۆ پێشمەرگەکەی خۆی بەلام لەوە دەچێت ئیمرۆ بوبێت بەباو).

کەبیرم دەکردەوە ئەوەی ئەو چالەی بۆم هەلکەندبوو ئەوەبوو دور بکەومەوە لەکودرایەتیو رابکەم بۆ لای میری یا لەگەلْ محمود کاوانی ریگا بگرمە بەرو دوارۆژم تاریك بێت، سوپاس بۆ خوا بەحەقی خۆم چومەوە ریزی پ.م لەجاران زیاتر لەدەوروپشتم کۆبونەوە. دلنیام لەوەی هەرچەندە من راستییەکەم نەدەدرکاند, بەلام ئەوان دەیانزانی. لەجاران زیاتر هەولمدا جێدەستم دیاربێت لەخزمەتی کوردو کوردستاندا.

مامۆستا شێخ حمەئەمین عەبابەیلیْ لەگەلْ ٥ پ.م بەو نیازەی ئێمەش لەگەلی برۆینە ناوچەی هەلەبجە جەولە بکەین زۆری گوت بەلام کاك حلمی نەیدەویست لەغەیری خۆی ناوی کەس بلاوببێتەوە, منیش پشتم گرت بەلام رای یەکەمو دوایی لای حلمی بوو.

ژمارەی پ.م گەیشتە ٤٠ کەس, ژمارەی چەکەکانمان زیادیکرد، خواردنمان باشتر بوو, لەجاران زیاتر بەگوندەکاندا جەولەمان دەکرد تاوای لێهات نزیکی شارۆچکەی خانقین بووینەوە. دوای پاشەکشەی چەکداری هۆزەکان لەدەربەندیخان لەسالی ١٩٦١وە هێزی پ.م یەکەم جارە بەئاشکرا رووبکاتە ناوچەی جاف لەگەرمیان. لەبنکەی بەمۆ ٣٤ پ.م لەسیروان پەرینەوە، دوای دە سەعات گەیشتینە گوندی گۆرەشە, لەسەعات ١١ی شەو بەجۆرێك ماندوبوون لەدووری گوندەکە لەسەر خەرمانێك پشوماندا هەمومان خەوتین پاسەوانەکەشمان خەوت, سەگی گوندەکە دەوەرین, خەلکی گوندەکە بەدەنگ سەگوەرەوە دێن کەدەگەنە لامان دەبینن وا چەکدارێکی زۆر هەموی لەخەودایە نزیك دەبنەوە کەسەرنج دەدەن بەشی زۆرمان دەناسنو خزمایەتیان لەگەلْ هەندێکدا هەیە, دەلێن دیارە زۆر ماندون با دورکەوینەوە تاکو تێر بخەون, چواریان دەگەرێنەوە ناو گوندەکە دەلێن خۆتان ئامادە بکەن حەیوان سەربرن، ئەوانە پێشمەرگەن، با بەتێکرایی بەپیریانەوە بچین. کاتێك خەبەرمان بوەوە هاوارو هەلهەلە دەستی پێکرد بەرەوروومان هاتن، بەجۆرێك باوەشمان بەیەکداکرد یەکترمان بەرنەدەدا, ئێمە کەخەلکی ئەو ناوچەیە نەبوین بەشێکمان غەریب بوین لەخۆشیو شادی ئەم دیمەنە دەستمانکرد بەگریان, خەلکی گوندەکە کەبینییان ئێمە وا دەگرین یەکسەر پیاو ژن رویانکردە ئێمە دەستیان ماچ دەکردینو شانیان ماچ دەکردین بەقوربانمان دەبوونو دوعای خێریان بۆ دەکردین, ئینجا خوشکان بەتێکرایی دەستیانکرد بەگریانی خۆشی.

ئینجا گوتم: نەخشەمان ئەوەیە کە بەنهێنی لەناو گوندەکاندا جەولە بکەین تا هەلوێستی جەماوەر بزانین. ئامادەبوان یەکسەر لەبەگزادەو شێخو مەلاو جوتیار هاواریانکرد بانگی محەمەد بەئاشکرا خۆشە،

نەمردین (پ.م)مـان دی، ئیمـرۆ جەژنـە, ڕۆژی شـادییە, ژمـارەی ٢٠ پ.م بـەڵکو زیـاتر خـەڵکی دانیـشتوانی ناوچەی جاف بوون, لـەناو هـۆزی جـاف بەگـشتی ئـەم بـرا پێـشمەرگانە ڕێزێکـی تایبـەتییان هـەبوو بـەهۆی ئازایـەتیو فیـداکاریو کوڵنـەدەریو خواناسـیو نیـشتمانپەروەرێتیانەوە, هـەمویان جێـی شـانازیی بـوون بەشـێکی زۆریـان وێنـەیان لەبەرچـاومە, بـەڵام نـاوی هەنـدێکیانم لـەبیر چـوەتەوە. لەوانـە حـسێن حـاجی محیالدین, عەلی سەلیم بەگ, حەمـەی مـاموەلی حەمـەی کـرم, حەمەئـەمین کـەلاری, عەبدالرحمن زلکـەیی, عـەزەی حـەوا, رەشـەجاف, قادرجـاف, حـسن خلیفـە مالـك, کامـل مەلاوەیـسی, محمـد صـوفی, عـەزەی حەمەخەنان. کاك حسێن حاجیو عەزەی حەوا فەرمویان دکتـۆر رەفیـق ئـەوە بۆچـی وتارێـك ناخوێنیتـەوە, ناوچەکەتان ئەوەندە ورەیان بەرزە وابزانم دەبێت ئەم جەماوەرە بەڕێزە قسە بۆ ئێمە بکەن.

ئەوەی لەبیرم مابێت بەدەنگە بەرزەکەی خۆم سوخەنڕانیم کرد لەناو گوندەکە گوتم ئەو هەڵوێستەی ئێوە نیشانەیە کەدواڕۆژمان روناکـە, پیـاو ژنو بـەگزادەو شـێخو مـەلاو جوتیـار لەگـەڵ هێـزی پ.م ی کوردسـتان بەسەرۆکایەتی بارزانی هەموی بەتێکڕایی گیـانی خـۆی فیـداکاری دەکـات بـۆ رزگـارکردنی کوردسـتان، بـەڵی ئێوە کوردستان رزگار دەکەن, پێغەمبەر(د.خ) فەرمویەتی (من لم یدافع عن دینە وعرضە لیس منا), چـەپڵەو هاوار هاوار دەستی پێکرد، بژی بارزانی... بژی پ.م... بژی کوردستان... بڕوخێت دکتاتۆر قاسم.

ڕوومانکردە هەرگوندێك هەموی بـەم شـێوەیە بەپیرمانـەوە دەهـاتن پێـشوازییان لێـدەکردینو خوشـحاڵی خۆیان دەردەبڕی, یەکێکمان نـەدی روی گرژبێـت, هـەر ماڵێـك رومکردۆتـە ناویـان یەکـسەر جلوبـەرگیان بـۆ شۆردوین بۆ گشت پێشمەرگەکان بەبێ جیاوازی, دوای حەوت رۆژ گەڕاینەوە بنکەی شاخی بـەمۆ. ژمارەمـان بـوو بـە٧٠ پ.م، هێرشـێکی گـەورەمان بردەسـەر ناحیـەی مەیـدان بـەنیازی گرتنـی بـەڵام لەبـەر زۆر هـۆ سەرنەکەوتین.

بەم هێزە گەورەیە لەنزیك شارۆچکەی خانەقین جەولەمانکرد ئینجا هاتینە گوندێك نزیکـی حەوشـکور، ٢٠ ماڵ دەبوون زۆر دەوڵەمەندو خاوەن مەڕوماڵاتێکی یەکجار زۆربوون, کێشەی ئابوریيان نەبوو، لـەناو خۆیانـدا ریکوپێـك بـوون, رێزێکـی باشـیان لێگـرتین, داوایـان لێکـردم وتارێـك بخوێنمـەوە, هەرچـی دەهـات لـەبرا پێشمەرگەکان من هەر بێدەنگ دەبووم ناچاریان کردم کەقسەیان بۆ بکەم. گـوتم: ئێمـە نزیکـەی ٢٠ سـەعاتە لەخزمەت ئێوەین نانی نیوەڕۆو ئێوارەو بەیانیمان لای ئێوەی بـەڕێز خـوارد, ئـەی برایـانی بـەڕێز دانـشتوانی گوندی گۆڕشەلە ئاگرتان بەتەپاڵەیە خانوەکانتان بەقامیش سەری گیراوە با ناگیرێتەوە, من نالێم ببنە پ.مو کوردایەتی بکەن ئێمە ئەمشەو بەتێکڕایی پاسەوانی ئێوە بوین یـەکیك لەئێمـە چـاوی نەچـۆتە خـەو, هـاتوین بەناوی پ.م کوردستان داواتـان لێدەکـەین کـەخۆتان چـاك بکـەن، لـەو جـۆرە ژیانـەتان لەکاتێکـدا هـەموتان دەوڵەمەندن کەچی بەم جۆرە دەژین, تکامان وایە لەمڕۆوە جۆری ژیانتان بگۆڕن خوا ڕازی نابێت بەم جـۆرە بژین, ئەگەر رەحم بەخۆشتان ناکەن رەحم بەمناڵەکانتان بکەن، ٢٤ سەعات یـەك قـسە دەڵێنـەوە (مـەڕەکان

مەڕەکان مەڕەکانم). هەرچەند وتەکانم لەشوێنی خۆی نەبوو بەڵام گۆڕانکاریەکی باش لەم گوندە رویدا لەڕوی ژیانی ڕۆژانەیان, دوای ٢٥ ساڵ خەڵکی ئەم گوندەم دیت ئەوان باسیانکرد کەدوابەدوای قسەکانی تۆ بیرمان لەبارودۆخی خۆمان کردەوە لەهەموو روویەکەوە.

بەردەوام بوین لەجەولەکردن لەدەروپشتی ناحیەی مەیدانو شارۆچکەی خانقین، هاتینە گوندی حەوشکور.. لەبەر گرنگی ئەم گوندە بەلامانەوە دوو شەو ماینەوە کەگەورەترینو کۆنترین شارۆچکەیەو مێژووەکەی دەگەڕێتەوە بۆ پێش دینی ئیسلامی بە ٢٠٠٠ ساڵ, جێو شوێنی سنوری شارەکە ئیستاش دیارە, نزیکەی ٣٠ دوکانو ٥٠ خانووە بەهاوین فینكو زستان گەرم. هەستی کوردایەتییان زۆر باشە, مامۆستا عەلی حمدی لەکاتی خۆ شاردنەوەیدا دوو مانگ لەوێ دەمێنێتەوە.

کاتژمێر ٩ی شەو لەبارەگای بنکەی شاخی بەمۆ بوین، بەشێکمان خەوتبوین، لەرێگای رێکخراوی شارۆچکەی خانقین ئاگاداریانکردین کەبەیانی مووچەی ناحیەی مەیدان کەسەر بەشارۆچکەی خانەقینە دێت. کاك حلمی ئاگاداریکردین بەسەرۆکایەتیو سەرپەرشتی کاك حەمەیوەلی حمەی کەرم کەوتینە رێگا, کاتژمێر چواری بەیانی هاتینە ناوچەی ناوماچك، زۆر بەرێکوپێکی بۆسەمان بو دانان، خۆمان ماتکرد, یەکێك لە(پ.م)ەکان لەماڵی پ.م کویخامحەمەد نانو ئاوی هێنا, کاتژمێر دووی دوای نێوەڕۆ سەیارەیەکی پۆلیس هات لەهەموو لایەکەوە دەستڕێژمان لێکردن، کەوتنە بۆسەکەوە چارەیان نەما تەسلیم بوون, دەستکەوتمان رەشاشێکی برێنو دوو تفەنگی هۆڵەندی بوو, دوابەدوای ئەوە سەیارەیەکی تاکسی هات ویستیان پارەکە بشارنەوە بەڵام ناچارمانکردن خۆیان پارەکە تەسلیم بکەن, دوابەدوای ئەوان پاسێكو سیارەیەك هات ئەوانیشمان راوەستاند, ٩پولیس بەدیل گیران.

بەدورودرێژی رەوتی شۆڕشم بۆ روونکردنەوە، ئینجا هێنامن بۆ سەر گۆڕی شەهیدانی کوردو کوردستان هیتافم پێکێشان (بژی پ. د.ك بەسەرۆکایەتی بارزانی), دیلەکانو گشت ئەو هاولاتیانەی کەدەچونەوە بۆ گوندەکانیان بەرێزەوە بەڕێمانکردن، داوای لێبوردنمان لێکردن کە بەهۆی ئەم رووداوەوە دواکەتوون لەئیشوکاریان. ئێمەش بۆ ئەوەی بەسەلامەتی بگەڕێینەوە, بەرێگاکەدا نەگەڕاینەوە بەڵکو گردو گردو شاخەو شاخ دەهاتین, جووتیارێك پاسەوانی خەرمانەکەی بوو لەسەر جۆخینەکەی میلی دەمانچەی راکێشا بەدەنگێکی بەرز گوتی ئێوە کێن لەوە زیاتر نەیەنە پێشێ, هەر چەندە هاوارمانکرد برا گیان ئێمە پێشمەرگەین بڕوای نەکرد, زۆر لەبرایانی پ.م گرژ بوون کەرووبەڕوی بوەستین, من رازی نەبووم گوتم (من دکتۆر رەفیقم)، دەستم بەرزکردەوەو دەنکە شقارتەیەکەم لێداو چوومە بەردەمی, کەمنی دیت بەگەرمی پێشوازی لێکردین، هەرچی لای بوو لەخواردن لەبەردەمی ئێمەی دانا ئینجا خوداحافیزیمان لێکرد رۆیشتین. بەرەبەیان گەیشتینەوە, کیسەی پارەکە بریتی بوو لەقوماشێکی خامی سپی کە لەبارەگای پ.م کردمانەوە بڕی دوو هەزارو پەنجا دیناری تیدابوو, هەر پ.م بڕی پێنج دیناریان پێدا. من بەپارەکە دوو گیسکم کڕی

بەپێنج دینار کەبەخۆشی خواردمان, حەفتەیەك سەرانسەر شەوان لەخۆشیدا دەستمان دەکرد بەهەڵپەرکێو گۆرانی, لەوێوە زۆر حەزم لە هۆرەو قەتارو اللهوەیسی کرد.

بەپێی ئەو رۆژە روداوێکی یەکجار گرنگ بوو لەپارێزگای دیالی کەپێشمەرگە بەم ئیشە هەستێت. چونکە لەو کاتەدا دەزگاکانی سەر بەقاسم پڕوپاگندەیان دەکرد گوایە تەنها چەند موخەربێك ماون و لەئەشکەوتەکاندا بەشەو دێنە دەرێوەکو شەمشەمەکوێرە وان. ئەو روداوە دەنگیدایەوەو هەموو ئەو پڕوپاگەندانەی دەزگاکانی رژێمی قاسمی بەدرۆخستەوە.

جەولەکردن

کاتێك کەمن هاتمە ریزی پ.م لەبنکەی بەمۆ تەنها لەو گوندانەی خوارەوە جەولە دەکرا, دەربندی بێلولە, باخەهەنارە, بێولە, شاوازی, خرکنێ, کەمناران, سەرتەك, هۆرێن, شمشێرکوڵ. دوای ئەوە هێزی پ.م گەیشتە ئەوەی لەگشت ئەو گوندانەی کەوتونەتە نزیك شارۆچکەی خانقین جەولەبکەینو بگەینە گەرمیانو جافایەتی, ئەمە سەرکەوتنێکی گەورەیە کەگوند لەدوای گوند رێبازی شۆڕشیان بۆ روندەکەینەوە، لەهەموو گوندێك گەورەو بچوك بەچاکی پێشوازییان لێدەکرێن, ژمارەمان رۆژ بەرۆژ لەزیادیدایە, لە ٧٠ پ.م بوین بە١٢٥ پ.م، ئەگەر چەك هەبوایە دەگەیشتنە ٣٠٠ پ.م.

بۆ یەکەم جار لەدایکی گەورەی بەڕێزمەوە نوسراوم بۆ بێت خستمە سەرچاوم. بەهۆی رێکخراوی خانەقین, رونیکردبوەوە کەزەروریە سەرێکمان لێبدەیت گەر بۆ یەك شەویش بێت. نامەکەم تەسلیم بەمامۆستا حلمی کرد, گوتی چۆن بەتەنها جێم دەهێڵیت, مامۆستا ئەنوەر مائی[17] فەرموی تکات لێدەکەم ئەم سەفەرە مەکە چونکە خەونم دیوە, پ.م بەگشتی رازی نەبوون. بەردەوام گفتوگۆم لەگەڵ دەکردن دوای دوو رۆژ رازیبوون, خۆشم زۆرم پێخۆش بوو. خوداحافیزیم لەمامۆستا حیلمیو مامۆستا ئەنورەو گشت برایانی پ.مو

جەنابی وەسمان بەگو کوڕەکانی کرد.

لەگەڵ دوو برای پێشمەرگە کەوتینەرێ، شەو گەیشتنە گوندی کەلار، چوومە خزمەت مستەفابەگی جاف, بەیانی پێکەوە سەعات شەش گەیشتینە بەغدا, ئینجا لێکجیابووینەوە.

---

(١٧) لەسەر ئەو مامۆستا تێکۆشەرو رۆشنبیرە چەند بنوسرێت کەمە لەبارەی خۆڕەوشتو ئازایەتیو زیرەکیو خوێندەوارییەوە، لەهەمووی گرنگتر ئەوەندی پەیوەندی بەرێکخراوەوە هەبو کاتێك بارزانی دەیکا بەلێپرسراوی بەرواری بالا بەبروسکە ئاگاداری مامۆستا ابراهیم ئەحمد دەکاتەوە دەڵێت ئێوە رازین؟!

من چومە ماڵی خزمێکی هاوسەرەکەم کاك جەمال عەزیز خاڵی کاك حەسەن رفعت, ئێوارەکەی هاوسەرەکەمو دایکمو کمالو روبارو بازیان هاتنەلام, ئەو چاوپێکەوتنە لەگەڵ چاوپێکەوتنەکەی بەندیخانەی رمادی ساڵی ١٩٦٢ جیاوازیەکی زۆری هەبوو، سیخوڕ بەسەرمانەوە نەبوو بەدایکم بڵێت بەعەرەبی قسەبکە.

لەیەکەم رۆژەوە لەبارەگای پ.م هاتمە دەرێ رووومکردبێتە هەر شوێنیك ئەم قسانەم کردوە, ئێمە لەهەموو رویەکەوە گەلێك لەئێوە باشتردەژین, ئەویش بەهۆی ئازادیە. بەپشتیوانی خواو قارەمانێتیو تێکۆشانو فیداکاری برا پێشمەرگەکان بەزوترین کات ئازادی باڵدەکێشێت بەسەرتاسەری کوردستاندا. هاوسەرەکەم گوتی: هاتبوون بمگرن بەڕێوەبەرەکەمان خێزانی شاکر خصباك, وەڵامی دابونەوە لێرە نیە, ٢٥ رۆژ خۆم شاردەوە لەماڵی دراوسێیەکمان (عبدالکریم الندی) کوڕی خاڵی ئەحمەد حسن بەکر, ئیشەکەیان بۆ جێبەجێکردم بەتەواوەتی, باری تەندروستیم خەتەرناك بوو بەڵام ئێستا روو لەباشیە، روبار لەراهباتە. کەمال گوتی: چۆن مریشك دەوروپشتی جوجەڵەکان دەدات منیش روبارو بازیان هەمیشە بەباوەشمەوەن پێم دەڵێن بابە, بەهۆی جەمال قادربەگ بابان دامەزراوم بەسەرپەرشتیار (مراقب) لەگەڵ صەباح میرزا کەمانگانە ١٩ دینار وەردەگرم. دایکم گوتی: هیچ فکری لێمەکەرەوە لەهەموو رویەکەوە ئێمە گەلێك باشترین، خودا بکات کوردستان رزگار بێتو تۆش بەسەلامەتی بگەڕێیتەوە ناومان ئێمە هیچمان ناوێت، لەرەحمی خودا بەزیاد بێت, مووچەی دایکی بازیان ٤٧ دینارە مانگانە ٤٥ دەدات بەمن, کەمال مانگانەی ١٩ دینارە, بڕی ١٥ دیناری دەدات بەمن, ئیدارەی پێدەکەین ئەگەر نەخۆشی کاك بازیان وازمان لێبێنێت ئەویش زوو زوو دەیبەینە مەزاری شێخ عەبدلقادر گەیلانی، دوو دراوسێی باشمان هەیە ماڵی حمەسەعیدبەگ جافو حمەرەشیدبەگ, زێباخانو بەهیەخان شەوو رۆژ بەسەرمان دەکەنەوە, میرحاجیش زوو زوو بەسەرمان دەکاتەوە. پرسیاریان لێکردم پارەت پێیە منیش گوتم بەڵی بڕی چوار دینارم لەگیرفاندایە ئەگەر دەتانەوێت, هەمویان پێکەنین ئەوان ٥ دیناریان دامێ.

دوای پێنچ رۆژ رووم لەکادرێکی ناسراوی پارتی کرد لەکاظمیە (ناوی ناهێنم چونکە کۆچی دوایی کردوە)، دەرگای لێکردمەوە گوتی: ناوی خۆت مەڵی, دەمزانی هاتویتەوە، شوێنم پێنەدەزانی باشە خۆت هاتویت, ئەم کارە ئەنجام بدە. گوتم: ئەمە پێنج شەوە لێرەم, شەوێك لەماڵی جەمال عەزیزبووم شەوێك لەماڵی خۆمان, شەوێك لەماڵی نوری مەلامارف, دوو شەو دوای سەعات دوانزەی شەو لە ئەبونەواس لەسەر تەختی چایخانە دەخەوتم, ریشهاتوو کراس چڵکن کەسێکتان ماڵمانی بەسەرنەکردۆتەوە جەنابتان فەرمانم بەسەردا دەدەیت. گوتی: ئەمە پەیوەندی بەخۆتەوەیە بۆچی پەیوەندیت بە پ.م کرد.

هاتمە دەرێ بەپێ رۆیشتم نزیکی پردی (جسر الحدید) بومەوە لەپڕ کاك بێباك کوڕی حامدبەگ جاف بەدەم پێکەنینەوە هاتە بەردەمم بەگەرمی چاكو چۆنی لەگەڵداکردم, کەوتینە گفتوگۆ کردن, بەهۆی هاوسەرەکەی وەسمان بەگ شەرفبەیانی خوشکە ئەختەرخان ئاگاداری من هەبوو، بۆم گێڕایەوە کەوا پێنج رۆژە لێرەم, ماڵمان دوو رۆژە نازانن لەچ ماڵێکم, ناشبێت بزانن چونکە ئەوان بەمە دڵتەنگ دەبن. گوتی: ئێمە حزبی نین، ماڵی ئێمە هەر کوردێکی نیشتمانپەروەر پێی رازی بێت دەیخەینە سەر چاو, خودا بکات بەڕێزتان رازی بن دەتوانین خزمەتت بکەین.

ماوەی ٥ رۆژ بەجۆرێك خزمەتیانکردم کەهەرگیز لەبیرم نەچێتەوە, شەرمەزاریان کردم لەهەموو رووییەکەوە, ماڵەوەمان بەتێکڕایی هاتنە ئەوێ, ئەنجا جلوبەرگی تازەیان بۆ کردمو رادێویەکی باشیان پێشکەش کردم, بەداخەوە نەمتوانی منیش وەکو پێویست ئەم قەرزە بدەمەوە, لەراستیدا بنەماڵەی حامد بەگی جاف بەم شێوەیە سەرانسەر خزمەتگوزارییان کردووە بۆ هەموو کوردپەروەرێك.

خوداحافیزیم لێکردن‌و بەغدام بەجێهێشت, گەیشتمە کەلار دوو شەو مامەوە, لەگەڕانەوەدابووم دوو پ.م قالەی رەزا جافو رەشەی رەزا جاف رێگەیان نەدام لەڕێگای تایبەتی خۆم بگەڕێمەوە، ناچاریانکردم کەدەبێت بەقسەی ئەوان رێگا بگرمەبەر تاکو بەسەلامەتی بگەمەوە, دەیانگوت چۆن دەبێت دەکتۆر رەفیق هەروا بگەڕێتەوە. کەوتینە رێگا هەردە لەدوای هەردە رۆیشتین ئەوان بەسواری, منیش بەپیادە چونکە وام لێهاتبوو بەپێ زۆر باش رێگام دەکرد, نزیك گوندی تازەدێ چاوەڕوانبوین لەجادە بپەڕینەوە لەپڕ ئۆتۆمبێلێکی پۆلیسی گومرگ چاوی بینیمانی پۆلیسەکان تەقیان لێکردین, ئەوان رایانکرد منیان بەجێهێشت, هەرچەندە دەمانچەکەم هەڵکێشا هیچ شتێکم بۆ نەکرا گیرام, پۆلیسەکان دابەزین یەکێکیان دەستی بەگیرفانمداکرد چی تیدابوو دەری هێنا, ئەوی‌تر دوو شەپازەلەی دا بەگوێچکەم. من بووم بەکەوا سپی بەر لەشکر.

دکتور رەفیق بەدیل گیرا

بردیانمە مەخفەری قەڵای شێروانە لەژورێکی تەنهایی دایاننام, دەرگایان داخست، زۆر ماندووبووم, خەوتم پشوویەکی باشمدا, نانیان بۆ هێنام زۆر باش خواردم, ئینجا چاوم نوقاند خۆم کرد بەنوستو. دەستمکرد بەبیرکرنەوەو پیلان‌و نەخشەی تازەم کەچۆن بجولێمەوە, چۆن چۆنی بێت تازە تووشی هاتم ئەمە رۆژێك بوو مەترسیم لێبوو هاتە پێشم, دوو رێگا هەیە, یەکێکیان من دیلم بەقسەو نەخشەی میری چییان پێ گوتم لەسەر فرمانی ئەوان بجولێمەوە, دان بەهەمو شتێکدا بنێم, تاکو خۆم رزگاربکەم, خۆم بەخۆمم گوت بەهیچ جۆرێك ئەمە ناکەم، رابردوم زۆر چاك لای میری ئاشکرایە, مەحاڵە رزگارم بێت, شاهید زۆرە بەسەرمەوە, عەقڵ بەکار دەهێنم دان بەتاوانەکانمدا ناهێنم, ماڵی خەڵك وێران ناکەم چونکە تاوانەکەم لەسێدارەدانە, روژانە لەبەندیخانە دەتوانم زیاتر خزمەتی کوردو کوردستان بکەم, بەرامبەر سیخوڕو پۆلیس‌و چڵکاوخۆرەکان رادەوستم, هەڵوێستم هەمیشە سلبی دەبێت, لەهەر بەندیخانەیەك رووی تێدەکەم هەوڵدەدەم ئەوپەڕی خزمەتی گیراوەکانی کورد بکەم, هەتاوەکو بتوانم تەنگوچەڵەمە بۆ کاربەدستان دروستبکەم, کەی بۆم رێککەوت رادەکەم, ماوەیەکی‌تر دەمبەن بۆ لێکولینەوە، خۆم ئامادەدەکەم بۆ پرسیارو وەڵامو (کاروان)و ئازارو ئەشکەنجە, قسەم ئامادەکرد وەڵامەکان چۆن دەدەمەوە، بەتایبەتی لەگەڵ دادوەری لێکۆڵینەوە, بەدەنگی بەرز قسە ناکەم رێز لەیاسا دەگرم, کەبانگیان کردم دکتور رەفیق خۆم گێل دەکەم چونکە من کەی دکتۆرم, ناوت رفیق مامە صادقە, ئیشوکار کاسبم, کاتی خۆی لەبەغدا

دوکانم هەبوو، لەخان یاسین موادی کارەبایی‌و سەعات فرۆشتن. تۆ پیشمەرگەی, قوربان ئەم کارە زۆر سەختە بەمن ناکرێت, لە چ شارێك جێنشینی؟ قەلادزێ. ئەم بەڵێنەم بەگۆڕی شەهیداندا کەلەو رۆژەوە دەبمە پێشڕەوی بەندیخانە نەهێڵم کەس ئەمەی بدرێتی.

پۆلیسەکان لەکونی دەرگاکەوە سەیریان دەکردم، دەیانگوت ئەم هەموو خەوە بوو بەچی, کاتژمێر چواری ئێوارە سواری سەیارەی پۆلیسیان کردم، دەستم بەستراوەتەوە, معاون پۆلیس ناوی جەمال ئەفەندی بوو، بەتورکمان ناسرابوو، معاون پۆلیسی گەمرگ بوو, دوای دەوڵەمەندی کەوتبو، بەشوێن قاچاخ دەگەڕا ئێستا پ.م.ی بەدیل گرتوە, دەیویست خۆی دەرخات. هاتینە کەلار لەبەردەمی ماڵی مەحمودبەگی جاف سەیارەکەی راگرت داوای ئاوی لەخوشکی کەریم بەگی جاف کرد, ئەو شۆڕشگێڕەی لەگەڵ مەلیك مەحمودی نەمردا بوە, خوشکە حەبەخان ئاوەکەی هێنا, بەڵام روەو من هات گوتی: حەمە, سەد خۆزگە ئاوا تۆم بەدیلی نەدیبایە، فرمێسکی چاوی هاتە خوارێ, جەمال وای هەستکرد ئاویش بۆ ئەو دەهێنی, بەڵام خوشکە حەبەخان چوە ژورەوەو دەرگاکەی داخست.

دانیشتوانی گوندی کەلار بەگرتنی من دڵتەنگو عاجز بوون, بەجۆرێك گرژی پێیانەوە دیاربوو کەمنیان بەدەست بەستراوی دەبینی بەسەرسوڕمانەوە سەیریان دەکردم نەیاندەزانی تەماشای من بکەن یان دەرگاکە لەسەر خۆیان داخەن، هەڵوێستی حەبەخانو دانیشوانی کەلار بیروباوڕی منی بەجۆرێك بەهێزکرد سوێندم بەخودا خوارد کەدەبێ خوڕاگربمو قسەی خۆم بەرمەسەر.

بردیانمە بەڕێوەبەرایەتی پولیسی کفری. منیان بردە ژوری بەندکراوەکان کە لەسەر کوردایەتی گیرابوون بەناوی پارتییەوە, سلاوم کرد زۆر ساردبوون لەگەڵم, زۆری پێنەچو لەرێکخراوەوە وەلامیان بۆ هات کەئەمە (پ.م)هەریەکە لەڕاست خۆیەوەوە لامی دەدامەوە، بەپیرمەوە هاتن گوتیان چیت پێویستە, چیت دەوێت بۆت بکەین.

شەو بانگیانکردم بۆ پرسیارو وەڵام، هەر ئەوەم وتەوە کەلەوەبەر گوتبووم, چونکە وڵامەکەی خۆمم چاك لەبەر کردبوو. ناوت: رەفیق مامە صادق. دانیشتوی: قەڵادزێ. ئیشت: کاسبم. پێشتر, دوکانم هەبوو لەبەغدا هی موادی کارەبایی. هۆی چیبوو لەناوچەی کەلار بویت؟ کاسبم قەرزم لای کابرایەکە دەڵێن لەم ناوچەیە دەژی. تۆ موخەریبیت؟ ئەم ئیشە زۆر زەحمەتە بەمن ناکرێت. تۆ دکتۆر رەفیقی: نەخێر من دکتۆر نیم.

هەرچەند هەوڵیان لەگەڵ دەدام بەهەموو شێوەیەك هەندێك جار گرژبوون لەگەڵم هەندێ جار قسەی خۆشیان لەگەڵ دەکردمو هەندێ جار لێیان دەدام بەڵام من هەر لەسەر قسەی خۆم سوربووم. چیم گوتبوو لێی پەشیمان نەدەبومەوە. دوای ٥ رۆژ بردیانم بۆ کەرکوك, لەوێش هەمان پرسیاریان لێکردم. دوای حەوت رۆژ بردیانم بۆ بەعقوبە لەوێش هەمان پرسیاریان لێکردم, دوای ٣ رۆژ بردیانم بۆ بەڕێوەبەرایتی خانقین لەوێش هەمان پرسیاریان لێکردم, هەمان وەڵامم دانەوە.

ئیوارەیەك لەگەڵ ١٢ کەسی بەندکراودا رایانگرتین، ئەو پۆلیسانەیان هێنا کە بەدیل گیرابوون، یەکەیەکە دەهاتن کەسێکیان نەیگوت ئەمە رەفیقە تەنها پۆلیسێکی عەرەب زامدار بوو چاکیش ببوەوە, ئەو دەستی لەسەر سنگم دانا گوتی ئەمە دکتۆر رەفیقیان پێدەگوت, سێ جار جلوبەرگیان گۆڕێم هەر دەهات دەیگوت ئەمەیە.

دادوەر گوتی: ئەی ئێوەشی لەگەڵ نەبوون, رویکردە پۆلیسە کوردەکان, بەیەك دەنگ هاواریانکرد, جەنابی دادوەر ئەمە نەبوو, ئینجا دادوەر کۆتایی بەپرسیارو وەڵام هێنا.

لەژورێکدا بەتەنها بووم, شەو نانیان بۆ هێنام کاتێك سەرنجمدا لەناو برنجەکەدا نوسراوێکی پێچراوی تێدابوو, کەخویندمەوە لەخوشکی دڵسۆز سنەوبەرخان مەلا صدیق هاوسەری کاك جمال عبد الرحمنی دادوەر بوو, لەنوسراوەکەیدا دەڵێت کەسمان نانمان پێ نەخورا, هەمومان دانیشتوین دڵتەنگو ماتو بێدەسەڵات, هیچمان بۆ ناکرێت کەجەمال رزگارت بکات, پۆلیسە کوردەکان بەڕاستی دەورێکی باشیان هەبوو، لەگەڵ پۆلیسە عەرەبەکە قسەکرا بەڵام ئێمە باش دەزانین مەحاڵە ئەوەی پۆلیسێکی کورد لەم رۆژەدا بۆ تۆی دەکات, عەرەبێکی شۆڤینی بۆ کوردی بکات, من دەچمە بەغدا سەر لەماڵتان دەدەم، چاوم پێیان دەکەوێت انشاءالله کێشەکەت ئاسان دەبێت, دەخرێتە قاڵبی مەسەلەی کورد (سیاسی)، چیت دەوێت, چیت پێویستە, هەرچی داوابکەی کتوپڕ بۆت روانە دەکەین. وڵامەکەی لەپشتی نامە بنوسە, تەسلیم بەو برا پۆلیسەی بکە کەخواردنەکەی هێنا.

وەڵام / بۆخوشکی بەڕێزم دایکی تاراخان پێشکەشە:

بەگەرمی ئەحواڵتان دەپرسم سوپاسی هەستی کاکە جەمال دەکەم, ئاگادار بووم رەنگی سور هەڵگەڕا کەچاوی بەمن کەوت بەدیلی, ئەوپەڕی سڵاوو رێزم هەیە بۆتان زەحمەتتان کێشا , خواردنەکە زۆر خۆش بوو, هەموویم تەواو دەکرد ئەگەر نوسراوەکەم نەبینیایە , بۆچی دڵتەنگن, ئەگەر من ئەم فیداکاریەم نەکردایە چۆن بەمجۆرە دانشتوانی شاروچکەی خانەقین و کفری و کەرکوك رێزیان لێدەگرتم, ئەگەر کێشەی کورد جێبەجێ بوو دەستبەجێ من بەردەدرێم، چاوی تاراخان ماچ دەکەم. برای خۆتان رەفیق پشدەری.

بردیانمەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی کفری. منیان بردە لای دادوەر، هەمان پرسیاریان لێکردم. هەر رۆژە لەماڵێك نانیان دەکرد بەتایبەتی ماڵی ئەحمەد بەگی بابان و دایکی نجیب بابان و فاتح بابان و خەڵکانیتر وەکو مەلاعەبدول و مەلارەوف سەعاتچی, کەنانیان دەنارد نەك تەنها بەشی من بەڵکو بۆ هەموو گیراوەکان و گشت پولیسەکانیان دەنارد. کاتێك دەیانگواستمەوە پۆلیسەکان زۆریان پێناخۆش بوو دەیانگوت نانمان بڕا. زۆرجار خۆم بەخۆمم دەگوت ئەگەر دەمزانی بەم شێوەیە رێزم لێدەگرن زۆر دەمێك بوو خۆم بەدەستەوە دەدا, وایان لێکردم کەبەهیچ جۆرێك پەشیمان نەبمەوە لەوەی رۆژێك لەڕۆژان کردوومە, بیرم دەکردەوە رۆژ بەڕۆژ بیروباوەڕو هەستی نیشتمانەکەم گیانی فیداکاریم زیاتر بەخت بکەم لەپێناوی کوردو کوردستان.

هێنامیانەوە (موقف سرای شرطة كركوك). تاوانبارم بەدوو کێشە یەکێکیان روداوی خانقین, دووەهەم روداوی گرتن لەکەلار (كفرى). رۆژێك پاسەوانەكە بانگیکردم جلوبەرگم لەبەرکرد, چومە دەرێ سیخورێك دەستی گرتم بردیانمە ژورێك دوای پێنج دەقیقە نوری خیاط بەڕێوەبەری ئاسایشی کەرکوك هاتە ژورێ. گوتی: کاك حسێن سید احمدی خانەقاو کاکەحەمەی حاجی مەحمود هاتنە لام ویستیان چاویان پێت بکەوێت, بەباشم نەزانی بەڵام خۆڕاگربە, بەم شێوەیە من لەدەرەوە یارمەتیت دەدەم انشاءالله خودا لەم تەنگوچەڵەمەیە رزگارت دەكات لەچونە دەرەوەدا چاوت پێیان دەکەوێت قسەیان لەگەڵ نەکەیت, دڵنیابە کێشەکەت دوادەخەن کەرەوانەی دادگا نەکرێت. کەهاتمە دەرێ, چاوم بەکاکەحەمەی حاجی مەحمودو جەنابی کاکەحسێن سیدئەحمەدی خانەقا کەوت بەڕاستی گەشامەوە.

گرتووخانەی پۆلیسی کەرکوك

هۆڵێکی گەورەیە ناوەڕاستەکەی دائیرەی پۆلیسە، رووبەرەکەی ٥٠ × ٢٠مەتربوو، حەمامو ئاودەستەکەی پەنجەرەی تیدا نییە، یەك دەرگای هەیە بۆ چونەدەرو هاتنەوە, زستان پانکە هەڵدەکرێت, هاوین حەمامی ساونایە, شێتو, دزو پیاوکوژو سیاسەتمەدار پێکەوەن, هەواکەی بەجۆرێك پیسە کاتێك دەرگا دەکرێتەوە ئەم بۆگەنە روو لەدەرەوە دەکات پۆلیسەکان ٢٠ مەتر دوردەکەونەوە, دوای ٢٠ دەقیقە دەتوانن بێنە پێشێ.

ژمارەمان بەگشتی ٦٠٠کەس بوو, پارتیو شیوعی هەرلایەنە بەکۆمەڵ نانمان دەخوارد, پەیوەندیمان لەگەڵ شیوعیەکان هەبوو, کاتمان بەقسەوباس لەسەر بارودۆخی کوردستان دەبردەسەر. هەفتەی دوو جار لەماڵی تاهرئەفەندی برای کاکی کاکان (عمر دەبابە) خواردنم بۆ دەهات, لەپڕ تاهرئەفەندی تەشریفی خۆی هات, بەخێرهاتنم کرد، جێگاکەی خۆم پێشکەش کرد, بریتی بوو لە ١٥٠سمو پانایی ٣٠سم.

من هەر بەردەوام بووم لەهاتوچۆکردن, بردیانم بۆ شارۆچکەی خانەقین, هەولم زۆر بۆ درا کە بەسەرکەوتویی نەجاتم بێت. کەگەڕامەوە کەرکوك ئینجا یەکسەر منیان بردە بەندیخانەی کەرکوك، بەڕێوەبەرەکەی وتی انشالله لێرە فرمانی بەردانت دەردەچێت, ناردیانم بۆ بەشی (محجر) ئەویش بەشێکە لەبەندیخانەی گەورەی کەرکوك.

هەفتەی چوارجار چاوپێکەوتن هەبوو, هەموو بەندکراوەکان دەچونە دەرێ, بەشێکی زۆری پیاوو ژن روویان لەمن دەکرد, لەبەر ئەوەی کەسوکارم دورە ناتوانن بێنەلام. جارێکیان خۆشکێك هاتە نزیکم گوتی کاکە رەفیق من هاتووم بۆ لای بەرێزتان، دووبەدوو دانیشتین گوتم خۆت بناسێنە. گوتی: من ناوم زیبایە خوشکی خالید دلێرو جەعفەرم, حزب ناردومی بولای ئێوە نوسراوێکم هێناوە, لەگەڵ برێك پارە کەحەوت دینارە. زۆر سوپاسم کرد, گوتم دەمەوێت نوسراوێك ئاراستەی م.س بکەمو بۆم بگەیەنیتە شوێنی خۆی. گوتی: هەفتەکەی تر یان خۆم دێم یا یەکێك بەتایبەتی دەنێرم. نوسراوێکم ئاراستەی م.س کرد، گوتم: *(ئەم شەرفەم بدەنێ کاتێك منیان بردە دادگا رووبەرووی دادوەر راوەستم پارێزگاری لەکوردو کوردستان*

بکەم, تکایە شەرەفی ئەندامێتیم بدەنێ, لەو رۆژەی گیراوم دانم نەناوە بەوەی (پ.م)م, دانم نەناوە بەنهێنییەکان و ناوی کەسم نەهێناوە).

رێکخراوی کەرکوك ئاگاداریان دەکات کەرەفیق پشدەری نوسراوێکی ئاراستەی م.س کردوە. جەنابی مامۆستا ابراهیم ئەحمەد پرسیار لەمیوانەکان دەکات لەمانە بابەکری مەحمودئاغا, ئایا ئێوە دەڵێن چی داوای چی کردوە, بەگشتی دەڵێن داوای پارێزەر دەکات بەڵکو لەم تەنگوچەڵەمەیە رزگاربێت. کە نوسراوەکە هەڵدەپچرن دەیخوێننەوە هەریەکە لەلای خۆیەوە تەماشای ئەوەیتر دەکات دەڵێن بەڕاستیوشەکانی کاری کردەسەر هەمومان، ناوی نەهێنیکەی (تەلان) بەگشتی لەبەری دەکەن, کاك بابەکر بۆی گێڕامەوە نهێنییەکەت دەزانین.

کودەتای بەعس کراو لەساڵی ١٩٦٣ تا ئەو رۆژەی بەعس هێرشی هێنایە سەر کوردستان, رۆژانە یا هەفتانە چ لەڕێی رێکخراو یا ئەوانەی دەهاتنەلامان پێیان رادەگەیاندین ئیمرۆو سبەی بەردەدرێین, ئەم پرۆپاگەندەیە بەردەوامبوو نەشەڕ نە ئاشتی.

هاوسەرەکەم هاتە لام، بەدورودرێژی باسی بارودۆخی خۆم بۆ گێڕایەوە, دایکی بازیان گوتی: خزمو کەسوکارو برادەران زوو زوو سەرمان دەدەن، دایکتو کەمالو روبارو بازیان باشن موشکیلەمان نییە, جلوبەرگو کراسو بیجامەم بۆ هێناویت، بەم زوانە رزگارتان دەبێت، ئەمەش بڕی ١٥ دینارە بۆم هێناویت. گوتم خۆشحاڵبووم بەهاتنت بەخێر بێیت بان چاو, بەڵام ئەمانەی هێناوتە پێویستم بەهیچ شتێکیان نییە, بەهۆی خزمو برادەران کاك جەلال عەبدالرحمن شرفو مامۆستای نیشتمانپەروەر تاهر صادقو خوشکە لطیفە صدیق, عبیدالله, هەمو شتێکیان بۆ ناردومو پارەشم پێیە, لەگەڵ کاك فوئاد تاهر صادق بەیەکەوە لێرەین، هەرشتێکم بوێت یا حەز لەهەر خواردنێك بکەم دایکی کاك فوئاد هەمینەخان بۆم ڕەوانە دەکات, تەنها قاتە جلەکەم بۆ بەجێبێڵە, لەخۆشییان گەشایەوە، ئاگاداریکردم کەدایکم هاتبوە قەزای کفری گوتبویان لەقەزای خانەقینە, لەوێشەوە چووە بۆ کەرکوك گوتبوویان چوەتەوە خانەقین بەناچاری گەڕابوەوە بەغدا, گوتم راستی ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆرم داون نازانم چۆن ئەم قەرزەتان بدەمەوە.

کاتێك کەئەم گفتوگۆیەم دەکرد لەگەڵ هاوسەرەکەم, لەژوری بەڕێوەبەری بەندیخانە بووین چونکە کاتی چاوپێکەوتن نەبوو, بەڕێوەبەرو یاریدەدەرەکەی دانیشتبوون تەماشایان دەکردین, بەچاوو بەگویچکەش بزانن چی دەڵێین. بەڕێوەبەرەکە عەرەب بوو, دانیشتوی بەغدا زۆر رێکوپێك بوو, یاریدەدەرەکەی محەمەدئەفندی پیاوێکی زۆر خراپ بوو دژ بەنەتەوەی کورد, دژی ئازادی بوو، محەمەد ئەفەندی رویکردە هاوسەرەکەم گوتی خوشکم خودا فرسەتت بدا چون لەگەڵ رەفیق دەژییت, پیاوێکی شەڕانیەو گیروگرفتمان بۆ دروست دەکات, باواز لەبەندکراوەکان بهێنیت ئێمە ژورێکی تایبەتی دەدەینێو خواردنی تایبەتی بۆ دەکەین, رۆژانەش ٢٥٠ فلسی دەدەینێ رەنگە زیاتریش, ها رەفیق دەڵێی چی؟ گوتم: بەندکراوێك لەسەر

دزی حوکم درابوو,وشەی زۆر ناشرین دژی بارزانی بەکاردەهێنا, چەند برایەك رووبەڕووی راوەستان, وەردیانەکان هاتنە ژوورێ پێنج لەو برادەرانەی ئێمەیان بردە دەرێ کەڕەوانەی موقف سەرای پۆلیس بکەنەوە، محەمەد ئەفەندی بێدەنگ بوو بەرامبەر تاوانبار چونکە تورکمان بوو, منیش چومە پێشی داوای محەمەدئەفندیم کرد, کەجەنابی هات ئاگادارمکرد ئەم پێنج برادەرە بێنەوە ژورێ, من تاوانبارم, کەهاتنەوە ژورێ, روومکردە محەمەد ئەفەندی ئێمە میوانی بەڕێزتانین تۆ پیاوێکی ژیریت ئێمە میوانین لای ئێوە حوکم نەدراوین شوێنەکەمان هیچ عەیبی نییە, چاوەڕوانی رەحمەتی خودای مەزنین کەلە چ کاتێك بڕیاری بەربونمان دەردەچێت. جەنابی بەڕێوەبەر تکایە چاوت لەئێمە بێت چونکە محەمەدئەفەندی خراپەو گێروگرفتمان بۆ دروست دەکات لەکاتێکدا بەڵێندەرەکە بەئاشکرا دزیمان لێدەکات کەچی لایەنگیری دەکات، رووبەڕوو پێی گوتم رۆژی ٢٥٠ فلست دەدەمێ, هەڵوێستی محەمەدئەفەندی ئەمەیە, سوپاس بۆ جەنابی محەمەد ئەفەندی کەدەیەوێت یارمەتی من بدات با ئەم یارمەتیە گشتی بێت چونکە من ناتوانم خۆم لەبەندکراوەکان جیابکەمەوە, بەڕێوەبەر لەگەڵ محەمەدئەفەندیدا لەمەسئەلەی پارەدا شەریکن.

هاوسەرەکەم بەدڵخوشی خوداحافیزی لێکردم, بەرەو بەغدا کەوتەرێ. ئەوەیان نەدەزانی کە لەرۆژی بەدیلگیرانم گفتم بەخودا داوە, لەهەر بەندیخانەیەك بم دەبێت رووبەڕووی دوژمن راوەستم.

بەندیخانەی کەرکوك

بینایەکی کۆن کە لەسیەکانەوە دروستکراوە, رووبەری ٥٠٠٠ مەتر زیاترە, کە لەدەرگای سەرەکی دەچیتە ناوەوە گۆڕەپانێکە درێژییەکەی ٥٠مەترو پانایی ٢٠ مەترە, ئەنجا لەدەرگایەکیتر کەدەچیتە ژورێ, ئیدارەی بەندیخانەی گەورەیە، دەرگایەکی لەسەرە دەچیتە گۆڕەپانەکە, درێژایی ١٥٠ مو پانایییەکەی ٢٠ مەترە, دە ژووری ٤ × ٣ی تێدایە، وا بزانم ٥ هۆڵی گەورەو حەمامو چەند ئاودەستێکی تێدایە. وەردیانەکان شەو رۆژ لەگۆشەکانی سەربان رادەوستان بەچەکەوە، هاتنە ژورەوە بۆ ناو بەندکراوەکان بەچەکەوە قەدەغەبوو, رۆژی دوو جار سەرژمێریان دەکردێن, رۆژانی چاوپێکەوتن, بەندکراوەکان سەرژمێر دەکران ئەنجا ئەوانەی هاتوون دەچنە دەرێ, کە لەکاتی هاتنە ژورەوەیان هەریەکە لەسەر مەچەکی دەستی، نیشانەیەکی لێدەدەن.

ژمارەمان ٦٠٠ کەس بوو, حوکم نەداربوین بەتاوانی لایەنگریکردنی پارتی (بارزانی), دەستبەسەر بوین, بەتەمەن, لاو, دەوڵەمەند, فەقیر, ئاغا, جوتیار, شێخ, مەلا, مامۆستا, قوتابی, خوێندەوارو بێسەواد, لەسەر یەك سفرە بەتێکڕایی نانمان دەخوارد, بۆ نمونە کاك حسن کەڵەمێرد چوار مریشکی بۆ دەهات, لەسەر یەك سفرە دادەنیشتین, مامۆستاکان دەرسیان دەگوتەوە وەکو کاك حەمەنوری توفیقو تەهای برایو فواد تاهر صادق, من خۆم خەتم زۆر ناخۆش بوو, کاك حەمەنوری توفیق ئەوەندە لەگەڵم خەریك بوو سوودی زۆر باشم لێوەرگرت, ئەم ماوەیە لەناو خۆماندا بەهیچ شێوەیەك شەر روونەدا, دەنگوباسمان بەجۆرێك دەزانی زۆر

کەس دەهاتەلامان سەری سوڕدەما, تەواوی ڕۆژەکە خەریکی لێکۆڵینەوە بووین, ڕۆژێك ئەفسەرێکی کورد بەناوی احمد حسن بە٢٠ ساڵ حوکم درابوو لەسەر ئەوەی فەرمانی ئامر لوای جێبەجێ نەکردبوو کەهێرش بباتە سەر پ.م، هینایانە بەندیخانەو لەژورێك دایاننا, بەجۆرێك ڕێزمان لێگرت, یەکەیەکە هەر٦٠٠ کەسەکە چوینە خزمەتی بۆ دڵنەوایی کردنی, دوژمن سەری سوڕما لێمان. لەناو خۆماندا ئەوندە ڕێکوپێك بووین بەهیچ جۆرێك جیاوازی لەنێوانماندا نەبوو, دوو ئەندامی لیژنەی مەرکەزی پارتی هەفتەی جارێك قاپەکانیان دەشوشت.

گفتوگۆو لێکۆڵینەوە لەنێوان بەعسو شۆڕشی بارزانیدا زۆری پێچوو, کاتێك حکومەتی قاسم روخا لەیەکەم ڕۆژەوە چاوەڕوانی بەردان بوین.

شەڕ لەنێوان بەعسو شۆڕش دەستی پێکردەوە, دوای چەند ڕۆژێك بەیانییەك هەمومانیان کۆکردەوە، ناوی ٢١ کەس لەبەندکراوەکان خوێندرایەوە منیش یەکێك بووم لەوانەی خۆمان ئامادە بکەین، گواسترابینەوە, یەکێك لەبرایان هاتە لام گوتی بەناوی هەموو بەندکراوەکان ئاگادارت دەکەم تو گۆڕی شەهیدان ئیمرۆ ڕۆژێکی خەتەرناکە هێمنو بێدەنگبە شعرو هتاف کێشان مەکە با نەبیتە هۆی کوشتنی ئەم بیست کەسە, بەڵێنم پێدا لەجێگای خۆم بێدەنگ دەبم, هەر دەرچوین برادەرێك دەستیکرد بەهتاف کێشانو سرودی هەر دەڵێین کوردین, هەر تەماشای سەروگوێلاکی منی دەکرد کەدیتم بەتەنهایە منیش ڕوومکردە برادەرەکانی گوتم ئەمەش تاوانی منە؟ ئەنجا من دەستم پێکرد بەتێکڕایی سرودمان خوێندەوە, هتافمان کێشا بژی کوردو کوردستان بەسەرۆکایەتی بارزانی، کاتێك چوینە دەرێ لەشاری کەرکوك ئەفسەرەکە دابەزی گوتی: دەزانن بۆم هەیە هەموتان بکوژم, ئاگر دەبارێت ئێوەش خۆتان بەپێی خۆتان دەچنە ناو ئاگرەکە. بێدەنگ بوین.

کەگەیشتینە هەولێر بردیانین بۆ موقفی سەرای پۆلیس، شەو لەوێ ماینەوە, بەیانیەکەی بردیانین بۆ موسڵ, یەکسەر منیان جیاکردەوە, بردیانم بۆ موقف سرای پۆلیسی موصل بۆ ناو گیراوەکان کە بەتاوانی حزبی شیوعی گیرابوون. قاتێك جلی تازەم لەبەردابووو ساکێکی تازەم بەدەستەوە بوو بەشێوەیەك لەوە دەچوو کەتازە لەفڕۆکە دابەزیوم, سڵاوم کرد ئینجا لەبەردەرگاکە لەسەر پیڵاوەکانم دانیشتم. یەکێك لەشیوعیەکان چاوی بەمن کەوتبوو لەموقف سەرای کەرکوك, دەستی گرتمو لای دانیشتم, بەهەمویانی ناساندم, منیش وەکو ئەوان خۆم روتکردوە, تەنها دەرپێ سپییەکەم لەبەردا مایەوە.

هەمویان دانشتوانی موسڵ بوون یەك کوردیان لەگەڵدا بوو, ئەویش من بووم, دکتۆرو ئەفسەرو مامۆستاو قوتابیو کرێکارو جوتیار, لەهەموو چینەکانی حزبی شیوعی لێرەن. ژمارەمان ٨٠٠ کەس بوو لەژورێکی ٦×٤ دا, هەموو بەدەرپێی سپییەوە دانشتوون دوو تەنەکەی لێبوو یەکێکیان بۆ میزو ئەو ئەویتر بۆ پیسایی، بەهۆی بۆنی پیسو بۆگەنو گەرما هەفتەی یەکەم دوو کەس مردو هەشت کەسێان بردە نەخۆشخانە. دوای

دە ڕۆژ منیـان بـردە لای بەڕێوەبـەری پـۆلیس, هـەمان پرسـیاری لێکـردم,وەڵامـم دایـەوە, ئاگـاداریکردم کەڕەوانەی (محکەمەی فەوری) دادگای بەپەلە کراویت. گوتم: نامەیەکم بۆ بهجت کشمولە هەیـە, ئەگـەر بـۆت دەکرێت بۆم رەوانە بکە, برا شیوعیەکان بویان باسکردبووم کەمرۆڤێکی باشی خانەوادەی کشمولەیە.

گەڕامەوە شوێنی خـۆم، نامـەێکم بـۆ بەهجـەت کـشمولە نـارد، داوای دوو شـتم لێکردبـوو, یـەك ئاگـاداری ماڵەوەم بکات, دووهەم دە رۆژە لێرەم ئەگەر مانگ تەواو بکەم دەمرم.

دایکم سەریدانیکردم, نوسراوێکی کاك عـەتا محەمـەدی پێبـوو, بردبـوی بـۆ ئـەم زاتـە کـە لەبنەماڵەیـەکی موسڵاوی ناسراوو حاکم بوو. بـەدایکمی گوتبـوو دوو تـاوانی لەسـەرە, ئەوراقـەکانی تـەواو نییـە، کێـشەکەی دوادەخرێت.

منیـان کـردە سـەرکار (مراقـب) رۆژی ٧جـار دەچـومە دەرێـی ژورەکـە, شـەوان تـاکو سـەعات ٩ی شـەو دەچومە دەرێ ئاوم دەهێنا, رۆژی دوو جار ناوی هەموو ئەوانەی لەوێ بوون لەلیـستەیەك ناویـان دەنووسـم, ژمارەیـان ١٨٠ کەسـە، رۆژی جـارێکیش ئاوێـك بەخۆمـدا دەکـەم لەگۆڕەپانەکـە, مـسئولی موقـف رئـیس عرفایەکی خەڵکی تلعفر بـوو تورکمـان بـوو, پیـاوێکی بـاش بـوو لەگـەڵمان, هەفتانـە ٥ دینارمـان دەدایـە, ٤ دیناریش بۆ جێگرەکەی کەناوی شـحاتە بـوو, پیـاوێکی زاڵـم بـوو یـەکجار زۆر خـراپو دڕنـدەبوو، لەحـەیوان دەچوو.

رۆژێك لەسەر ناوی (دنخە)یەك ٣٩ کەس گیرابـوو, دوای دوو رۆژ ٣٨ دنخـەیان بـەردا یـەك دنخـە مایـەوە. لەرێگای شاگردی چێشتخانەکە پەیوەندیم بەڕێکخراوی پارتی کرد، زۆر بەرێکوپێکی رۆژانە ئاگادارم دەکردن. شاگردی چێشتخانکە رۆژی دوو جار دەهات خواردنی بۆ دەهێناین, منیش نیوەڕۆو ئێواران لیستەم بۆ جۆری خواردنەکەمان بۆ دەکرد.

ماوەی دوو مانگ سـەرکاربووم ئـەم سـێ روداوە سـەرنجی راکێـشام, بەشـۆین دنخـە ناوێـك دەگـەڕان ٣٩ دنخەیان گرت, شەش لیستم کرد دوایی ٣٨یان بەرەڵاکرد یەك دنخە مایەوە.

قەشەیەکیان بەجلوبـەرگی کەنیـسەوە هێنـابوو ٣ شـەوو ٣ ڕۆژ ئـازارو ئەشـکەنجەیاندا دانـی بەتاوانەکانیـدا نەنا, جێی شانازیبوو، لەشـوێنی خـۆم دامنـا تـەداویم کـرد، لـەڕێگای ڕێکخـراوەوە ئاگاداریـانکردم کەئەمـە پیاوێکی مەزنە, نیشتمانپەروەرێکی ناسراوە, لێی بپرسە بزانە چ پێویستیەکی هەیە, ئەویش زۆر خۆشحاڵبوو کە لەموقفی سەرا, پارتی بەم جۆرە بەهێزە. گوتی: خوشحاڵ دەبم کەپەیوەندیم لەگەڵ بکەیت.

کوردێکی ناوچەی بەرواری باڵا, تەمەنی ٥٠ ساڵان دەبو, شێت بـوو, ڕۆژی یـەك دوو جـار دارکـاری دەکـرا قسەی ناشیرنی بەعەبدوسەلام عارفـو عەرەب دەگوت جارجاریش بەبارزانی. لاوێکیان هێنا تـەمـەن ١٨سـاڵان بوو, رێکخراو ئاگاداریکردم, ئەمە کوردێکی تورکیایە, (پ.م) گیراوە، بڕی حەوت دیناریان بۆ ناردبو.

ئێوارەی چوارشەمە رئـیس عورەفاکـە هـاتو داوای یارمەتیەکـەی کـرد, خۆیـو جێگیرەکەشـی بەمۆڵـەت

دەڕۆیشتنەوە, پارەم بۆ کۆکردنـەوە. ڕۆژی پێـنچ شـەممە دوای سـەعات دوو، نائـب عـەریفی پۆلیـسی تـازە هات, ناوی ئازادکردنی بەندێکی هێنا, کاتێك سەرنجمدا نـاوی شـێتەکەو ئـەو بـرا (پ.م)ی تـازە هـاتوە نـاوی خۆیانو باوكو باپیریان وەکو یەکە. داوام لەبرا کوردەکـەی تورکیـا کـرد, نـاوت هـاتوە بـەردراویت, دەچـیتە دەرێ ئەمەش ناونیشانی چێشتخانەکەیە رووبکە لای ئەوان رزگارت دەکەن, لەسەرخۆبە با گومانت لێنەکەن. گوتـی: ئەی تۆ,ولاّمم دایـەوە مـن حەوالـّەی دادگـای کتـوپڕ کـراوم (محکمـە الفوریـە) بـەهۆی راکردنـی تـۆوە کێشەکەم زیادو کەم ناکات, رزگـارت بێـت مـن لەچـاودێری لادەدەن، رەنگـە یـەك دوو شـەو دارکـاریم بکـەن. خوداحافیزی بێـت ئـەو رۆیـشت مـن مامـەوە. رۆژی یەکـشەممە داوای ئـەو بـرا کـوردەی تورکیایـان کـرد مـن بەکابرای شێتم گوت داوات دەکەن, شەو هێنایانەوە !

من لەترسان بیرم دەکردەوە, ئایا ئەم برایە رزگاربیووە, ئایا توشـی چ ئـازارو ئەشـکەنجەیەك دەبم. ئـەی ئەو برایەی لەچێشتخانەکە کار دەکات دیار نیـیە؟ من نەمدەزانی کەئەم شتانە زۆر روویـداوە لای ئـەوانو زۆر بەگرنگی ناڕواننە ئەم کارە.

شەوی چوارشەممە بردیانم بۆ لای بەڕێوەبەری پۆلیس, ئەمە دووهـەم جـارە لەبـەردەمی راوەسـتم, خـۆم بەفەقیریو مەلولیو لاوازی نیشاندا,وا راوەستام کەمن جێگـای ئـەوە نـەبم گومـانم لێبکرێـت. پرسـیاری کـرد جەنابی بەهجەت کەشمولە چۆن دەناسیت؟ گوتم: من لەسالّی ١٩٥٤ـەوە لەبەغـدا ژیـاوم زۆر خـەلّك دەناسـم. گوتـی: توشی تەنگوچەلّەمەیەکی گەورە هاتبویت بەلاّم ئێمە لەناو خۆمان جێبەجێمان کرد چونکە زۆر کەس نانبڕاو دەبوو، کێشەکەمان کۆتایی پیێ هێنا, کوردێکیترمان هێنا ناچارمان کرد دانی بەو تاوانانەدا نا کەئێمە دەمانەوێت, زۆر جاریتر کەگیراوێك رادەکات یەکسەر دەچین بۆیاخچیەك دەهێـنین لـەجیاتی کـابرای گـیراوی راکردوو. من زۆر پاڕامەوە کە بەهیچ جۆرێك دەستم لەم ئیشەدا نییە چونکە هیـچیان خـزم نـین، مـن خـەلّکی قەلادزێم. گوتی: بەیانی رەوانەی مەخفەری پۆلیسی دەواسە دەکرییێت. گوتم: خـودا یاربێـت انـشالله خۆشـی لەخۆت دەبینی.

مەخفەری پۆلیسی دەواسە لەموسلّ

بەچوار پۆلیس بەدەستی کەلەبچەو زنجیرکراوەوە بردیانم بۆ لای بەڕێوەبەری پۆلیس، نزیکەی دە دەقیقە رووبـەڕووی راوەسـتام, هـەر تەماشـای دەکـردم منـیش هـەردوو چـاوم بڕیبـوە زەوی، فـەقیرو بێدەسـەلاّت راوەستابووم لەخزمەتی پیاوێکی تەمەن ٤٥ – ٥٠ سـالاّن. گـوتی کەلەبـچەکەی بکەنـەوە, دوای ئـەوە گـوتی دانیشە. ناردی خواردنم بۆ هات, ئەنجا قسەی لەگەلّ کردم گوتی باش ئاگاداری کێشەکەتم, ٣ ژورمـان هەیـە, یەکێکیان هی دزو پیـاوکوژ, دووهـەم بەتالّـە بـۆ ئەوانـەی خەتـەرناکن, سـێهەمیان حـەوت مامۆسـتای تێدایـە دەتنێرم بۆ لای ئەو مەسیحییانە بەمەرجێك کێشەم بۆ دروست نەکەیت وەکو موقف سـرای موصـل،وا دیـارە واستەت بەهێزە. گوتم:واستە خودایە, انـشاءالله لەرەوشـتم رازی دەبیـت, هـیچ لـەخۆم شـك نابـەم بەناحـەق

گیراوم, ئەم تاوانەیان بۆ دروستکردووم.

منیـان بـردە ژورێکـی زۆر ڕێکوپێـکو پـاك, بەنـدکراوی لێبـوو خـەڵکی ئـەلقۆشو بەرتەلـە بـوون, بـەهۆی بەســەرهاتی (دنخــە) ناویــان بیــستبووم, تاوانبــاربوون کەشــیوعین: بــەڕێزو زانــاو پــاکو دڵــسۆزو نیـشتمانپەروەربوون, یـەکێکیان سیاسـەتمەدار بـوو, بـەهۆی ئـەم برایانـەوە شـارەزاییەکی باشـم پەیـداکرد لەسیاسەتدا, زۆر ڕێزیان لێگرتم, ئەم دە رۆژە میوانداریەکی بێئەندازەو ڕێکوپێك خزمەتیان کردم, دوای دە رۆژ رەوانەی کەرکوکیان کردمەوە, هاتمەوە شوێنە ناخۆشەکە لەموقف سەرای پۆلیسی کەرکوك. سوپاس بۆ خوا دەستێکی بەدەسەلاَت هەبو یارمـەتی دەدام چـونکە دوو جـار بردیـانم بـۆ (مەحکەمـەی فـەوری) هـەروا دەهاتمەوە کەرکوك. دوای حەوت رۆژ رەوانەی (معتقل عسکەری کـەرکوك) کـرام, کەچـومە ژورێ چـاوم بـەو برایانە کەوت کە لەبەندیخانـەی کـەرکوك بەیەکـەوە بـووین کـەژمارەیان ٢١ کـەس بـوو دوریـان خـستێنەوەو ئاگاداری دەنگوباسی یەکتری نەبوین، لەوانە مامۆستای نیشتمانپەروەر کاك حمەنوری تۆفیق مسئولی برایانی پارتی بوو, راستی لێرەش خزمەتێکی گەورەی دەکرد لەهەمو رویەکەوە، رێزی لێدەگیرا، ئەو مـسئولی نێـوان پارتیو شیوعی بوو.

گرتووخانەی سەربازی لەکەرکوك

لەژێر چاودێری سوپادا بوین لەهەمو رویەکەوە تا خواردن وەکو میوانێك بەلاَم چۆن میوانێك, دوو ئەفسەر مسئول بوون, یەکێکیان نـەقیب ئـدریس خـەڵکی موصـل بـوو, عـەرەبێکی نیـشتمانپەرەوەر بـوو, ڕێـزی زۆر لێدەگرتین جێگرەکەی کوردبوو بەناخێری گیانی هەتا بڵێیت خراپەی لەگەڵ دەکردین, چونکە کوڕی سـەرۆك هۆزێك بوو لەجاشە ناودارەکان.

شـوێنەکە بریتـی بـوو لـەدوو هـۆڵی گـەورە رووبـەری هەریەکـەیان (٧٠×٢٠)م کـە بـەبلۆك دروسـتکرابوو, سەرەکەی چینکۆ بوو شوێنی چەكو فیشەك بوو, ژمارەی ئەو بەندکراوانەی لەهەردوو هۆڵەکەدا بەنـدکرابوون زیـاد لـە٦٠٠ بەنـدکراو دەبـوین، بـەناوی پارێزگـاریکردن لەبەرژەوەنـدیی گـشتی حکومـەتی بـەعس ئێمـەیان بەتابوری پێنجەم لەقەڵەم دابوو بەلاَم حوکم نەدرابوین هێشتا اسـتخباراتی سـوپا لـەدورو نزیکـەوە چـاودێری دەکردین، ئێمە نەماندەزانی کام سەرباز سـیخوڕە، هـەمویان جلوبـەرگی سـەربازییان لەبـەردەکرد, پاسـەوان بەتێکرایی سەرباز بوون. لەهەمووی سەیرتر ئەوەبوو نزیکەی ٢٠ قاز پاسـەوان بـوون بەسـەر دوو هۆڵەکـەوە. چواردەورەی هەردوو هۆڵەکە بەبەرزایی ١٨٠سم تەلبەند کرابـوو, چـاوپێکەوتن لـەدەرەوە دەکـراو قەدەغـەبو کەس بێتە ژورێ, خواردنو شتومەك وەردەگیرا, سەربازەکان تەماشایان دەکرد ئـەنجا ئێمـە وەرمانـدەگرت, بەلاَم زۆر ڕێکوپێك بوون.

هۆڵێکیان شیوعی و پارتی بەیەکەوە بوین. ئەو هۆڵـەی هـەموویان سـەر بـەپارتی بـون، زۆربـەیان کـۆیی بوون لەمامۆستاو قوتابی، زۆریانم دەناسی لەوانە خزمێکم بەناوی حمید عبدالله کۆیی.

هاوین بەبەردەوامی گەرم بوو, بەڕاستی دەرەوە گەلێك باشترو خۆشتر بوو لەهەموو ڕوویەکەوە بەلاّم هۆڵەکە یەك سودی هەبوو ئەویش ئەوەبوو خۆر نەدەهاتە ژورێ, زستان زۆر ساردبوو، نوستنی دەرێ لەهەموو رویەکەوە باشتربوو, قاعەکە تەنها رێگای بارانی گرتبوو کەتەڕ نەبین. مامۆستا حمەنوری تۆفیق سەرپەرشتی دەکردین, بەهەمومان یەك رادیۆمان هەبو هەرجارە بەندێك لەژێر پەتۆکەیدا گوێی لێدەگرت. دەنگوباسەکەی لەسەر کاغەزیەك دەنوسی تەسلیم بەمامۆستا حمەنوری دەکرد ئەویش بەسەر شانەکانیدا دابەشی دەکرد, ئەو کاتە بەسەر هەمووماندا بلاّودەبوەوە. رۆژێك رادیۆکە لای من بوو کەسەرکۆماری ئەمریکا جۆن کەندی تیرۆرکرا.

ئیستخباراتی سوپا بیستبویان کەرادیۆمان هەیە, چەند جار بەتێکڕایی هەمومانیان دەبردە دەرێ ماوەی ٣سەعات دەگەڕان لەجلوبەرگو نوێنو ساکو هەموو شتێك. کەدەهاتینە ژورێ جاریکیتریش دەیانپشکنین بەلاّم هەرچییان دەکرد رادێوکەیان بۆ نەدەدۆزرایەوە, چونکە لەناو خۆماندا خائینی تیا نەبوو, بۆیە هەرچییان دەکرد نەیاندەتوانی بیدۆزنەوە. رادێوکە جۆری سلڤەری بچوك بوو لەناو بوتڵی نایلونێکی زەرد دامانابوو لەگەڵ ٢٠بوتڵی پڕ لەئاو، لەئاودەست بەجێمانهێشتبوو, ئەو بوتڵەی رادێوکەی تێدا بوو لەژێرەوە لاستیکەکە کون کرابوو جێی شك نەبوو, لەکاتی دەنگوباس دەردەکرا.

منیان گواستەوە بۆ ئەو قاعەیەی کەهەمویان پارتین, خۆم زۆرم پێخۆش بوو ئەنجا لێرە لەدەنگوباسی کەسوکارم باشتر ئاگادار بووم. جارێك خوشکە لطیفە صدیق عبداللە خوشکی دکتۆر ارجمند لەگەڵ مەحمود دلێر وەلاّمی بۆ ناردبووم چیت پێویستە, حەز لەخواردنی چ دەکەی.ولاّمم بۆ ناردەوە بەرماوەی خواردنی خۆتان زۆری زیادە. ئەم خوشکە خواردنی بۆ هێنام, نەقیب ئیدریس گوتی ئەمە خواردنی مەولودە چونکە پێنج کیلۆ گۆشتیان کردبوو بەشفتە.

گۆڕانی سیاسی رویدا، عەبدولسەلام عارف کودەتای کرد بەسەر بەعسدا. گفتوگۆ لەنێوان بارزانیو عبدالسلام عارف لەرێگای پارێزگاری سلێمانی عبدالرزاق دەستی پێکرد ئەنجا لەناو خۆمان پڕوپاگندەی بەردانمان دەستی پێکردەوە, کەمالی برام هاتە لام دەربارەی بەردانمان ئاگاداریکردم.

هاتنی رەشید مصلح سەرۆکی دادگای سوپای گشتی

رۆژێك رەشید مصلح بەخۆیو چەند ئەفسەرێکەوە هاتە ناو قاعەکە, سەرەتا بەڕاستی گەشاینەوە لەدڵی خۆمانوا هەستمانکرد یەکسەر بەرماندەدات, چونکە دەمانزانی کەیەکێك لەمەرجەکانی بارززانی ئەوەیە بەندەکان ئازاد بکرێن, ئەمیش دەیکات بەپیاوەتی خۆی نەك هی بارزانی, چونکە سەرۆکی دادگای سوپای گشتییەو زۆرباش دەیزانی کە ٦٠٠ بەندکراوی بێتاوانینو تاوانەکەمان تەنها ئەوەیە کەکوردین. گوتی ئێوە چەتەن, پیاوکوژن, تیرۆریستن, پ.م بوون, کاتی خۆی هێرشێکی زۆرتان کردوتە سەرمان. ئێوە بەخۆڕایی نەگیراون بۆیە لێرەیان داناون چونکە مەترسیتان لێدەکرێتو دژ بەحکومەتن. زۆر کرژبوو بەرامبەرمان,

هەرچی کینەیەکی لەدەرونیدا کۆکردبوەوە پێی رشتین. چاوەروانم کرد تا کۆتایی بەقسەکانی هێنا. رۆیشتمە بەردەمی, سلاوم لێکرد گوتم جەنابی سەرۆکی دادگای سوپای عێراق رێگام دەدەیت چەند قسەیەك لەخزمەتتاندا بکەم؟ گوتی: قسەبکە. گوتم: ئێمە خۆشحالّ بوین بەهاتنی بەرێزت, ئەم خەلّکەی بەرامبەرت راوەستاون مامۆستاو قوتابیو کاسبو جوتیارو کرێکارن, ماوەیەکی زۆرە لەمالّو مندالّیان دورخراوەنەتەوە, دان بەتاوانەکانی خۆمدا دەنێم من پ.م بوومو بەتۆمەتی گرتنی دوو تفەنگو یەك رەشاشی برێنو بردنی (٢٠٥٠) دینار دەستگیرکراوم, ئەمانەی راوەستاون تەنها ئەوە نەبێت باقی تاوانەکەیان ئەوەیە کەکوردن. رەشید مصلح گوتی: رەفیق ناوت دەبەن بەدکتۆر رەفیق داوای بەردانت دەکەن. گوتم: پارەو چەکەکە لای بارزانیە, هاتوچۆی بارزانی دەکەیت بۆ گفتوگۆکردنو لێکۆلّینەوە منیش بەتاوانبار دادەنێیت. رەشید مصلح بەتورەییەوە چوە دەرێ لەبەر خۆیەوە بۆلّەبولّی دەهات.

بەگشتی برادەران لەدەوروپشتم کۆبونەوە هەریەکە لەلای خۆیەوە خۆشحالّی خۆی دەربری سوپاسیان کردم، گوتم: من لەو رۆژەوە بەدیلگیراوم بەلّێنمداوە کەدەبێت لەبەندیخانەکان دەوری سەرەکیم هەبێت, من برا بچوکی ئێوەم خودای مەزن رزگارمان بەکات ئازادبین لەدەست ئەم شوڤێنیانە, من خزمەتکاری کوردو کوردستانم.

دوای پێنج رۆژ سەربازێك هات ئاگاداریکردم کەنەقیب ئەدریس داوات دەکات, گوتی: برات هەیە ناوی کەمال بێت؟ فەرموی دانیشە چونکە ئەوندە ئازایانە بەرامبەر سەرۆکی دادگا قسەت کرد, لەژێر خەیمەکەی من دانیشە چاوت بەبراکەت بەکەوێت, چاشتان بۆ دێت بەکەیفی خۆتان گفتوگۆ بکەن.گوتم: زۆر سوپاسی بەرێزت دەکەم، من شتێکی نهێنیم نییە هەمووی ئاشکرایە. کمال گوتی وامزانی لەسەر داوای بارزانی بەربویت، ئیمرۆو بەیانی بەردەبێت من لێرە دەبم. گوتم: بەریشم بدەن لەبەغدا بەردەبم, چاوەروانم بکە لەمالّەوە.

چەند رۆژێکی پێنەچوو منیان بردە لای بەرێوەبەری پۆلیسی کەرکوك لەوێشەوە ناردیانم بۆ ئاسایشی بەغدا, بەتەلەفون ئاگاداری مامۆستا صالح یوسفییان کرد کەرەفیقمان بەردا, مامۆستا صالح قسەی لەگەلّمداکرد, کاتێکمان دانا یەکتر ببینین. یەکسەر چومەوە مالّەوە دەستە بەنرخەکانی دایکم ماچکرد, ئەملاو ئەولای هاوسەرەکەم ماچ کرد, چاوی کەمال گیانو روبارو بازیانم ماچ کرد. خۆشحالّ بوون بەهاتنەوەم کە بەسەربەرزی نزیکەی ١١ مانگم لەبەندیخانە بردبووە سەر.

سوپاس بۆ خوا کەدەسەلاتی بارزانی (کورد) بەم شێوەیە بەهێز منی لەدەست ئەم زالّمە شوڤێنیانەی وەکو رەشید مصلح رزگارکرد.

ماوەی پێنج رۆژ لەمالّەوە بووم بەتەواوی پشوومدا, سەردانی زۆر کەسم کرد, سوپاسی خزمانی بەگزادەی جافم کرد کەزۆر ماندوبوون پێمەوە, رەنگە مەترسییان پەیدا کردبێت کاتێك گیرام نەوەك اعترف

لەسەر یارمەتی‌یەکانیان بکەم.

دووجار دووبەدوو لەگەڵ مامۆستا صالح یوسفی کۆبومەوە, یەکەم قسەم کە لەگەڵ یوسفی کردم باسی بەردانی ئەو برایانەبوو کە لەبەندیخانەی عەسکەرین, بەدووروودرێژی باسی بارودۆخی ئەو رۆژەی بۆ کردم, هەروەها لەگەڵ مامۆستا عبد الرحمن زبیحی, لەگەڵ ئەو برا نیشتمانپەروەرانە دانیشتم کە لەنزیکەوە لەکێشەی کورد ئاگادارن, کاتێك من لەبەندیخانەی عەسکەری بووم ئەو رووداوە دڵتەزێنە بەرپابو, کەدوژمن چەند ساڵ بوو پیلان‌و تەکتیکی دادەڕشت کەدووبەرەکی لەنێوان سەرکردەکانی کورد دروستبکات ئەوەبوو توانی سەرکەوتو بێت لەپیلانەکانیدا.

تێبینی

دەربارەی دووبەرەکی لەنیوان بارزانی‌و م.س. ئەم باسە بەدورودرێژی دەخەمە بەرچاوی خوێنەری بەرێز, هەرچی لەودیو پەردەوە شاردراوەتەوە دەیخەمەڕوو, باسێکی تایبەتی دەبێت لەم کتێبەی ئێستا لەبەردەستدایە.

کەوتمەڕێ بەرەو قەلادزێی خۆشەویست، گەیشتمە ماڵی باوکی بەڕێزم، دەستە پیرۆزەکانیم ماچکرد, خۆشحالبوو کە لەبەندیخانە پێی هەستابوم, ئەنجا دەستی باوەژنم ماچکرد, چاوی خۆشك‌و براکانم یەکەیەکە ماچکرد. سەردانی خزمانم کرد، یەکەم جار چومە خزمەت مامم، دەستە بەنرخەکانیم ماچکرد، بەیانیەکەی چومە ناحیەی سەنگەسەر بۆ بارەگای بارزانی. گەیشتمە پرسگە، کاك تەها بامەڕنی سکرتێر بوو، لەژێر خەیمەکەی دانیشتبوو، سلاّوم کرد کەسەری هەڵبڕی منی دیت هەڵساو خۆشحاڵی خۆی نیشاندا. گوتی: بارزانی دەزانێت کەبەربویت, چوار رۆژ لەمەوبەر ئەحواڵی پرسیت، وەلاّممان نارد بۆ باوکت لەقەلاّدزێ. ئنجا دەستی گرتم بەیەکەوە چوینە ژورێ بۆ خزمەت بارزانی.

بارزانی کەچاوی بەمن کەوت بەجۆرێك پێشوازی لێکردم شەرمەزاریکردم, لەبەرم هەڵساو لەتەنیشت خۆی دا‌ینام, دەستە پیرۆزەکانیم ماچکرد. ناوە ناوە قاچم بەناچاری درێژ دەکرد بەرامبەر سەرۆکی کوردو کوردستان, فەرموی قاچت درێژکە, بەلاّم تەنیشتەکەم ناوە ناوە دەستێکی لەکەلەکەم دەدا, یەعنی قاچت درێژ مەکە, بارزانی چاوی پێکەوت فەرمووی ئەمە هی بەندیخانەیە باش دەبێت. بارزانی گەلێك لەمن زیاتر ئاگاداری دەنگوباسی بەندکراوەکان بوو, کەبە چ جۆرێك ئازارو ئەشکەنجەیانداون, ئەنجا باسی منی کرد کەبەرامبەر سیخوڕەکان خۆڕاگربووم، بەجۆرێك باسیکردم شەرمەزاریکردم، ناچار بووم بڵێم کەبەندەی بچوکتان ئەو پیاوەنیم باسم دەکەیت, فەرموی حلمی ناشریف بۆیە باسی خراپەی تۆی دەکرد چونکە تۆ ئازا بویت, ئەنجا هێرشی هێنایە سەر م.س کەیارمتیان نەداوم, ئەنجا بەرامبەر م.س. هەرچی خودا پێی ناخۆشە, زیاد لە٣٠دەقیقە گوتی نەیگوتەوە. گوتم: جەنابی سەرۆك، ئەمانەی باستکرد خراپ بۆیان باسکردویت, حلمی عەلی شەریف بەهیچ جۆرێك خراپەی نەکردووم, کە لەبەندیخانەبووم پارتی زۆر

یارمەتییان داوم لەهەموو رویەکەوە, زۆر ئاگاداری من بون, زۆر جار پارەشیان بۆ ڕەوانە کردووم.

سێ کەس لەخزمەتی دانشتبوون، مەحمودئاغای عەباس ئاغای پشدەر[(١٨)], برای یا برازای فتاح ئاغای هەرکیو عەبداللەئاغای پشدەری. لەهەموو هێرشێکی بۆ سەر م.س تەنها من ولأمم دەدایەوە, بەلأم جەنابی فەتاح ئاغای هەرکیو مەحمودئاغا هانیاندەدا کەڕۆژێك زوتر م.س لەناوبەرێتو سەری یەکەیەکەیان ببڕیت.

بەسەرۆك بەرزانیم گوت: ئەگەر رێگام بدەیت لەخزمەتت هەستم, بەڕێزتان باوکی گەورەمانیت، وەکو ئاگادارىم جەلال خۆی بەکوڕی بەرێزتان دادەنێت، هەموو م.س. ئامادەیە فەرمانی بەڕێزتان جێبەجێ بکات. فەرموی: سەری باوکت بدە بەلأم زوو زوو سەری منیش بدە.

چومە لای کاك لوقمان بارزانی, بارەگاکەی بەتەنیشت بارەگای بارزانییەوە بوو, لەو

---

(١٨) دۆستێکی نزیکی بنەماڵەمان بوو، لەهاتوچۆکردندا هەمیشە لەماڵی ئێمە دەمایەوە ، چەند جار لەخزمەتدابووم, ئاوم بەدەستدا کردووە, جارجار ولأغەکانم بۆ ئاودەدا, باوکم وەکیلی بوە, گوتبووی حاجی مامە کوڕەکەت ڕەفیق شێتە, بارزانی بەجۆرێك بەخێرهاتنی کرد ئەگەر بەچاوی خۆم نەمدییایە بڕوام نەدەکرد، ئەویش لەقەی لەرزقی خۆیداو بەدەستی خۆی ماڵی خۆی وێرانکرد بەم بەرگەریکردنەی کە لەجەماعەتی جەلالی دەکرد.

مەحمودئاغا کوڕی گەورەی عەباس ئاغایە, پیاوێکی دەوڵەمەند، باشترین ئەسپو ماینو دڕترین سەگی هەبوو, زاڵم, پیاوکوژ, لەساڵی ١٩٥٢دا حەیوانەکانی بەکری قەساب دەبات بەتالأنی, باوکم حەفتا دینار دەداتە مەحمودئاغا ئەنجا حەیوانەکان تەسلیم بەخاوەنەکەی دەکاتەوە. ساڵی ١٩٦١ جارێکیان پ.م بەگوندی چۆمخڕکەدا تێپەڕدەبێت لەنزیك ماڵی مەحمودئاغا, سەگەکانی ئاغا پەلاماری پ.م دەدات, ئەویش لەترسی گیانی خۆی تەقە لەسەگەکە دەکاتو دەیتۆپێنێ، ئاغا خەریك دەبێت پێشمەرگەکە بکوژێت, سەرۆك بارزانی دەچێتە گوندی چۆمخڕکە بۆ ئەوەی (پ.م) رزگار بکات.

گوندی چۆمخڕکە پێشەکی مەلازادەو وەجاغزادەو مامەش– رسول ئەحمەدئاغابووە, بەلأم واهات عەباس ئاغا داگیری دەکات, ئێستا کەوتۆتە ژێر دەستی خاوەنی خۆی کەجوتیارەکانن, لەخودای مەزن بەزیاد بێت خودا زوڵم قەبوول ناکات.

کاتەدا دەنگی گۆرانی بێژێکی تۆماردەکرد، گوتی: ماوەیەك بەندکرابووم چاوەڕوان بووم کەسەردانم بکەیت، کاتێك بەربووم ئەحوالّم پرسی گوتیان گیراوە, ئیمرۆش زانیم لێرەیت بڕیارم دابوو سەردانت بکەم لەقەلاّدزێ لەمالّی باوکت، گوتم: حەمەی خولەی لەیلێ لێرەیە هاتبووە خزمەتت بەداخەوە رێگەیان نەداوە، ئایا لەبیرت چوە مانگی ١٠جار میواندارى تۆو عبیداللەی دەکرد, ولاّمی نەبوو چونکە ئەوانە پیاوەتییان زوو لەبیر دەچێتەوە.

بەیانیەکەی چومە رانیە، سەردانی مام جەلالم کرد کە لەمالّی شێخ حەمید میوان بوو. کەچومە خزمەتی، عبداللەئاغای پشدەری قسەکانی منی دەگێڕایەوە، دەیکرد بەهی خۆی جارجاریش تەماشای منی دەکرد.

زوو زوو سەردانی سەرۆك بارزانیم دەکرد لەسەنگەسەر یا لەرانیە. بارزانی فەرموی سەعیدی حەمەئاغای مێرگەسور لەگەلّ خۆت ببە بەغداو بەیەکەوە بگەڕێنەوە, فەرمانەکەم جێبەجێ کرد کەبۆ کارێکی تایبەتی بارزانی دەبوایە بچوایە بۆ بەغدا، بەلاّم نەیدەوێرا بەتەنیا بڕوات نەکا تیرۆر بکرێت کەچی دوای هەرەسەکە لەبەندیخانەی رایات بەفەرمانی سەرۆك بارزانی تیرۆرکرا.

أعظم جهاد كلمة حق عند سلطان جائر

ئەی جەماوەری کوردی بەشەرەف، رۆلّەکانی شێخ مەحمودو شێخ سەعیدی پیرانو قازی محمدو مەلامستەفا بارزانی، ئەی دانیشتوانی کوردستانی باشوور، ئەی ئەوانەی ئامادەن لەپێناو سەقامگیربونی ئازادیو دیموکراتیو سەربەخۆیی راستەقینە بۆ کورد گیانی خۆتان بەختکەن، ئەی ئەوانەی پەیمانتان داوە هەتا پەتی سێدارە نەگاتە ملتان وەکو لەیلا قاسمو هاوڕێکانیواز لەخەبات نەهێنن لەپێناوی کوردا، سەرنج لەم راستییانە بدەن:

ئەم بەشە تایبەتە بەگەڕانەوەی سەرۆك بارزانیو پەردەلادان لەسەر ئەو استییانەی کەخۆم بەشەخصی ئاگاداربووم، ئەو دووبەرەکییە رووندەکەمەوە کەئێستا بەردەوامەو نەیهێشتوە تینویەتی ئەو شۆڕشگێڕانە بشکێنێت کەتینوی سەرورەریی میللەتی کوردن، لەکوێوە هاتووەو چۆن بووەو تاوانبارەکان کێن..؟ بەو نیازەی کوردپەروەران بەرچاو ڕوون بن لەدوژمنانی گەلەکەیان چونکە دار دەلّێت ئەگەر تەور دەسکی لەخۆم نەبێت نامبڕێتەوە. کوردستانەکەمان دابەشکراوە بەسەر چوار دەولّەتدا: عیراقو ئێرانو تورکیاو سوریا، لەناو خۆیاندا لەسەر هەموو شتێك ناڕێکن تەنها لەسەر ئەوە نەبێت کەکورد ببێت بەدەولّەت، من مرۆڤێکم لەچاو ئێوەدا بێدەسەلاّتو عەقلّیشم بەهەموو شتێك ناشکێتو ئەو راستیە دەزانم، ئەی باشە ئەو پیاوە گەورانەی لەسەر حسابی خەلّکی شارەکەی خۆیان بەرژەوەندییە حزبییەکانیان بنیاد دەنێنو بەناوی سیاسەتەوە دەست لەگەلّ ئەو دوژمنانەدا تێکەلّ دەکەن، نازانن ئەوە کارێکی نابەجێیە؟ ئەگەر پەیوەندیت هەیە بەهەموو ولاّتەکانی دەرەوە ئەمە کارێکی باشە، بەلاّم چۆن؟

بەو شێوەیە باشە کەخۆتو حزبەکەت بکەیت بەپردێك بۆ ئەوەی خەڵکی وڵاتەکەت بەسەریدا تێپەڕێت لەژیانێکی کولەمەرگی ناخۆشەوە بۆ ژیانێکی ئاسودەو پڕ کامەرانی لەژێر ئاڵای کوردستانێکی رزگارکراودا نەك خەڵکی وڵاتەکەت بکەیت بەپردێكو خۆتو ئەو دەوڵەتەی کەئارەزوی لێبێت بەسەریدا تێپەڕێتو چۆنیان بوێت بەو شێوەیە بەرژەوەندییەکانیان لەناو خەڵکدا بچەسپێنن، ئەگەر ئەمە خیانەت نەبێت ئەی چیە؟

ئەگەر هەموو حزبەکانی کوردستان خۆیان لەچوارچێوەی یەك بەرەی گەورەی کوردستانیدا یەکبگرن ئەوە مانای ئەوەیە ٤٥ ملیۆن کورد بوو بەیەك، لەم کاتەدا تۆ بەلای کەمەوە ٣ ملیۆن کورد نوێنەرت دەبێت لەوڵاتەکانی دەرەوەدا چ پێویستییەکت بەعێراقو ئێرانو تورکیاو سوریا دەبێت کەرێگات بدەن بچیت بۆ دەرەوەی وەڵات یان نا، بۆ نمونە تۆ بۆ ئەوەی بەتەنیا بچیت بۆ ئەمریکاو چاوەڕوانی پێشوازی بیت، ئەو کاتە وەزیری دەرەوەی ئەمریکا خاتوو مادلین ئۆڵبڕایت خۆی دێت بۆ کوردستان دەڵێت چیتان دەوێت بۆتان بکەم، ئنجا هەموو دانیشتوانی کوردستان بەپیریەوە دەچن چونکە وەکو زانراوە ئەمریکا تەنها لەدوای بەرژەوەندیی خۆی دەگەڕێت، تۆ لەم کاتەدا دەبیت بەخاوەنی ٤٥ ملیۆن کەسو خاوەنی نەوتو ئاوو کانزایەکی زۆر، هەروەها خاکێکی بەپیت بۆ کشتوکاڵ ئیتر دەتوانی یارمەتی ئەو بدەیت لەو دوو لایەنەوە نەوەك ئەو یارمەتیت بدات. تۆ لەهەموو ساتێکدا دەتوانیت پەیوەندی بکەیت بەو شوێنەوە کەخۆت دەتەوێت بەڵام ئێوە ئیستغلالی ئەو دووبەرەکییەتان کردووە کە لەناو کوردستاندا هەیە بەتایبەتی کوردستانی باشوور بۆ ئەوەی بتوانن لەپێناو بەرژەوەندی تایبەتی خۆتان هاتوچۆی ئەو چوار دەوڵەتە ئیقلیمییە حەڵاڵ بکەن، هەروەها بۆ ئەوەی ئەگەر دەستی دووژمنانی میللەتەکەشت گرتو هێناتە ناو وڵاتەکەتەوە بتوانیت پاساوی بۆ بهێنیتەوە لەلای خەڵك بەگشتیو میللەتەکەت بەتایبەتی.

خۆتان زۆر چاك ئاگاداری ئەوەن ئەگەر بێتو گۆڕانکارییەك بەسەر داهاتوی عیراقدا بێتو ئەو گۆڕانکارییە لەبەرژەوەندی تورکیاو ئێراندا نەبێت دەرگاکانتان لێ دادەخەنو بەهیچ شێوەیەك نایەڵن لەخاکیانەوە هاتوچۆ بکەن، جگەلەوی خەراپەتان دەکەن. بۆ نموونە دوای ئاشبەتاڵی ١٩٧٥، ئێرانو تورکیا چۆن بەرامبەر بەکورد گۆڕانو کونەمشکیان لێکردن بەقەیسەری، بۆیە ئامۆژگاری سەرکردەکان دەکەم کەچارەسەرەکانی من بەوردی بخوێننەوە پێش ئەوەی بڕیاری تیرۆرکردنی خۆموماڵومنداڵم بدەن، هەرچەندە تا ئێستا سوودتان لەڕابوردوو وەرنەگرتووە، بۆیە پێم باشە کەلەم بەشەدا بەچاکی ماهییەتی ئەو چوار دەوڵەتەو پیلانەکانیان، لەڕێی کوردەوە بۆ لەناوبردنی کورد، روونبکەمەوە.

سەرەتای نائارامییەکان لەوێوە دەستی پێکرد کاتێك دوای شۆڕشی ١٤ی تەمووز، لەزۆر لەناوچەکانی کوردستان گرژی لەنێوان پارتیو شیوعی پەیدابوو. شیوعیەکان بەشی زۆری چینی چەوساوە(جوتیارو کرێکار) چونە پاڵیان لەسەرانسەری عێراق بەتایبەتی لەکوردستان ئەوان بەهێزتر بوون، هەروەها ئەوان

دەستیان خستە ناو کادرەکانی پـارتی بـەنهێنی، لەلایـەکی تریـشەوە شـیوعیەکان دەیـانگوت کۆمارەکـەمان ساوایەو لەم ڕۆژە ناسکەدا نابێت هیچ داواکارییەك لەحکومەتی زەعیم بکـەین، ئـەم حاڵـە چـوو بـۆ بـەردەمی زەعیمو دەوروپشتی لەوانە سکرتێرەکەی وصفي طاهر، هەروەها ئەندامانی دادگای شۆڕش ماجد محمد امینو تەنها کاك فتاح سعید شاڵی [19] یەکێك لەو ئەفسەرانەی بە(الضباط الأحرار) نـاو دەبـرێن پـشتگیری لـەپارتی دەکرد، شیوعیەکان زۆر بەڵگەیان بەدەستەوەبوو پڕوپاگەندەیان بۆ خۆیان دەکردو دەیانگوت لەبـەر ئـەوەی بارزانی ماوەیەکی دورودرێژە لەڕوسیایە گومانی تێدا نییە کەشیوعیە.

پ.د.ك. لەهەموو چینەکان لەدەوروپشتی کۆبونەوە لەجوتیارو کرێکارو قوتابیو کاسبکارو شـێخو ئاغـاو مەلا، پارتی پڕوپاگندەی خۆی دەکرد لەناو جەماوەر کەبارزانی سەرۆکی پارتیەو بە ئاشکرا دەربـارەی مـافی کـورد دەدوانو دەیـانگوت لـەم بارودۆخـەی ئێـستای عیراقـدا پێویـستە حکومـەت دان بنێـت بـەمافی کـوردو خوێندن ببێت بەزمانی کوردی لەکوردستانی باشووردا.

سیاسەتمەداران بەتایبەتیو جـەماوەری کـورد بەگـشتی چـاوەڕوانی هاتنـەوەی بـارزانی بـوون دەیـانگوت ئەگەر بارزانی بگەڕێتەوە لەکام گروپ دەبێت: (شیوعی یان پارتی)؟

دوای ئـەوەی نزیکـەی ١٣ سـاڵ ژیـانی لەتاراوگـە، لەڕوسـیا بردەسـەر، کەگەڕایـەوە عـیراق یەکـەم شـەو لەمیوانخانەی خیام لە(باب الـشرقی) دابـەزی، بـۆ بـەیانی گواسـتیەوە بـۆ میوانخانـەی سمیرامـیس (لەسـنك) لەبەغدا. دانیشتوانی عیراق بەگشتیو جەماوەری کورد بەتایبەتی روەو بەغدا هاتن بۆ ئەوەی بەچاوی خۆیان لەنزیکەوە بەخزمەت ئەم شۆڕشگێڕە قارەمانە بگەن. بـەجۆرێك پێـشوازی لێکـرا کـەجێی سەرسـوڕمان بـوو لەدەرەوەو ناوەوەی عیراق، ئەو رۆژە گەورەترین کەسایەتی لەسەرانسەری کوردستان تەنها مستەفا بـارزانی بوو، بەگشتی زۆرمـان پێنـاخۆش بـوو کـە لەوتارێکیـدا بـۆ عـیراق فـەرموی مـن سـەربازێکی زەعـیمم چـونکە کەسایەتی بارزانی، هاوشانی کەسایەتی زەعیم بوو گەلێك زیاتریش.

بارزانی دوای گەڕانەوەی بۆ عێراق پۆستی سەرۆکایەتی حزبی پارتی پێدەدرێت، بـەم کـارە جـەماوەرێکی زۆر لەدەوروبەری پـارتی کۆدەبنـەوە، ئەمـە بـوو بـەهۆی ئـەوەی ٨٠٪ی خـەڵك خۆیـان بەجـەماوەری پـارتی لەقەڵەم بدەنو شیوعیەکان جەماوەرێکی زۆر کـەمیان بـۆ بمێنێتـەوە. لەیەکـەم سـاتەوە تـوانی بەتـەواوەتی بەسەر مەکتەبی سیاسیو لیژنەی مەرکەزیـدا زاڵبێـت، هـەر یەکـە کـاری خـۆی بـۆ دیـاری بکـات، بـۆ نموونـە مامۆستا همزە عبداللە پێشوازی لەبەشی زۆری کەسـایەتیە عـەرەبیو کوردیـەکان دەکـرد چـونکە مـن یـەکێك بووم لەپێشوازیکەران، زۆربەی پیاوە مەزنـەکانمام نەدەناسـی، بـۆ نموونـە مـن جـەنابی نـور الـدین محمـودم نەدیبوو کەفەرموی دەمەوێت بەتەنها چاوم بەبارزانی بکەوێت، پەنام بۆ مامۆستا همـزە عبـداللە هێنـا چـونکە ئەو ناسراوبوو، خەڵکیشی لەئێمە زۆرتر دەناسی.

مامۆستا ابراهیم احمدو کاك نوری شاوەیس بەتەنها لەباخـچەکە دانیـشتبون کـەس ئـاوڕی لێنەدەدانـەوە،

---

[19] لەبنەماڵەیەکی ناسراو هاتوتە دنیاوە لەسلێمانی، نیشتیمانپەروە، بەشداری لەشۆڕشی ١٤ تموزدا کردووە، ئەنـدامێکی سـەرەکی دادگـای شـۆڕش بـوو، یارمەتیداو (جەماعەتی مام جەلال بوو) زیرەك، پاك، ئازا لەناو عەرەبە نەتەوەییەکاندا رێزی تایبەتی هەبوو.

لەکاتێکدا کەبارزانی کاتی نەبوو خەڵك بەتەنها ببینێت، ژمارەی خەڵك دەگەیشتە نزیکەی ٤٠٠–٥٠٠ کەس، ئەم خەڵکە لەگۆڕەپانی پشت میوانخانەکە کۆدەبونەوە ئینجا لەباڵکۆنی میوانخانەکەوە بارزانی رۆژانە وتاری بۆ جەماوەرکە دەخوێندەوە.

پەیوەندی نێوان مستەفا بارزانیو عبدالکریم قاسم

قاسم لەیەکەم دیداری لەگەڵ بارزانیدا دەڵێت ئامۆژگارییەکم هەیە: ئیمرۆ تۆ گەورەی هەموو کوردیت، تکام وایە هەرچی لەرابردوودا بەرامبەرت چ لەلایەن سەرۆك هۆزەکان یا هەر کەسێکیتر لەبیر خۆتی ببەیتەوە، لەمڕۆوە بارودۆخەکە پێویست بەوە دەکات لاپەڕەیەکی سپی هەڵدەیتەوە بەرامبەر هەموو سەرۆك هۆزەکانو گشت ئەو خەڵکانەی خراپەیان کردوویت، ئینجا بەناو هەموو هۆزەکاندا بگەڕێیتو بەیەك چاو تەماشای هەموو کورد بکەیت, ئەمە سودبەخش دەبێت بۆ کۆمارەکەمان چونکە دوژمنمان یەکجار زۆرە یا کونێك نەدۆزنەوە لەوێوە بێنە ژورێ، جارێ ئێمە کۆمارێکی ساواین.

لەسەرەتاوە هەرچی پێی بڵێی ناکۆکی لەنێوان زەعیمو بارزانیدا نەبوو بەتایبەتی بارزانی کەبەردەوام لەناو جەماوەرو لەکۆڕی دانیشتنی تایبەتیدا دەیگوت: من سەربازێکی زەعیمم. بارزانی ئەوەی ویستویەتی ٩٠٪ی بۆ جێبەجێ کراوە، بۆ نمونە: منێکی کە لەهیچ کونو قوژبنێکەوە دیارنەبووم کاتێك دەیفەرموو ئەم نامەیە بەرە بۆ وەزارەتی بەرگری یا بۆ (وصفي طاهر) سکرتێری قاسم یا بۆ عبد الباقی کازم کەبەڕێوەبەری گشتی پۆلیس بوو، بەبێ یەكو دوو هەرچی داواکاریەکانی ناو نامەکەی بارزانی هەبوو جێبەجێیان دەکرد چونکە قاسم ئەوانەی ئاگادار کردبۆوە کەداواکارییەکانی بارزانی رەتنەکەنەوە.

بارزانی ئامۆژگاری‌یەکانی قاسمی پشتگوێ خستو پیادەی نەکرد، راستە دۆستایەتی بەهێزکرد لەگەڵ چەند سەرۆك هۆزێکدا، بەڵام ئەوەی لەڕابردوودا دوژمنایەتی بارزانی کردبوو دەفتەرە رەشەکەی هەروەك خۆی مایەوەو نەکوژایەوەو ناکوژێتەوە. رۆژێکیان ئاگاداری سەرۆك بارزانیم کرد کەمحمود همزە بگ شاسوار دەیەوێت بێتە خزمەتت، فەرموی ئەمە لەکوێ دەناسیت؟ گوتم: همزە شاسوار[٢٠] قائمقام بوو لەقەلادزێو دۆستێکی دێرینی باوکم بوو، گوتی ئەم سەگبابە هەر ماوە، حەقی کوشتنی هەیە چونکە خراپەی ئێمەی زۆر کردوە. گوتم: گەورەم یەکجار زۆر بەتەمەنە لەمردندایە بەڵام کوڕەکانی دۆستایەتیم هەیە لەگەڵیاندا، کاك محمودو کاك احمد هەردوکیان کوردێکی نیشتیمانپەروەرن. ڕۆژێك گوتم: گەورەم ئەسعد ئاغای شێتنە[٢١] دەیەوێ بێتە خزمەتت، فەرموی ناوی ئەم سەگبابەت هێنا ئیمرۆ نانم پێ ناخورێت، گوتم: کمال عوسمان ئاغا بۆی گێڕامەوە کەقاسم ئاگاداری سکرتێرەکانی کردوە اسعد ئاغا هەر کاتێك ویستی بێتە لام دوای

---

[٢٠] کاتێك حکومەتی عیراقی هاتە قەڵادزێ بۆ یەکەم جاری لەساڵی ١٩٣٨ همزە شاسوار بەیەکەم قائمقام دانرا، ئەم پیاوە زۆر کۆنەپەرستو لەهۆزی دەلۆ بوووە زۆر ئازاو زیرەكو ئیداری بوو دوو کوڕی هەبوو محمودو ئەحمەد لەدوای ١٤ ی تموز لەڕێگای عبدالسلام عارفەوە یەکسەر مەحمودیان کەئەفسەر بوو خانەنشین کرا. (احمد) بەتاوانی ئەوەی سەر بەبارزانی‌یە گیرابوو من رزگارم کرد لەسێدارەدان، کاتێ قائمقام بووە لەدهۆك کوڕێکی دڵسۆزو نیشتمانپەروەر بووە، دەرچووی کۆلیجی یاسایە.

[٢١] لەچلەکانەوە شان بەشانی سوپای عیراقی خزمەتی کردووە، بەبۆنەی چالاکی لەزەمانی پادشایی‌دا پلەی (رائد) یان داوەتێ لەسوپای عیراقی. لەگوندی شێتنە دادەنیشت، بەجۆرێك خراپەی بارزانی‌یەکانی کردووە بەنوسین کۆتایی نایەت.

مەخەن. گوتی: خراپەی ئەم سەگبابە لەهیچ دەفتەرێك جێگای نابێتەوە.

جارێکیان کەسێك هاتبوو جلوبەرگێکی زۆر رێکوپێکی لەبەردا بوو تەمەنی ٥٠ ساڵ دەبوو لەباخچەی خانوەکە بەبێدەنگیو کلۆڵی راوەستابوو، ئەگەر ئەو جلوبەرگەی لەبەر نەبوایە دەمگوت سواڵکەرە، کاتێك بارزانی لەژورەوە هاتە دەرێ ئەم برایەش چووە بەردەمی دەستی ماچ بکات، بارزانی فەرمانیکرد کەبیکوژن، منو کاك عەلی عزیز رزگارمانکرد لەدەست پاسەوانەکانی. ئەو پیاوە لەرێگای کمال عوسمان ئاغا دەگاتە عبدالکریم قاسم بۆ شکاتکردن.

خەڵکێکی زۆر دەهاتنە خزمەت بارزانی، بۆ نموونە: لەساڵانی پێشو (فلان) ئاغا، یا(فلان) شێخ گوند یا ئەرزیان لێ داگیرکردوە، یا کەسوکاری کوژراوە، ئەمەو چەندەها کێشەی تر باری سەرۆکیان زۆر قورس کردبوو، لەهەموی گرنگتر چەند دۆستێکی دێرینی خۆی لەسەرۆك هۆزە ناسراوەکان پێیان رادەگەیاند ئەگەر یاسای چارەسەرکردنی کشتوکاڵ جێبەجێ بکرێت ژیانیان زۆر زەحمەت دەبێ، لەکاتێکدا ئەگەر ئەو یاسایە دەرنەچوایە شۆڕشەکەی قاسم بەشۆڕشی ١٤ی تموز ناو نەدەبرا.

هەندێك لەکادرانی پارتی لەسەر بەشداربوونیان لەرووداوەکانی شەوافو کەرکوکدا بەبێ ئاگاداری بارزانی، لەپارێزگاکانی موصلو کەرکوك دەستگیرکرانو ئەم کارە سەربەخۆیانەی ئەندامانی پارتی هەتا دەهات گرژی نێوان قاسمو بارزانی زیاد دەکرد، تۆرانیەکانو عەرەبە شوفینیەکان دەستێکی باڵایان هەبوو لەگرتنیاندا. سەرۆك هۆزی زێباری احمد زێباری لەساڵانی شەستەکاندا لەموصل تیرۆرکرا، کەباوکی ئەرشەد زێبارییە، ئەوانەی بەو کارە هەستابوون یەکێکیان لەوانەی لەساڵی ١٩٦٣ یەکترمان ناسی پێیان دەگوت مەلکۆ بارزانی، لەبەغدا بەباوکی جەمیلە ناسرابوو، ژنێکی رووسی هەبوو ماڵەکەیان لەئیسکانی غەربی بەغدابوو، کاتێك هاتوچۆی بارزانیم دەکرد لەسەنگەسەرو رانیە ئەو یەکێك بوو لەبارزانییەکانی نزیکی مەلامستەفا، دەفتەرێکی بچوکی پێبوو بەئاشکرا ئەوەی هاتوچۆی بارزانی دەکرد دەینوسی. لەناو خەڵکدا بەسیخوڕی روسیا ناوی دەرکردبوو بەڵام هەر بەئاشکرا چالاکیەکانی خۆی ئەنجامدەدا، کەشەڕ دەستی پێکردەوە (١٩٧٤) لەبەغدا مایەوە، بەهۆی تەسلیمکردنی راپۆرتێك لەلایەن کوردێکی خەڵکی مەندەلییەوە بەکارمەندێکی سەفارەتی رووسی لەبەغدا لەساڵی ١٩٧٥دا، ئەم کوردە دەستگیر دەکرێت، لەدوای لێکۆڵینەوەیەکی زۆر دان بەوەدا دەنێت کەئەمان تۆڕێکن سەر بەروسیاو مەلکۆ بارزانیش سەرۆکی ئەم تۆڕەیە، دەمودەست ملکۆ دەستگیر دەکرێت، لەدوای ئەوەی لەمیش دەکۆڵنەوە دەڵێت باوکی ئەرشەد زێباری بەبڕیاری مەلامستەفا کوژراوە، من سەر بەڕوسیام، هاوسەرەکەم کەپێی دەڵێن دایکی جەمیلە، روسیە. کوشتنی ئەم زێبارییە یەکێك بوو لەو هۆیانەی قاسمی بەرامبەر مستەفا بارزانی گرژکرد چونکە بارزانی پەیمانی بەقاسم دابوو چیتر خوێنی کەس نەڕێژێت، من پەیتاپەیتا مەکتەبی بارزانیم لەهەنگاوەکانی لێکۆڵینەوەکە ئاگادار دەکردەوە چونکە زۆر بەلایانەوە گرنگ بوو ئەم پیاوە لەسێدارە بدرێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا زۆر هەوڵمدا لەرێگای تایبەتی خۆمەوە کە لەسێدارە نەدرێتو یارمەتی بدەم بەڵام هەر لەسێدارەدرا.

لەپڕ لەو بارودۆخە ناسکەدا هەواڵی تیرۆرکردنی صدیق میرانی شقلاوە[٢٢] بڵاوبۆوە کە لەبۆسەیەکدا بەدەستی محمود کاوانیو بەپیلانی بارزانی ئەنجامدرا، لەئەنجامی ئەمەدا دوژمنانی بارزانی(پارتی) ئەمەیان خستە پاڵ مامۆستا ابراهیم احمد، هەرچەندە تیرۆرکردنی بەبڕیاری گشتی م.س نەبووە بەڵکو بەتەنها بارزانیو محمود کاوانی نەبێت کەسیتر ئاگادار نەبوو بەڵام دوژمنانی کورد کێشەکەیان گەورەکرد، بەجۆرێك کەقاسم گەیشتە ئەو باوەڕەی کەبارزانی کێشەی زۆری بۆ دروست دەکات.

بارزانی کەهەستیکرد قاسم لێیان نارازییە، پێنج نامەی تایبەتی رەوانەکرد بۆ سەرۆك هۆزەکان لەوانە جەنابی عباس مامەندئاغا (سەرۆك هۆزی ئاکۆ) کەهێزی چەکدار کۆبکەنەوەو مانۆڕێکی چەکداری بەرامبەر حکومەت ئەنجامبدەن. بارزانی ئەو پیلانەی بەو نیازە داڕشت کەعبدالکریم قاسم داوای چارەسەرکردنی کێشەکانی لێبکات، چونکە بارزانی وایدەزانی حکومەت زۆر لاوازبووە.

بارودۆخی حکومەتی عبدالکریم قاسم لەدەرەوەو ناوەوە

لەدەرەوە ئێرانو تورکیاو دەوڵەتەکانی کەنداو سوریاو ئەمریکاو بریتانیا پیلانیان دادەڕشت کەچۆن حکومەتی قاسم لاواز بکەن ئینجا بەرەو روخانی بەرن، لەناویشەوە بەعسو عەرەبە شۆفینیەکانو تۆڕانیەکان، بەڵام دەوڵەتە ئیشتراکیەکانو ئەوانەی سیاسەتی روسیایان پەسەند دەکرد لەدەرەوەی وڵات پشتگیرییان لێدەکرد. لەناویشەوە حزبی شیوعیو بەشی زۆری هێزی دیموکراتی لەعەرەب بەتایبەتی عەرەبی شیعەو جوتیارو کریکارو چینی چەوساوەو بەشێکی کوردی نیشتیمانپەروەریش پشتگیرییان لێدەکرد.

هەڵوێستی عیراق بەرامبەر بەکورد ئەوەبوو کە لەدەستوریدا هاتبوو عەربو کورد لەم نیشتیمانەدا هاوبەشن، وەزیری کوردی هەیە، پارتێکی سیاسی کوردی بەناوی (پ.د.ك)ەوە بەئاشکرا کاروبارو بیروباوەڕەو بۆچوونی بۆ جێبەجێ کردنی کێشەی کورد لەڕۆژنامەی خەبات کەزمانحاڵی پارتییە بەهەموو ئەو دەنگوباسانە بەزەقیو بەئاشکرا بڵاوی دەکردەوە کە لەبەرژەوەندی حزبەکەیدابوو.

پێشەکی هیچ جیاوازییەك نەبوو لەنێوان عەرەبو کورد، هەموو کوردێك لەراست خۆیەوە بەئیشوکاری تایبەتی خۆی هەڵدەستا (کاسب، جوتیار، قوتابی، مامۆستا،سەرباز، ئەفسەر، خویندکار، لەزانکۆ). بزوتنەوەی کوردی لەهەموو لایەکەوە رۆژ بەڕۆژ بەرەو پێشەوە دەڕۆیشت، ئەگەر بەگشتی لەعیراق هەڵبژاردن بکرایە ٣٤٪ی دانیشتوانی عیراق کورد دەردەچو، ئەو بنەماڵانەی زیاتر لەسەد ساڵ بوو کوردستانیان بەجێهێشتبوو هاواریان دەکرد دەیانگوت ئێمە باپیرمان کوردە، ژمارەی کورد روو لەزیادبوون بوو، شارۆچکەی خانەقین ١٠٠٪ کوردبوو، کەرکوك ٨٥٪ ی کورد بوو، ١٥٪ی تورکمان بوو، چوار ماڵی

---

[٢٢] یەکێکە لەپیاوە ناسراوەکانی خۆشناوەتی، لەسەردەمی پاشایەتیدا ماوەیەکی زۆر ئەندامی پەرلەمان (نائیب) بووە، بەهۆی ئەوەی جێنشینی شقلاوە بوو خەڵکێکی زۆر لەکوردو عەرەب بەخزمەتی گەیشتبوو، دۆستێکی دێرینی کمال عوسمان ئاغا بوو،خودی قاسم زۆر رێزی لێدەگرت، مرۆڤێکی کۆنەپەرست بوو، لەناو چینی چەوساوە بەڕقەوە تەماشادەکرا چونکە دوژمنی ئازادی بوو، رۆژێك لەڕۆژان لەگەڵ بزوتنەوەی کوردیدا نەبووە.

عەرەبی لێبوو گامێشیان بەخێو دەكرد، بەڵام موچەخۆری زۆری لێبوو كەعەرەب بوون، ئێستا ٧٥٪ی دانیشتوانی كەركوك عەرەبە، دووبز ٩٥٪ی كورد بوون ئێستا دووبز بۆتە دبس‌و ٩٥٪ی عەرەبن، ئەمەی باسمكرد نمونەیەكە، هەروەها شێخان‌و سنجارو تلعفرو زەمار، سنورمان نزیك شاخی حمرین بوو بەڵام ئێستا دور لەهەولێر بەدە كیلۆ متر عەرەبە، بەم شێوەیە بڕوات كوردی هەولێریش دەبێتە ٥٠٪و بەهەمان شێوە لەهەموو كوردستاندا.

جۆری چەكەكانی پارتی‌و حكومەت

حكومەت تازەترین چەكی شەستەكانی هەبوو لەفڕۆكە، تانك، زرێپۆش، توپ، هەموو جۆرە چەكێكی سوك، هەموو جۆرە هۆیەكی گواستنەوە، تەقەمەنییەكی زۆر، ئامێری گەیاندن وەكو تەلەفون‌و لاسلكی، نەخۆشخانە، خەزێنەی پڕ، سوپایەكی شارەزای مەشقكردووی ڕێكوپێك، خواردن‌و جلوبەرگێكی زۆر بۆ سوپا. بەڵام كورد چەكی جەنگی جیهانی یەكەم (١٩١٤)ی بەكاردەهێنا، تفەنگی ئینگلیزی، هۆڵەندی، سێ تیری فەرەنسی، برنەو، تەقەمەنی تەنها ئەوەبوو كەپێیان بوو، هاتوچۆكردن بەوڵاخ یان بەپێ بوو، نەخۆشخانەیان نەبوو، نامە بەهۆی پۆستەچی‌یەوە (تەتەر) بەدەست دەگەیشت.

بەڵام پارتی لەسەرانسەری كوردستاندا هێزێكی جەماوەریی پتەوی هەبوو, بەشی زۆری كوردستانی باكورو كوردستانی ڕۆژهەڵات‌و كوردەكانی سوریا دوعای خێریان بۆ دەكردین‌و بەپێی توانای خۆیان بەنهێنی‌و بەبێ ئاگاداری حكومەتەكانی سوریاو توركیاو ئێران هەندێك یارمەتی شۆڕشیان دەدا. بەفەرمانی بارزانی لەزۆربەی كوردستاندا خاڵی پشكنین دانرا، ئەم كارە بەتەواوی گرژی لەنێوان قاسم‌و بارزانیدا دروستكرد.

بەفەرمانی عبدالكریم قاسم هەموو هێزێك بەرامبەر بارزانی بەكارهات وەكو فڕۆكەو تانك‌و زرێپۆش، لەئەنجامدا لەماوەیەكی كورتدا هێزە چەكدارەكانی بارزانی لەسەرانسەری كوردستاندا تێكشكا.

چەكدارەكانی هۆزی پشدەر شانبەشانی چەكدارەكانی شۆڕش دژ بەهێزەكەی عبدالكریم قاسم ڕاوەستابوون، بەڵام تیرەی بابكر سەلیم ئاغای پشدەر نەبێت لەجیاتی ئەوەی هێرش بەرنەسەر دوژمن ئەو بارودۆخەیان بەهەل زانی‌و هەڵوێستێكی زۆر نامەردانەو نامرۆیانەیان نواند، ئەوەبوو هێرشیان بردەسەر گوندی (دێڵۆو مێرتكە) كەسەر بەهۆزی مامەش بوون، هەردوو گوندەكەیان تاڵانكردو سوتاندیان، چەند كەسێكیان لێ كوشت‌و ماڵێكیشیان بەلانكەوە سوتاند. هەڵوێستی ئەم ستەمكارە زیانێكی زۆری گەیاند بەباری ڕامیاری شۆڕشەكە لەو ناوچەیەدا، چونكە حزبی شیوعی ئەم هەلەی قۆزتەوەو لەئەنجامدا بەیانێكی بڵاوكردەوە تیایدا باسی لەوە دەكرد كەئەم شۆڕشە چەند (ئاغاو كۆنەپەرست‌و دەرەبەگ)ێك بەرێوەی دەبات كەدژی شۆڕشی ١٤ی تەموزی پیرۆز ڕاوەستاون, لەهەمانكاتدا شیوعیەكان بەنهێنی دەستی یارمەتییان درێژ كرد بۆ ئەم دوو دێیە, ئەوەبوو لیژنەیەكیان پێكهێناو بەناوی دانیشتوانی شارۆچكەی

قـەڵادزێوە بەسـەرۆکایەتی تـۆفیقی حـاجی صـادق کـەمامی منـەو سـەر بەشـیوعیەکان بـوو, ئـەو کارەیـان ئەنجامدا.

مستەفا بارزانی سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان

هەرچەندە پارتی، لیژنەی مەرکەزیو مەکتـەبی سیاسـیو سـکرتارییەتی هـەبوو، وەکـو هـەموو رێکخـراوو پارتێك کە لەجیهاندا هەیە، بەڵام خودی بارزانی هەموو شـتێك بـوو لـەڕووی بڕیـارو دەسـتەڵاتەوە, سـتالینێك بـوو بـۆ خـۆی بەسـەر کوردسـتانەوە. مامۆسـتا همـزە عبـداللەو جەماعەتەکـەی دەیـانگوت (پ.د.ك) کۆتـایی پێهات، دەبێت لەمەودوا بەگوێرەی پرۆگرامو ئایدۆلۆجیەتی مارکس هەڵسوکەوت بکـەینو بـچینە پـاڵ حزبـی شیوعی. مام جـەلال دوورخرایـەوە بـۆ یـەك سـاڵ، ئـەو کاتـە مـن تـەنها قوتابییـەکی گوێگربـووم لـەکاروباری رامیاریدا، برای بەڕێزو مامۆسـتای نیـشتیمانپەروەرم مامۆسـتاجمال نەبـەز بـۆی روونکردمـەوە ئەگـەر بێـتو مامۆسـتا هـەمزە عبـدالله لـەم بارودۆخـە ناسـکەی بزوتنـەوەی کوردیـدا هەوڵبـدات پـارتی بەرێتـە نـاو حزبـی شیوعیەوە ئەوا دەبێ بڵێین حزبێکی نەتەوایەتی هەبوو کەهەوڵی بۆ رزگارکردنی کوردستان دەدا ناوی پـارتی دیموکراتی کوردستان بوو.

بارزانی گوێی لەم قسەیەی من بوو کە بەمامۆستا همزە عبداللەم گوت (ئەگەر لەبەر خودی بارزانی نـەبێت ئێستا چەقۆیەك لەسکت دەدەم)، پاش ماوەیەك مامۆستا همزە عبدالله چەند جارێك پرسیاری لێکـردم کـەکێ تۆی هاندابوو دژی من، منیش هەردەم داوای لێبورنم لێدەکرد لەسەر ئەو کارە ناڕەوایەم.

سەرۆك بارزانی لەماوەی چەند سەعاتێکدا ئەو چوار شۆڕەسوارەی کەبڕبڕەی پشتی پارتی بـوونو پێیـان دەگوتن (فرسان الاربعە)(مامۆستا همزە عبدالله کەسکرتێری پ.د.ك بوو, صالح حیدەریو نـەژاد احمـد عزیـز ئاغاو خەسرەو تۆفیق)ی دوورخستەوە, من یەکێك بووم لەوانەی ئـەم هـەنگاوەم زۆر پێخـۆش بـوو. مامۆسـتا ابراهیم احمد بەفرمانی بارزانی کرا بەسکرتێری پ.د.ك, بارزانی کەسەرۆكو بـاوکی گـەلی کوردبـوو تێکۆشـەرو فیـداکاربوو، کەسـایەتی ئـەم پیـاوە مەزنـە هـەموو شـتێك بـوو لـەلای جـەماوەر، ئینجـا دوابـەدوای بـارزانی کەسایەتی مامۆستا ابراهیم احمد بوو کەهەموو شتێکم لەخودی ئەم زاتـە گـەورەو زانـا تێگەیـشتووە دەهاتـە بەرچاو, وام بیردەکردەوە ئەگەر ئەم دوو زاتە مەزنە بەیەکەوە رێکخـراوی پـارتی، بەڕێوەبـەرنو نەخـشە بـۆ پتەوکردنی بکێشن، هەموو جەماوەری کورد لەدەوروبەری حزبەکە کۆدەبێتەوەو کوردستان رزگاری دەبێت.

لەکۆنگرەی پێنجی پارتیدا چەند کەسێك چونە خزمەت مستەفا بارزانی بەپاڕانەوەو دەسـت ماچـکردن بـۆ ئەوەی بارزانی بەشداری بکات لەکۆنگرەدا، بەڵام جوان نییـە کـەمن لێـرە باسـی بکـەم هەرچـەندە قـسەکانی بیستراوەو بڵاوبۆتەوە کە بە چ جۆرێك هێرشـی بـردە سـەریان کەئـەوە بـەم پیـاوە مەزنـە لایـەق نـەبوو بـەو شـێوەیە سـوکایەتی ئاڕاسـتەی هـەموو ئـەو سـەرکردانە بکـات کەهەڵیانبـژاردبوو بـۆ پۆسـتی سـەرۆکایەتی, بەتایبەتی ئەو دڵسۆزو نیشتیمانپەروەرانەی نوێنەری راستەقینەو پێشڕەوی کوردبـوون. کـۆنگرەی پێنجـەمی

(پ.د.ك) بوو بەهۆی ئەوەی کەچارەنوسی دواڕۆژی کورد ببەستێتەوە بە(پ.د.ك) ـەوە کە لەژێر باڵی شەخصی سەرۆك مستەفا بارزانیدابوو, تەنها خۆی خاوەن بڕیاربوو لەهەڵبژاردنی هەر یەك لەم سێ ڕێگایانەی خوارەوە بۆ کورد ئاشتی, شەڕ, ئاشبەتاڵ.

بەداخەوە ئەم تێکۆشەرو سیاسەتمەدارانەی کورد بەمجۆرە دواڕۆژی کوردیان تەسلیم بەمەلامستەفا بارزانی کرد، لەکاتێکدا لەماوەی ئەو ١٣ ساڵەی کەدوور لەوڵات بوو، هیچ پەیوەندیەکی نەبوو بەڕێکخراوی پارتییەوە. مام جەلال لەساڵی ١٩٥٦ کە لەروسیا لەگەڵ بارزانی کۆبوبوەوەو دووبەدوو گفتوگۆیان لەسەر ئایندەی کورد کردبوو، شارەزاییەکی باشی لەماهیەتی بارزانی پەیداکرد.

مامۆستا ابراهیم احمدو کاك نوری احمد تەها یەکەم کەس بوون چونە خزمەت بارزانی لەرۆمانیاو تا گەڕانەوەیان چەند جارێك دانیشتنیان لەگەڵ بارزانیدا ئەنجامدابوو، کەگەڕانەوە کاك نوری شاوەیس‌و کاك عمر دبابەو کاك علی عبداللەیان بەنهێنی ئاگادارکردەوە لەماهیەتی مەلامستەفا بارزانی لەهەموو رویەکەوەو ئەم ئاگادارییە هەتا ئێستاش هەر بەنهێنی ماوەتەوە.

جەنابی (میرحاج)[٢٣] چونکە شارەزای کەسایەتی بارزانی بوو رای بەدەست خۆی بوو، دوای ماوەیەك خۆی دوورخستەوە لەشەخصی بارزانی تاکو کۆچی دوایی کرد کەس بەمەی نەزانی. بۆ نموونە: جارێکیان بارزانی دەچێتە سەردانی میرحاج, کاك فواد عارف لەگەڵ خۆی دەبات بۆ ئەوەی دەرگای لێبکاتەوە، کاك فواد لەدەرگای ماڵیان دەدات دەڵێت بیکەرەوە، میرحاج گوتبووی لەبەر خاتری تۆ دەرگا لەمەلامستەفا دەکەمەوە.

ساڵی ١٩٧٤ سەردانی جەنابی شێخ عوسمان کوڕی شێخ احمد بارزانیم کرد لەبەغدا لەماڵی خۆیان, کەچوومە ژوورێ جەنابی میرحاجم بینی دەگریا, زۆرم لا ناخۆش بوو ئەم پیاوە مەزنە ئاوا دەگری، بەڵام دوایی تێگەیشتم بۆ دواڕۆژی میللەتی کورد دەگریا کەتاریکە, چونکە دەیزانی مەلامستەفا، کوردستانی پێ ڕزگار ناکرێ‌و بەرەو هەڵدێری دەبا. مەکتەبی بارزانیم لەو هەڵوێستەی میرحاج ئاگادار نەکردەوە، جەنابی میرحاج خۆشحاڵی خۆی دەربڕی کەیارمەتی شێخ عوسمان دەدەم، فەرموی داواکارییەکم هەیە ئەویش ئەوەیە سەیارەی تازەی نییە، لەسەر داواکردنی میرحاج لەکوێت سەیارەیەکی مارسیدسم بەقاچاخی بەپارەی خۆی بۆ هێنا. لەکاتێکدا هاتنی شێخ عوسمان بۆ بەغداو هەموو هەوڵدانێکی بۆ ئەوەبوو کەسەرانسەری هۆزی بارزانی بکەوێتە ژێر دەستی حکومەت، سەیر ئەوەیە میرحاج ئەمەی بەباش دەزانی، بەڵام من بەردێکم لەسەر دانا. ئەوانەی دەستیان لەوەدا هەبوو کەبارزانییان کرد بەسەرۆك بەسەر کوردەوە ئەم کەسایەتیانەبون (مامۆستا ابراهیم احمد, مام جەلال، نوری شاوەیس, علی عبداللە, عمر دبابە, نوری

---

[٢٣] دەرچووی کۆلێژی سەربازییە، ئازا، زیرەك، شۆڕشگێڕ، سیاسەتمەدارێکی کورد، نیشتمانپەروەر، نمونەی ئەخلاق، لەشۆڕشی بارزان‌و لەکۆماری مهاباد بەشداربووە، لەگەڵ بارزانی‌و هاوڕێکانی رۆیشتە روسیا، لەدوای ١٤ تموز ١٩٥٨ لەگەڵ بارزانی گەڕایەوە عیراق، گەڕایەوە بۆ سوپا بەپلەی عقید، لەوەزارەتی بەرگری (مترجم) بوو, لەهەمانکاتدا لەکۆلیژی سەربازی دەرسی دەگوتەوە.

احمـد تـەهاو صـالّح یوسـفی). ئینجـا هـەموو ئەوانـەی لەکۆنگرەکـەدا بەشـدابوون کەمتەرخـەم بـوون لەبڕیارەکەیاندا، تەنها دوو کەس نەبێت هیچ تاوانێکیان نییە یەکەمیان: شەخـصی بـارزانی بـوو چـونکە ئـەم دەستەڵاتە بەزۆر سەپاندیان بەسەریدا، دووەم: مامۆستا حلمی علی شریف کەتاکە کەس بوو دوای قسەکانی بارزانی کەتەواوبوو، گوتی: ئەم کابرایە لەسەرەتای قسەکانیەوە هـەتا کۆتاییەکـەی سـوکایەتی بەئێمـە کـرد بەجوێندان، ئەگەر کابرایەك رازی نەبێت سەرۆکی من بێت بۆچی دەستی ماچ بکەمو بەزۆر بیکەم بەسـەرۆکی خۆم، ئەوەبوو دوای ئەو هەموو سوکایەتییە کەبارزانی پێی کردن هێشتا هەر بەمـەمنونی کردیـان بەسـەرۆك, پیغەمبەری ئازیز (د.خ) دەفەرموێت (من أعان ظالماً سلطه الله علیه). ئەگەر بەگشتی پێشنیارەکەی مامۆستا حلمی شریفیان پەسەند بکردایە لەکۆنگرەی پێنجەمدا، کورد تەنها دوو حزبی رێکخراوەیی نەتەوەیی سیاسـی دەبوو کەیەکێکیان حزبەکەی بارزانی دەبوو ئەوەیتر پ.د.ك دەبوو بەلام بەبێ بارزانی.

سەرکردایەتیی پ.د.ك ماوەی ئەو ١٢ ساڵەی کەبارزانی لەروسیابوو،وێنەی ئەم زاتەیان بەجوانترین شێوە دەکێشا بۆ ئەو خەڵکە، رۆژانە لەهەموو بڵاوکراوەکانیاندا باسی چالاکییەکانی مەلامستەفایان بۆ ئـەو خەڵکـە دەکردو دەیانگوت ئەگەر مەلامستەفا نەبێت کورد کۆتایی دێت، مەلامستەفا جەنەڕاڵـە لەڕوسـیا، مەلامـستەفا ئەوەندە ئازایە هەوڵیـداوە لەجـەنگی میـسردا بەشـداری بکـات، هـەموو سـاڵێك دەیـانگوت: مەلامـستەفا ئـەم بەهارە دێتەوەو کوردستان رزگار دەکات... هتـد. بـەم شـێوەیە پڕوپاگندەیـەکی زۆربڵاوکرایـەوە دەربـارەی بارزانی. بۆیە کاتێك گەڕایەوە بۆ عیراق هەموو خـەڵك بـەو ئاواتـەوەبوون کـە بەخزمـەت ئـەم زاتـە پایەبـەرزە بگەنو دەستەکانی ماچ بکەن. بەم شێوەیە ئەگەر بهاتایەو مەلامـستەفا حزبێکـی بـۆ خـۆی بەتـەنیا دروسـت بکردایە ئەوا زیاتر ٧٥٪ی جەماوەری لەگەڵ دەبوو، بەهەمان شێوە ئەگەر سەرکردایەتی پ.د.ك بیانویـستایە پـشت نەبەسـتن بەمەلامـستەفاو بیریـان لەکـەمیو پـوختی بکردایەتـەوەو هەڵنەخەڵەتانایـە بـەزۆریوبۆریو سەبریان بگرتایە لەسەر ئەو لاوازیو کەمییـەی کەتوشـیان دەهـات کـە لەوانـەبوو ٢٥٪ی جـەماوەریان پێـوە نەمایە، بەدڵنیایی دەڵێم ئەم بارودۆخەی سەرکردەکان تەنها چـەند سـاڵێك وا دەمایـەوە چـونکە ئـەو خەڵکـە لەماهییەتی مەلامستەفا بەتەواوەتی تێدەگەیشتن، ئەوسا ٧٥٪ی جـەماوەرە روویانـدەکرەوە ئـەو سـەرکردە بەتواناو رۆشنبیرانەو تەنها ٢٥٪ی ئەو خەڵکە لەگەڵ بارزانی دەمانەوە کەبریتی دەبوون لەسەرۆك هۆزەکـان, ئنجا بارزانی دەبوو بەسەرۆکی حزبێك وەکـو پـارتی پارێزگـارانی ئێـستا، سـەرکردایەتیی پـارتیش بێگومـان حزبێك دەبوو کەهەموو دوژمنانی کوردسـتان سـڵیان لێدەکردەوەو ئـەو دووبـەرەکیو شـەڕی براکوژیانـەش رووی نەدەدا کەئێستا هەموو کوردێکی بەشەرەف پێوەی دەناڵێت.

دانیـشتوانی کوردسـتان بەگـشتی مەشـخەڵی ئـازادیو ڕزگـاری کوردسـتانیان لەسـەرۆکایەتی بارزانیـدا دەبینیەوە، جەماوەر ئـەم هـەنگاوەیان پەسـەندکرد بـەجۆرێك کـە لەبـەردەمی زۆری بارەگاکـانی (پ.د.ك)دا ئاهەنگیان بۆ دەربڕینی خۆشحاڵی خۆیان دەگێڕاو هەموو پڕوپاگندەیەك بەناوی سەرۆك بارزانی دەکرا. بـەم

بۆنەیەوە کەکۆنگرەی پێنج بەم شێوەیە سەرکەوتوو بوو، جەماوەر بەگشتی بڕیاریاندا هەموو هەنگاوێکی سەرکردایەتی جێبەجێ بکەن‌و گیان‌و ماڵ‌و سامانی خۆیان فیدای ئەم سەرکردایەتییە پیرۆزە بکەن‌و کوێرانەو بەبێ ئەوەی هیچ پرسیارێك بکەن بەرەو مردن مل بنێن.وا چوبووە مێشکیانەوە کەهەرکامێکیان بکوژرێت شەهیدە، تەنانەت بەندەی خزمەتکاری کوردستانیش یەکێك بوو لەوانە.

حکومەتی قاسم لەچەند بەرەیەکەوە شەڕی دەست پێکرد:

یەکەم: هەموو هێزو توانایەکی لەڕێگای سوپاوە خستەگەڕ، ئەوەبوو هێرشێکی دڕندانەی بردەسەر سەرانسەری کوردستان.

دووەم: دەستیکرد بەگرتنی هەموو ئەو کەسانەی سەر بە(پارتی_بارزانی) بوون بەناوی تابوری پێنجەوە.

سێیەم: بۆ ئەوەی لەبەرچاوی خەڵکی عیراق بەگشتیو کورد بەتایبەتی، ناشیرین نەبێت دەیگوت ئەمە شەڕێکە لەگەڵ چەتەکاندا.

چوارەم: بۆ ئەم مەبەستە تاوانباری گەورەو سیخوڕ کمال عوسمان ئاغا، کەوتە جموجوڵ, پەیوەندیکرد بەسەرۆك هۆزەکانەوە بۆ سوککردنی بارزانی، ئەوەبوو یەکەم سەرۆك هۆز شێخ احمد بارزانی بوو کەهێنایان لەمیوانخانەی سمیر امیس دایاننا. کەچومە خزمەتی، ئەفسەرێکی سیخوڕی تورکمان خەڵکی شارۆچکەی کفری چاودێری دەکردو بۆم نەکرا بەتەنها لەگەڵیدا گفتوگۆ بکەم، بەڵام شارەزای ژورەکەی بووم. کاتژمێری چواری بەیانی خۆم گەیاندە ژوورەکەی، پاسەوانی بەردەرگاکەی وایدەزانی کارمەندی میوانخانەکەم، کاتێك چوومە ژووری شێخ لەخەودابوو، کەکەوتینە قسەکردن زۆر باش لەوشەکانی حاڵی نەدەبوم، هەستام بانگی جەنابی شێخ محمد خالیدم کرد ئەویش لەخەودابوو، ئاگادارمکرد بۆیەوا زوو هاتووم کەسیخوڕەکانی لێنەبێت هەرچەندە شەرمەزارم کەجەنابتانم لەخەوکرد بەڵام مەبەستم ئەوەیە کەمن‌و جەنابی شێخ احمد لەیەك حاڵی بکەیت لەبەر ئەوەی بەڕێزتان سۆرانی باش دەزانن. گوتم من دڵسۆزێکی ئێوەم, خۆم وەکو هەر بارزانییەك داناوە، پیلانی رژێمی قاسم لەهێنانی ئێوە بۆ ئێرە ئەوەیە کەدووبەرەکی بخەنە ناو هۆزی بارزانەوە بەتایبەتی لەنێوان جەنابی شێخ احمدو مەلامستەفا بارزانی، ئێوەش هۆزی بارزان بەسەر مەشخەڵی شۆڕش‌و کوردایەتی ناوبانگتان لەسەرانسەری کوردستان بڵاوبۆتەوە، بەندە هاتوم ئاگادارتکەم مەترسییەکی زۆر گەورەی هەیە لەم کاتەدا پشت لەمستەفا بارزانی بکەیت، شۆڕشی کوردی بەجۆرێك لاواز دەبێت رەنگە ئاشبەتاڵی لەدوابێت، ئێمەی کورد ئەگەر هەموومان یەك بین‌و دووبەرەکی لەناوماندا نەبێت رەنگە بگەینە ئامانجی خۆمان أنشاءالله. بارودۆخی زەعیم روو لەخراپییە، کورسی‌یەکەی رۆژ بەڕۆژ زیاتر بەرەو لەقی دەڕوات. شێخ فەرموی: راستە تۆ دڵسۆزی، بەڵام سەرکردەکانی کورد وەها نین. رەفیق ئیشی کوردان پوچە، کورد ئالۆزوبلۆزی دەکات. پاش دوو رۆژ دوای چاوپێکەوتنەکەم شێخ احمد چۆن لەگەڵ مندا قسەی دەکرد بەهەمان شێوە بۆ ئێزگەی بەغدا بەشی کوردی دوا.

ئـەنجامی هێرشـەکەی رژێمـی قاسـم بـۆ سـەر کوردسـتان لەهـەموو لایەکـەوە سـەرکەوتوبوو، چـەکداری هۆزەکان شکان، بەشی زۆری بلاوەیکرد، بارزانی تـەنها ٤٠٠–٥٠٠ چـەکداری لەگەڵدامایـەوە, بـۆ نمونـە شـێخ حسین بۆسکین دوو کەسی لەگەڵدا مـابوو، لەئـەنجامی ئـەو رەشـبگیرەی قاسـم دەسـتی پێکردبـوو مـن‌و ٣٨ کەس بەرکەوتین‌و بردیـانین بـۆ بەندیخانـەی رمـادی. لەبەنـدکراوەکان تـەنها سـیانیان پـارتی بـوون ئـەوانیتر تاوانەکەیان ئەوەبوو کەکورد بوون، منـیش یـەکێك بـووم لەوانـەو بـەهۆی بەنـدکردنم, ئاگـام لـەڕووداوەکانی دەرەوە نەما.

کاتێـك لەبەندیخانـە دەرچـووم عقیـد صـدیق هەنـدێك رووداوی بـۆ گێڕامـەوە، هـەروەها کـاك علـی عەسـکەریش بـەهۆی ئـەوەی کـاتی خـۆی لەخزمـەتی بارزانیـدا بـوو ئـەویش هـەمان رووداوی بـۆ گێڕامـەوە کەئەویش ئەوەیە: هێزی چەکداری هۆزەکان دەشکێن‌و بلاوەی لێدەکەن، بارزانی لەگەڵ ٥٠٠ چەکدار دەچێتە ناوچەی بەرواری باڵا نزیك سنوری تورکیا، چەند نوسراوێك ئاڕاستەی چەند حکومەتێك دەکات لەوانە تورکیاو سوریا، داوایان لێدەکات کەخۆی‌و هێزەکەی بەپەنابەر وەرگرن بەڵام هیچ کام لەو دوو حکومەتە رازی نابن.

بارزانی بەپێی بڕیاری کۆنگرەی (٥) بۆی هەبوو لەبەر بەرژەوەندیی گشتی هەموو بڕیارێك بـدات هـەروەکو رونمکردۆتەوە, بۆی هەبو لەوسێ خاڵەی پێشتر بـاسمکردوون بەبۆچـونی خـۆی هەرچـییەك بەڕاسـت بزانێـت فەرمانی لەسەربدات. ئەوەبوو لە رۆژی ١١ی ئەیلول ١٩٦١دا، بەفـەرمانی بـارزانی شـۆڕش بـەرپابوو... ئـەی دانیـشتوانی کوردسـتانی باشـور سـەرنجێك بـدە لـەپێش رۆژی ١٩٦١/٩/١١ سـنوری کوردسـتان گەیـشتبووە شاخی حەمرین ئێستا بزانە سنورەکەمان لەکوێیە..؟ بـەهۆی ئـەو بڕیـارە هەڵەیـەی بارزانییـەوە چ زیـانێکی گەورە لـەکوردو کوردسـتان کـەوت. رۆژانـە لەتەلـەفزیۆن‌و ئێزگـەو رۆژنامـەو گۆڤارەکانیانـدا باسـی شۆڕشـی یانزەی ئەیلول دەبیستین، بۆیە پێم باشە هەندێك راستی گـرنگ لەسـەر شۆڕشـی ئـەیلول بخەمـە بەرچـاو بـۆ چاوڕونی ئەوانەی کەشارەزانین‌و بیری ئەوانەشی بهێنمەوە کە لەبیریان چۆتەوە. من زۆر دڵنیام لەوەی کـورد بەشۆڕش نەبێت رزگاری نابێت، چونکە حـەق دەسـێنرێت، نادرێـت، تاکـە رێگاچـارەیەك ئەگـەر هـەبێت بـۆ رزگارکردنی کورد لەچنگی ئەو چوار دەوڵەتە تەنها شۆڕشە، بـەڵام کـام شـۆڕش؟ شۆڕشـێك کـەدوو هۆکـاری سەرەکی بیبات بەڕێوە ئەویش عەقڵ‌و هێزە چونکە ئەگەر بێتو بیرو بۆچونەکان هـەمووی چـوونیەك نـەبێت‌و ئاگاداری هەڵوێستی جیهان نەبیت بەرامبەر شۆڕشەکەت، هەروەها بەرژەوەندیی گشتی جەماوەرو هەڵوێـستی دراوسێکانت بەرامبەر بەتۆ هەمووی چوونیەك نەخەیت, لەگەڵ سازدانی چەکدارێکی زۆرو رەچاوکردنی جۆری چـەکەکەت‌و کـات‌و شـوێنی شۆڕشـەکەو بـاری ئـابووری لێکنەدەیتـەوە, زۆر بەزەحمـەت شۆڕشـەکەت سـەردەگرێت. بۆیـە مـن بۆچـونم وایـە یـەکێك لـەو هەڵـە گەورانـەی لەلایـەن سـەرکردەکانی کـوردەوە کەئەنجامـدراوە ئـەوە یەکێکیانـە ئەگـەر ئـەم بڕیـارە لـەجیاتی ١٩٦١/٩/١١ کەبەهەڵـە لـە ١٩٧١/٩/١١ درا لەدوای دە ساڵ دەرچوایە، ئێمە ئێستا دەوڵەتێکی کوردی سەربەخۆمان هەبوو.

ساڵی ١٩٦٣ بەهۆی سەرۆك بارزانی لەبەغدا بەریاندام, دوای پشودانێکی چەند رۆژی یەکەم کەس چاوم بەمامۆستای تێکۆشەرو رۆشنبیرو سیاسەتمەدار صالح یوسفی کەوت سوپاسی هەستی برایانەم کردو ئەویش خۆشحاڵی خۆی پێنیشاندامو گوتی: هەموی هەوڵدانو کوششی بارزانی بوو کەتۆی رزگارکرد چونکە میری بڕیاریاندابوو کەبەرنەدرێیت. بەتەنهاو دووبەدوو زیاتر لەیەك کاتژمێر باسی بارودۆخی ئەو ماوەیەی بۆ کردم کەمن تیایدا بەندکرابووم کە چ جۆرە ناکۆکییەك هەیە لەنێوان بارزانیو م.س. من گوێم دەگرت جار جاریش پرسیارم لێدەکرد بۆ ئەوەی هەندێ شتم بۆ روونبکاتەوە تاکو بزانم حەق لای کێیە. لەئەنجامی ئەو دانیشتنە, من هیچ رایەکم دەرنەبڕی، رێککەوتین کەپێش ئەوەی بەغدا بەجێ بهێڵم یەکتر ببینین.

چاوم بەخەڵکێکی زۆر لەرۆشنبیرو نیشتیمانپەروەرو سیاسەتمەداری کورد کەوت لەوانە مامۆستا عبدالرحمن زەبیحی (علماء). لەئەنجامی ئەو چاوپێکەوتنانەدا زۆر باش لەرووداوەکان تێگەیشتم، رۆژێکیان چەند سەعاتێك بەبیانووی ئەوەی کەتەواو نیمو پشو دەدەم دەرگام لەسەرخۆم داخست، سەرم سوڕما خۆم بەخۆمم دەگوت رەنگە ئەمە خەون بێت, ئەمە ئەگەر بەو شێوەیە بێت کەواتە (ناقوسی خەتەر) لێدراوەو دەبێ چاوەڕوانی چارەنوسێکی رەش بکەین,والله لەو رۆژەوە ئەمە بڕیارم بووە سوێندم بەخوای تاکو تەنها خوارد لەسەر ئەم رایەی خۆم سوور بم.

لەدانیشتنی دووەم جارمدا لەگەڵ مامۆستا صالح یوسفی دەستمانکرد بەگفتوگۆ, لەئەنجامدا هەڵوێستی روونو ئاشکرا نەبوو هەرچەندە بەلای بارزانیدا زیاتر بایدەدا بەڵام رای کۆتایی یەکلاخەر نەبوو. گوتم: مامۆستا حەز دەکەم لەئێستاوە رای خۆمت بۆ باس بکەم تاکو باش ئاگادار بیت، من لایەنگری هیچ کامێکیان نابم, رەنگە ئەم هەڵوێستەی من زیانێکی سیاسیو مادیم لێبدات بەڵام ویژدانی خۆم ئازار نادەم بەوەی بچمە پاڵ لایەنێکیان لەکاتێکدا لەهەموو کەس زیاتر ئاگاداری راستییەکانم ئینجا رێگام بدە با بەبۆچونی خۆم تیشك بخەمە سەر ئەو رووداوانەی لەم ماوەیەدا روویداوە:

١- وەکو بۆم دەرکەوتوە حکومەتی عیراقی لەپاڵ سوپاکەیدا هەموو هێزو توانایەکی خۆی بەکار هێنا، ئێستا پیلانی تازە دادەڕێژێت بۆ لەناوبردنی شۆڕش لەڕێگەی دووبەرەکی نانەوە لەنێوان بارزانیو مەکتەبی سیاسیداو مەبەستەکەش روونو ئاشکرایە.

٢-بارزانی دەڵێت لاوازی ئێمە لەبەرچاوی حکومەت هۆی ئەوەیە کەدوو سەرکردایەتیمان هەیە، یەکێکیان لەسۆران ئەوی تریشیان لەبادینان، لەکاتێکدا من سەرۆکی حزبمو بەو بڕیارەی لەکۆنگەری پێنجدا دەرچووە بۆم هەیە سەرپەرشتی هەموو کوردستان بکەم بەڵام جەماعەتی ابراهیم احمد رێگام نادەن.

٣- مەکتەبی سیاسی، بارزانی تاوانبار دەکەن بەوەی دەیەوێت دووبەرەکی بخاتە نێوانمانەوە دەیەوێت بەزەبری هێز سەرپەرشتی کوردستان بکاتو بەعەشایەری بەرەنگاری رووداوەکان ببێتەوە لەگەڵ عبدالسلام عارفدا, لەکاتێکدا عبدالسلام عارف هیچ هەنگاوێکی نەناوە بۆ نزیکبوونەوە لەکوردو تەنها داوای (هودنە)

دەکات، واتە نەشەڕ نەئاشتی.

مامۆستا صالّح پرسی ئایا چ ڕێگایەك دەگریتەبەر؟ وەلاّمم دایەوە انشاءالله ڕێگایەك دەگرم کەخزمەتی کوردو کوردستانی پێبکەم چونکە لەخودا بەزیادبێت لەسالّی ١٩٥٦ـــەوە دۆستایەتیەکی زۆر چاکم هەیە لەگەلّ شێخەکانی بارزان، هەموو توانای خۆم بەکار دەهێنم بەلّکو نەیەلّم ئەم دووبەرەکییە رووبدات. گوتی: خۆشحالّبووم کەئەمە بۆچوونتە، ئەوەندەی ئاگاداربم بارزانی زۆر تۆی خۆش دەوێت.

نامەیەکی دەربارەی من ئاڕاستەی بارزانی کرد، گەیشتمە لای بارزانیو نامەکەم دایەو خستیە ژێر دۆشەکەکەیەوە نەیخوێندەوە, چونکە ئەوەندە بەگەرمی پێشوازی لێکردم نامەکەی پشتگوێ خست.

بارزانیو دانیشتنەکانی

ئەو ماوەیەی سەردانی بارزانیم دەکرد چ لەسەنگەسەر یا ڕانیە، ئەوەی تێبینیم کرد بەردەوام لەهەولّی ئەوەدابوو زەمینەسازی دەکات بۆ ئەوەی بەتەواوەتی بەسەر کوردستاندا بالاّدەست بێتو ئەمەی دووپات دەکردەوە لەدانیشتەکانیدا نەوەك بەتەنها بۆ من بەلّکو بۆ هەموو کەسێك دۆست بوایە یان دوژمن، هێرشی دەبردە سەر جەماعەتی ابراهیم ئەحمەد دەیگوت: ئەمانە ١٤ کەسن نەیانهێشتووە کەس بگاتە پلەی مەکتەب سیاسیو لیژنەی مەرکزی. تاوانی دەخستە پالّیان کەپیاوکوژو مالّخۆرن, خۆیان ناونـاوە مەکتەب سیاسی, ئیمبراتۆرییەتی ماوەتیان هەیە، خەلّك نان نیە بیخۆن ئەوان بەئارەزووی خۆیان خواردنو خواردنەوە دەخۆن, مانگانە٧٠ دینار دەدەن بەجۆ بۆ مریشكوعەلەشیشەکانیان, پەلاماری شەرەفی کوردیان داوە بەتایبەتی مجید گورگ[٢٤]، مەلاماتۆڕ[٢٥]، حلمی ناشەریف، حمە امین قەرەج، عومەر تەنەکە، بلەی ئەحەڕەش، هەردوو نوریەکەو، عەلەی کەچەلّو، جەلۆ کەدەیانەوێت زالّ بن بەسەر کوردستاندا.

پیلانەکانی بارزانی

١. لەگەلّ خەلّکدا کەدادەنیشت هەریەکە بەگوێرەی کەسایەتییەکەی گفتوگۆی لەگەلّ دەکرد، ئەگەر ئاغاو شێخو مەلا بوایە ئەوا ئەو هێرشەی کە لەسەرەوە بەکورتی باسمکردووە بەشێوازێك دەکردە سەر جەماعەتی بالّی مەکتەبی سیاسی ابراهیم احمد کەقەناعەتی پێدەکردنو وای لێدەکردن لەدەوری کۆببنەوە دوو کەس چۆکیان بۆ دانەدا لەداهاتودا ناویان دەهێنم. سەرۆك هۆزەکانیوا حالّی کردبوو ئەگەر بێتو سەرکەوتن بەدەست بێنی بەسەر بالّی م.س. ئەوا هەموو شتێك لەبەرژەوەندیی ئەواندا دەبێت.

٢. کەنوێنەری حکومەت دەهات، بارزانی داوای لەمەکتەبی سیاسی دەکرد بەژداربن بۆ گفتوگۆ، بۆ نموونە

---

(٢٤) ئەندامێکی پارتییە، کادرێکی پێشکەوتو نیشتیمانپەروەر، لەناوچەی کۆیەو قەلاّدزێو ڕانیە کەسایەتییەکی ناسراوە, ڕێزی هەیە لای جەماوەرو بەگشتی دەرەبەگەکانو سیخوڕەکانی ئەو ناوچەیە دژایەتییان دەکرد چونکە ئازاو زیرەك بوو.

(٢٥) مامۆستا مەلا عبداللە بەسواری ماتۆڕ بەناو جوتیارەکاندا گەڕاوە لەوەوە پێی دەلّێن مەلاماتۆڕ, پیاوێکی خوێندەوار, زیرەك, ئازا، یەکێکە لەوانەی جێی شانازییەو جێدەستی دیارە لەبزوتنەوەی رزگاریخوازی کوردستاندا بەهۆی نیشتیمانپەروەریو پاکیو دلّسۆزییەوە بۆ نیشتیمانەکەی, دوای ١١ی ئازار لەبەغدا مایەوە, لە١٩٧٤دا کەشەڕ دەستی پێکردەوە لەوێ کرا بەوەزیر.

جارێکیان جەنابی تایەر یەحیا سەرۆك وەزیرانی رژێم دێت بۆ گفتوگۆ، بارزانی رووی تێدەکاتو دەڵێت من هیچ داواکارییەکم نییە ئەمانە مەکتەبی سیاسین، واتە ابراهیم احمد داواکارییەکانیان کۆتایی نایەت. مامۆستا ابراهیم احمد بەناچاری مافە نەتەوایەتییەکانی کورد بۆ تایەر یەحیا شیدەکاتەوەو داواکارییەکانی کوردی پێ ڕادەگەیەنێتو بۆی ڕووندەکاتەوە کەشۆڕشی کوردی تەنها لەپێناوی ئەو مافانەدا بەرپابووەو خوێنی رشتووە، پێیشی دەڵێ ئێوە تا ئێستا هیچ هەنگاوێکتان بۆ گۆڕینی بارودۆخی ئێمەی کورد نەناوە کەچی داوا لەئێمە دەکەن بڕیارەکانتان بۆ جێبەجێ بکەین، لەو ڕوانەگەیەوە حکومەت بەرچاوڕوون بوو کەجەماعەتی ابراهیم ئەحمەد نایانەوێت لەگەڵ حکومەتدا ئەم کێشەیە چارەسەر بکەن ئەگەر هەموو داواکارییەکانیان جێبەجێ نەکات، بۆیە حکومەت سیاسەتی خۆی گۆڕی بەوەی کەپێویستە پشتی بارزانی بگرێتو دژ بەجەماعەتی ابراهیم ئەحمەد یارمەتی بدات. ئەم کارەی حکومەت یارمەتی بارزانیدا بۆ ئەوەی بەشی زۆری سەرۆك هۆزەکان لەدەوری خۆی کۆبکاتەوە.

٣. مەکتەبی سیاسی جەماعەتی ابراهیم احمد, لەیەکەم رۆژدا پارێزگاری سلێمانی حاجی عبدالرزاق لەگەڵ بارزانی کۆبوەوە بەمەبەستی (هودنە) لەنێوان عبدالسلام عارفو بارزانیو مەبەستیان چارەسەرکردنی کێشەی کورد بوو لەبنەڕەتەوەو دانانی نەخشەیەك بۆ ئەو مەبەستە. هەموو هەوڵێکی مەکتەبی سیاسی جەماعەتی ابراهیم احمد لەم کاتی هودنەیەدا بۆ ئەوەبوو کەبارزانی لەخۆیەوە بڕیارێك نەدات هۆکارێك بێت بۆ دووبەرەکی لەنێوانیاندا، دەیانگوت ئێمە بەهەموو هەڵوێستەکانی ئێوەی بارزانی رازین ئەگەر دەڵێن (شەڕ — شەڕ) (ئاشتی—ئاشتی)و بەهەموو شێوازێکی شەڕ راگرتن رازین تەنها ئاشبەتاڵی لێدەرچێت، هەرچی هەوڵێکیاندا لەگەڵ بارزانیدا هەمووی بێسوودبوو، ناچاربوون کەپەنا بەرنەبەر کەسایەتییەکانی کورد بەڵکو بتوانن هەوڵێك لەگەڵ بارزانیدا بدەن بەتایبەتی سەرۆك هۆزی ئاکۆ—عباسی مامەندئاغاو جەنابی کاکەزیادی حەمەئاغای کۆیە، بەڵام هەوڵەکانیان بێهودە بوو, دوابەدوای ئەمانیش چەند کەسایەتییەکی تریش کەوتنە نێوانیانەوە بۆ ئەوەی دووبەرەکی رووندات وەك شێخ لەتیفی شێخ مەحمودو مامۆستای مەزن مەسعود محمد، بەڵام هەر بێ ئەنجام بوو. دوای کوردی لەبەغداوە هات دڵخۆشی کەوتە ناو دڵی هەموو جەماوەر دەیانگوت گومان نیە ئەمانە سەردەکەون، لەسەر شێوەی دادگا وتووێژو پرسیاریان دەکرد. دوای پرسیارو وتووێژێکی زۆر لەگەڵ بارزانیدا جەنابی رەشید عارف کەسەرۆکی وەفدەکەبوو بەبارزانی دەڵێت هەڵسە تۆ بچۆ دەرێ چاوەڕوان بکە هەتا لەگەڵ مامۆستا ابراهیم ئەحمەدیشدا وتووێژ دەکەم، بارزانی لەوەڵامدا بەزەردەخەنەیەکەوە دەڵێت بەسەر چاو، لەگەڵ ئەوەشدا کەئەمەوەفدە سەرکەوتووبوو بەڵام بەداخەوە دوای سێ رۆژ هەریەکەیان پاساوێك بۆ خۆی دێنێتەوە بۆ ئەوەی بگەڕێتەوە بۆ بەغداو هەندێکیان دەیانگوت: منداڵەکانمان مەکتەبیان هەیە،ماڵەوەمان نەخۆشە، ئیشەکانم پەکی دەکەوێت، دەرمانەکانم لەگەڵ خۆم نەهێناوە....هتد.

ساڵی ١٩٦٩ لەجەنابی ڕەشید عارفم بیست کەلەو ١٢ کەسە ٨ هەشتیان نەیانویستبوو بگەڕێنەوە بەڵام کەحکومەت زانیبووی سەرکەوتوون لەکارەکەیاندا فەرمانی گەڕانەوەیان دەرکردبوو. بارزانی دوو هەفتە بەناوی پشوودانەوە چوو بۆ پشتی دۆڵەڕەقە لەناوچەی ئاکۆ, شێخ لەتیفو کاکە زیادئاغاو عەباسی مەمەندئاغا جێگری بوون بەڵام هیچ دەسەڵاتێکیان نەبوو, ئەم بەڕێزانە زۆر بەپەرۆش بوون بۆ سەقامگیربوونی ئاشتی, هەوڵێکی یەکجار زۆریشیاندا بەڵام بێسوودبوو، هەتا دەهات گرژی لەنێوان بارزانیو م.س. روو لەزیادبوون بوو و کار گەیشتە پڕوپاگندە بۆ یەکترو دەیانگوت بارزانی بەپرتەقاڵو سێو شۆڕشی فرۆشت، ئینجا م.س. دەستوبازوویان بەکارهێنا بەڵام سەرکەوتوو نەبوونو بارزانی لەسەر قسەی خۆی سووربوو دەیگوت دەبێ ئەم ١٤ کەسە نەمێنن.

بەشی زۆری ئەو خەڵکەی لەدەوروپشتی بارزانی بوون هانیاندەدا کەنابێت بەهیچ جۆرێك جەماعەتی ابراهیم احمد بمێنێت، سەرۆك هۆزەکان دەوری سەرەکییان هەبوو لەئاژاوەنانەوە (تەنها چەند کەسێك نەبێت), چونکە بیروباوەڕیان وابوو ئەگەر بێتو باڵی م.س. نەمێنێ ئەوا کێشەی جوتیاران نامێنێتو بەشێك لەو رۆشنبیرو سیاسەتمەدارانەی لەدەوری مەلامستەفا کۆبوونەوە بەو نیازەی ئەگەر ئەو چواردە کەسە دوور بکەونەوە ئەوان بچنە جێگایانو ببنە ئەندامی م.سو لیژنەی مەرکەزی. بەشێکی زۆر لەو ئەفسەرانەی پەیوەندییان بەشۆڕشەوە کردبوو چونە پاڵ بارزانیو هەندێکیان دەورێکی زۆر خراپیان هەبوو بەتایبەتی عزیز عقراوی.

حزبی شیوعی چاوەڕوانی ئەوەی دەکرد کەمەکتەبی سیاسی نەمێنێ بۆ ئەوەی بتوانن جەماوەر بەگشتی لەدەوری خۆیان کۆبکەنەوە، بارزانی لەهەموو دانیشتنێکی لەگەڵ حزبی شیوعیدا دەیگوت: هەرچی گرژیەك کەڕوویداوە لەم ناوچەیەدا هەتاکو ئێستا جەماعەتی ابراهیم احمد بەو کارانە هەستاونو لێی بەرپرسیارن, من بەهیچ شێوەیەك ئاگادار نەبووم.

بەندە.. بەردەوام بوم لەهاتوچۆکردن لەنێوان بارزانیو مەکتەبی سیاسیدا, جارجاریش دەچومە ماوەت. جارێکیان پێشمەرگەیەك بەناوی کاك احمد هۆرێنی, بەمام جەلالو مامۆستا حلمی علی شریفی گوت: با دکتۆر رەفیق لەگەڵماندابێت بۆ بەمۆ چونکە خەڵکی ناوچەی هۆرێنوشێخان زۆر ریزی لێدەگرن، مامۆستا ابراهیم احمد فەرموی بەکوشتنی مەدەن, جاری ئیشمان زۆر پێی ماوە. رۆژێکیان لەکاتی نانخواردن لەخزمەتی مامۆستا ابراهیم احمدو دکتۆر عزیز شەمزینیو کاك علی عبداللە بووم کاتێك نانیان هێنا برنجو شلەی فاصۆلیای سادەبوو، مانم گرت گوتم ئەمە ناخۆم, ئێوە مانگی ٧٠ دینار دەدەن بەجۆ بۆ مریشكو عەلەشیشەکانتان، ناردیان کەبابم بۆ هات.

زۆرم گوت چ بەنهێنی، چ بەئاشکرا، چ لەبەر چاوی کۆمەڵ بەجەنابی سەرۆك بارزانیو هەروەها بەبرادەرانی مەکتبی سیاسی, بەداخەوە نەگیشتمە ئەوەی کەمن دەمویست کە دووبەرەکی روونەدات کە

بەهیچ جۆرێك بەرژەوەندیی گەلی کورد لەسەرانسەری کوردستانی باشور لەم دووبەرکییەدا نییە، بەلاّم بێسوودبوو.

رۆژێك سەرۆك بارزانی فەرموی ئاگاداری خۆت بە دوژمنت هەیە. گوتم: لەهەموو دانیشتنێکم چ بەنهێنی چ بەئاشکرا زۆر باش بۆ برایانی مەکتەب سیاسیم روونکردۆتەوە کە بەبیّ بارزانی هیچتان بۆ ناکرێت هەروەکو چۆن رووبەڕووی بەڕێزتان رامگەیاندووە کەبەیەکەوە نەبێت ناتوانن کوردستان رزگاربکەن بەلاّم دووبەرەکی مەترسیەکی کوشندە دەبێت بۆ دوارۆژی کورد، بەگەورەیی خۆت بمبەخشە, بەندە رەفیق بارزانیم بەڕێزتان رێگاتان پێداوم کە لەخزمەت جەنابتان قسە بکەم, رۆژێك لەخزمەتتدا لەمیوانخانەی سمیرامیس فەرموت تۆ وەکو لوقمان تەماشا دەکەم، هەر بۆیە حەز دەکەم پێت رابگەیەنم ئەوانەی باسی منیان بۆ تۆ کردووە هەر ئەوان لەم شەوانەدا لەماڵی باوکم بوون لەقەلاّدزیّ پێیان دەگوتم بۆ ناچیتەوە بەغدا لەناوماڵو منداڵەکەی خۆتدا دانیشیت خەریکی کاسپی بیت, تازە لەسایەی مەلامستەفاو ابراهیم ئەحمەدەوە کورد هیچ بەهیچ ناکات، گەورەم گومانم نییە ئەمانە بەخراپم باس دەکەن چونکە مەترسییان هەیە جێگایان پیّ لەق بکەم.

ناوم نەهێنان، ئەو دوو برا بەڕێزە وایان دەزانی کەجەماعەتی ابراهیم احمد نەمێنیّ ئەوان دەچنە جێگایان. نە مامۆستا ابراهیم احمد توانی جێگای مامۆستا همزە عبداللە بگرێتەوە، نە ئەو برایەش کەئێستا لەلەندەنە, نە مامۆستا حبیب محمد کەریمو نە مامۆستا علی عبداللە! یەك لەدوای یەك بۆیان رونو ئاشکرا بووە!

کاك عزیز عقراوی لەساڵی ١٩٨١ لەسوریا بەڕاشکاوی فەرموی بەدەستی خۆم ماڵی خۆمم وێرانکرد ئەو رۆژەی کەچوبویتە لای شێخ احمد بەشوێنتا دەگەڕام کەئازارت بدەم، بەلاّم ئێستا دەرکەوت هەلّوێستی تۆ راستبوو.

ئەوەی تا ئێستا لەژیاندا ماوە با ئەو نهێنییانەی لەلایەتی بلاّویبکاتەوەو وەکو خوالێخۆشبوو مامۆستا همزە عبداللە لەگەلّ خۆی نەیباتە گلّەوە، ئومێدەوارم کەڕابردوی خۆی نووسیبێتەوە نەوەکانی بۆی بلاّو بکەنەوە.

بەیاننامەو قسەو گرژی بەتەواوەتی پەرەی سەند, برایانی مەکتەبی سیاسی بەیەکجاری رانیەیان بەجیّهێشتو چونە ماوەت, دکتۆر عەزیز شەمزینی گیرا، ئینجا گەیشتە گرتنو شەڕ... زەنگی مەترسی لێیدا. ئێوارەیەکیان چومە خزمەت بارزانی لەڕانیە, فەرهادی کوڕی لوقمانی لەسەر کۆشی خۆی دانابوو، لەپڕ دیلێکیان لەجەماعەتی م.س هێنا کەناوی عوسمان عوزێری چەرمەگایی بوو. بارزانی زۆر قسەی توندو ناخۆشی پێگوت کەئێمە لەشوێنی خۆمانەوە شەرممان دەکرد سەرۆکی کوردو کوردستان ئەم وتە نابەجێیانە دژی کەسێکی بێدەسەلاّتو دژی جەماعەتی ابراهیم احمد بەکار دەهێنێت، ئینجا بەکلاّشەکەی خۆی دەستیکرد بەلێدانی، منو دوو کەس لەخزمەتیدابووین تەماشای منیان دەکرد کەدەستی بگرم, بەجۆرێك

گرژبوو منیش ترسام بەلاّم رێگەیەکیترم دۆزیەوە کەواز لەکاك عوسمان بێنێت، گوتم گەورەم کاك لوقمان زۆر شۆخە بەلاّم فەرهادی کوڕی نەك شۆخ نیە بەلّکو پیس‌و پۆخەلّە, رێگەم بدە با لەگەلّ خۆم ببیبەمە دەرەوە دەست‌و دەموچاوی بۆ بشۆم. گوتی: رەفیق نەوە زۆر خۆشەویستە با بازیانی کورت لەسەر خێر منداڵی ببێت ئینجا دەزانی نەوە چەند خۆشەویستە. سوپاس بۆ خوا بارزانیم وا سەرقالّ کرد کاك عوسمان عوزێری لەبیر چووەوە. لەمانگی تەموزی ساڵی ١٩٩٩دا لەکوڕی کاك صابر بارزانیم پرسی ئایا کاك فەرهاد ئێستا لەئەمریکا جلوبەرگی رێکوپێك‌و پاکوتەمیزە یا هەر وەکو تەمەنی پێنج ساڵانی وایە؟ گوتی: هەر وایەو نەگۆڕاوە.

لەرانیە چومە خزمەت سەرۆك بارزانی فەرموی لەم رۆژانە لەقەلاّدزێ کۆنفراس دەبەسترێت, ئەندامانی تازەی لیژنەی مەرکەزی‌و مەکتەبی سیاسی هەلّدەبژێردرێت ئینجا بڕیاری کۆتایی دەدرێت بۆ دورخستنەوەی ئەم ١٤ کەسە بەپێی فەرمانی کۆنفراس, دەبێت هەرچی چەك‌و پارەو شتومەکی حزبیان لایە تەسلیم بەئەندامانی تازەی لیژنەی مەرکەزی بکەن‌و ئەگەر سەرپێچی بکەن سزا دەدرێن, ئەو کاتە ئمبراتۆریەتی ماوەت بەزەبری هێز لەناو دەبرێت. گوتم: گەورەم بڕوا مەکە هەروا بەئاسانی تەسلیم بن, بایی ئەوە خەلّکیان لەگەلّدایە، ئایا رێگایەکیتر نییە ئاشتبونەوەی تێدا بێت؟ گوتی: ئەمە بڕیاری کۆنفرانسە, دەبێت خۆیان تەسلیم بکەن, با کەس بەکوشت نەدەن‌و خۆشیان رسوای دونیاو قیامەت نەبن‌و ئەگەر دەزانی بەقسەت دەکەن برۆ پێیان بلّێ. گوتم: کارێکی زۆر سەختە, کێشەکە هەتاکو دێت گەورەتر دەبێت. گوتی: رەفیق برۆ خۆت هەلّبژێرە بۆ ئەندامی لیژنەی مەرکەزی پارتی. گوتم: گەورەم سوپاست دەکەم کەبەرێزتان بەم جۆرە بەتەنگ منەوەن, بەلاّم بەندەی بچوکتان بۆم نییە خۆم هەلّبژێرم چونکە من ئەندامی پارتی نیم. بەگرژییەوە گوتی: ئەی تۆ چیت..؟ گوتم: گەورەم من پیاوێکی سەگ وسەگباب‌و بێ عەقلّم, مالّ‌و منداڵم بەجێهێشتووە وازم لەئیشوکارم هێناوە, خۆم توشی ئەو بەلاّ گەورەیە کردووە کەدواییەکەی کۆتایی نایەت.

چەند دەقیقەیەك تەماشایکردم، هەردوکمان بێدەنگ بوین، ئینجا یەکسەر رۆیشتەوە بۆ گوندی سەرکەپکان. منیش چومەوە سلێمانی, لەوێوە چوومە ناحیەی ماوەت، ئەحواڵی برایانی مەکتەبی سیاسیم پرسی پێیان گوتم: لەماڵی بابکرئاغای پشدەری میوانن. لەخزمەتیاندا نانی بەیانیشمان بەیەکەوە خوارد، لەوە ئاگاداربوون من بۆ ناوبژی گەیشتبوومەلایان، کەوتینە گفتوگۆکردن، بەلاّم ئەو وتوویژەی لەنێوان من‌و سەرۆك بارزانی روویدابوو کەخۆم هەلّبژێرم, باسم نەکرد. گوتم: لەو سەعاتەی گەیشتومەتە خزمەتتان هەر خەریکی قسەی خۆش‌و پێکەنین‌و ئاگاداری دوا دەنگوباس نین، ئێوە سێ رێگاتان لەپێشە یا راکەن، یاشەڕ، یاخۆتان‌و هەموو شتومەکی حزب تەسلیم بەبارزانی بکەنەوە.

ماوەیەك هەر یەکە تەماشای یەکتریان کرد, کەوتنە گفتوگۆکردن بەراشکاوی، مامۆستا ابراهیم فەرمووی شێخ احمد بارزانی ئێمە باش دەناسێ, رێزمان هەیە بۆی, هەروەها بۆ شێخ محمدخالد، شێخ احمد چوار

کەسی زۆر خۆش دەویٚ, عمر دبابەو مام جەلالو کاك احمد دزەیی، عمر و جەلال لایەنگرن، کاك احمد دزەیی جارێکیان چۆتە خزمەتی دەربارەی ڕێککەوتن لەنێوان ئێمەو بارزانیدا سەرکەوتو نەبوو, بەڵام تۆ ڕەفیق یەکێکی لەوانەی کەشێخ تۆی زۆر خۆش دەوێت, ئەگەر بچیتە خزمەتی گومانمان نییە سەرکەوتوو دەبێت, ئێستا کاك نوری شاوەیس لەسلێمانییە, بچۆ بۆ ئەویٚ چاوت پێی بکەوێت تاکو تەدابیری چوون‌و هاتنەوەت بۆ بکات. گوتم: ئەگەر هاتو شێخ احمد بارزانی هێنا, ئێوە هەڵوێستتان چۆن دەبێت؟ گوتی: هەر کاتێك تەشریفی گەیشتە کۆیە ئێمە هەموو ئەندامانی سەرکردایەتیمان دەگەینە ڕانیە، شێخ چ دەفەرموێت‌و چۆن بڕیاری کۆتایی دەدات ئێمە هەموو قسەکانی جێبەجێ دەکەین تەنها ئاشبەتاڵی لێدەرچێ.

ئامانجم ئەوەبوو کەنەهێڵم بگاتە مریشکە ڕەشە، بەرەو سلێمانی ڕۆیشتم چومە ماڵی کاك نوری شاوەیس، بەهۆی خوشکی ڕۆشنبیرو نیشتیمانپەروەر ناهدە شێخ سەلام چاوم بەکاك نوری کەوت, بەدوورودرێژی قسەم بۆ کرد دوعای خێری بۆ کردم، سەیارەیەکی جێبی تازەیان بۆ گرتم بۆ ماوەی حەوت ڕۆژ لەگەڵمدابێت, کرێکەی ٥٥ دینار بوو حزب پارەیان نەبو، ناهدەخان لەگیرفانی خۆی ئەم پارەیەیدا. گوتی: لەبەر خاتری کاك ڕەفیق بەڵکو سەرکەوتو بێت، بڕوانە ئەندامانی م.س خاوەنی ٥٥ دینار نەبوون، ئەو کاتە (حزب فەقیر میللەت دەوڵەمەند) ئێستاش بەهەمان شێوە ئەندامانی م.س. پارەیان لەگیرفاندا نییە بەڵام ئەوانەی لەدوایانەوە دەڕۆن یەکێکیان تەنها سەفتەی دەیی پێیەو ئەویتریشیان دۆلار!

لەگەڵ برای شۆفێر کەوتینە ڕێ, من خەوم لەخۆم خست بیرم دەکردەوە لەوەی قسەکانم ئەوەندە ڕێکوپێك بێت بتوانم سەرنجیان ڕاکێشم زوو زوو ئایەتەلکورسیم دەخوێند, لەخودا دەپاڕامەوە کەشێخ احمد بەوە ڕازیبێت لەگەڵ مندا تەشریفی بێت گەلی کورد لەم تەنگوچەڵەمەیە ڕزگاربکات کەگیرۆدەی بووە، ئێوارە درەنگانێك گەیشتینە ناحیەی مێرگەسوور.

لەژێر ساباتەکەی جەنابی شێخ محمدخالد دانیشتم, خەبەریان پێدا یەکسەر هات بەگەرمی بەخێرهاتنی کردم, کەوتینە گفتوگۆکردن, ئاگادارمکرد هاتوم پشتگیریم بکەی بەهەموو توانایەکتەوە. گوتی: کاك احمد دزەیی هاتبوو بۆ لای شێخ من ڕەوانەم کرد، ئێمە تۆمان خۆش دەوێت, من هاتومەتە ماڵت, ڕێزت هەیە لای ئێمە, دووەم جارە پەنامان بۆ دێنیت، حزبی ئیمڕۆ ئیشیان بەمن و تۆیە. ئینجا کەوتە گلەیی لەحزب‌و لەسەرۆك بارزانی‌و زیاد لەکاتژمێرێك بەردەوام بوو هەر دەمگوت قوربان ڕاست دەکەی.

فەرمووی پردی چامە بەبۆردومانی فڕۆکە تێکچووەو ڕێگا لەنێوان میرگەسورو چامە بڕاوە, با ئوتۆمبیلەکە لێرە بێت بەیانی ڕەوانەت دەکەم بۆ خزمەت شێخ، ئەمە دەسەڵاتی منەو شێخ باشت دەناسیٚ, پێویست بەنامە ناکات.

بەیانی کەوتینەڕێ, بەچوار بارزانی دوو ئێستریان پیٚ بوو, ڕێگاکە یەکجار ناخۆشبوو, نیو کاتژمێر سواری ئێستر دەبووم دوو کاتژمێریش بەپیٚ دەڕۆیشتم، یانزەی شەو گەیشتینە لای شوانێك زۆرم برسی بوو،

میواندارییەکی ئەوەندە رێکوپێکی کردم خواردنێکی ئەوەندە خۆشی دامێ کەئەمە یەکەم جاربوو لەژیانمدا خواردنی وا خۆش‌و بەلەزەتم خواردبێ, شوانەکە مەڕی دۆشی‌و شەکری کردە شیرەکەو دەستمکرد بەخواردن, زۆرم برسی‌بوو چونکە نیوەڕۆکەی لاماندا لای ماڵێکی دەوڵەمەندترین کەس لەبارزان خاوەن ٥٠٠ سەر مەڕ بوو نانی نەداینێ، ئینجا شوانەکە بەفری لەئەشکەوت دەرهێناو چایی پێ لێنا.

سەعات یەکی شەو گەیشتنە هاوینەهەواری سەری کۆڕێ‌وهۆڕێ, چوینە ژێر سابات، شێخ نەزیری کوڕی شێخ احمد بەخێرهاتنی کردم گوتی شێخ دەفەرموێت رەفیق ماندووە با پشو بدات، بەیانی چاوم پێی دەکەوێت. بەجۆرێك ماندووبووم یەکسەر خەوتم, بەیانی کاتژمێر هەشت خەبەرم بۆوە, چاوم کردەوە لەژێر ساباتێکدام ١٢×٦م, زۆر رێکوپێك‌و پاکوتەمیزبوو, سەیرانگایەکی دڵفرێن, لەسەرانسەری ساباتەکەی بەرد لەشێوەی کورسی دانراوە کەنیوەی لەژێر گڵدایە، دوای نانخواردن تەشریفی شێخ هات, زیاد لە٣٠ کەس دانیشتبوون هەمووومان هەستاین, خۆمان تا ناوقەد چەماندەوە، کەس تەماشای دەموچاوی نەدەکرد, دوای دانیشتن لەسەر بەردەکەو پشوودانێکی دوو دەقیقەیی, بەدەست ئیشارەتیدا کەهەر یەکە لەجێی خۆی دانیشێت.

هەڵسام چومە خزمەتی، دەستیم ماچکرد, بەگەرمی بەخێرهاتنیکردم, خۆشحاڵی دەربڕی, رویکردە دانیشتوان باسی دڵسۆزی منی بۆ کردن بەرامبەر بارزان، ئینجا باسی بەندیخانەی بەسرەی کردو ئێستا لەسەری کۆرێ‌و هۆری پێکەوە دانیشتوین. گوتم: قوربان لەگەرمای بەندیخانەی بصرە خەڵوزت دەگەشاندەوە چات پێ لێدەنا. پێکەنی, فەرموی رەفیق(عیال) ماڵ‌ومنداڵ چۆنن، چ حاڵە, لەگەڵ مستەفا چۆنن! گوتم: گەورەم لەدوورڕا هاتوم قسەم زۆر پێیە, ئینشاڵڵا نائومیدم ناکەی‌و حەج هاتۆتە رێت, خزمەتێکی گەورە دەبێت لەدنیاولەقیامەتدا، بۆیە داواکارم جەنابتان ئاوێ بەو ئاگرەدا بکەن.

وردەوردە بارودۆخی ئەو رۆژەم بۆ باسکرد لە١٤ ی تەموزەوە, ئەو رۆژە موبارەکەی کوردی لەدەست حوکمی پادشایەتی رزگارکرد, بەڕێزتان لەگەڵ شێخ لەتیفدا لەبەندیخانەی بصرە بوون هاتمە ئێستگەی شەمەندەفەر بە چ جۆرێك پێشوازیتان لێکرا، ئینجا مستەفا بارزانی بەسەربەرزی گەڕایەوە بەڵام دوژمنانی عێراق چ لەدەرەوە یا ناوەوە پڕوپاگندەو تەکتیکیان لەنێوان عبدالکریم قاسم‌و مستەفا بارزانی بەکارهێنا, گەیشتە ئەوەی شەڕ رووبدات, بەداخەوە زیانێکی گەورە بوو بۆ ئێمەی کورد لەسەرانسەری کوردستان, چونکە تازە خەریکبووین خۆمان بگرین, بەدەستی خۆمان ئاگرمان بەردایە ماڵی خۆمان، ئێمە بوین بەهۆی ئەوەی حوکمی عبدالکریم قاسم بڕوخێت، عبدالسلام عارف بەشەریکایەتی بەعسییەکان حوکمیان گرتەدەست‌و بەهەموو هێزو توانایەکیانەوە بەکاریان هێنا، ئینجا عبدالسلام کودەتای بەسەر بەعسییەکاندا کردو حوکمی عێراق کەوتە ژێر دەسەڵاتی. شۆڕشەکەمان بەسەرۆکایەتی مستەفا بارزانی توانی بەرامبەر هێرشە دڕندانەکەی عبدالکریم قاسم‌و عبدالسلام عارف راوەستێت, بەعس بۆیان دەرکەوت کە بەشەڕ ناتوانن

زاڵ بن, عبدالسلام عەرەبێکی شوفینی دژ بەکوردبوو بەتایبەتی بەئێوەی بارزانی, ڕابردوی ئەم زاڵمە خوێنمژە روونو ئاشکرایە لای جەماوەری کورد, حکومەتەکەی پیلانێکی گەورەیان بەدەستەوەیە, لەدەوروپشتی بارزانی هەڵدەسورێن کەکێشەی کورد بەئاشتی جێبەجێ دەکەن دوو مەبەستی هەیە لەوە، یەکەمیان دووبەرەکی دروست بکات لەنێوان بارزانیو جەماعەتی ابراهیم احمد، دووەم پێویستی بەپشودانە تابتوانێت بەتەواوەتی حوکمی عیراق بخاتە ژێر دەستی، هەروەها بەعسیەکان لەڕیزی سوپاو شوێنی گرنگ دووربخاتەوە، ئینجا کە بەهێزبوو هێرش دەست پێدەکاتەوە.

مستەفا بارزانیو جەماعەتی ابراهیم احمد بەیەکەوە بەهێزن بەڵام کەجیابونەوە کورد بەگشتی لاواز دەبێت، ئەو کاتە دەبنە دوو باڵ بەرامبەر بەحکومەت، ئەو هێزەیان نابێت. گەورەم من لەخۆمەوە هاتوم بەڵام برادەرانی مەکتەبی سیاسی ابراهیم احمد، عمر دبابە، جەلال تاڵەبانی، نوری شاوەیس، نوری احمد تەها گوتیان بەپێویستی دەزانین ئێمەش بێینە خزمەتی بەڵام ڕێگا لەئێمە گیراوە شوێنێك نییە پێیدا بڕۆین دەستمان بگاتە دەستە پیرۆزەکانی شێخ احمد، ئەوان بەگشتی سڵاوو رێزیان هەبوو دەیانگوت تەنها شێخ دەتوانێ چارەسەری ئەو بارودۆخەی ئێستا بکات، ئێمە بەهەموو فەرمانێکی رازین، چۆن چۆنیمان رێکدەخات لەسەر پەیڕەوێکی تازە، بەمەرجێك ئاشبەتاڵی تێدا نەبێت. من بۆم نییە کەس تاوانبار بکەم، مستەفا بارزانی گەورەمە، باوکمە، ئەویش رۆژێك فەرموی تۆ وەك لوقمان تەماشا دەکەمو برادەرانی م.س. رێزم هەیە بۆیان. ئەم دووبەرەکییە ئەگەر چارەسەر نەکرێت دواڕۆژی کورد مەترسیدار دەبێت.

ئامادەبوان ماوەی ١٠ دەقیقە تەماشای شێخیان دەکرد، فەرموی ئەی عباس ئاغاو کاکەزیادو شێخ لەتیف بۆچی چاری ئەوەیان نەکرد؟ گوتم: قوربان جەنابی عباس ئاغاو کاکەزیادو شێخ لەتیف هەوڵێکی زۆریاندا هیچیان بۆ نەکرا, راستی هەرسێکیان جێی شانازین ، بەڵام مستەفا بارزانی بەقسەی نەکردن. فەرمووی ئەی تۆ مستەفا زۆری خۆش دەوێیت. گوتم: هەرچەندە هەوڵمدا هیچم بەهیچ نەکرد. فەرمووی: ئەی ئەو کوردانەی لەبەغداوە هاتبوون. گوتم: هاتنیان سودی زۆر بوو بەڵام دوای سێ رۆژ کێشەکەیان وەکو خۆی بەجێهێشت, وا دیاربوو هاتبوون سەردانێکی ناوچەکە بکەن. فەرمووی: ماوەیەك پێش ئێستا مستەفا لێرەبوو نارەزایی خۆی پیشاندا دەربارەی کردەوە ناشیرینەکانی مسئولانی حزب وەکو مەلا ماتۆڕو مجید گورگو ابراهیم احمد کە بە چ جۆرێك ئازارو ئەشکەنجەی خەڵکیان داوە، پۆلیسەکانی میری بەم شێوەیە لەگەڵ خەڵك نەجوڵاونەتەوە. گوتم: گەورەم جەنابی شێخ, من نەهاتوم بڵێم ئەوانەی جەنابی مستەفا بارزانی ناوی بردون خەڵکێکی باشن. ئینجا بۆم روونکردەوە کەروناکیەك لەمەسئەلەی کورد بەدی ناکەم، بەڵام بەیەکبوونو رێککەوتن لەناو خۆمان دوژمن ناچاردەکەین چۆك دابدات بەرامبەر کێشەکەمان, ئەوان هەریەکە لەلای خۆیەوە ئەوەیتر تاوانبار دەکات، تەنها جەنابتان دەتوانن لەمە بکۆڵنەوە کەکامیان تاوانبارن. فەرموی: رەفیق زۆر ئاڵۆزە, چ بکەین باشە؟ گوتم: سەیارەیەکم پێیە لەمێرگەسوور, ئێستا بکەوینەڕێ شەو

دەگەینە ماوەت, هەموو جەماعەتی ابراهیم احمد لەخزمەتتدا دەبن‌و پێکەوە دەچنە خزمەت مەلا مستەفا بارزانی، بەندەش لەخزمەتتدا دەبێت بۆلای بارزانی، جەماعەتی مەکتەبی سیاسی گوتیان کەی جەنابی شێخ گەیشتە کۆیە هەواڵمان پێدەگات ئێمە هەموومان دێینە رانیە بۆ خزمەتی. فەرمووی ئایا حکومەت هاتنی منی پێ ناخۆش نابێت؟ گوتم: بەدڵنیاییی زۆری پێ ناخۆش دەبێت چونکە ئەمە وەکو خەنجەرێکی ژەهراوی وایە لەپشتی عبدالسلام عارف بدرێت. فەرمووی: رەفیق دێم, دوای نان خواردن.

ئەو خەڵکەی دانیشتبوون لەخۆشییان گەشانەوە, لەپڕ کابرایەك هەستایە سەر پێ‌و رووی لەجەنابی شێخ کردو دەستیکرد بەقسە, دوایی ناسیمەوە ناوی (کاك عیسا)[٢٦] بوو. گوتی: کاك رەفیق دەناسم, زۆر هاتوچۆی بارزانی دەکرد, کەپرسیم گوتیان دڵسۆزی بارزانیە, من شکم لەدڵسۆزی نییە بەڵام من باشتر دەزانم لەکاروباری حزبایەتی, لەم رۆژانەدا کۆنفرانسی پارتی لەقەڵادزێ کۆدەبێتەوە جەماعەتێکی تازە هەڵدەبژێرن دەبنە ئەندامی م.س و لیژنەی مەرکەزی, یەکسەر ئەو ١٤ کەسەی جەماعەتی ابراهیم احمد دەردەکرێن, دەبێت هەرچی بەڵگەنامەکانی حزب هەیە تەسلیم بەپارتی بکەنەوە لەپارەو چەك ئینجا ئیمبراتۆریەتی ماوەت بەجێ بهێڵن, ئەو دووبەرەکییە ئێستا دروستبووەو لەنێوان بادینان‌و سۆراندا هیچی نامێنێت, جەماوەر بەگشتی لەدەوروپشتی بارزانی کۆدەبێتەوە، پارتی لەمەولا زیاتر بەهێزتر دەبێت لەناوەوەو لەدەرەوە.

کاك عیسا لەکۆتایی قسەکانیدا گوتی: کاك رەفیق بۆ کورد دڵسۆزە, بەڵام بەخۆڕایی خۆی ماندوو دەکات، ئەم گۆڕانکارییە دووبەرکی‌و شەڕ دروست ناکات, چونکە گۆڕانکاریە تازەکان بەهەڵبژاردن دەبێت، لەکاتی کۆنفرانسەکەدا یاسایی‌و شەرعیشە. گوتم: قوربان جەنابی شێخ وەکو نمونەیەك ئەمەشت بۆ بگێڕمەوە هەرچەندە سەرم ئێشاندی (بين المغرب والعشاء يفعل الله مايشاء) دونیاکە هەروەك خۆیەتی‌و ناگۆڕێ, بەڵام خەڵکەکە هەرگیز وەکو خۆی نامێنێ‌و دەگۆڕێ, مەلامستەفا گەڕایەوە عێراق, کەگەیشتەوە بەغدا یەکەم کات لەمیوانخانەی خیام دابەزی کۆمەڵێك خەڵك لەخزمەتی دانیشتبون بەندەی بچوکتان یەکێك بوو لەوانە, گومانم نیە لەوەی جەنابت بکرئاغا (بکر عبدالكريم) دەناسی، شێخ فەرمووی باش دەیناسم, بکرئاغا مرۆڤێکی (زیخە)واتە ئازایە. لەو کاتەدا جەنابی بکر ئاغا جگەرەی بەناو میوانەکاندا دەگێڕا، مام جەلال بەڕوییەکی گرژەوە پاکەتە جگەرەکەی لێسەندو گوتی: (ئەم شەرەفە نادرێت بەتۆ). بەم شێوەیە مام جەلال جگەرەی بەناو میوانە ئازیزەکاندا دەگێڕا، دوای چەند رۆژێکی‌تر مەلامستەفا هێرش دەباتە سەر ماوەت‌و نە مەلامستەفا نە مام جەلال بەشداری ئەو شەڕە ناکەن بەشەخصی, بەڵکو تەنها فەرمان دەردەکەن, ئینجا کێ دەکوژرێت لەخەڵکێکی بەسەزمان‌و بێدەسەڵات‌و فەقیر زیاتر؟ لەکۆتایی شەڕەکەدا هەریەکەیان

---

[٢٦] ساڵی ١٩٥٩ یەکترمان ناسی کەهاتوچۆی بارزانی دەکرد, ئەو کاتە لەحبانیە جێنشین بوو، بەسۆرانی‌و بادینانی باش دەدوا، لەڕێکخستندا زۆر شارەزابوو، رەئی‌و دەسەڵاتی لەلای شێخ هەبو، رێزیان لێدەگرت، شوێنی تایبەتی لەژێر خەیمەیەك بەتەنها هەبوو, نوێنەری لایەنێك بو، دژی باڵی سیاسی جەماعەتی ابراهیم احمد بوو.

بەکوژراوەکانی خۆیان دەڵێن شەهیدە، هەردوولا تاوانبارن بەم دووبەرەکییە، بەڵام لەکۆتاییدا بەسەر هۆزی بارزاندا دەشکێتەوە، جەنابی شێخ تۆش باوکی کوردیو جێی باوەڕی ئەو خەڵکەی، ئێستا چارەسەرکردنی ئەم بارودۆخە دێتە سەر شانی تۆو ئەگەر چارەی نەکەیت لەدواڕۆژدا بەشاهێدی ئەو خەڵکە ئەمە ڕوودەدات کە لەخزمەتتدا دانیشتبون, پاش بیست ڕۆژ یا بیست حەفتە یا بیست ساڵ یا صەد ساڵ یا دووصەد ساڵیتر، ئەگەر کابرایەك جامانەیەکی سوری لەسەربێت خەڵکی دەستی بۆ درێژ دەکەن دەڵێن ئەو کابرایە بارزانییە، کابرای بارزانی لەترسا جامانە سورەکەی لەسەر خۆی دەکاتەوە دەیخاتە ژێر جلەکانی دەیشارێتەوە. شێخ هەر خەریکی دارتاشین بوو بەڵام زۆر گرژبوو، فەرموی رەفیق دوای نانخواردن قسەی لێدەکەین. ئینجا هەستا.

من لەخزمەتی چوومە دەرێ, دەستە پیرۆزەکانیم ماچکرد، بەپێکەنینەوە تەماشایکردم, دەستی خستە سەر شانم فەرموی(چیێ دەبێت)واتە باش دەبێت, منیش گوتم انشاءالله بەسایەی خودای مەزنو جەنابتانەوە. ژمارەی ئامادەبوان دەگەیشتە ٣٠ کەس، برایەکی بارزانی بەتەمەن دیاربوو لێپرسراو بوو لەدانانی جۆری ئەو خواردنەی کەبۆ میوانەکان ئامادە کرابوو ، هەر سینییەك بۆ دوو کەس بەشێك برنجو شلەو بەشێك شۆربای لەسەربوو. بەتەواوەتی نانیان دابەشکرد، ئینجا بەدوو کەس سینییەکی مسیان هەڵگرتبوو لەبەر دەمما دایاننا تەماشای خواردنەکانم کرد یەکە یەکە ! ئینجا ڕوومکردە تەنیشتەکەم، جەنابی سوارئاغای شێروان مەزن [٢٧] دانیشتبوو داوام لێکرد کەبەیەکەوە نان بخۆین, فەرموی (نەشێ _ فضلناکم بعضاً علی بعض), دەستمکرد بەنانخواردن بەڵام نەمدەزانی چۆن چۆنی دەست پێبکەم, خواردنەکەم برنجو دوو جۆر شلەو گۆشتی مریشك, گۆشتی حیوان, گۆشتی حیوانی کێوی, کاستەر, ماستاوو نان بوو, دڵم خۆش بوو, بەئارەزوی خۆم لەسەرخۆ دەستم بەسەر سینییەکەدا گرت، خۆم بەخۆمم گوت رفیق ئاوا میواندارێت لێبکەن گومانم نییە بەم شێوەیەش شێخ دڵت خۆش دەکات أنشاءالله.

دوای نانخواردن جەنابی شێخ گەڕایەوە شوێنی تایبەتی خۆی کەکەپرەکە بوو, گوتی: رەفیق ئەم نامەیە تەسلیم بەمستەفا بکە، ئەگەر ئاڵۆزوبڵۆزی کرد یەکسەر بگەڕێوە، وەرە خۆم دێم, سێ جار ئەمەی دووبارە کردەوە ئینجا رویکردە پیاوێك بەناوی (مەلا...) گوتی: لەگەڵ رەفیق دەچیتە لای مستەفا لەوەکیلایەتی منەوە قسەی لەگەڵ بکە, ئەگەر ئاڵۆزوبڵۆزی کردو رەفیق نەیتوانی بگەڕێتەوە, وەرەوە خۆم دێم. گوتم: قوربان حەزم کرد لەخزمەتتدا ماوەیەك بمێنمەوە بەڵام بارودۆخی ئێستای کورد خەتەرناکە, دوعای خێرم بۆ بکە بەڵکو بەبۆنەی نامە موبارەکەکەی بەڕێزتانەوە خودا روحم بەگەلی کورد بکات ئاوێك بەو ئاگرەدا بکرێتو بکوژێتەوە. ئینجا دەستە بەنرخەکانیم زیارەتکردو دوعای تەمەن درێژیم بۆ کردو خواحافیزیم لێخواست.

هەروەها خواحافیزیم لەگشت ئامادەبوان کرد بەتایبەتی کاك عیسای بەڕێز خودا شەرمەزاری دونیاو

---

[٢٧] یەکێکە لەبارزانیەکان لەدانیشتوانی شێروان مەزن, ساڵی ١٩٩٨ پرسیارمکرد گوتیان بەفەرمانی نەوچیرڤان کوژرا.

قیامەتی بکات انشاءالله, ماوە لەسەر ئەو تاوانەی پاکانەیەك بۆ خۆی دەکات چونکە من رونمکردۆتەوە ئەگەر ئەو نەبوایە، تەشریفی شێخ دەهات بۆ لای سەرۆك بارزانیو بەهۆی ئەوەوە ئەم براکوژییە ڕووینەدەداو، ئێستا ئێمەی کورد لەقوناغێکیتردا بوین, داوای سەربەخۆییمان دەکرد, ڕاستی کاکەعیسا تاوانێکی گەورەی کرد بەرامبەر ٤٥ ملیۆن کورد.

لەهاتنە دەرەوەم سوارئاغاو شێخ نەزیر چەند شەقاوێك شانبەشانی من هاتنو بەڕێیانکردم. گوتم: جەنابی شێخ نەزیر بە چ جۆرێك قسە لەگەڵ جەنابتان بکەم چونکە ئەگەر بەڕێزتان نەبوایە گفتوگۆ کردنو هەوڵوتێکۆشانم لەگەڵ جەنابی شێخدا بەهۆی کاك عیساوە بەفیڕۆ دەچوو. فەرموی هەموو کارێك لێرە ئەنجام بدرێت بەفەرمانی خودی شێخە، بەڵام من بۆچونی تۆم بەڕاست زانی بۆ بەرژەوەندی بارزان بۆیە پشتگیریم لێکردیتو حەزم دەکرد شێخ بۆ خۆی بێت بەڵام بەداخەوە تۆ سوور نەبوویت لەسەر ئەوەی شێخ بێت، یا داوای منت کردبایە، چونکە شێخ تۆی خۆش دەوێت دڵی رازی دەکردیت.

لەگەڵ مەلا وەکیلەکەی شێخ بەیاوەری برا بارزانیەکان کەشێخ محمد خالد ناردبوی لەگەڵماندا, بەڕێکەوتین. لەدوو لاوە پشتم بەهێز بوو بەنامەی شێخو وەکیلەکەی. کەهاتین بەرەوژور دەبوینەوە شەومان بەسەر هات، لەگەڕانەوە بەرەو خوارەوە دەهاتین، لەهاوینەهەواری سەری کۆریێ هۆریێ تاکو بەروناکی گەیشتینە گوندی چامە، گوندەکانی سەر ڕێگامان ئەوانەی بەتەنیشتیاندا ڕۆیشتین لە ٤–١٠ ماڵ پێکهاتبوون, گوندەکانیان زۆر بێئاوبوون، شینایيەکانیان لەچەند گوندێکدا ١٠ بڕ بامیەو ١٢ بڕ تەماتەو ١٠ بڕ باینجان بوو، لەڕێگا لاماندا لای ئاژەڵدارێکی دەوڵەمەندی ناسراو لەناو هۆزی بارزان خاوەن ٥٠٠ سەر ئاژەڵ، نانی نەداینێ بەڵام چامان خواردەوە، خاوەن ماڵ گوتی لەبەیانیەوە ٤٥ میوانم بەڕێکردوە. ناوچەیەکی شاخاوی زۆر سەختو زۆر روت بوو.

شەو گەیشتینە مێرگەسور, جەنابی شێخ محمدخالد ڕێگای نەداین بگەڕێینەوە، زۆر سوپاسی دڵسۆزی جەنابی شێخو کاك نەزیرم کرد کە بە چ جۆرێك پێشوازییان لێکردمو یارمەتیدام, انشاءالله ئەم نامەیەی شێخ کۆتایی بەم گرژییە دەهێنێو من هەموی لەخودی بەڕێزتان دەبینم کەدەستت هەبووە بۆ ئەوەی بەدەست بەتاڵی نەگەڕێمەوە. گوتی: شێخ تۆی خۆش دەوێت, ئەوەی بۆ تۆی کرد شتێکی گەورەیە، ئایا ڕۆژێك ئەگەر پێویستیت بەیارمەتی بێت بچیتە لایان، ئەوەی تۆ کردت ئایا پاداشتەکەت دەدەنەوە؟ گوتم: جەنابی شێخ محمد خالد, ئەوەی من پێی هەستام سودێکی یەکجار زۆری دەبێت بۆ سەرانسەری کوردستان بەتایبەتی بۆ جەماعەتی ابراهیم احمدو شەخصی مەلامستەفاو هۆزی بارزان بەڵام بۆ خودی خۆم ڕەنگە زەرەری هەبێت. ئینجا خواحافیزیم لەجەنابی شێخو ئەو برا بارزانیانەی لەهاتوچۆکردن یاوەرمان بوون، کرد.

ناحیەی مێرگەسورمان بەجێهێشت ڕووەو سلێمانی هاتین. لەڕێگا دووبەدوو لەگەڵ وەکیلەکەی شێخ کەوتینە وتووێژ دەربارەی کێشەی کوردو بارودۆخی ئێستای کورد, خۆی وا پیشاندەدا دەتوانێت

رووبەڕووی بارزانی هەموو جۆرە قسەیەك بكات چونكە جەنابی شێخ ئەحمەد بارزانی ناردویەتی، بۆچونەكانمان یەك بوو, زۆر خۆشحاڵ بووم بەهاتنی, دەمگوت بەڵكو بارزانی ناچاربكات ملكەچ بێت بۆ نامەكەی شێخ, جەماعەتی ابراهیم ئەحمەدیش بەتەواوەتی لەسەر نەخشەیەكی تازە لەبەر بەرژەوەندیی گشتی ملكەچ بن‌و لەگەڵ بارزانیدا بەیەكەوە كاروباری پارتی بەڕێوە بەرن.

سەعات هەشتی شەو گەیشتینە سلێمانی, بڵاوبۆوە كەڕەفیق پشدەری لەگەڵ وەكیلێكی شێخ ئەحمەد بارزانی گەڕاوەتەوە، برادەرانی پارتی جەماعەتی ابراهیم ئەحمەد داوایان لێكردم دەبێت ئەمشەو بەڕێ بكەویت بۆ بارەگای بارزانی لەبەر ئەوەی بارودۆخ زۆر گرژە، كەوتینە ڕێ, لەكانی‌وەتمان لاماندا نان بخۆین، خاوەن چێشتخانەكە هەستیكرد ئێمە بۆ لای بارزانی دەچین بۆ چارەسەركردنی كێشەكە, لەخۆشیاندا پارەكەی لێوەرنەگرتین. كاتژمێر یەكی شەو گەیشتینە بارەگای بارزانی لەسەركەپكان، داوام لەلێپرسراوی پرسگا كرد كەسەرۆك ئاگادار بكاتەوە دەمەوێ بچم بۆ خزمەتی. كاك مسعودو كاك ئدریس بەرەو پیرم هاتن‌و ئاگاداریانكردم بارزانی لەپشودایە. پرسیاریان لێكردم بۆچی بەم كاتە درەنگە هاتویت بۆ لای بارزانی؟ منیش نوسراوەكەی شێخ احمدم تەسلیم كردن لەسەر داواكردنی خۆیان‌و مەلاش كەوەكیلی شێخ احمد بوو لەوێ مایەوە، بەڵام خۆم بەتەنها گەڕامەوە رانیە چونكە پێیان گوتم بەیانی چاوەڕوانت دەكەین. شەو زۆر درەنگ بوو رووم نەهات بچمە هیچ ماڵێك، لەسەر كورسییە تەختەكانی چایخانەیەك پاڵكەوتم‌و خەوتم, لەدەنگی ماستفرۆش‌و میوەفرۆش خەبەرم بۆوە.

دوای گەیشتنم بۆ بارەگای بارزانی پرسگەیان داخست‌و گوتیان ئەمڕۆ بارزانی چاوی بەكەس ناكەوێت, بەڵام وەكو سەرنجمدا ئەو شوێنەی بڕیارە بارزانی لێ دانیشێت یەك كەسی بێگانەی لێنەبوو لەمن زیاتر یەك سۆرانی تر بۆی نەبوو بێتە ئەو جێگەیە, هەروەها پاسەوانێكی زۆر, دووربەدوور پارێزگاری جێی دانیشتنەكەو خودی بارزانییان دەكرد, ئامادەبوان پێكهاتبوون لەئیدریس‌و مسعودو حەمەدئاغای مێرگەسوورو[٢٨] ئەو مەلایەی كەنوێنەری شێخ احمد بوو. پاش تاوێك مەلامستەفا هات, بەگەرمی بەخێرهاتنی كردم‌و هەواڵی پرسیم, رویكردە ئامادەبوان‌و فەرموی ئێوە وەكو من رفیق ناناسن, من حسابی كەسێكی بارزانیم بۆ كردوە, كاتێك لەدەرەوەی وڵات بووم خزمەتێكی زۆری بنەماڵەی ئێمەی كردووە, كەگەڕامەوە عیراق لەیەكەم رۆژەوە چۆتە دڵمەوەو لەخزمەتكردندا بەردەوامبووەو هەرگیز پشتی لەئێمە نەكردووە, ژمارەی ٤٠ پاڵتۆی بۆ ناردبووم‌و دەرمانێكی زۆری كریوە لەگیرفانی خۆی‌و چۆتە ریزی پێشمەرگەوەو وەكو دكتۆر خزمەتیكردەوە, كاتێك گیراوە ناوبانگی هەیە كەبە چ جۆرێك لەبەندیخانە بەرامبەر حكومەت راوەستاوە. سەرۆك ماوەی نیو سەعاتێك، بەردەوام بوو لەباسكردنی چالاكی‌و فیداكاری‌و

(٢٨) یەكێكە لەناسراوەكان لەناو هۆزی بارزان، مەلامستەفا لەبنەماڵەی ئەم پیاوە زۆر دەترسا, كەشەڕ دەستی پێكردەوە لەساڵی (١٩٧٤) خۆی‌و كوڕەكانی لەبەندیخانەی شۆڕش زیندانیكران, دوای مۆركردنی رێكەوتننامەكەی جەزائیر، بارزانی یەكەم كار كەپێی هەڵسا لەناوبردنی احمدئاغاو كوڕەكانی بوو.

ئازایەتی من, منیش هەر دەمگوت قوربان من بەو جۆرە شایەنی باسکردن نیم، بەڵام ئەو هەر بەردەوام بوو لەباسەکەی، بارزانی بەجۆرێك سووربوو لەسەر باسکردنی چاکەو دڵسۆزیم بۆ ئەوان‌و خۆشەویستی ئەوان بۆ من لەدڵی خۆمدا دەمگوت: بەڕاستی جێی شەرم‌و احراجی‌یە ئەم باسە بۆ خەڵك بگێڕمەوە، گومانم نەمابوو لەوەی کەنامەکەی شێخ احمد بارزانی جێی خۆی گرتبێت.

دوای ئەوەی لەباسی چاکەکانی من تەواوبوو، تۆزێك‌وەستا ئینجا ئاڕاستەی قسەکانی بەئەندازەی ١٨٠ پلە بەرامبەرم گۆڕی‌و لەماوەی ١٠ دەقیقەدا لەپیاوێکی زۆر باشەوە بووم بەپیاوێکی زۆر خراپ، قسەکانی بۆنی ئەوەی لێدەهات کەمن لەخراپەکاریدا وێنەم نییە، بارزانی بەتوڕەیی‌و ناوچەوانێکی گرژەوە کەمرۆڤ سامی لێدەکرد، باوەڕتان هەبێت کونەمشکم لێبووبو بەقەیسەری، دونیا لەبەرچاوم تاریکبوو، فەرموی دەڵێم وەرە خۆت هەڵبژێرە بۆ لیژنەی مەرکەزی دەڵێت من ئەندامی پارتی نیم، دوای ئەوەش دەچی لای شێخ احمد شکاتم لێدەکەیت؟ بۆم ئاشکرا بووە کەتۆ خائینیت. هەرچی خودا پێی ناخۆشە لەقسەی سوك رووبەڕوو پێی گوتم. زۆر بەتوندی هەڕەشەی لێدەکردم کەئەمە یەکەم جارە لەژیانمدا ئاوا بەزیندویی برینـدار بکرێم, لەسەگبابەوە پیایدا هات‌و بەجوێن بەهەموو رەچەڵەکمدا چووە خوارەوەو ماوەی یەك کاتـژمێر لەوتە ناشیرینەکانی بەردەوام بوو, لەم ماوەیەدا چەند جارێك ئدریس‌و مسعود دەیانویست بابەتەکە بگۆڕن، حەمەدئاغای میرگەسوور زۆری بۆ هات گوتی مەلامستەفا کاتێك سەعیدی کوڕمت ناردە بەغدا تۆ پێت راگەیاندم لەڕێگەیەکی زۆر ئەمینەوە دەینێرم‌و تەسلیم بەڕفیق پشدەری دەکەم چونکە وەکو لوقمانی کوڕم وایە. مەلامستەفا کە لەجوێندان تاقەتی چوو ئینجا روویکردە مەلا بەجوێنەوە کەنوێنەری شێخ احمدبوو، بەچوارمشقی دانیشتبوو لەوە دەچوو بەحاڵ هەناسەی تیا مابێت تەماشای ئەملاو ئەولای نەدەکرد, خوا خوایبوو خودا لەو دانیشتنە رزگاری بکات بەڵکو بەسەلامەتی بگاتەوە ناو ماڵ‌و منداڵەکەی.

ئینجا مەلامستەفا پێی گوت چەند رۆژێك لێرەبوویت, بەباشی خزمەتکرای‌و بڕی ٥٠ دینارم دایتێ گوتت دەچمەوە ماڵێ، بەملی شکاوت چی تۆی گەیاندە لای شێخ احمد, هەی درۆزنی موناڧق (کۆمەڵێك جوێنی زۆر ناشرینی پێدا). دوای ئەمە ئیتر هەواڵیم نەبیستەوەو نازانم چی بەسەر هات. بەڵام ئەو قسانەی کەبارزانی کردی بەهیچ جۆرێك نەمگرتە دڵ چونکە لەناخی خۆمدا سێ اعتبارم بۆ دانابوو یەکێکیان ئەوە بوو وەکو باوکم سەیرم دەکرد, دووەمیشیان سەرۆکی کورد بوو, سێیەمیشیان لەبەرچاوم بوو ئەگەر ئەوەی مەلامستەفا پیلانی بۆ داڕشتووە جێبەجێی بکات ئەوا بەدووبەرەکی‌و کوردکوژی‌و لەناوبردنی بزوتنەوەی کوردی, کۆتایی دەهات. ئینجا کاتی نانخواردن هات مەلامستەفا هەستا گوتی بابچین نان بخۆین، منیش گوتم: من برسیم نییەو نانیش ناخۆم, وەڵامی نامەکەی شێخ احمدم دەوێت. دوای ئەم قسەیەم، بارزانی لەیەکەم جار زۆر گرژترو توڕەتر روویکردە ئامادەبوان گوتی: سوێند بەخوا ئەمجارەیان رەفیق رزگاری نابێت لەبەردەستمداو هەر دەیکوژم، ئینجا من یەکسەر بێدەنگ بووم چونکە زانیم وتووێژ لەگەڵ ئەم پیاوەدا

بێسودە, خواخوام بوو رزگارم بێت لەدەستیو نەکوژرێم. لەبەر ئەوەی زۆرم برسی بوو دەرونیشم ئاسوودەبوو کەئەو ئەرکەی خستبومە سەر شانی خۆم بۆ سەروەریی میللەتی کورد گەیاندمە جێی خۆی، دوو کفتەم خوارد، دوای نانخواردن کاك ئدریسو کاك مسعودو حەمەدئاغا پارێزگارییەکی زۆریانکردمو لەگەڵ مەفرەزەیەك پێشمەرگە رەوانەیان کردمەوە بۆ رانیە لەوێشەوە دوو پێشمەرگەم لەگەڵدا هات هەتا چنارۆك چونکە کاك عزیز عقراوی موبارەك بیستبووی من بەو کارە هەڵساوم فەرمانی پشکنینی ماڵی باوکمی دابوو لەقەلادزێ بەو بیانوەی کەمن چەکم لەماڵەوە شاردۆتەوە.

کەگەیشتمە کۆیە چومە ماڵی خزمێکی خۆم، یەکەم رۆژ سەردانی شاعیری نیشتیمانپەروەرو دڵسۆز عوسمان عەونیم کرد, حەوت رۆژ لەکۆیە مامەوە گوێم لەقسەی خەڵك دەگرت, بەبێ ئەوەی خۆم بەشدارییان بکەم, هیچ قسەم نەدەکرد، رووممەکردە هەر ماڵو دوکانو چایخانەیەك یان هەر شوێنێك کەخەڵك تیایدا کۆدەبوەوە بەتێکرایی هەموویان باسیان لەبارودۆخی ئێستای کوردستان دەکرد، هەر یەکە لەڕاستی خۆیەوە لێکدانەوەو بۆچونی خۆی دەردەبڕی, کە لەزۆربەیان نزیك بوومەوە سەرنجمدا هەموویان باسەکانیان لەیەك تەوەرەدا دەخولایەوە, دەیانگوت: ئایا رێکدەکەون؟ کوردەکانی بەغدا هیچیان بۆ نەکرا؟ ئایا جەماعەتی ابراهیم احمد دان بەکۆنفرانسە تازەکەدا دەنێن؟ ئایا بارزانی هێرش دەکاتە سەر ماوەت؟ بەڵام من بەهیچ شێوەیەك بۆچونی خۆمم نەدەدرکاند. رۆژی حەوتەم سەردانی کاك عوسمان عەونیم کردەوە لەوێ چاوم بەمامۆستای نیشتیمانپەروەر مێژوونوس طاهر صادق کەوت, کاك عوسمان عونی پرسیاری لێکردم گوتی: بۆچی لەمنت شاردەوە کەچوی بۆلای شێخ ئەحمەدو مەلامستەفا؟ تکام وایە لەنوکەوە رووداوەکانم بۆ بگێڕیتەوە، منیش لەسەرەتای گەشتەکەمەوە بۆم گێڕایەوە هەتا مەلامستەفام بەجێهێشت، ئەویش گوتی: بەگوێم بکە چونکە من لەتۆ شارەزاترم, ئەم نامەیەی شێخ ئەحمەد ناردویەتی، مەلامستەفا زۆر پێی نارەحەت بووە چونکە هەرچی ئەو پیلانانەی کەدایڕشتوە هەمووی پوچەڵکردۆتەوە، دڵنیام ئەو هەڵوێستەی مەلامستەفا بەرامبەر بەتۆ تەنها شانۆیەك بووە هیچیتر، نیازی نەبووە بتکوژێت چونکە خۆت دەزانیت ئەگەر بیویستایە بتکوژێت بەئاسانی دەیکوشتیت, بۆیە وایکردووە کەتۆ واز لەو هاتوچۆیە بهێنێتو نەچیتەوە لای شێخ ئەحمەد، ئینجا گوێم بۆ راگرە با من چەند ئامۆژگارییەکت بکەم، وەکو بیستومە ئەو بنەماڵەیە تۆیان خۆشدەوێتو هەموو شتێکت لێ قبولْ دەکەنو چەندیشت پارەت پێویستە من دەتدەمی بەمەرجێك بچیتەوە بۆلای شێخ ئەحمەد. بەڵام من بەگوێم نەکرد.

دوابەدوای گەڕانەوەم لەکۆیە چوم بۆ هەولێرو بەغداو خانەقینو کەلارو سلێمانی, بەبێدەنگی سەرنجی ئەو خەڵکەم دەداو سەیرم دەکرد خەڵکی بەگشتی باس لەهەمان بابەت دەکەن کەدانیشتوانی کۆیە لەناوخۆیاندا باسیان دەکرد. دوای چەند ساڵێك بەسەر ئەم رووداوەدا چاوم کەوتەوە بەبەڕێز حەمەدئاغای مێرگەسوور, پێی گوتم: ئەو شەوەی تۆ مەلات لەبارەگا بەجێهێشتو پێیان گوتیت بارزانی سبەینێ بەیانی چاوی پێت

دەکەوێت، ئەو شەوە گوشاریان خستبوە سەر مەلاو بەناچاری هەرچی روویدابوو لەنێوان تۆو شێخ احمد هەمووی بەدووررودرێژی بۆ بارزانی گێڕابووەوە, دیاربوو نامەکەی شێخ ئەحمەد زۆر توندبوو, لەهەمانکاتدا بارزانی دەیزانی هیچی دەسەڵات نییە بەرامبەر بەشێخ ئەحمەد، هەر بۆیە بەو گرژییە مامەڵەی لەگەڵ کردی بۆ ئەوەی بترسیتو نەگەڕێیتەوە بۆلای شێخ ئەحمەد چونکە ئەگەر ئەو پیاوە بەرێزە بهاتایەتەوە لەگەڵتا ئەو کاتە مەلامستەفا نەیدەتوانی لەفەرمانی شێخ ئەحمەد دەربچێتو دووبەرکیش ڕوی نەدەدا.

کەقسەکانی بەڕێز حەمەدئاغاو ئامۆژگارییەکانی مامۆستا عوسمان عەونیم بەراوردکرد بۆم دەرکەوت کەمن تاوانبارمو دەبوایە بچومایەتەوە لای شێخ ئەحمەد. بۆیە داوای لێبوردن لەگەلی کورد بەگشتیو لەخێزانی ئەوانەی بەهۆی دووبەرەکی کوژران بەتایبەتی دەکەم کەئەم ئیشەم کۆتایی پێ نەهێنا، ئەمەش لەنەزانیمەوە بوو. لەناخی خۆمدا بڕیارمداوە ئەگەر رۆژێك لەڕۆژان پارەم بێتە دەستو ببم بەخاوەنی خانوی خۆم لەباخچەکەمدا پەیکەرێکی گەورە بو شێخ ئەحمەد دروست دەکەم.

لێرەدا رادەوەستم واتە لەساڵی ١٩٦٣وە ڕووداوەکان دەپچڕێنم هەتا ساڵی ١٩٨٤، لەکتێبی سێیەممدا أنشاالله باس لەڕووداوەکانی ئەو چەند ساڵە بەدووررودرێژی دەکەم.

ساڵی ١٩٨٤، کاتێك(ی.ن.ك)و رژێمی بەعس لەگفتوگۆکردندا بوون بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد، لەسەر فەرمانی سەرکردایەتی (ی.ن.ك) پەیوەندیم بەزۆرێك لەسەرۆك جاشەکان کرد بەنیازی هێنانەوەیان بۆ ریزی شۆڕش. کاتێك کەشەڕ دەستی پێکردەوە منیش چومە خزمەت مام جەلال بۆ دێی سێروان پێم گوت: ئەوە من هاتومەتەوەو لەخزمەت کوردستاندام، گوتی: لەبارەگایەك دانیشە هەتا لەماوەی مانگێکدا کارێکت بۆ دیاری دەکەین، منیش چومە دێی (کۆڕوان) کەبارەگاکەی کاك نەوشیروانی لێبوو، پێم گوت کاك نەوشیروان میوان قبولْ دەکەیت؟ گوتی: خوا دەکات تۆ بەئێمە رازی دەبیت دەتخەمە سەرچاو. لەماوەی ئەو چەند رۆژەدا کەلای کاك نەوشیروان بووم زیاد لەپێویست خزمەتیکردم. لەدوای ١٣ رۆژ (١٩٨٥/٥/٤) لەکاتژمێری ٤ی عەسردا کاك نەوشیروان پێی راگەیاندم سەر لەمام جەلال بدەو کاك ملازم عمریش لەگەڵ خۆتدا بەرە. کاتێك گەیشتمە خزمەتی کاك عمر عبدالله کەلێپرسراوی دەزگای کاروباری پێشمەرگەبوو، دوای سڵاو ئاگادارمکرد کەکاك نەوشیروان فەرمویەتی لەگەڵ ملازم عمردا بچمە خزمەت مام جەلال، کاك عمر گوتی: ئینشاالله سەرکەوتو دەبیتو لەگەڕانەوەدا نانی ئێوارە لای من دەخۆیت. ئینجا نەوتی بەخەڵوزەکەدا کردو ئاگری تێبەردا، من بەتەنها هاتمە دەرەوەو بەڕێ کەوتم بۆلای مام جەلال کە١٠ دەقیقە لەبارەگاکەی ملازم عمرەوە دوور بوو. گەیشتمە لای مام جەلال, هێرۆ خانو سید مجیدی لابوو, زۆر بەگەرمی پێشوازی لێکردمو یەکسەر گوتی: کاك رەفیق دەتەوێت کوردستان رزگاری بێت؟ گوتم: کێ هەیە نەیەوێت کوردستان رزگاری بێت. گوتی: تۆ هەوەست لێبێت کوردستان رزگار دەکەیت. بەحەپەسانەوە گوتم: من...! مام جەلال گوتی: بەڵێ, خەڵك دەست درێژدەکاتو دەڵێن ئەمە بوو کوردستانی رزگار کرد. گوتم: مام جەلال،

ئەمجارەیان بەتەمای چیم لێبکەیتو چیت ناوەتەوە؟ گوتی: ئێمە تەنها ئاسمان ماوە تەقەی لێبکەین، ئەگەر بێتو لەگەڵ کوڕانی مەلامستەفادا ئاشتمان بکەیتەوە کوردستان رزگاری دەبێتو کورد کێشەی نامێنێت. گوتم: ئەمە قسەی دڵتە یا پیلانە یا وتەیەکی کاتییە، داواکارم لێت کە لەدۆستایەتی ئەوانەم نەکەیت. مام جەلال گوتی: لەکەیەوە پەیوەندیت پێیانەوە نەماوە؟ گوتم: لەو رۆژەوە کەخۆمو پێنج کەسەکە لە(ی.ن.ك) جیابوینەوەو بازیانی کوڕم نارد بۆلای کاك مسعود بەمەبەستی یارمەتیدانم بۆ دامەزراندنی حزبێكو ئەویش بەنامەیەك وەڵامی دامەوە دەڵێت (یارمەتیت دەدەم بەڵام لەمەودوا نامەم بۆ بنێرە بەناوی (هێرۆ خانەوە)و لەلایەن ئێوەوە دەستگیرکرام ئینجا مختار عبداللە غەریبی[۲۹] یاوەرمتان کوشتو منتان بەبەندکراوی لای خۆتان هێشتەوە، پەیوەندیم پێیانەوە نەماوە. مام جەلال گوتی: دوو نامە دەنوسم یەکێك بۆ مەلا دەڵگەیی ئەوەی تر بۆ کوێخا سمایلی تەلان [۳۰] کەلای کاك مسعود کەپشتگیریت بکەن بۆ ئەوەی سەرکەوتوو بیت لەم کارەتدا. گوتم: من دەبێت کاغەز بۆ کاك مسعود بنوسم بڵێم ئاگات لەو پیاوە بەڕێزانە بێت. مام جەلال گوتی دەکەواتە من نامەیەکی سپیت بۆ ئیمزا دەکەم، تۆ وەکیلی من بە. گوتم: بازیانی کوڕیشم کە(پ.م)ـە لەمەکتەبی عەسکەری لەگەڵ خۆمدا دەیبەم. مام جەلال گوتی: ئەگەر سەرکەوتوبویت ئەوا دەڵێم من ناردومەو ئەگەر شکستت هێنا دەڵێم ئەوە رەفیق پشدەرییە ئاگام لێنەبووەو هەزار شتی وایکردووە.

دیدارەکەم لەگەڵ مام جەلالدا بەخواحافیزی کۆتایی پێهێناو گەڕامەوە بۆلای کاك عمر عبداللە، کەپرسیاری لێکردم شێری یان رێوی؟ گوتم: من هەرگیز رێوی نەبووم، هەر شێرم..

کاك عمر بەدەستی خۆی مریشکەکەی کرد بەشیشەوە، لەسەر ئاگرەکە برژاندیو ئینجا کردی بەپاروو دای بەدەستمەوە، لەم کاتەدا کاك مستەفا چاوڕەش فەرمووی ئەو غەزەلە چیە؟ منیش لەترسی مام جەلال لەگەڵ ئەوەشدا کەئەم پیاوە برای شیریمەو زۆریشم خۆشدەوێت راستیەکەم بۆ نەدرکاند.

کەگەڕامەوە بۆ بارەگای کاك نەوشیروان, شەو لەخزمەتیدابوومو بەیانی هەر یەکەمان رۆیشتین بەلایەکدا. منو بازیانی کوڕم لەڕۆژی ۱۹۸٥/٥/٧ بەڕێ کەوتین, لە ۹ی مانگ گەیشتینە گوندی شووکێ کەمەڵبەندی

---

(۲۹) ماوەیەك پێشمەرگەبوو لەگەڵ گروپە سیاسییەکاندا، ی.ن.ك بڕیاری گرتنیان دەرکردبوو لەگەڵ چەندکەسێکیتردا، مامۆستا مەلادەڵگەیی نامەیەکی بۆ ناردبوم کەئەو پیاوە خەڵکی قەڵادزێیەو دژی رژێمەو چالاکی گەورەی بەرامبەر بەڕژێم ئەنجامداوە, چەند جارێك زامدارکراوە بۆیە دەبێت لەگەڵ مام جەلالدا قسە بکەیت کەلێی خۆش بن" لەسەر داواکاریی من مام جەلال لێی خۆشبوو. هاتە ریزی یەکێتی، روداوێك روویدابوو شایەت هەبوو بەسەریەوە کەئەم تاوانبارە لەم رووداوەدا برادەرانی کۆمەڵە دەیانویست لەسەر ئەو کارە لەسێدارەی بدەن, ئەمجارەش توانیم رزگاری بکەم. کەجیابوومەوە لەمام جەلال بەو نیازەی حزبێك دابنێم، کەدەزگیرکرام کتوپڕ موختاریان کوشت, بەڵام دوای کوشتنی بەچەند ساڵێك یەکێتی لەبەیانێکدا بەشەهیدی ی.ن.ك. لەقەڵەمداو بەپێشمەرگەیەکی نیشتیمانپەروەر ناویان دەبرد.

(۳۰) تاکە سەرۆك هۆزە لەکوردستاندا کەخاوەن دۆنمێك زەوی نییەو کێشەی لەگەڵ جوتیار نییە، یەکێکیشە لەسەرۆك هۆزەدڵئاوکانی کوردستان، عادەتیان وایە کەمیوانێك رووده‌کاتە دیوەخانەکەیان خۆیان پێشوازی لێدەکەنو لەڕۆیشتنەوەشدا خۆیان بەڕێی دەکەن. هەموو هۆزەکەی دەست دادەنێن کەئەو بەسەریدا بڕوات. هەرکەسێك ناکۆکیەك هەبێت لەو ناوچەیە ئەو بەهانایانەوە دەچێت، کەسایەتییەکی شۆڕشگێڕو نیشتیمانپەروەرەو رابوردویەکی پاکی هەیە، لای هەموو گروپە سیاسییەکان رێزدارە چونکە ژیانی بەختکردوە لەپێناوی کوردو کوردستان. توشی ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆربووەو چەندین جار گیراوەو دورخراوەتەوە، لەهەموو شۆڕشەکانی کوردستاندا بەشداریکردووە، باسی چاکەی ئەم پیاوەو کورەکانی (احمدو محمود) بەکتێبێك کۆتایی نایەت، ئەگەر دەتەوێ قسەکەی من تاقی بکەیتەوە بچۆ بۆ شارۆچکەی دوکانی سەرەوە بڵێ ماڵی کوێخا سمایلی تەلان کامەیەو مانگێك میوانی بە ئنجا بۆت دەردەکەوێت کەچۆن پیاوێکە.

یەکی یەکێتی لێبوو، دوو ڕۆژ لەوێ ماینەوە ئینجا بەڕێیانکردین بۆ گوندی باراو بۆ لای برادەرێکی دڵسۆزی یەکێتی کەناوی شێخ نوری بوو ڕیش سپی ئاوایی بوو، ئەم دێیە هەرچەندە لەسنوری دەسەڵاتی یەکێتیدا بوو بەڵام پارتی زاڵتربوو تیایدا، پێش ئەوەی بگەینە دێکە توشی شێخ نوری بووینو لەگەڵ ئەودا چوینەوە ماڵی خۆیان, نانی نیوەڕۆیان بۆ هێناین کەبریتی بوو لەهێلکەوڕۆن، بەڵام پێش ئەوەی دەست بکەین بەنانخواردن خێزانەکەی فەرمووی: ڕاوەستن، ئینجا ڕوویکردە شێخ نوری گوتی: ئەمانە بەڕۆژی نیوەڕۆ لەگەڵ مەفرەزەیەکی یەکێتیدا هاتنە ناو دێکەوەو بەچەکەوە، ئێستاش پرسیار لەبارەگای پارتی دەکاتو دەیەوێت بەچەکەکانیانەوە بەئازادی بچنە ناو پارتییەوە، هەر بۆیە هاواریکرد گوتی بەزاتی خوا ڕێککەوتنە، ئینجا شێخ نوری ڕوویکردە سەبری خانی کچیو فەرمووی بڕۆ مریشکەکەیان بۆ سەربڕە، خێزانەکەی شێخ نوری گوتی: ئاخر هەر ئەو مریشکەمان هەیەو هێلکەکەریشە، شێخ گوتی: سەگباب دەڵێم بڕۆ سەری ببڕە ئەوا کورد خەریکە ڕێکدەکەون. دوای نانخواردن عەرزی شێخم کرد گوتم: بازیانی کوڕم بۆ بگەیێنەرە لقی چواری پارتی. هەمان ڕۆژ بازیانی کوڕمو شێخ نوری بەڕێکەوتن بۆ لقی چوارو لەوێ بازیان چاوی کەوتبوو بەجەنابی دەروێش ئاغا کەکوردێکی شۆڕشگێڕو نیشتیمانپەروەرو ناسراوە، بەدەروێش ئاغای ڕاگەیاندبوو کەباوکم لەدێی باراو چاوەڕوانەو دەیەوێت بچێت بۆ خزمەت کاك مسعود بارزانی، دوای ئەوەی وەڵامی بروسکەکەی دەروێش ئاغا بەڕەزامەندی دێتەوە, بەیانی بەڕێز دەروێش ئاغا خۆیو مەفرەزەیەك پێشمەرگە هاتن بۆ پێشوازیکردنمو پێی گوتم ئەمە (عدم تعرض)ێکە بەناوی حاجی ئەحمەدەوەیە بۆ تۆمان کردووە بەچەکەوە، کەگەیشتینە خاڵی پشکنینی ئێرانییەکان پیشانیان بدە. ئینجا چوینە بارەگای لقی چوار، شەو ماینەوە، بەیانی بەرەو نوسینگەی پەیوەندییەکانی پارتی لەمەریوان بەڕێکەوتین، لەوێ چاوم بەبرای دڵسۆزو شۆڕشگێڕو نیشتیمانپەروەر کاك فایەق تۆفیق کەوت کەناسراوە بە فایەقەڕەش، بەڕێوەبەری نوسینگەکە بوو، لەڕێی خۆیەوە منو بازیانی بەڕێکرد بۆ م.س پارتی دیموکراتی کوردستان لەڕاژان، لەسەعات ٨ی سەر لەبەیانی ڕۆژی ١٨/٥/١٩٨٥ لەمەریوانەوە بەڕێکەوتین لەسەعات ٣,١٥ی هەمان ڕۆژ گەیشتینە بارەگای مەکتەبی سیاسی پارتی لەڕاژان.

بە درێژایی ڕێگای نێوان مەریوانو ڕاژان هیچ قسەیەکم لەگەڵ بازیانو ئەو برا پێشمەرگە پارتییەی لەگەڵماندابوو نەکرد، چونکە هەموو هەستو بیرو هۆشێکم لەلای ئەوەبوو کەگەیشتمە ئەوێ چۆن دەست پێبکەمو بڵێم چی بۆ ئەوەی چیتر خوێنی ڕۆڵەی میللەتەکە بەهەدەر نەڕژێتو وەکو ساڵی ١٩٦٣م لێ نەیەتەوە کەنەمتوانی نێوان بارزانیو م.س– جەماعەتی ابراهیم احمد یەکبخەمەوە، بەدڵ لەخوا پاڕامەوە ئەمجارە بەسەرکەوتوویی بگەڕێمەوە، زۆر دڵخۆشبووم بەوەی کەمن ڕاسپێردرام بەم کارە پیرۆزە هەڵسم، خۆم بەخۆمم دەگوت: ڕەفیق هەرچەند مام جەلال تۆی ناردووە بەڵام تۆ خۆت بەلایەنگری هیچ لایەك نازانیتو هەردوولا بەیەك چاو سەیر دەکەیت، انشاالله سەرکەوتویت لەم کارەتدا.

کاتێك گەیشتمە پرسگەی م.س. یەکسەر منیان برد بۆ ژووری بەڕێوەبەرایەتی کەشوکری نێرۆیی جامانەیەکی سوری لەسەردابوو، بەڕێوەبەربوو زۆر بەرگەرمی بەخێرهاتنی کردم، هەتا ئەو چوو بەکاك مەسعود رابگەیەنێت من لەتاو ماندویەتی لەسەر یەکێك لەو دۆشەکانەی داخرابوو پاڵکەوتمو دوای بیست دەقیقە پێیان گوتم فەرموو بچۆرە ژورەوە، کەچوومە ژوورەوە چەند کەسایەتییەکی گەورەی پارتی دانیشتبون بەڵام لەناو هەموویاندا تەنها کاك مسعودو مامۆستا علی عبداللەم دەناسی، دەستبەجێ مامۆستا علی لەگەڵ ئەو کەسایەتییانەی تردا بەیەکتری ناساندین، من ناویانم بیستبوو بەڵام بەخزمەتیان نەگەیشتبووم کەپێکهاتبوون لەفازڵ میران، مامۆستا مەلاعبدالقادر، فرانسۆ حەریری، د. رۆژ، ملازم یونس رۆژبەیانی, بەگەرمی بەخێرهاتنیان کردم. رووکردە کاك مسعود پێم گوت: منو تۆ لەو رۆژەوە کەباوکت لێم تورەبوو زۆر هێرشی کردەسەرمو تۆو کاك ئدریس یارمەتیتاندام بۆ گەڕانەوە، چاومان بەیەك نەکەوتووەو پەیوەندیمان تەنها بەنامەبووە.

ئەوانەی دانیشتبوون لەخزمەت کاك مسعوددا بەسەرسوڕمانەوە گوێیان لێدەگرتم چونکە هیچیان ئاگاداری ئەو پەیوەندییە تایبەتییە نەبوون کەبەدرێژایی رابوردوو بەبەردەوامی لەگەڵ مەکتەبی بارزانیدا هەمبوو. ئامادەبوان، بێجگە لەکاك مەسعودوا تێگەیشتبون کەمن لەلایەن ڕژێمەوە نێردراوم ئنجا بەو نیازەی زیاتر خۆم بەو بەڕێزانەی دانیشتبوون بناسێنم، چەند یادەوەرییەکم بۆ کاك مەسعود گێڕایەوە، باسی شاهیدییەکەی حبیب محمد کریمم کرد کە لەسەر من دابووی لەدادگای رژێمو چۆنو بە چ شێوەیەك وەڵامم دایەوەو بەگلەییەوە کۆتاییم بەباسەکان هێنا گوتم: کاك مەسعود بۆ ئەوەندە سست بوویت لەوەڵامدانەوەمدا کەداوای پشتگیریم لێکردیت بۆ دانانی حزبێکی تازە؟ کاك مسعود روویکردە کاك علی عبداللەو فەرمووی کاك رەفیق دەناسیت؟ کاك عەلی فەرمووی: من دەمزانی کەمەلامستەفا زۆری خۆش دەوێت بەڵام ئاگاداری ئەوە نەبووم کە بەدرێژایی ئەم چەند ساڵە پەیوەندی تایبەتی بەمەکتەبی بارزانییەوە هەبووە. ئینجا کاك مەسعود بەدوورودرێژی باسی منی بۆ کردن، بەجۆرێك کەزۆر پێی سەربەرزبووم، ئەو باسوخواسە وایکرد ئامادەبوان بۆیان روونبێتەوە من وەکو نوێنەرێکی رژێم نەچومەتە ئەوێ بەڵکووەکو کادرێکی ی.ن.ك هاتومو مەبەستیشم یەکخستنەوەی ئەو دوو حزبە بەجەنگ هاتووەیە.

رووکردە کاك مسعود، کاغەزو قەڵەمێکم پێداو گوتم: ئەگەر تۆو مام جەلال ئیستقالە بکەن کورد رزگاری دەبێت. کاك مسعود بەمەبەستی ئیستقالە نوسین قەڵەمەکەی گرت بەدەستیەوە، منیش دەستیم بەتوندی گرتو گوتم: تۆمارکەرێك(مسجلە)ێکم بۆ بێنن بۆ ئەوەی بەئەمانەتەوە هەرچیم پێیە بۆ ئێوەی باس بکەم لەگەڵ بیروبۆچونی خۆمدا لەلای ئێوە بمێنێتەوە بەتۆمارکراوی بۆ مێژوو. لەسەر داواکارییەکەی خۆم تۆمارکەرێکیان هێناو دووجار تاقییان کردەوە ئینجا گوتیان فەرموو چیت هەیە بیڵێ: منیش بەدوورودرێژی دەقی ئەو گفتوگۆیەم بۆ گێڕانەوە کە لەنێوان منو مام جەلالدا روویدابوو تەنها ئەوە نەبێت مام جەلال

فەرموبوی (کوڕانی مەلامستەفا) بەلاَم من لەویٚ گۆڕیم بە(پارتی دیموکراتی کوردستان)، دوایی گوتم من بۆچونی خۆمم هەیە بۆ ئەم داواکارییەی مام جەلال، من ناتوانم کەفیلی مام جەلال بمو بلّێم بەدلٚ منی ناردووەو راستدەکات، بەلاَم من بەدلێکی پاکەوە هاتومەتە لاتان بۆ ئەوەی رێکتان بخەمو تەنها لەو وتانە بەرپرسیارم کەخۆم دەیکەم.

کاک عەلی فەرمووی ئیمڕۆ کاک مەسعود لەبەر تۆ زۆر ماوەتەوەو ئێستاش کاتی حەوانەوەی هاتووە، رۆژی شەممە دادەنیشینەوەو بەتەواوەتی قسەی لەسەردەکەین. منیش گوتم چما کورد رزگاری بووە تا هەینیو شەممە هەبێت! ئەم کارەی بۆی هاتوم کارێکی زۆر گرنگەو کێشەی میللەتی کوردە هی ئەوە نییە رۆژێك دوابخرێت. کاک مەسعود کەزانی من زۆر سورم لەسەر دوانەخستنی دانیشتنەکە، بڕیاریدا کەسبەینیٚ هەینی کاتژمێر ٢ی پاش نیوەڕۆ دابنیشینەوە بۆ لێکۆلّینەوە لەو کارە. بەلاَم پێش ئەوەی کاك مەسعود هەلّسێت پێم گوت: جاران کەدوو سەرۆك دەولّەت دانیشتنیان بکردایە بەچەكو تەقەمەنییەوە بەرامبەر یەکتر دادەنیشتن، بەلاَم ئێستا ئەگەر بیانەوێت دابنیشن بۆ گفتوگۆکردن لەسەر مەسەلەیەك دەچنە چێشتخانەیەکی گەشتوگوزاری پلە یەك بۆ ئەوەی دانیشتنەکەیان لەکەشوهەوایەکی خۆشدا ئەنجام بدەنو کۆتایی دانیشتنەکەشیان بەخواردنێکی بەلەزەت بهێنن، هەر بۆیە داواکارم لەدانیشتنەکەی سبەینیٚ سێوو کاهوو رێواس لەبەردەمماندا دابنێن چونکە کەمن ناوی مام جەلالم هێنا تۆ گرژ دەبیت ئەوسا سێوێك بخە ناو دەمت ئاو بەدەمتدا دێتە خوارێو گرژییەکەت نامێنێت. ئامادەبوان بەم قسەیە دەستیانکرد بەپێکەنینو کاك مەسعود لەکاتژمێر ٤,٢٠ هەستا چووە دەرەوەو من یەکێك بووم لەوانەی هەتا دەرگای دەرەوە بەرێمانکرد.

دوابەدوای ئەو, هەموو ئامادەبوان چونە دەرەوە بۆ پیاسەکردن لەدەشتێکدا کەنزیکەی ٥٠٠م لەبارەگاکە دووربوو بەلاَم تەنها کاك علی عبدالله بەشداری نەکردن، منیش ئەو پیاسەیەی ئەوانم بەهەل زانی بۆیە چومە ناویانەوە بۆ ئەوەی باس لەگرنگی ئەو رێکەوتنە بکەم بەنسبەت ئەوانو هەموو میللەتی کورد، دوای ئەوەی بەتەواوەتی بابەتەکانم بۆ روونکردنەوە فازل میران، د.رۆژ، مامۆستا مەلاعبدالقادرو یونس رۆژبەیانی خۆشحالّی خۆیان دەربڕی تەنها یەکێك ئەو رێکەوتنەی پیٚ باش نەبوو کەهەتا ئێستاش بۆچونی نەگۆڕاوەو هەرپێی خۆش نیە کورد ببیٚ بەحکومەت ئەویش فرانسۆ حەریرییە، شەو لەخزمەت مامۆستا علی عبدالله بووم زیاتر لە ٢ کاتژمێر لەسەر گرنگی ئەو رێککەوتنە دواین بەلاَم بەجۆرێك خۆشحالٚ بوو بەو کارە کەئێستا نازانم چۆن باسی بکەم.

سەر لەبەیانی رۆژی هەینی سەعات ٨,٣٠ منو بازیان چوینە شاری رەزاییە (ورمیٚ) لەئێران بۆ خۆشتن لەیەکێك لەگەرماوەکاندا، دوای ئەوە لەلای گولّفرۆشێك چەپکێك گولّی گەورەمان بە١٠٠٠ تومەن کڕیو بەنوسینێکی گەورە لەناوەڕاستەکەیم نوسی (خوالێخۆش بوو باوکی گەلی کورد مەلامستەفا بارزانی) لەژێریشیدا نوسیم نوێنەری(ی.ن.ك) رەفیق پشدەری، ئینجا بردم لەسەر مەزارەکەی لەگوندی هەلاج دامنا،

گوتم: بەڕێز بارزانی، داوای لێبوردنت لێدەکەم، دەبوایە زوتر هەوڵم بۆ ئاشتبوونەوە بدایە بۆ ئەوەی چی‌تر کورد لەیەکتر نەکوژن, انشاالله لەم کارەمدا سەرکەوتو دەبم بۆ خزمەتی کوردو کوردستان. لەکاتی قسەکانمدا پاسەوانی مەزارەکە بەسەرسوڕمانەوە گوێی لێدەگرتم.

گەڕامەوە بۆ گوندی راژان، سەعات ٢ دەستمانکردەوە بەکۆبونەوە لەکەشوهەوایەکی زۆر خۆش‌و دڵفڕێندا، دیاربوو ئەو قسانەی رۆژی پێشتر بۆم کردبوون جێی خۆی گرتبوو چونکە بەگشتی مامەڵەیان نەرمونیانتر بوو لەڕۆژی پێشو، (یەقین)م بۆ دروستبوو کەهەر هەموویان لایەنگری ئەو پرۆسەیەن، بۆیە لەسەرەتای وتەکەمدا گوتم: دوای ئەوەی گفتوگۆکانی نێوان رژێم‌و ی.ن.ك شکستی هێنا، ئێستا نە رژێم کێشێك بۆ ی.ن.ك دادەنێت نە ئێرانیش کێش بۆ ئێوە دادەنێت، چونکە ئێوە لەنێوان خۆتاندا ناکۆکن‌و هەتا بەم شێوەیە بمێننەوە جێی بایەخ نابن لای دوژمن، ئایا دەتانەوێ خودی رەفسەنجانی بەفرۆکە بێت لای ئێوە دابەزێت؟ ئەگەر لەناو خۆتاندا رێککەون ئەوە بەچاوی خۆتان دەبینن. ئایا دەتانەوێت صدام نوێنەری خۆی بنێرێتە لاتان ؟ رێککەون صدام بەرەو پیرتان دێت‌و باوەشتان بۆ دەکاتەوە. ئێوە لەدوای هەرەسەکەی ١٩٧٥ـەوە لەکوردستانی باشور پچڕاون‌و شوێنەکەتان ئەوەندە دوورە ئەگەر مەفرەزەیەکتان بیەوێت بچێتە سلێمانی بە سێ ڕۆژ دەگاتە ئەوێ، ئەگەر لەدەست سەربازەکانی رژێمیش رزگاریان بێت رووبەڕوی پێشمەرگەکانی یەکێتی دەبنەوەو بەم شێوەیە ئەو مەفرەزەیە یان ناگەڕێتەوە یا بەهیلاك دەچێت، پێم باشە زۆر بەوردی بیر لەپێشنیارەکانم بکەنەوە چونکە ئەگەر ئێوە رێکبکەون لەگەڵ یەکێتیدا، ئەو مەفرەزەیەی باسمانکرد, لەجیاتی ئەوەی توشی بەرەنگاریبونەوە بێت لەگەڵ یەکێتیدا دەچێت لەبارەگاکەیان دەحەوێتەوەو کارەکەی خۆی سەرکەوتوانە ئەنجام دەداتو بەسەلامەتی دەگەڕێتەوە بۆ لاتان، کەواتە ئێوە ئەگەر لەگەڵیاندا رێکەون زۆر سودمەند دەبن، بۆیە داواکارم پێش ئەوەی لەم ژوورە بچینە دەرەوە بڕیارێکی یەکلایی بدەن، حەز دەکەم بۆ جاری دووەم دووپاتی بکەمەوە ئەگەر بەم پەلەیە رەزامەندی خۆتان دەربڕن بۆ رێکەوتن لەهەموو سەرێکەوە ئێوە سودمەند دەبن، ئەوسا مام جەلالیش ناتوانێت ئەم هەڵوێستە مەردانەیەی ئێوە لەبەرچاوی خەڵك بشارێتەوە.

لەئەنجامدا هەموویان لەسەر بڕیاری کاك مەسعود رەزامەندی خۆیان دەربڕی بۆ گفتوگۆکردن لەگەڵ مام جەلالداو پێیان گوتم هەر ئێستا بەپەلە بازیانی کوڕت بنێرەوە بۆلای مام جەلال بۆ ئەوەی بڕیاری رەزامەندی ئێمەی پێبگەیەنێت.

ئێوارەی شەممە ١٩٨٥/٥/٢٠ بڕی ٢٤٠ دیناری عیراقییان لەناو خۆیاندا بۆ بازیان کۆکردەوەو لەگەڵ نجم الدین ناوێکدا کە(پ.م)ی لقی چوار بوو بەڕێیانکردو پێیان گوت ئەمشەو دەچن لەڕەزاییە دەمێننەوە بەڵام بەهیچ شێوەیەك قسەی لەگەڵدا ناکەیت، ئەم تەنها کاری ئەوەندەیە ئەگەر گیرایت دەگەڕێتەوە هەواڵمان دەداتێ.

بازیانی کورِم کەگەڕایەوە، ئەم گەشتەی بەدووورودرێژی بۆ گێڕامەوە, گوتی: سعات ٤ی بەیانی لەڕەزاییە دەرچوین، سەعات ٥ ی ئێوارە گەیشتینە لای کاك فایەقـەڕەش لەمـەریوان، خـەریکی نـانخواردن بـوو لـەوێ نەیهێشت دانیشم نان بخۆم پارووپەکی بۆ کردم گوتی لەگەڵ ئازاد قەرەداغیدا (کەئەندامی لق بوو) هەرئێستا بەڕێکەون، دوو سەیارەش پاسەوانی داینێ بۆ ئەوەی هەواڵەکە بەسەلامەتی بگەیەنمە جێـی خـۆی. کاتـژمێر ٧ی ئێوارە گەیشتمە بارەگای لقی چوار بۆ خزمەت دەروێش ئاغا، ئەویش بەهەمان شـێوە لەنانخواردنـدابوو، ماسییەکی بۆ کردم بەلەفەو گوتی بەگۆڕی ئەورەحمان ئاغای باوکم شەو لێرە نامێنێتـەوە دەبێـت هەرئێـستا بەپەلە نامەکـە بگەیەنیتـە ئـەودیو، مەفرەزەکـە هـەتا کێـوی حـاجی مامەنـد پاسـەوانییان کـردم کـەکۆتایی سـنوری ئێـران بـوو، لەوێـشەوە بەتـەنها چـومە نـاو یەکێتییـەوە بـۆ بارەگـای مەڵبەنـدی یـەك لەشـوکێ، سەعات٩,٣٠ لەماڵی کاك جەبار فەرمان چایەکەم خـواردەوەو لەگـەڵ مامۆسـتا صـاڵح بەڕێکـەوتین بـۆ پـیری شەوکێڵ، کەگەیشتینە ئەوێ تەسلیمی کاك حمەامین خەجێی کردمو پێی گـوت: ئـەم کـورە ئەمانەتـە لـەملی تۆداو دەبێ هەر ئەمشەو بیگەیەنیتە گاپیلۆن، ١٢ی شەو گەیشتمە گاپیلۆن، بەم شێوەیە لەماوەی دوو رۆژدا لەڕاژانەوە گەیشتمەوە دێـی سـێروان لەناوچـەی مەرگـە بـۆ خزمـەت مـام جـەلال، سـەعات ٧ی بـەیانی رۆژی سێیەم چوومە بەردەرگای بارەگای مام جەلالو نامەکـەی بـاوکم تەسـلیم بەپاسـەوانەکەکرد، نامەکـەی بـردە ژوورەوەو هاتەوە دەرێ گوتی مام جەلال نەخۆشەو کەس نابینێـت، منـیش گەڕامـەوە ژورەکـەی کـاك مـلازم عمر پێم گوت:پاسەوانەکە دەڵێت مام جەلال نەخۆشەو کەس نابینێـت. دوای ئـەوەی نـانی بـەیانیمان لەگـەڵ کاك ملازم عمرو کاك مستەفا چاوڕەش‌و کاك شێرکۆ بێکەس پێکەوە خوارد, کاك ملازم عمـر کورسـییەکی بـۆ دانام بەرامبەر بارەگاکەی مام جەلالو فەرمووی: دانیشەو مەجوڵێ هەتا لەبارەگاکـەی دێتـە دەرەوەو چـاوت پێی دەکەوێت. دوو شەوو دوو ڕۆژ لەو جێگایـەدا دانیـشتم نەمـدی بێتـە دەرەوە، رۆژی سـێیەم سـەعات١٠ی سەر لەبەیانی کاك ملازم عمر گوتی: ئەوە هەر لێرە دانیشتوی؟ منیش گـوتم ئـەی نابێـت بـانگم بکـات ئینجـا بچمە خزمەتی، بەتوڕەیی‌یەوە گوتی هەستە پێـشم کـەوە، بردمیـە بـەردەم دەرگـای ژورەکـەی مـام جـەلال، هەرچەند پاسەوانەکە گوتی مام جەلال کەس نابینێت بەڵام ئەو گوێی نەدایەو دەرگاکەی کردەوەو پێـی گـوتم فەرموو ئەوە مام جەلال. چاوم بەبەرێز مام جەلال کەوت دەستەسرێکی پێبوو دەستیکرد بەکۆکەو فەرمووی: وەکو خۆت ئاگاداری سێ رۆژە نەخۆشم چاوم بەکەس نەکوتووە، بەخێر بێیتەوە، ئنجـا فـەرموی: ئـەو گوڵـە چییە باوکت لەسەر مەزاری مەلامستەفا دایناوە، کەی من ناردوومە بۆ ئەوە، چۆن باوکـت لـەو مـاوە کەمـەدا توانی چاوی بەمەسعود بارزانی بکەوێتو قایلی بکات ئەگەر ئـەوە پیلانـی نێـوان رەفیـقو مەسـعود بـارزانی نیە؟! من حەمەی باقیم نارد ٢٢ رۆژ لـەڕاژان مایـەوە چـاوی بەمەسـعود بـارزانی نەکـەوت، مـن لەمـە ناگـەم. لەکۆتاییدا نامەیەکی دامێ لەگەڵ ١٥٠ دیناردا، گوتی ئەمە وەڵامەکەی منە، کاتێك گەڕامـەوە بـۆ راژان ٩ رۆژم پێ چووبوو، هەرکەسێکیانم دەبینی ساردی پێوە دیاربوو.

دوای ئەوەی بازیان بەنامەکەی مام جەلالەوە هاتەوە, چووم بۆ م.س، لەگەڵیاندا دانیشتمو نامەکەی مام جەلالیشم پێشکەشکردن بێ ئەوەی باسی ئەو بەسەرهاتانە بکەم کەبازیان بەدوورودرێژی بۆی گێڕامەوە، هەرهەموویان ناوەڕۆکی نامەکەی مام جەلالیان زۆر بەدڵ بوو بەڵام پێیان گوتم ئێمە کۆبوونەوەی لەسەر دەکەینو وەڵامت دەدینەوە. نامەیەکم بۆ بەرێز مام جلال نووسی تیایدا باسی ئەوەم کرد کەسەرکەوتوم لەئیشەکەمدا بەڵام تۆزێك بڕیارەکەیان دوادەکەوێت لەبەر ئەوەی لەسەری کۆدەبنەوە. هەمان نامەم بۆ کاك نەوشیروانو کاك ملازم عمریش نارد. وەڵامدانەوەی ئەم نامەیە لەلایەن پارتییەوە چوار مانگو نیوی خایاندو لەو ماوەیەدا ئەم شتە سەرکییانە روویاندا:

١- داوام لەکاك مسعود کرد چەند ساڵێکە بەخزمەت جەنابی شێخ محمد خالید بارزانی نەگیشتووم حەز دەکەم سەردانێکی بکەم، ژمارەی تەلەفونەکەیم لێوەرگرتو قسەم لەگەڵ کرد, ئاگادارم کردەوە کاتێك گەیشتمە راژان هەواڵی بەرێزتانم پرسی گوتیان لەکەرەجە, انشاالله بەم زوانە دێمە خزمەتت ئەگەر لێرە برادەرانی پارتی (عدم تعرض)ێکم بۆ بکەنو بەرێم بکەن بۆلای جەنابتان.

دوای ئەوەی هەموو ئیشێکی گەشتەکەیان بۆ جێبەجێ کردم برادەرێکی پارتییان لەگەڵ ناردم پێکەوە چوینە تاران لەوێوە چوومە کەرج بۆ خزمەت شێخ محمد خالید بارزانی، کەچاوی پێم کەوت زۆر بەگەرمی پێشوازی لێکردم، بەدوورودرێژی باسی ئەو یادەوەرییانەمان کرد کە لەساڵی ١٩٥٦ هەمانبووە، زۆر هەواڵی ماڵومنداڵەکانمی پرسی ئینجا ئەو رۆژەم یادخستەوە کەچوبوومە خزمەت باوکی شێخ احمد بارزانی بۆ ئەوەی دووبەرەکیی نێوان بارزانیو م.س. نەهێڵمو تێمگەیاند کەئێستاش هەر بۆ هەمان مەبەست هاتومەتە خزمەتتو وا پێویست دەکات جەنابتان پشتگیرییەکی تەواوم بکەن تا هیچیتر خوێنی کورد بەدەستی کورد نەرژێت، هەموو ئەندامانی سەرکردایەتی یەکێتی نیشتیمانی کوردستان سڵاوو رێزیان هەیە بۆ جەنابتان بەتایبەتی بەرێز مام جەلالو کاك نەوشیروان، ئەم هاتنەم بۆ لای جەنابتان بەئاگاداری ئەوانە بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی برایانە پشتگیری لەو رێکەوتنە بکەیت بەو ئومێدەی زۆر هەوڵبدەیت بۆ سەرکەوتنی ئەم پرۆسەیە.

شێخ محمدخالید فەرمووی: من بەهەموو جۆرێك پشتگیریت لێدەکەم بۆ ئەوەی ئەم کارە سەرکەوتوبێت، بەڵام دەبێت تۆ زۆر بەسەبربیتو وەکو جارەکەیتر نەکەیت کەناردمیتە لای شێخ احمدی باوکم بەهەڕەشەیەکی مەلامستەفا راتکردو وازت لەڕێکەوتنەکە هێنا، ئەمجارەوا نەکەیت باشە، دەبوایە ئەو رۆژە بیرت لەوە بکردایەتەوە ئەگەر تۆ نێردراوی شێخ احمد بارزانی بیت چۆن مەلامستەفا دەتوانێت بتکوژێت. بەهەر حاڵ، شێخ ئەحمەد ساڵی ١٩٦٢ پێی فەرمویت (ئیشی کوردان پوچە)، بەڵام مرۆڤ دەبێت بەبەردەوامی بەدوای کاری خێردا بگەڕێتو مادام تۆ هاتویت بۆ ئەم کارەو ئێمە تۆمان خۆش دەوێت ئەوە بەهەموو شێوەیەك پشتگیریت دەکەم. ئینجا پرسیاری لێکردم تا چ رادەیەك ئاگاداری هەواڵی عبیداللهو

لوقمان‌و سابیرو شـێخ عوسمـان‌و بارزانیـەکان هـەیت چـونکە ئێمـە هـەموومان دەزانـین کـەنزیکترین هـاوڕێی عبیـدالله بوویـت. گـوتم: مـن کـە لەسـاڵی ١٩٧٦دا دەسـتگیرکرام‌و لـە١٩٧٩دا ئـازادکرام, دوای ئـازادکردنم بەماوەیەکی کەم چوومە دەرەوەی وڵات‌و لەساڵی ١٩٨٢دا گەڕامەوە چومە ریزی پێشمەرگە لـەناو یەکێتیـدا، بەڵام پێش دەستگیرکردنم هەوڵێکی زۆرم لەگەڵ عبیداللەدا بۆ ئەوەی یـاری بـەئاگر نـەکات، بەهـەر حـاڵ مـن دەگەڕێمەوە، کەئەمجارە هاتمەوە بەدوورودرێژی هەواڵی هەموویانت بۆ دەهێنم. گوتی: سڵاوو رێزم هەیـە بـۆ مام جەلال‌و کاك نەوشیروان، لەزمانی منەوە ئاگاداریان بکە کـەزۆر بەلامـەوە گرنگـە هـەواڵی بارزانی‌یـەکان‌و عبیـدالله‌و لوقمـان‌و شـێخ عوسمـانم بـۆ بنێرنـەوە. ئینجـا فـەرمووی نەوشـیروان چـۆن کەسـێکە؟ لەوڵامـدا بەدوورودرێژی باسی کاك نەوشیروانم بۆ کرد.

گەنجێك لەسوچێکی ژوورەکـەدا دانیـشتبوو زۆر سـەرنجی راکێـشام، چـونکە ئێمـە نزیکـەی سـێ سـەعات گفتوگۆمان کرد ئەو بەهیچ شێوەیەك بەژداری نەکردین، وامدەزانی کەڕوڵاڵە، کەجەنابی شـێخ محمـد هەسـتی بەوە کرد من دەمەوێ بزانم ئەم کوڕە کێیە دەستپێشکەری کـردو فـەرمووی ئـەوە کـوڕی گـەورەی ئدریـسە، ناوی نەوچیرڤانە. گوتم: ئەمە لەئدریس ناکات چونکە ئەگەر بەپێنج وشە قسە لەگەڵ ئدریسدا بکەیت ئـەو بـە ١٢وشە بەشداریت دەکات، ئەوە بۆ سێ سەعات دەچێت یەك‌وشە لەدەمی نەهاتۆتە دەرەوە.

تێبینی

١. ئەو باسانەی لەدەمی مام جەلالەوە بۆ شێخ محمدخالدم کردبوو هەمووی دروستکراوی خۆم بوو.

٢. کاك مسعود بۆچوونی هەڵەی هـەبوو لەسـەر هەنـدێك کەسـایەتی نـاو یـەکێتی نیـشتیمانی کوردسـتان، بەتایبەتی بەرامبەر کاك نەوشیروان، منیش هەوڵی ئـەوەم دەدا بۆچـوونەکەی بـۆ راسـت بکەمـەوە بۆیـە پـێم گوت: من پێش ئەوەی بێم بۆ ئێـرە ١٣ رۆژ میـوانی کـاك نەوشـیروان بـووم، رۆژێکیـان کـاك نەوشـیروان لێـی پرسیم دیارنیت؟ گوتم: ژورەکـەی تـۆم بەجێهێـشت‌و ئێـستا لای کـاك حەمـەتۆفیقم, لـەوە ترسـاوم شـتێکت بدزرێت‌و بڵێن رەفیق پشدەری ناردویەتی بۆ (مخابرات)ی رژێم، کاك نەوشیروان گوتـی: بۆ تۆ میوانی منی یان میوانی حەمە تۆفیقی؟ ماوەی ئـەم ١٣ رۆژە زۆربـەی کاتمـان بەیەکـەوە دەبردەسـەر، بۆیـە کەسـایەتی ئـەم پیاوەم بەکەسایەتییەکی کوردپەروەرو خەمخۆری ئەم میللەتە هەڵسەنگاندو باوەڕم بەوە هەیە کەئـەم پیـاوە گـوێ بـۆ هـەموو کەسـێك‌و هـەموو بۆچـونێك دەگرێـت ئەگـەر لەگـەڵ ئایـدۆلۆجیای کۆمەڵەشـدا نـەگونجێت، بەمەرجێك لەبەرژەوەندیی گەلی کوردا بێت.

راستە دەرکردنی بڕیاری رێکەوتن لەسەر بۆچونی هەموو ئەندامانی مەکتەبی سیاسـی دراوە، بـەڵام بناغـە داڕشتن بۆ ئەو بڕیارەو هاتنـی مـن لـەخودی نەوشـیرواندا دەبینمـەوە، ئینجـا بـۆ کـاك مەسـعودم شـیکردەوە کەنەوشیروانێك سکرتێری کۆمەڵە بێت‌و ئەندامی سەرکردایەتی یەکێتی بێـت‌و بەئەنـدازەی تاڵـە موویـەك دڵـی نەیـەت لـەمام جـەلال دووربکەوێتـەوە لەگـەڵ ئەوەشـدا مـن لـەبارەی جیابونـەوەی لەگـەڵ مـام جەلالـدا زۆر

گفتوگۆم لەگەڵدا کردبوو، زۆر ئاسایی بێت بەلاتانەوە کەهەرچی بڕیارێك لەیەکێتی نیشتیمانییەوە دەربچێت ئەو ١٠٠٪ جێبەجێی بکات.

٣. ئەوەی لای من زۆر زەحمەت بوو کاك فرانسۆ حریری بوو چونکە ئەو، بیروبۆچونی بۆ رووداوەکان لەگەڵ هەموو ئەندامانی مەکتەبی سیاسیو لیژنەی مەرکەزیدا جیاوازبوو، ئەم پیاوە کلیلی مێشکی مەسعودو ئیدریس بووو بەهەموو شێوەیەك جێی باوەڕیان بوو، ئەوان چییان پێ بگوتایە ئەو جێبەجێی دەکرد بەبێ ئەوەی گوێ بداتە ئەوەی کەئەو شتە راستە یان نا، بەهەمان شێوە وتەی ئەم لای کاك مەسعودو کاك ئیدریس گەڕانەوەی نەبوو، ئەگەر بەدەست ئەو بوایە حەزی دەکرد کەمام جەلال لەقیمەبدات ئینجا دوابەدوای ئەو هەموو یەکێتی، چونکە یەکێتی تاکە حزب بوو کەبەرامبەر ئیمپراتۆریەتی مەلامستەفا راوەستاوە، ئەم جۆرە زەلامانە زۆر بەزەحمەت بۆچونی خۆیان لەسەر رووداوەکان دەگۆڕن. کێشەی من هیچ کام لەئەندامانی مەکتەبی سیاسی نەبوو بەکاك مەسعودیشەوە، بەڵام تاکە کەسێك کەدەترسام ببێت بەکۆسپ لەڕێگای کارەکەمدا کاك فرانسۆ بوو، هەر بۆیە ناچاریکردم کەسایەتی خۆم بگۆڕمو لەسەر کەسایەتی کاك فرانسۆ کۆپی بکەم بۆ ئەوەی بتوانم لەم پیاوە نزیك ببمەوە نەیەڵم ببێتە کۆسپ لەکارەکەمدا، بۆیە شێوازی وتەکانم لەگەڵ ئەم کابرایەدا گۆڕیو بۆم روونکردەوە کەمن خۆم بەدڵسۆزی خودی بنەماڵەی مەلامستەفا دەزانمو ئەو یادەوەرییانەم خستەوە یادی کە لەگەڵ سەرۆك مستەفا بەرزانیو هەموو بنەماڵەکەیاندا لەساڵی ١٩٥٦ـەوە هەمبووە، ئەوەبوو بەپشتیوانی یەزدان لەو پیلانەمدا کەکێشابووم بۆ نزیکبوونەوە لەفرانسۆ، سەرکەوتو بووم. چونکە ئەو هەرچییەکی بفەرموایە منیش هەمان وتەی ئەوم دووبارە دەکردەوە، بۆ نموونە: دوو رۆژنامەنوسی ئیتالی هاتبوون بۆ راژان، کاك فرانسۆ هات بۆلام گوتی وەرە چاوپێکەوتن لەگەڵ ئەم دوانەدا بکە، منی پێشکەش بەرۆژنامەنوسەکان کردو گوتی: ئەمە ناوی رەفیق پشدەریەو سەرۆکی وەفدی یەکێتی نیشتیمانی کوردستانەو هاتون بۆ رێکەوتن لەگەڵماندا، لەکۆتایی چاوپێکەوتنەکەمدا لەگەڵ رۆژنامەنووسەکاندا, یەکێکیان روویکردە کاك فرانسۆو گوتی ئەم پیاوە نوێنەری پارتی دیموکراتی کوردستانە نەوەك نوێنەری یەکێتی، من قسەکانی بڵاوناکەمەوە، ئەم رۆژنامەنوسە بۆیەوا تێگەیی بوو چونکە هەرچی پرسیارێکیان لێدەکردم بەدڵی فرانسۆ وڵامم دەدایەوە، ئینجا لەدڵی خۆمدا گوتم الحمدلله توانیم وا لەفرانسۆ بکەم کەدژ بەرێکەوتنەکە هەڵوێست وەرنەگرێت.

٤. لەماوەی ئەم چوار مانگو نیوەدا هەموو هەوڵێکم بۆ ئەوەبوو کەئەندامانی مەکتەبی سیاسیو لیژنەی مەرکەزی لەو رێکەوتنە سارد نەبنەوە، ئەوەبوو بەچاوی خۆم بەرهەمی ماندوبونەکەمم بینیو ئەو پیاوانەوایان لێهات لەمن بەپەرۆشتر بن بۆ رێکەوتن، بەتایبەتی بەڕێزان مامۆستا علی عبدالله، د. رۆژ، فازل میران،وشیار زێباری، یونس رۆژبەیانی، مامۆستا مەلاعبدالقادرو هەموو کادرانی پارتی پاڵپشتی ئەم رێکەوتنەیان دەکرد، زەلامێکم نەبینی کەنارازی بێت بەرێکەوتن. لێرەدا پرسیارێك بەرەوڕومان دەبێتەوە

ئەویش ئەوەیە باشە ئەگەر بەو شێوەیە هەر هەموو پارتی ئەو رێکەوتنەیان پێخۆشە، بۆچی من چوار مانگ چاوەڕوانیوڵام بووم؟ کەچومە بنجوبنەوانی مەسەلەکە بۆم دەرکەوت کەپارتی بریتییە لەدوو کەس (یەکەم ئدریس دووەم مەسعود)، لەیەکەم رۆژەوە کەمن لەراژان بووم کاك ئدریس لەدەوەری وڵات بوو، کاك مەسعودیش نەیدەتوانی بەبێ رەزامەندی کاك ئدریس بڕیار بدات. رای دووەم ئەوەیە کەدەبێ وڵاتانی دەرەوە رەزامەندی دەربڕن لەسەر ئەم رێکەوتنە، ئەوەی لەمن ئاشکرابوو ئەو دەوڵەتە ئێران بوو، بەڵام لەپشت ئێرانیشەوە دەوڵەتێکی تر هەبوو کەتەنها ئدریسو مەسعود دەیانزانی. لەو ماوەیەدا چەند کەسێك بەمنیان گوت چاوەڕوانی چی دەکەیت، بۆ نارۆیتەوە، لەوانە کاك خورشید شێرە بوو، منیش وڵامم دەدانەوە من بەهیچ شێوەیەك ئێرە بەجێ ناهێڵم، ئەگەر رێکیشنەکەون من پارتیمو ناگەڕێمەوە، (رجل مخابراتم) زۆر چاك دەمزانی کەعیراقو ئێرانو تورکیا بەهیچ جۆرێك پێیان خۆش نەبوو ئەم کارە سەرکەوێت، هەر بۆیە پەیمانم بەخوا دابوو هەتا ئەم کارە سەرنەخەم نەگەڕێمەوە بۆ عێراق.

٥. جەنابی کاك ئدریس گەڕایەوە، من داوای چاوپێکەوتنیم نەکرد، چەند کەسێك لەخۆیان (پاراستن) دەهاتن بۆ لام دەیانگوت: ئەوە کاك ئدریس هاتۆتەوە بۆ داوا ناکەیت چاوت پێ بکەوێت؟ منیش لەوەڵامدا دەمگوت ئێستا سەری قاڵە، کەدەستی بەتاڵ بوو خۆم دەچم داوای دەکەمو چاوم پێی دەکەوێت. رۆژێکیان کاك فرانسۆ حەریری هاتە لام, لەو کاتەدا موو بەنێوانماندا نەدەچوو، گوتی: کاك رەفیق رەحمەت لەدایكو باوکت... لەو رۆژەوە کاك ئدریس هاتۆتەوە چاوەڕوانی ئەوەبوو کەتۆ داوای چاوپێکەوتنی بکەیت بەڵام ناچارتکرد من بنێرێت بۆ لای تۆو ئێستا خۆی دەیەوێت چاوی پێت بکەوێت؟

بەشێوەیەك لەلایەن کاك ئدریس بارزانییەوە پێشوازیکرام دەتگوت من مامی ئەومو یەکێکم لەبنەماڵەی بارزانی، دوای باسکردنی چەند یادەوەرییەکی نێوانمان یەکسەر دەستمانکرد بەگفتوگۆ کردن لەبارەی رێکەوتنەکەوە(چونکە کەهاتبووەوە هەموو شتێکیان لەبارەی منەوە بۆ باسکردبوو)، پێی گوتم: ئەو وتانەی بۆیان تۆمار کردبووی دوو جار گوێم لێگرت، حەز دەکەم کەتێمبگەیەنیت لەماهیەتی جەلال، رۆژێك بوو کە لەهەندەران بوو (پاراستن) بوو، پەیوەندی بەخودی خۆمەوە هەبوو، نازانم چیوای لێکرد کەئاوا بەرامبەرمان بگۆڕێتو یەکێتی دروست بکاتو توشی دووبەرکیمان بکات، جەلال کات بەدڵی خۆی هەڵدەبژێرێت، دەیەوێت کەگوتی شەڕ، شەڕ، کەویستیشی ئاشتی هەڵبژێرێت بەدوای رەفیق پشدەریدا دەگەڕێتو رووبەڕووی ئێمەی دەکاتەوە. لەکۆتایی قسەکانیدا گوتی: انشاالله سەرکەوتوو دەبیت لەم کارەدا.

دوای ئەوەی بەتەواوەتی دڵنیابووم لەوەی کاك ئدریس زۆر پێخۆشحاڵە بەم رێکەوتنە, روخسەتم لێ خواستو هاتمە دەرەوە. دوای دەرچوونم کاك ئدریس باسی من دەکاتو دەڵێت ئەگەر ئێمە دۆستێکمان هەبێت رەفیق پشدەرییە، تۆ بڵێی رۆژێك ئیشێکی تێم نەکەوێت بۆ ئەوەی پاداشتی ئەو چاکانەی بدەمەوە (ئەم هەواڵە، پاسەوانێکی بۆی گێڕامەوە لەو کاتەدا لەوێ بوو، بۆیە ناوی نابەم چونکە ماوەو ئێستا لەهەولێر

دەژی).

دوای ئەوەی کاك ئدریس لەسەر رێکەوتنەکە رازیبوو، وەڵامی نامەکەیان دامەوەو لەرێگەی مامۆستا علی عبداللەوە پێی گوتم ئەو نامەیەی سکرتێری ی.ن.ك. ناردبووی بۆ رێکەوتن, ئەوە وڵامەکەیەتی لەلایەن پارتی دیموکراتی کوردستانەوە، ئەوپەڕی سڵاوو رێزمان هەیە بۆ گشت برایانی یەکێتی هەروەها سڵاوی کاك مەسعودیشیان پێ بگەیەنە، پێی گوتم کاك رەفیق ئیتر چیت دەوێ، ئەوەی چوار مانگو نیوە چاوەڕوانی دەکەیت ئەوە وڵامەکەیەتی انشاالله بەسەلامەتی دەچیتو بەسەلامەتی دەگەڕێیتەوە، بەڵام پێش ئەوەی سبەینێ دەربچیت سەردانێکم بکە بۆ ئەوەی رێگایەکت بۆ دابنێم چۆن بگەڕێیتەوەو توشی کێشە نەبیت لەرێگا.

عادەتی کاك علی وابوو کەئێوارە خواحافیزی لێ بکردیتایە دەبوایە بۆ بەیانی چاوی پێت بکەوتایەتەوە بۆ ئەوەی کەبەجێتهێشت بەهیچ شێوەیەك گلەییت نەبێت، ئەم کارە لەهەموو کارێکی ژیرانەتربوو، ئەم پیاوە بەڕاستی شایەنی باسکردنە لەهەموو روویەکەوە، بەڵام بەداخەوە ئیمپراتۆریەتەکەی مەلامستەفا ئامۆژگارییەکانی ئەم پیاوە ژیرە لەگوێ ناکەن.

تێبینی

ئەو ماوەیە کە لەڕەزاییە چاوم بەبرای بەڕێزو نیشتیمانپەروەر کاك قادر عزیز دەکەوت، خۆمم دەشاردەوە چونکە مام جەلال ئاگاداری کردبوومەوە بێجگە لەپارتی چاوم بەهیچ گروپێکی تری سیاسی نەکەوێت. هەروەها کاك عزیز محمد سکرتێری حزبی شیوعی لەو ماوەیەی لەوێ بووم هاتبوو بۆ سەردانی پارتی داوای لەکاك علی عبدالله کردبوو کەپێم چاوم پێی بکەوێت بەڵام من لەترسی مام جەلال ئەو رۆژە سەرانسەر خۆمم لەم پیاوە بەڕێزە ونکرد، خۆم زۆر خۆشحاڵ دەبم کەچاوم پێی دەکەوێت چ لەبیابان بێت یا لەشاخ یا لەناو ئاگر.

بەیانی دوای ئەوەی چوومەوە خزمەتی کاك علی عبدالله خواحافیزیمان لەیەکتر کردو لەگەڵ ئەندامێکی لیژنەی مەرکەزیدا بەڕێیکردم. ئەو رۆژە، سەرلەئێوارە گەیشتینە گوندی ئاڵوەتان، لەبارەگای پ.د.ك. لاماندا، ئینجا روخسەتم خواست گوتم من دەچم سەردانێکی ماڵی سەلیم ئاغای بایز دەکەم کەدۆستێکی دێرینی باوکم بووە. کاتێك چوومە ئەوێو گوتم من کوڕی حاجی مامەی حاجی صادقم زۆر بەگەرمی پێشوازییان نەکردم چونکە لەڕێگای پارتییەوە چووبومە لایانو گومانی ئەوەیان لێدەکردم کەسەر بەپارتی بم (چونکە کۆماری ئیسلامی ئێران بەیارمەتی پارتی شەڕیان لەگەڵ دیموکراتی ئێران کردبوو، پێشمەرگەیەکی زۆریان لێکوشتبوونو لەزۆربەی ناوچەکانی ئێران رایانماڵیبوون).

نیوەڕۆی رۆژی دوایی گەیشتمە گوندی شێنێو چومە بارەگای یەکێتی لەزەڵێ. بەبروسکە ئاگاداری مام جەلالم کرد کە لەئیشەکەمدا سەرکەوتوومو داواکارم رێگایەکم بۆ دانێی کەپییایدا بگەڕێمەوە لاتان. دوای دوو

ڕۆژ وەڵامی بروسکەکەی دایەوە گوتی: لەڕێگای قەڵادزێوە مەگەڕێرەوە مەترسی هەیە، بچۆ چاوت بە (فـلان) کـەس بکـەوێت لـەفلان گونـد ئـەو دەتوانێـت ڕێگـای گەڕانـەوەت بـۆ ئاسـان بکـات، کـەلێم کۆڵییـەوە ئـەم کەسایەتییە سەر بەکۆماری ئیسلامی بوو، لەهەمانکاتدا ئیشوکاری یەکێتیشی بـەڕێوە دەبـرد لـەو ناوچـەیە. گەیشتمە لای، خۆمم پێناساند،(عدم تعرض)ێکی بۆ کـردمو تـا بارەگـای مـام جـەلال لەگەڵمـداهات. ماوەیـە نێوان ڕاژانو بارەگای مام جەلالم بەپێنج ڕۆژ بڕی. گەیشتمە پرسگەکەی مام جـەلال، پێیـان گـوتم دەیـەوێت نامەکە ببینێت، ئینجا دوای نیو سەعات گوتیان مام جەلال داوات دەکات، کاتێك چوومە ژوورەوەو چاوی پێم کەوت بەدەنگی بەرز فەرمووی(لیس للانسان الا ماسعی) لەوەڵامدا گـوتم: (وان سـعیه سـوف یـری)، ئینجـا زۆر بەگەرمی بەخێرهاتنەوەی کردم، گوتی من تۆم نەناردووە گوڵ لەسەر مەزاری مەلامستەفا دانێیت. گـوتم: مـن بۆیە چووم ڕێکتان بخەمو هەرچی لەبەرژەوەندی میللەتی کوردبێت دەیکەم. گوتی: دەنگوباسی ئەوێ چـییە بۆم بگێـڕەرەوە. گـوتم: مـن نەچـووم قـسەی ئێـوە بـەرم بـۆ پـارتیو هـی ئـەوانیش بێـنم بـۆ ئێـوە. گـوتی: لەناوخۆیاندا وەزعیـان چـۆنە؟ گـوتم: لەدڵـسۆزیو تـەبایيو برایـەتی زیـاتر هیـچی تـرم نـەدیو هەریەکـەیان بەگوێرەی پلەوپایەی خۆیان بەکارو فەرمانەکانیان بەڕێکوپێکی هەڵدەسـن، ڕێکخراوێکـی باشـیان هەیـە کـاك مەسعود سەرۆکایەتی دەکاتو کاك علی عبدالله سکرتێرەو..هتد. گوتی: مادام تۆ بۆ منی باس ناکەیت بـا مـن بۆ تۆی باس بکەم ئەو پلانە چـۆن دابەزیوەتـە خـوارەوە. ئـدریس لێپرسـراوی یەکـەم، مەسـعود لێپرسـراوی دووەمـەو بـەم شـێوەیە، باشـە هـەرگیز بـووە نامەیـەك بنێردرێـتو دوای چـوارمانگو نیـو وڵامەکـەی وەربگیرێتـەوە؟ گـوتم: بـۆ ئـەو ئیشە ئەوەنـدە ئاسـانە کـە بەیـەك دوو هەفتـە وڵام بدرێتـەوە؟ مـام جـەلال نامەکەی دایەوە دەستمو گوتی: بڕۆ کاك نەوشیروان ببینـەو سـبەینێ نیـوەڕۆ وەرەوە لای مـن نـانی نیـوەڕۆ بخۆ.

تێبینی

هەر لەوماوەیەدا د. ڕۆژیش هەمان پرسیاری لێکردمو گوتی: هەواڵی ئەولا چییە؟ منیش گوتم مـن هـاتووم ڕێکتان بخەم نەهاتووم قسە بێنمو قسەبەرم.

مام جەلال بەسەیارەیەك ناردمی بۆلای کاك نەوشیروان کەبارەگاکەی لەهەڵەدن بـوو. کـاك نەوشـیروان زۆر بەگەرمی بەخێرهاتنەوەی کردم، نامەکەم تەسلیم کرد، دوای خوێندنەوەی فەرمووی ئەمە شتێکی زۆر باشـەو خۆشحاڵم کەسەرکەوتوو بویت لەم کـارەدا. ئـەو شـەوە کـە لـەلای مامـەوە بەدوورودرێـژی باسـی هەڵوێـستی ئەندامانی پارتیم بۆ کردو بۆم ڕوونکردەوە ئەوان زۆر شادمانن بـەم ڕێکەوتنـەو هـیچ گرفتێـك بـۆ ئەنجامـدانی نەهاتۆتە ڕێگام. کەڕۆژ بووەوە هەتا درەنگانێك هەر بەردەوام بوین لەوتوێژ. گەڕامـەوە لای مـام جـەلال، زۆر درەنگ بوو، مام جەلال نائومێد بوبوو لەگەڕانـەوەم، کەچـاوی پـێم کـەوت زۆر گرژبـوو لـەوەی دواکـەوتبووم، لەبەر ئەوەی من نەوسنمو ئەویش حەز لەخواردنی خۆش دەکات دوو بەدوو بەتەنها دانیشتین خواردنێکی زۆر

خۆشی ئامادە کردبوو پێکەوە خواردمانو هەروەکو کاك فازل میرانی دەڵێت: (کەس نییە وەکو مام جەلال بزانێت سفرە بڕازێنێتەوە)، لەکاتی نانخواردنەکەدا پێم گوت: شێخ محمدخالدو کاك مسعود هەریەکە بەتەنها داوایان لێکردم کە بەدووروودرێژی لەهەواڵی عبیداللەو لوقمانو سابیرو شێخ عوسمانو بارزانیەکانیتر کەدیار نین ئاگاداریان بکەیتەوە، چی دەزانیت بەهۆی منەوە پێیان رابگەیەنیت هەروەها داوای هەواڵی ئەو بارزانییانەیان دەپرسی کە لەقوشتەپەدان. مام جەلال فەرمووی: چاوت بەکاك شوکەتی حاجی مشیر بکەوێت ئەو هەواڵی ئەوان دەزانێت، هەروەها فەرموی: جارێکیان هەواڵی (عبیداللە)م لەعزت دوری پرسی، گوتی: (اللە یرحمە) دوای پارە دەکەوت.

مام جەلالم بەجێهێشتو دوای چەند رۆژێك چوومە سەرگەڵو بۆ لای کاك شەوکەتی حاجی موشیر کەئەو کاتە لێپرسراوی کاروباری پێشمەرگە بوو لەهەولێر. بەدووروودرێژی باسی ئەو بارزانییانەی بۆ کردمو فەرمووی: لەمانگی ٣ی ساڵی ١٩٨٤دا لەگوندێکی نزیك هەولێر رۆژێکیان حەوت ئافرەت هاتنە لام پرسیاریان لێکردم گوتیان تۆ ناوت چییە؟ منیش گوتم ناوم شەوکەتە، سێ جار لەسەر یەك ئەو پرسیارەیان لێ دووبارە کردمەوە. ئینجا گوتیان: لەچ هۆزێکی؟ گوتم: لەهۆزی جافم، ئەمجارەش سێ جار لێیان دووبارە کردمەوە. گوتیان: تۆ چیت؟ گوتم: پێشمەرگەم. گوتیان: پێشمەرگەی کێیت؟ گوتم: پێشمەرگەی کوردستانو هی یەکێتی. گوتیان: ئامانجو بیروباوەڕتان چییە؟ گوتم: کوردستان رزگار دەکەین. گوتیان: وەکو بیستومانە ئێوە لەگفتوگۆدان لەگەڵ رژێم، باشە تۆ لەوەڵامەکانت دڵنیایت؟ گوتم ئەی دایە بۆ درۆت لەگەڵ بکەم. گوتیان پێش ئەوەی کوردستان رزگار بکەن وەرن ئێمە رزگار بکەن، پیاومان لەگەڵدا نەماوەو ئەوەی نێرینە بێت لە١٠ ساڵ بەرەو خوارن لەگەڵماندا، ئایا دەزانی ئێمە چۆن پارێزگاری لەخۆمان دەکەین؟ ئەم حەوتەمان کەوەستاوین هەریەکەمان لایتێك دەگرین بەدەستمانەوەو لەدەوروبەری خێزانەکانمان ئێشك دەگرین بۆ ئەوەی ئەگەر شەو جاشی نامەرد بەسەرماندا بدەن بیکەین بەلایت لێدانو هاوارکردن بۆ ئەوەی نەتوانن کچەکانمان بەرنو کاری نابەجێیان لەگەڵدا بکەن، بەرۆژیش چەند ئۆتۆمبیلێکیان بەناوماندا هاتوچۆ دەکەن, چاویان بەهەر کچێکی ئێمە بکەوێت یەکسەر پەلاماری دەدەنو دەیفرێننو دوای ٦–٧ رۆژ بۆمان دەهێننەوە, بەم شێوەیە بڕوات کچمان تیا نامێنێت.

کاك شەوکەت فەرمووی: لەو کاتەدا کەئەم ئافرەتانە ئەم رووداوانەیان بۆ دەگێڕامەوە کاك سابیر رەسولو سەفینی مەلا قەرەم لەلا دانیشتبوو، کەگوێیان لەقسەی ئەم ژنەبوو کە بەناوی هەموویانەوە قسەی دەکرد, زۆر گرژبوون, بڕیارماندا بەهەرسێکمان چارەسەرێك بۆ ئەم خەڵکە بدۆزینەوەو نەیەڵین ئەم کارە دووبارە بێتەوە، دەستبەجێ بەبروسکە مام جەلالمان ئاگادارکردەوە، لەوەڵامدا فەرمووی: (دەستبەکاربن بەرامبەر ئەو دیاردەیەو گوێ مەدەنە ئەو گفتوگۆیەی لەگەل رژێمدا هەمانە، چونکە ناموسی کورد بەلای ئێمەوە پیرۆزترە لەو گفتوگۆیەو هیچ باکی ئەوەم نییە لەگەل حکومەتدا لەسەر ئەمە تێکی بدەمەوە)، ئینجا زۆر

بەڕێزەوە خواحافیزیم لەئافرەتەکان کردو پێم گوتن بڕۆنەوە، ئێمە لەم ساتەوە بەهەموو شێوەیەك بەبەرگری لەئێوە دەکەین.

دوای ئەوە هەرسێکمان لەناوخۆماندا کۆبوونەوەمان کردو بڕیاری یەکەم هەنگاوماندا کەچی بکەین. دەستبەجێ چوومە قوشتەپەو ڕوومکردە ئامر مەفرەزەکەی سوپا کەلێپرسراوی پارێزگاریکردن بوو لەبارزانییەکان، پێم گوت ئێوە لێرەن بەو ناوەوە کەمەترسیتان هەیە لەپێشمەرگە, بەلام ئێمە لەگفتوگۆداین لەبەر ئەوە پێویست ناکات لێرە بن, خۆمان پارێزگاری ئەم ناوچەیە دەکەین. هەرچەندە ئەفسەرەکە گوتی ئێمە بەفەرمان لێرەینو ناڕۆین، بەلام من زۆرم بۆ هێنان گوتم: بڕۆنو بڵێن دەریانکردین. دوای قسەکەی من کەزانییان ئێمە زۆر گرژین، ئەو جێگایەیان بەجێهێشت. ئینجا بەسەرپەرشتی کاك سابیر ڕەسول, دوو کەرتی پێشمەرگەمان بۆ پارێزگاری لەوێ دانا، کەلەو مەسەلەیەمان کۆڵییەوە سەیرمانکرد جاشەکانی سید قەهارو شێمەی هاروون شانبەشانی ئەمنو ئیستیخبارت بەم کارە چەپەڵە هەڵدەسان. ئینجا بۆسەمان بۆ ئەو دوو بەرازیلییە سپیە دەرکرد کەدەهاتنە ئەو ناوە, کچی جوانی بارزانییەکانیان دەفڕاندو دەیانبردن بۆ ئەمنو ئیستیخبارتو لێپرسراوانی بەعسو دوای چەند ڕۆژێك بەکوژراوی یان بەئەتککراوی لەدەوروپشتی قوشتەپە فڕێیان دەدان، دوای ماوەیەك بەردەستمان کەوتنو ئەو دوو کەسەی بەم کارە هەڵدەسان لەناومان بردنو ئۆتۆمبیلەکانمان دایەوە بەرژێم گوتمان ئەو سەیارانەمان دۆزیوەتەوە، ئێمە بەئاشکرا لایەنگری بارزانییەکانمان دەکرد بەبێ ئەوەی گوێ بدەینە ئەو ناکۆکییەی نێوانمان چونکە ناموسی کورد لەسەرو ناکۆکیی حزبی بوو لەلای ئێمە، بەلام جاشەکان ئەوەیان نەدەزانی، ئەوەبوو شەڕی قۆریتان لەنێوان ئێمەو جاشەکاندا لەسەر ئەم مەسەلەیە ڕوویدا، لەئەنجامدا ٧ جاش کوژرانو دوو پێشمەرگە زامداربوون، پاش ماوەیەك ئەو خوشکە بارزانییە بەتەمەنەی سەرپەرشتی کێشەکەی دەکرد هاتەوە بۆ لام گوتی: زۆر سوپاستان دەکەین لەسەر ئەو هەڵوێستە مەردانەتان، بەلام هێشتا کێشەیەکمان ماوە، ئەویش ئەوەیە ئەو کەسانەی لەلایەن ڕژێمەوە بۆ سەرپەرشتیکردنی ترومپای ئاوەکە دیاریکراون زۆر ئازارو ئەشکەنجەمان دەدەن. منیش یەکێکم نارد لەدوورەوە چاودێری ترومپاکە بکات، کاتێك گەڕایەوە گوتی: ئەو کەسەی لەسەر ترومپاکەیە کام کچەی جوانە ئاوی دەداتێو قسەی نابەجێی لەگەڵ دەکاتو کاری نابەجێیان بەرامبەر دەکاتو هەوڵدەدات بەزۆر شت هەڵیانخەڵەتێنێ. ئینجا ئەوانیشمان دوورخستەوەو خۆمان ئاومان دابەش دەکرد. شەوێکیان مەفرەزەیەکی جاشەکان بەدزییەوە هاتبوون ترومپاکەیان شکاندبوو، ئێمە هەموو ئەو کارە نابەجێیانەمان بەمام جەلال ڕاگەیاند، پێمان گوت پێویستییەکی زۆریشیان بەیارمەتی هەیە، ئەوەبوو مام جەلال سەد هەزار دیناری بۆ خەرجکردین ترۆمپایەکی باشمان بە هەشت هەزار دینار کڕیو باقی پارەکەشمان بەسەر بارزانییەکاندا دابەشکرد.

کاك شەوکەت فەرمووی: ئەوەی سەرنجی ڕاکێشام ئەوەبوو کابرایەك هاتەلامان ناوی مام صالح بارزانی

بوو گوتی: هاتووم سوپاسی ئێوە بکەمو ئەوپەڕی ڕێزو سڵاوم هەیە بۆ مام جەلال، بەناوی هەموو ئەو پیاوانەوە کەدورخراونەتەوە لەقوشتەپە, من بەتەنها لێرە ماومەتەوە، بۆ ئەوەی نەکەومە بەردەستی ڕژێم چاڵێکم لەژوورەکەمدا هەڵکەندووە بەقوڵایی دوو مەتر, ماوەیەکی زۆرە خواردنو نوستنم هەر لەو چاڵەدایە، کەزانیشم دنیا خامۆشەو دەستودایرەکەی ڕژێم لەو ناوە نەماوە، هاتمە دەرەوە، ئێستاش من بچوکی ئێوەمو هەرچی فەرمانێکتان هەیە لەخزمەتتاندام. پێم گوت نامەوێت ببیتە پێشمەرگە لەلای من، بەڵام لەبەر ئەوەی دانیشتوانی قوشتەپە هەموویان بارزانین، پێم باشە ببیتە لێپرسراوی ئەو دوو کەرتەی لەو ناوە بۆ پاراستنی ئێوە دامانناوە. لەخۆشیدا دەستیکرد بەگریان.

لەگەڕانەوەمدا دەقی قسەی کاك شەوکەتم کرد بەراپۆرتێكو دام بەکاك مەسعود، خۆشم چووم بۆ کەرەج بەئەمانەتەوە قسەکانی مام جەلالو کاك شەوکەتم بۆ شێخ محەمەد خالید گێڕایەوە. ئەوەی ڕاستی بێت هەواڵی بارزانییەکان ڕووداوێکی ئەوەندە شەرمەزاری بوو نەمدەزانی چۆن بیکەم بەراپۆرتو بیخەمە بەردەستیان یان بەقسە پێیان بڵێم.

ئەوەی لەو ناوەندەدا تێبینیم کرد ئەوەبوو کەهەتا کاك نەوشیروان نەیفەرموو ڕازیم لەسەر ئەم ڕێکەوتنە مام جەلال بەهیچ شێوەیەك ڕەزامەندی خۆی بۆ دەرنەبڕیم, هەروەها هەموو ئەو هەڵسوکەوتانەی بەبێ پرسی ئەوانو لەخۆمەوە ئەنجاممدابوو مام جەلال زۆر پێی دڵگران بوو، کاك نەوشیروان بەپێچەوانەی ئەوەوە دەستخۆشی لێکردم.

دوای حەوت ڕۆژ مام جەلال وەڵامی نامەکەی مەکتەبی سیاسی پارتی، بەنامەیەك دایەوەو بردمەوە بۆ ڕاژان، ناوەڕۆکی نامەکە زۆر دڵخۆشکەربوو، بوو بەهاندەرێك بۆ من کەهەست بەماندوویەتی نەکەم.

دوای ئەوەی سەرکەوتوو بووم لەوەی کەهەردولا بەڕێکەوتن قایل بکەم، کارەکەی من چووە قۆناغێکی تازەوە ئەویش ئەوەبوو هەوڵبدەم خاڵی ناکۆکی نێوانیان کەم بکەمەوە. دوای پێنج جار هاتوچۆ لەنێوانیاندا توانیم ئەم قۆناغەشیان بەسەرکەوتویی ببڕمو لەجاری پێنجەممدا کە لەڕاژان بووم، نیوەڕۆ مامۆستا مەلاعبدالقادرو کاك فەرانسۆم بۆ نانی نیوەڕۆ دەعوەتکرد. پێش ئەوەی ئەو پیاوانە بێن بۆ لام لەسەعات ١٠ی سەر لەبەیانی فڕۆکەی ڕژێمی عێراق گوندی زێوێیان بۆردومان کرد کەگوندێکی ئێرانیەو ١٠ کم لەڕاژانەوە دوورە، بەناوچەی تەرگەوەڕو مەرگەوەڕ ناسراوەو سەر بەرەزائیەیەو ٩٠٪ی دانیشتوانی ئەم دێیە ئاوارەی پارتی بوونو زۆربەشیان بارزانی بوون، لەئەنجامدا ٤٠٠ کەس کوژران کەبەشی زۆری کوژراوەکان منداڵ بوو، چونکە بۆردومانەکە قوتابخانەیەکی گرتەوە، ڕووداوێکی زۆر دڵتەزێنو ناخۆشبوو، بەبۆچوونی من لەبۆردومانی قەڵادزی زیاتربوو، بەهۆی ئەم کارەساتەوە، ٤٢ ڕۆژ چاوم بەکاك مەسعود نەکەوت چونکە بەیانی هەڵدەستا دەچوو بۆ ناو کەسوکاری شەهیدان هەتا بانگی مەغریب، لەگەڵ ئەوەشدا پارتی زۆر خراپەی کوردی ئێرانو دیموکراتی ئێرانی کردبوو بەڵام هێشتا ئەو خەڵکە گوێیان نەدەدایە ئەو

شتە، خەڵکی ئەو دەوروبەرە بەلۆری‌و تراکتۆر خواردنیان بۆ لێقەوماوانی ئەو دێیە دەهێناو لەبەر ئەوەی کوژراوەکان کەسیان نەدەناسرانەوە گۆڕی بەکۆمەڵیان بۆ هەڵکەندن, من بەناوی یەکێتییەوە چووم ماڵی زۆربەی ئەو شەهیدانەو سەرخۆشیم لێکردن‌و لەمەراسیمی بەخاکسپاردنی تەرمەکاندا بەشداریمکرد.

لە دووری یەك کیلۆمەتر لەگوندی زێوێ سەنگەرێکی ئێرانی لێبوو چەند دۆشکەیەکی بەسەرەوەبوو لەگەڵ چەکی دژی فڕۆکە, ئێرانی‌یەکان وایان بڵاوکردبووەوە ئەم سەنگەرە بۆ پارێزگاریکرنی بارزانییەکان دانراوە، سەعات ١٠ی سەر لەبەیانی کەفڕۆکەکانی رژێم هاتن گوندی زێوێیان بۆردومان کرد یەك دۆشکە لەم دۆشکانە گوللەیەکی بەرەوڕووی فڕۆکەکان نەتەقاند، پێدەچوو بۆ پارێزگاری دانەنرابێت بەڵکو بۆ خەڵکی ئەو دێیە دانرابێ نەوەك رۆژێك لەرۆژان ئەم بارزانییانە بەرامبەر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی راوەستن، خەڵکێکی زۆر لەوانەی لێیان قەومابوو بەکۆمەڵ دەهاتن بۆ م.س پارتی بۆ داوای یارمەتی، کەخەڵك دەهات وەڵامیان دەدرایەوە دەیانگوت چاوەڕوان بکەن لەلقی یەکەوە یارمەتی دێت ئەوسا دەتاندەینێ. بۆ نمونە علی شەعبان هات بۆ لای کاك مەسعودو کاك ئیدریس، گوێم لەقسەکانیان بوو کاك عەلی دەیگوت خراپ لێمان قەوماوە ئێمە نزیکەی ٥٠ ماڵین بەڵام ئێوە لێمان ناپرسنەوە، کەچی نوێنەرانی ئیسلامی هاتنە لامان گوتیان لەمەسعودو ئیدریس جیاببنەوە لەشوێنێکی تر داتاندەنێین‌و هەموو پێویستییەکانتان جێبەجێ دەکەین‌و هەر ماڵەی ٥٠٠ دینارتان دەدەینێ، بەڵام ئەگەر ئێمە لەبرساندا بمرین یارمەتی لەکۆماری ئیسلامی وەرناگرین, ئێمە خۆمان بەکوڕی بارزانی دادەنێین, ئێمە بۆیە روومانکردۆتە ئێوە شتێکمان بۆ بکەن، وەڵامیان دانەوە لەلقی یەکەوە یارمەتیتان بۆ دێت‌و بەسەرتاندا دابەشی دەکەین. لەکاتێکدا روون‌و ئاشکرایە کەدوای هەرەسەکە, هەرچی سەروەت‌وسامانی پارتی هەیە لەخزمەت بنەماڵەی بارزانیدا بوو، دەستیان بەسەرداگرت، بەڵام هەرچی سەروەت‌و سامانی بنەماڵەی بارزانی هەیە لەخزمەت بانقەکانی ئەوروپادا بوو.

حاجی مستەفەوی

جاری شەشەم کەگەڕامەوە بۆ راژان کاك ئیدریس فەرمووی دووبەیانی دەچیت چاوت بەحاجی مستەفەوی[٣١] دەکەوێت کەلێپرسراوی ئازەربایجانی غەربی‌یە، ئێمەو هەموو گروپە سیاسییەکان پەیوەندی بەو کابرایەوە دەکەین‌و تۆ لەو چاوپێکەوتنەدا دەبێ بیگەیەنیتە ئەو باوەڕەی کەرێکەوتنی نێوان یەکێتی‌و پارتی هیچ زیانێکی بۆ کۆماری ئیسلامی نابێت‌و بگرە سوودی دەبێت. گوتم ئایا ئەو کابرایە زانیاری هەیە کەمن لەدەزگاکانی ئاسایش‌و نوسینگەی صدامدا کارم کردووە؟ گوتی: زۆر چاکت دەناسێت، ئاگادارمان

---

[٣١] کاتێك لەنێوان کۆماری ئیسلامی‌و کوردستانی رۆژهەڵات لەشاری نەمسا کۆبونەوەبوو, نوێنەری کۆماری ئیسلامی حاجی مستەفەوی بوو, نوێنەری کوردستانی رۆژهەڵات د. قاسملو سکرتێری حزبی دیموکراتی ئێران بوو. دوای چەند دانیشتنێك وا خۆیان پیشاندەدا کەپرۆسەی رێکەوتنەکە زۆر بەچاکی بەڕێوەدەچێت بەڵام لەناکاو بەو پیلانەی دایانڕشتبوو بەسەرپەرشتی حاجی مستەفەوی ئەو پیاوە مەزنە ناودارەی کوردیان تیرۆرکرد، لەهیچ زەمانێکدا گلەیی لەکورد نەکراوە، هەرچەندە کوڕانی مەلامستەفا زۆر چاك دەیانزانی د.قاسملو بەدەستی مستەفەوی تیرۆرکراوە زۆر بەئاشکرا پێشوازییەکی گەرم‌وگەورەی لێکرا لەهاوینەهەواری صلاح الدین، هەروەکو چۆن کاك عبدالله ئوج ئالان دەستگیرکرا بۆ رۆژی دوایی کردیان بەپشوی ڕەسمی لەهەرێمی پارتیدا.

کردۆتەوەو پێمان گوتوە (رفیق مانای ئیدریسو رەفیق مانای مەسعود)، گوتم: دەتانەوێ چۆن لەگەڵیدا بدوێمو چی لەگەڵیدا باس بکەم؟ گوتیان: عەیب نیيە ئێمە تۆ فێری چۆنیەتی وتووێژبکەین. دوای دوو رۆژ منیان بردە بارەگای ئیتلاعاتی ئازەربایجانی غەربیو لەماوەی ئەو دوو رۆژەدا زۆر بەچاکی لەمێشکی خۆمدا دامرشتبوو چی بەو کابرایە بڵێم. کەچووینە ژوورەوە منیان بەتەنها لەودیوی مێزێکەوە داناو خۆشیان بەرامبەرم لەدیوەکەی تر. چوار کەس بوون، دوای سلاوو خۆ پێ ناساندن گوتم: من فارسی نازانم، دەمەوێت ئەو وەرگێڕەی بۆم دێنن کورد بێت یا عەرەب. راستم نەکرد لەوەدا کەفارسی نازانم چونکە بەشی ئەوە تێدەگەیشتم بەڵام مەبەستم ئەوەبوو کابرا بەفارسی جارێك پرسیار دەکات لێی وەردەگرمو جارێکیتر کەبۆم وەردەگێڕن لەمێشکی خۆمدا بەباشی لێکمدەدایەوە بۆ ئەوەی ئەو وەڵامەی دەیدەمەوە لەجێی خۆیدابێت.

جاری یەکەم سێ رۆژ لەسەریەك گفتوگۆمانکرد، رۆژی چوار سەعات، هەموو جارێك کەتەواو دەبووین حاجی مستەفەوی منی بەسەیارەکەی خۆی دەهێنایەوە بارەگای پارتی لەرەزائییە، بەیانیش بەخۆی سەعات ٩ دەهات بەشوێنمدا. لەیەکەم ساتەوە کەچاوم لەگەڵ ئەو کابرایەدا کرایەوە بەشێوەیەك مامەڵەم لەگەڵداکرد کەمن کابرایەکی کەم نیمو نوێنەری کوردم بەگشتیو ئەو دوو لایەنە بەتایبەتی، بۆیە لەدوای یەکەم دانیشتنەوە من بارەکەم کۆنترۆڵکرد، بەشێوەیەك گفتوگۆم لەگەڵدا دەکرد کەئەو قوتابییە لەبەردەستمدا، پێش ئەوەی لێکۆڵینەوە دەست پێبکەین داوام لێکرد قسەکانمان بەتۆمارکەرێك تۆماربکات بۆ ئەوەی راستییەکان لای خۆیان بمێنێتەوەو نەتوانن شتم بۆ دروستبکەن.

یەکەم پرسیار لێی کردم گوتی چەند جار هاتووی بۆ ئێرە؟ بۆ تا ئێستا سەردانی منت نەکردووە؟ بە چ شێوەیەك لەنێوان عێراقو ئێراندا هاتوچۆ دەکەیت؟ وەڵامم دایەوە گوتم پێنج جار چووم بۆ راژان، ئەمە جاری شەشەممەو مام جەلال بەمنی نەگوتووە سەردانت بکەم، من بەناو کوردستاندا هاتوومو ئەو سنوورەی کەتۆ باسی دەکەیت لەلایەن خۆتانەوە دروستکراوەو کێشە بۆ من دروست ناکات. پرسی: دوای ئەو هەموو خوێنە کەرژا، مام جەلال چۆن رازیبوو لەگەڵ صدام دانیشێت؟ گوتم: هەموو شەڕێك هەر بەئاشتی کۆتایی دێت، سەدام چەند دوژمن بێت کەدەستی بۆ میللەتی کورد درێژکرد کوردیش دەست دەخاتەوە ناودەستیو پەشیمانبونەوەش لەلایەن مام جەلالەوە نەبوو بەڵکو صدام بەگوشاری تورکیا رێکەوتنەکەی هەڵوەشاندەوە. پرسی: بە چ نیازێکەوە وا بەگەرمی دەتەوێت پارتیو یەکێتی رێك بخەیتەوە؟ گوتم: یەکخستنەوەیان هۆکارێك دەبێت بۆ نەمانی گرژیو ئاڵۆزی لەکوردستانداو دەبن بەهێزێك کەزۆر بەئاسانی دەتوانن بەرامبەر بەدوژمن، کەصدامە، راوەستن، ئەو کارەی من پێی هەڵساوم ئیشی ئێوەیەو دەبوایە لەمێژەوە ئەم کارەتان بکردایە، چونکە هێزی یەکێتیو پارتی بەیەکەوە زۆر سودبەخش دەبوو بۆ ئێوە. گوتی: پارتی دۆستمانن بەڵام مام جلال بەبەردەوامی دژایەتیمان دەکاتو شانبەشانی پێشمەرگەکانی دیموکرات شەڕمان لەگەڵدا دەکات. گوتم: زۆر حەز دەکەیت بزانیت کێ هۆکارە لەم دژایەتییەی یەکێتی بۆ

ئێوە؟ هۆکاری سەرەکی ئێوەن چونکە زۆر بەزەقی دژایەتی یەکێتی دەکەن، تاوان نییە ئەگەر ڕێکخراوێکی سیاسی وەکو یەکێتی لەگەڵ دیموکراتدا دۆست بێت، ئێمە هەموو کوردین، ئەی بۆچی بۆ ئێوە حەڵاڵ بێت لەئێرانەوە لەگەڵ (حزب الله)ی لوبنانی پەیمان ببەستن! بەڵام بۆ ئێمە کەهەردووڵامان کوردین حەرام بێت؟

لێرەدا کەهەستمکرد دانیشتنەکەم بەتەواوەتی کۆنترۆڵی کردووە هەروەها کێشەی رازیبوونی ئێرانم نەماوە بۆ ڕێکەوتنی ئەو دوو حزبە، ئەو هەلەم قۆزتەوەو پێشنیارم کردو گوتم: ئەگەر دەتانەوێت سنووری ئێران بچێتە شاخی حمرینو ئەنقەرە من لەژوورێك دابنێنو بەناوی مستر (X)ەوە چیم پێ گوتن جێبەجێی بکەن، ئەگەر لەدوای شەش مانگی تر سەرکەوتوو نەبوون لەسێدارەم بدەن، ئۆتۆنۆمی بەدیموکراتی ئێران بدەن لەهەموو کارێکتاندا سەرکەوتوو دەبن، ئینجا هەموو کوردستانی باشوور دێتە پاڵ ئێوە چونکە کورد لەساڵی ١٩٢٢ەوە کەحکومەتی عێراقی دامەزراوە بەزۆر بەعەرەبەوە بەستراوەتەوە، لەبەر ئەوەی ئێمە نەتەوەیەکی ئارینو ئێوەش ئارین کەواتە ئێمە لەئێوەوە نزیکترین تا عەرەب، ئینجا ئەو ڕێکەوتنە سێقۆڵیەی نێوان کوردستانی باشوورو دیموکراتی ئێرانو کۆماری ئیسلامی، ئەگەر سەربگرێت هۆکارێکی سەرەکی دەبێت بۆ زوو لەناوبردنی رژێمی بەغدا، سەرکەوتنەکەش بۆ کۆماری ئیسلامی دەنوسرێت.

کەناوی دیموکراتم هێنا دەموچاوی حاجی مستەفەوی گرژبوو، بەشێوەیەك غەزەبی لێدەباری، هەستمکرد دەیەوێ هێرش بکاتەسەر خوالێخۆشبوو قاسملو، دەستپێشکەریم کردو بەهیچ جۆرێك ڕێگام نەدا ناوی ئەو پیاوە مەزنە بەخراپە بهێنێت، بۆیە پێش ئەوەی دەم هەڵبێنێت پێم گوت ئەگەر بێتو بەخراپە باسی ئەم پیاوە بکەیت منیش باسی گەورەکانی شیعە دەکەم.

مستەفەوی گوتی: ئێمە دەوڵەتێکی ئیسلامینو ئیسلامیش سنووری نییە، با لەباسەکەمان دەرنەچین، با باسی یەکێتی بکەین، ئێمە وەکو تۆ گوتت ئارینو دراوسێی یەکین، ئەگەر من مردم دەبێت تۆ لەبەر ئەجری دراوسێتی بچیتە ژێر جەنازەکەم ، لەبەر ئەوە وا پێویست دەکات پەڕەیەکی سپی لەنێوان خۆماندا هەڵدەینەوە. گوتم: لەم کارەدا دەبێت ئێوە دەستپێشکەری بکەن، ئێوە لەسەرەتاوە تا ئێستا لاتان روونە کەیەکێتی دژی شا بووەو یەکێتی یەکێك بووە لەو حزبە چەکدارانەی شانبەشانی هەموو جەماوەری ئێران لەراپەڕینەکەی رووخاندنی شادا بەشداریکردووەو گومان لەوەدا نییە لەهەموو شارێکی ئێراندا بەلای کەمەوە شەهیدێکی داوە. حاجی مستەفەوی گوتی: ئەو شەهیدانەی باسیان دەکەیت لەراپەڕینەکەدا شەهید نەبوون بەڵکو کاتێك لەگەڵ دیموکراتدا بەرەنگاری ئێمە بوونەتەوە کوژراون.

لەکۆتایی دانیشتنەکەدا گوتی: با منو تۆ لەم دەقەیەوە پەڕەیەکی تازە هەڵدەینەوە بۆ ئەوەی بەهەردووکمان بتوانین پەیوەندییەك لەنێوان ئێرانو یەکێتیدا دروستبکەین, هەروەها پێم باشە هەرچی شتە ئیجابییەکان هەیە لەم دانیشتنەدا بۆ مام جەلالی بگێڕیتەوەو بەزووترین کاتیش بگەڕێیتەوە بۆ ئێرە.

خواحافیزیمان لەیەکتر کردو گەڕامەوە بۆ مەکتەبی سیاسی پارتی، لەوێ کاك ئیدریسو کاك مەسعودو

کاك علی عبدالله لێیان پرسیم دانیشتنەکەتان چۆن بوو؟ تەنها بەدوو وشەوە لاّمم دانەوە، گوتم: (سەرکەوتوو بووم الحمدلله).

وەلاّمی نامەکەی مام جەلالیان ئامادەکردبوو، ڕۆژی پاشتر بەڕێکەوتم بۆ لای مام جلال. کەگەیشتمەوە بارەگای مام جەلال لەیاخسەمەر، ئەوەی شایەنی باسە لەهەموو تازەگەرییەك لەرێکەوتنەکەدا ئاگادارمکردەوە ئینجا بەدووروردرێژی چاوپێکەوتنەکەی نێوان خۆمو حاجی مستەفەویم بۆ گێڕایەوە“ لەهەموو چاوپێکەوتنێکمدا لەگەل هەردوولا هەنگاوێك زیاتر لەیەکترم نزیك دەکردنەوە.

دیاربوو ئەو قسانەی حاجی مستەفەوی، جێی سەرنجی لای مام جلال بوو، بۆیە زۆر بەپەلە ناردمیەوە بۆ ئەوێ، لەپێنج رۆژ زیاتر نەیهێشت لەو ناوە بمێنمەوە، بەلاّم پێش ئەوەی برۆم گوتی: ئیشەکەی تۆ بوو بەدوو ئیش, یەکێکیان حاجی مستەفەوی‌و ئەوی‌تر پارتی، بەلاّم یەکەم جار گرنگەکەیان ئەنجامدەدەیت‌و بەبێ ئاگاداری ئەندامانی پارتی دەچیت بۆ لای حاجی مستەفەوی، کەلەوێ تەواوبوویت ئینجا بچۆ بۆ بارەگای پارتی.

کەگەیشتمە ئێران ئەو کارەم ئەنجامدا کەویژدانی خۆمی پێ ئاسوودە دەبوو بەرامبەر بەمیللەتی کورد، چونکە یەکەم هەنگاوم کەبۆ ئەم رێکەوتنە هەلّهێنایەوە پەیمانم بەخوای خۆم دابوو ئەم دوو حزبە بکەمەوە بەیەك‌و چی لەبەرژەوەندیی میللەتی کورددایە ئەوە بکەم، لەهەمانکاتدا لەناخی خۆمدا گومانم لەدۆستایەتی ئێران هەبوو. بۆیە وەکو هەموو جارێك، یەکەم جار روومکردە راژان بۆ خزمەتی کاك ئیدریس‌و کاك مەسعودو مامۆستا علی، دوای ئەوەی کارەکانی خۆمم بەتەواوەتی ئەنجامدا ئینجا چوومەوە لای حاجی مستەفەوی پێم راگەیاند مام جەلال خۆشحالّە پێکەوە لاپەڕەیەکی سپی هەلّدەنەوە. رۆژی دواتر چاومان بەیەکتر کەوتەوەو کۆتایی قسەکانی بەوە هێنا کەپێی گوتم: گەشتێك بۆ تاران بکە بۆ ئەوەی چاوت بەرەفسنجانی بکەوێت، لەوەلاّمدا گوتم: بەداخەوە من ناتوانم بچم بۆ ئەوێ چونکە مام جەلال روخسەتی بینینی جەنابتی زیاتر نەداومەتێ!

لەماوەی دوو رۆژدا سێ جار کۆبوونەوەم لەگەلّ حاجی مستەفەویدا کرد، ئینجا بەنامەیەکی مەکتەبی سیاسی پارتییەوە گەڕامەوە بۆ لای مام جلال کەچەند پێشنیارێکی تازەی تیابوو بۆ پێشخستنی پرۆژەکەو زیاتر لەیەك نزیکبوونەوەیان. نامەکەی مەکتەبی سیاسی پارتیم دا بەمام جەلال‌و پێم گوت: چاوم بەحاجی مستەفەوی کەوتووەو زۆر رێزو سلاّوی بۆ جەنابتان هەیەو چاوەروانی شت بکە.

ئینجا بۆ جاری هەشتەم گەڕامەوە بۆ راژان‌و ئەمجارەیان لەگەلّ مەکتەبی سیاسی پارتیدا باسمان لەچۆنیەتی دەستنیشانکردنی جێگایەك کرد کەنوێنەرانی هەردوولا لەئەندامانی مەکتەبی سیاسی، رووبەڕوو دابنیشن بۆ ئەوەی کێشەکانیان لەنزیکەوە چارەسەر بکەن، پێم گوتن: نوێنەرانی یەکێتی ئامادەن بەنهێنی بێن بۆ لاتان لەراژان بەمەرجێك لەهاتن‌و رۆشتنەوەیاندا پاسەوانییان بکەن‌و کەس لەم شتە ئاگادار نەکەنەوە

هەتا دەگەڕێینەوە شوێنی خۆیان. لەکۆتایی دانیشتنەکەدا مامۆستا علی عبدالله فەرمووی: دەبێت نوێنەری کۆماری ئیسلامیش لەو کۆبوونەوەیەدا لەگەڵماندا بەشداربێت چونکە ئێمە ئەو کۆبوونەوەیە لەخاکی ئێراندا دەکەین. گوتم باشە، دوو گرووپی سیاسی کورد کە لەبەرژەوەندیی میللەتەکەی خۆیان کۆدەبنەوە چ پێویست دەکات بێگانەیەکی وەکو کۆماری ئیسلامی لەرێکەوتنی نێوانیاندا بەشداربێت!

من بەم هەڵوێستەی پارتی زۆر گرژو دڵگرانبووم, لەدوای گفتوگۆیەکی زۆر قەناعەتم پێ هێنان کەیان لەقەڵاتوکان یان لەشێنێ دانیشین، چونکە ئەم ناوچانە لەناو عێراقدان، نەهی پارتییە نەهی یەکێتی، ئێرانیش بۆی نییە لەدانیشتنەکەدا بەشداربێت، هەروەها بۆ سەلامەتی هەموولایەك وشەیەکی نهێنیم دانا لەنێوانماندا، کاك مەسعود گوتی تەنها خۆت لەو جفرەیە دەگەیت، گوتم دەمەوێت تەنها خۆم تێبگەمو کەس تێی نەگات، ئەمەش بۆ سەلامەتی هەردوولاتان. ئینجا گوتم: دەگەڕێمەوە بۆ لای مام جەلال، یا بەبروسکە یا خۆم دێمەوە لەکاتو شوێنی دیاریکراوی دانیشتنەکە, ئاگادارتان دەکەمەوە.

کەگەڕامەوە بۆ بارەگای مام جەلال بۆم باسکرد کەرێککەوتووین لەسەر قەڵاتوکانو داوام لێکرد بڕێك پارەم بۆ سەرف بکەن بۆ ئەوەی هەموو مەسرەفی دانیشتنەکە ئێمە بیکێشین، کاك نەوشیروان فەرمووی چەندت پارە پێویستە لەدارایی وەریبگرە. دوای ئەوەی پارەم وەرگرت ٥ رۆژ لەناو برادەرانی یەکێتیدا مامەوە ئینجا گەڕامەوە بۆ راژان، لەگەڕانەوەمدا کەدوو رۆژم پێچوو زۆر دڵخۆش بووم بەوەی سەرکەوتوو بووم لەم رێکەوتنەدا, بەجۆرێك لەخۆشیدا نەمدەزانی چی بکەم، بەڵام لەوەدەچوو ئەم خۆشییە تا سەر نەبێت، ئەوەبوو کەگەیشتمە راژان داوای چاوپێکەوتنم لەگەڵ کاك مەسعودو مامۆستا علی عبداللەدا کرد کە بەهیچ شێوەیەك وەڵامیان نەدامەوە، زۆر سەرم لەم هەڵوێستەیان سوڕما چونکە لەیەکەم رۆژەوە تا ئەو کاتە شتیوا لەگەڵ مندا رووینەدابوو، خێرخوایەك هات (نامەوێت ناوی بەرم چونکە لەهەولێرە) پێی گوتم مەفرەزەیەکی پارتی لەهەولێر تەفروتوناکراوە بۆیە نایانەوێت چاویان پێت بکەوێت، لەدڵی خۆمدا گوت: رەفیق دانیشەو بیربکەرەوە بزانە چۆن لەگەل ئەم کارەساتەدا مامەڵە دەکەیت. بەڵام کۆڵم نەداو هەر سوور بووم لەسەر ئەوەی چاوم پێیان بکەوێت، بەناچاری ناردیان بەشوێنمدا، کەچوومە ژوورەوە حەوت کەس لەلێپرسراوان دانیشتبوون، لەتوڕەییدا رەش داگیرسابوون، کەبۆیان باسکردم چی روویداوەو چۆن مەفرەزەیەکی یەکێتی، مەفرەزەیەکی پارتی بەغەدرو خیانەت لەکاتی میوانداریکردنیاندا لەناودەبات، هەموو مووی لەشم لەتوڕەییدا هەستا, بەبێدەنگی چاوەڕوانم دەکرد لەقسەکانیان ببنەوە. کاك مەسعودو کاك علی عبدالله لەتوڕەییدا قسەیان بۆ نەدەکرا، دوای ئەوەی هەموویان لەقسەکانیان بوونەوە، لەکاتی قسەکانی ئەواندا لەمێشکی خۆمدا بیرم لەوە دەکردەوە چۆن ئەو رووداوە پینەکەم، روومکردە هەموویانو گوتم: ئەوەی باستانکرد راستە روویداوە، بەڵام من چەند بەڵگەیەکم هەیە ئیسپاتی دەکات ئەو رووداوە بەفەرمانی مام جەلالو سەرکردایەتی یەکێتی نەبووە:

١- کەئێوەم بەجێهێشتو چوومەوە بۆ ناو یەکێتی سەعات ٨ی شەو چوومە ژوورەکەی د. فوئاد مەعصوم لەبەرگەڵو، د. فوئادو کاك کۆسرەت، نانیان دەخوارد، کەچاویان بەمن کەوت بەپێشمەرگەیەکیان گوت برۆ خواردنی تری بۆ بهێنە با نان بخوات. پێم گوتن کاتو شوێنمان دیاریکردووە بۆ ئەوەی نوێنەری هەردوولا لەپلەی مەکتەبی سیاسی بەیەکەوە دابنیشن بۆ گۆڕینەوەی بیروڕای خۆیان, دوای ئەوە مام جەلالو مەسعود بارزانی بۆ دەرکردنی بڕیاری کۆتایی چاویان بەیەك دەکەوێت، زۆر خۆشحاڵ بوون بەو هەواڵە، کەکاتی نوستن هات ویستم بچمە ژوورێکی تر بنووم چونکە ژووری تایبەتی د. فوئاد مەعصوم تەنها دوو قەرەوێڵەی بۆ حەوانەوەیان لێبوو، بەڵام کاك کۆسرەت هەستایە سەرپێو دەستی برد بۆ قەرەوێڵەکەی خۆیو فەرمووی: ئەم جێگایە شوێنی تۆیە, من بۆم نیيە لێرە بنوم، چونکە ئەوەی تۆ ئەنجامتداوە تا ئێستا کەس نەیتوانیوە ئەنجامی بدات.

٢- من ئێستا لێرە دانیشتوومو دەتوانن خۆتان دڵنیا بکەن لەوەی کەکاك د. فوئاد مەعصوم و کاك فەرەیدون عبدالقادر بەناوی جەولەوە بەرەو قەڵاتوکان بەڕێکەوتوون، بەڵام دەیانەوێت لەرێگایەکی دوورەوە بچن بۆ ئەوەی کەس پێیان نەزانێ بۆ ئەو دانیشتنە دەچنو دانیشتنەکە سەرکەوتوو بێت.

٣- بەڵگەی سێیەمم ئەوەیە کاك نەوشیروان فەرمووی چەند پارەت پێویستە بۆ رێکخستنو بەرێوەبردنی دانیشتنەکە برۆ بەزیادەوە وەریبگرە، ئێستا سێ هەزار دینارم پێیە بۆ مەسرەفی ئەو سێ سەد پێشمەرگەیە کەلەوێ ئامادە دەبن.

٤- بەڵگەی چوارەمیشم کە لەهەمووی گرنگترە, وەکو خۆتان ئاگادارن ئەم چوار دەوڵەتە ئیقلیمییە، هەر چواریان ئەم رێکەوتنەیان پێناخۆشە، ئایا لەهەموو کوردستاندا بەهەر چواریان خاوەنی مەفرەزەیك نین کە بەهۆیەوە ئەم رێکەوتنە تێکبدەن، بۆیە من دەڵێم هیچ شتێکی وا روویندەداوەو ئەمە نابێت بەهۆکارێك کە بەهەڵوەشاندنەوەی رێکەوتنەکە دوارۆژی میللەتی کورد بخەنە مەترسییەوە، ماوەیەکی دوورودرێژە من لەلای ئێوە میوانم، لەبەر ئەوە سبەینێ هەر هەمووتان لەلای من میواننو بەدەستی خۆم خواردنتان بۆ دروستدەکەم، بزانن من چاکتر خواردن دروست دەکەم یان عبدالرحمن کەچێشت لێنەری بارزانی بووە ئێستا خواردن بۆ ئێوە دروست دەکات؟

بۆ سبەی نیوەرۆ بەدەستی خۆم خواردنم دروستکرد کەپێکهاتبوو لەدوو قەلەمونو حەیوانێكو پێنج مریشك، کاتێك دەستمانکرد بەنانخواردن وەفدێکی حزبی شیوعیش ئامادەی نانخواردنکە بوون لەگەڵماندا بەبێ ئەوەی هۆکاری میوانداریيەکە بزانن، یەکێکیان برای بەرێزو دڵسۆزو کوردپەروەر کاك محمود حاجی فەقێ خدر بوو کەخەڵکی قەڵادزێیە، دۆستێکی باوەڕپێکراوو نزیکی منە.

رۆژی دوایی کاك مەسعود فەرمووی نەمزانیوە خواردنی وا خۆش دروستدەکەیتو منیشتان بەشدار نەکرد، گوتم خوابکات تۆ بەنانی من رازیبیت هەموو رۆژێك بەدەستی خۆم خواردنت بۆ دروستدەکەم.

لەماوەی ئەو سێ ڕۆژەی لەوێبووم هەموو بیرو هۆشێکم لەوەدا بەکاردەهێنا ئەم ڕێکەوتنە هەڵنەوەشێتەوە، چی لەتوانامدا بوولەدبلۆماسیەت بەکارم هێنا، ئەوەبوو هەموویانم گەیاندە باوەڕ کەمام جەلال ئاگاداری ئەو ڕووداوە نەبووەو، لەگەل کاك مەسعوددا گەیشتینە ئەو چارەسەرەی کەمام جەلال بەبروسکەیەك مەکتەبی سیاسی پارتی ئاگاداربکاتەوە لەوەی کەئاگاداری ئەو شەڕە نەبووە بۆ ئەوەی مەکتەبی سیاسی پارتی بتوانێت ئەنجامی خراپی ئەو شەڕە لەناو ئەندامانو لایەنگرانی خۆیاندا پینەبکات.

بەهەلم زانی کەپارەم زۆر پێیە، پێش ئەوەی بگەڕێمەوە بۆ لای مام جەلال، سەردانی ئەو ١٣ بریندارەی یەکێتیم کرد کە لەنەخۆشخانەکانی ئێران بوونو هەریەکە بڕێك پارەم بۆ خستنە ژێر سەرینەکانیانەوە، لە١٥٠ دینارەوە تا ٥٠٠ دینار بەپێی زامداریو باری ئابووریی پێشمەرگە بریندارەکان، ئەو پارەیە زۆر بێمنەت بوو چونکە پارەی یەکێتی بوو. کەئەم کارەم بۆ ئەندامانی سەرکردایەتی یەکێتی بەتایبەتی کاك نەوشیروانو د. فوئاد مەعصوم گێڕایەوە زۆریان پێ باش بوو دەستخۆشیان لێکردم.

هەوڵمدا مام جەلال ببینم، بەڵام چاوم پێنەکەوت. چوومە لای کاك نەوشیروان، ئەوەی کردبووم لەگەڵ پارتیدا هەموویم بۆ گێڕایەوە، ئینجا ئاگادارمکرد ئەوە بۆ چەند ڕۆژێك دەچێت چاوەڕوانم مام جەلال ببینم بەڵام وەڵامی نەداومەتەوە، خۆت باش ئاگاداریت هەرچی لەتوانامدایە بەکارم هێناوە، ئەو کارەتان بۆ بەمن ئەنجامدا کەبەتەمای ڕێکەوتن نەبوون، من بڵاوکراوەیەکتان لەسەر بڵاو دەکەمەوە. دوای ئەوەی زۆر هەوڵمدا لەگەڵ کاك نەوشیروان کەهەر دەبێ مام جەلال ببینم، هەواڵی لێگێڕامەوە کەبۆ ڕۆژی دوایی لەکاتی دیاریکراودا بچۆ چاوت پێی بکەوێت. کەچووم بۆ خزمەت مام جەلال ڕۆژێکی زۆر سارد بوو، لەبەر سەرماو بۆردومانی ڕژێم هاتوچۆ زۆر کەم بوو، چونکە لەهەمو ١٠ دەقیقەیەکدا دوو تۆپی بەرێگاو دەوروبەری بارەگاکەی مام جەلالەوە دەنا, لەکاتی دیاریکراودا گەیشتمە خزمەتی، هەموو ئەو هەوڵانەی لەگەڵ پارتیدابووم بۆ ئەوەی لەرێکەوتنەکە پەشیمان نەبنەوە بۆ مام جەلالم گێڕایەوە. هەردووکمان زۆر بەگرژی لەگەڵ یەکتردا دەدواین، مام جەلال گوتی: لەیەکەم ڕۆژەوە کە لەگەڵ سەرکردایەتی یەکێتی دادەنیشتین باس لەوە دەکرا کە لەگەڵ پارتیدا ڕێکبکەوین، تاکە کەس کەکۆنووسەکەی ئیمزا نەکرد من بووم، کاك ڕەفیق خۆ جارێ ئێمە ڕێکەوتننامەکەمان ئێمزا نەکردووە، ئەو جۆرە شتانە ئاسایییە.

زۆر قسەم پێبوو بۆ وەڵامدانەوەی بەڵام لەبەر ئەوەی هیچ توانایەکم نەبوو بەناچاری یەکسەر گەڕامەوە بۆ سەرگەڵو بەنیازی ئەوەی لەو ڕێگایە تۆپێکم بەرکەوێتو لەدەست ئەو دوو سەرکردەیە نەجاتم بێت، ئەو کاتە دەیانگوت شەهیدی ڕێگای ڕێکەوتنەو هەردوولا دەیانگوت شەهیدی ئێمەیە. مام ڕۆستەم زۆر بەلایەوە سەیربوو کەلەو ڕۆژە ساردەدا بەناو ئەو تۆپبارانەدا دەگەڕێمەوەو لەوێ نامێنمەوەو بەپێی خۆم بەرەو مردن دەچم. بەڵام سوپاس بۆ خوا کەماوم بۆ ئەوەی لەساڵی ٢٠٠٠دا ئەم ڕاستییە بڵاوبکەمەوە، ئەوەی من ئاگاداربووم کاك فەرەیدون عبدالقادرو د. فوئاد مەعصوم بەرەو قەڵاتوکان بەڕێکەوتبوونو ڕەنگە ئەوانیش

ئاگاداری ئەوە نەبووبن کەمەفرەزەیەکی پارتی بەغەدر لەناوبراوە.

کورتەباسێك دەربارەی هاتوچۆم لەنێوان یەکێتیو پارتیدا

کاتێك لەلای یەکێتییەوە دەهاتم بۆ لای پارتیو بەپێچەوانەوە، کەدەگەیشتمە بارەگاکانیان بەناوی پشوودانەوە چەند سەعاتێك دەرگام لەسەرخۆم دادەخست، بەتەنها ڕاپۆرتم لەسەر ئەو ڕووداوانەی ڕوویداوە ئامادە دەکردو هاوپێچ لەگەڵ نامەکەدا کەدەیاندامێ تەسلیم بەسەرکردەی هەردوولام دەکرد. لەبەر ئەوەی نەوەك لەرێگا ڕاپۆرتەکەم پێبگیرێتو توشی تەنگوچەڵەمە ببم لەمێشکمدا ڕاپۆرتەکەم هەڵدەگرت هەتا دەگەیشتمە بارەگاکانی هەردوولاو هەر کاتێك ویستبێتم چاوم بەکاك مەسعود یان مام جەلال بکەوێت، دەرگایان لەسەر پشت بووە بۆ منو هەرگیز سەعاتێك ڕایاننەگرتووم بۆ چاوپێکەوتنو لەلایەن سەرکردایەتیو ئەندامانی هەردوولا ڕێزێکی زۆر تایبەتیم لێدەگیرا. هەروەها ئەو شارانەی بەناویاندا هاتوچۆم دەکرد بەنهێنی یان بەئاشکرا، بەهەموو شێوەیەك هاوکارییان دەکردمو خزمەتیان دەکردم، کادرانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لەهەر شوێنێکدا منیان بدیایە بەپیرمەوە دەهاتنو خزمەتیان دەکردم. لەماوەی ئەو یانزە مانگەدا توشی هیچ گرفتێك نەهاتمو زۆر جار ڕوویداوە ئەو شوێنەی پیایدا تێپەڕدەبووم بۆردومانی تۆپی لەسەر بووە بەڵام سوپاس بۆ خوا هیچ زیانێکم توش نەهاتووە.

بارەگای مەکتەبی سیاسی پ.د.ك. لەقوتابخانەیەکی گوندی ڕاژان[٣٢] بوو کەخۆشیان، بەبلۆك نزیکەی ٣٠ ژووری تریان تیادا دروستکردبوو بۆ ڕێکخراوی هەموو ناوچەکانی کوردستان. لەم کۆشکەدا کاك علی عبداللە ژوورێکی تایبەتی خۆی هەبوو تیا دەحەوایەوە، لەو خانووەدا کە ٥٠٠ مەتر لەبارەگای م.س. دووربوو، کاك فازل میرانیو د. رۆژو چەند کەسێکی تر لەوێ دەخەوتن، بەڵام کاك هۆشیار زێباری هەر لەیەکێك لەو ژوورانەدا دەخەوت کەدروستیانکردبوو، هەروەها منیش یەکێك بووم لەو کەسانەی بەتەنها ژورێکم لەناو م.س. بۆ تەرخانکرابوو، بەڵام گەرماویان نەبوو. کاتێك بیستیان مام جەلال نیازی هەیە بێت بۆ ئەوێ بڕیاریاندا حەمامێك دروستبکەن، سێ ژوور کرابوو بەیەك بۆ چێشتخانەکەو کەس بۆی نەبوو بچێتە ژووری،

---

[٣٢] گوندی ڕاژان دەکەوێتە ناوچەی تەرگەوەڕو مەرگەوەڕ لەسەر سنووری کوردستانی ئێران دوور لەکوردستانی باکوور بە ٣ کم، ئابووری ئەم دێیە لەسەر بەخێوکردنی ئاژەڵو کشتوکاڵ بەڕێوە دەچوو، لەساڵی ١٩٨٥دا خاوەنی زیاتر لە٢٦٤٠٠ سەرمەڕو (١٢٠٠) مانگا بوون، خەڵکی ئەم گوندە دەوڵەمەندترینو کاسبترین خەڵکی ئەو ناوچەیە بوون لەهەموو ڕوویەکەوە.

ساردترین ئاو هەوای هەیە لەکوردستاندا، وەرزی سەرماوسۆڵەی، زیاتر لە(٦) مانگەو زۆر ساڵ بەبەفر پەڵە دەدات، یەکێك لەو کەسایەتییانەی لەدایکبووی ئەم گوندەیەو هەموو کوردستان دەیناسن بەڕێز سید موسایە کەنەوەی شێخ عبداللە نەهرییەو خەزووری د.عزت شەمزینیە، ئەم بنەماڵەیە یەکێکن لەو بنەماڵانەی گەورەترین فیدارکارییان پێشکەش بەکوردو کوردستان کردووە، سەرانسەری مێژوویان بەراستی جێی شانازییە چونکە چاویان لەماڵی میللەت نەبووە.

جارێکیان لەدانیشتنێکدا لەکاك مەسعود بارزانیم پرسی هۆی چیە گوندی ڕاژانت هەڵبژاردووە بۆ ئەوەی بارەگاکەتی لێ دانێیت، کەساردترینو ناخۆشترین گوندە لەکوردستاندا؟ فەرمووی چەند باسی ساردیو زریانی ئێرە بکەیت هەر کەمە، بەڵام ئەوەندە نزیکم لەکوردستانی باکورو باشوو هەر کاتێك پێویست بکات بە(٢–٣) سەعات دەگەمە کوردستانی باکوورو بەهەمان کات دەگەمە کوردستانی باشووریش.

شایەنی باسە بارەگای م.س. لەهاویندا لەدەرەوەی گوندەکەبوو بەدووری ٣ کم، لەزستاندا دەگوازرایەوە بۆ ناو گوند، م.س. لەدوو ژوورو هۆڵێك پێکدەهات، خانووی دووەم هەم بارەگای پێشمەرگەبوو، هەم چێتخانە.

بەرامبەر بینای م.س. بینایەکی تر هەبوو شوێنی دەزگای بێتەل بوو کەراستەوخۆ پەیوەندی بەهەموو لقەکانی حزبەوە هەبوو. دوو تەنوریان هەبوو هەموو بەیانیەك هەر نەفەرەی دوو کولێرەیان لەگەڵ ماستو پەنیردا دەدایە، بەڵام چایی دەبوایە خۆت لێتبنایە. خواردنی نیوەڕۆ دوو جۆر بوو، جۆرێکیان تایبەت بەئەندامانی م.س.بوو جۆرەکەیتر گشتی بوو، هەفتەی دوو جار گۆشت هەبوو هەموو رۆژێکیش برنجیان هەبوو، زۆر بەرێکوپێکی بەسەر ئەندامەکانیاندا دابەشیاندەکردو من یەکێك بووم لەو کەسانەی لەخواردنە تایبەتییەکەی ئەندامانی مەکتەبی سیاسییان بۆ دەهێنام. سێ کەس خواردنی دروستدەکرد کە لەلایەن پارتییەوە جێی باوەڕبوون، یەکێکیان ناوی عبدالرحمن بوو لەئەمریکاوە هێنابوویانەوە لەبەر ئەوەی چێشت لێنەری خودی مەلامستەفا بوو. هەموو سەیارەکانیان چەند جێبێکی ئیسپانیو چەند مێکزەمینیەك بوو، کاك مەسعود جێبێکی تایبەتی هەبوو، بەهەمان شێوە کاك علی عبدالله، بەڵام کاك فازلو د. رۆژ بەهەردووکیان جێبێکیان هەبوو، کاك شەوکەت شێخ یەزدین جێبێکی هەبوو، مەسرورو مەقصود کوڕانی کاك مەسعود بەهەردووکیان رینۆ پێنجێکی نارنجییان هەبوو، لەرێکخستنو بەڕێوەبردنی کاروباری ناوخۆی پارتیدا ئیدارە هیچ گروپێکی سیاسی لەو رۆژەدا نەیاندەتوانی لەرێکوپێکیدا مونافەسەی ئەمان بکەن، ئازایەتییەکەشی بۆ خودی کاك علی عبدالله دەگەڕایەوە، بۆ نموونە ئەم پیاوە بەشێوەیەك بەسەر کاروباری ئابووری ناوخۆی خۆیاندا زاڵبوو ئەگەر بێتو نیو تەنەکە نەوتت پێویست بوایە ئەوە بەبێ نوسراوی کاك علی عبدالله نەیاندەدایێ (حیزب فەقیر میللەت دەوڵەمەند).

لەماوەی ئەو یانزە مانگەدا چەند جارێك چوومە سەردانی مەزاری خوالێخۆشبوو مەلامستەفا کە لەژێر دەوارێکدا بوو لەگوندی هەلەج. دواجاریان وا رێکەوت جەژنی قوربان بوو، زستان بوو بەفرێکی زۆر دەباری، کەسەرنجمدا خەڵکێکی زۆر لەگۆرستانەکەدا کۆببوونەوە، بەبێ ئەوەی تەماشای ئەملاو ئەولای خۆم بکەمو کەس ئاگادارم بکاتەوە، لەگەڵ بازیانی کوڕم یەکسەر چوینە ژێر ئەو دەوارەی کەمەزاری خوالێخۆشبوو بارزانی لێبوو، سەیرمکرد کاك مەسعود لەبەردەمی مەزارەکەدا بەچۆکدا هاتبوو چاوەکانی سوور ببوونەوە، یەکسەر رابردووی ئەو پیاوە مەزنەی کەعێراقو ئێرانو تورکیای هێنابووە لەرزین، دەهاتەوە بەرچاو کەدەتگوت کورد یەعنی بارزانیو بارزانی یەعنی کورد، ئەمەی دەهاتەوە بەرچاو، لەتاوا خۆمم بۆ نەگیراو دەستمکرد بەگریان، دوای پێنج دەقیقە لەهاتنی من کاك مەسعود چووە دەرەوەو کاك سداد بارزانی (برا بچووکی کاك مەسعود) هاتە ژوورەوە ئینجا دوای ٥ دەقیقە لەهاتنی ئەم بەڕێزە من مەزارەکەم بەجێهێشتو چوومە دەرەوە، کەسەیرمکرد کاك مەسعود چاوەڕوانی دەکردم، خواحافیزی لێکردمو بەرەو گۆڕستانی شەهیدانی زێوێ بەڕێکەوت. شەوێ کاك علی عبدالله فەرمووی عادەتی ئەمان وایە دەبێ مەسعود بارزانی یەکەم کەس بێت بچێتە سەر مەزارەکە، دوا بەدوای ئەم براکانی تری بەپێی تەمەنیان ئینجا مەکتەبی سیاسیو دوای ئەمان لجنەی مەرکەزیو لێپرسراوانو دوای ئەمان بەگشتی خەڵك دەچێتە ئەوێ، بەڵام بۆیە

کەس رێگای لەتۆ نەگرت کە لەگەڵ کاك مەسعوددا بچیت چونکە تۆ نوێنەری (ی.ن.ك)یت، تۆ بەمیوان دەژمێردرێیت، ئافرەتانیش لەدوای نوێژی نیوەڕۆوە دێنە ئەوێو بەهەمان شێوە یەکەم کەس دایکی کاك مەسعود دێتە سەر مەزارەکە، دوابەدوای ئەم بەپلە دێتە خوارەوە.

پەیوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان بەکۆماری ئیسلامی ئێرانەوە

١- پارتی دەبوایە رۆژانە کۆماری ئیسلامی بەراپۆرت لەهەموو رووداوێك کەلەناو عێراقدا روویدەدا, ئاگاداربکاتەوە.

٢- کۆماری ئیسلامی، مانگانە وەکو سوپای ئێرانی خواردنو نەوتو پارەی بەپارتی دەداو چەکی بەسەریاندا دابەشدەکرد کەلەگەڵ سوپاکەدا بۆ شەڕ دەیبردن، جاری وا هەبووە چەند مانگێك موچەکانیان دوادەکەوتو کەدەشهات ئێرانییەکان خۆیان پارەکەیان دابەشدەکردو دەبوایە ئەو کەسەی پارە وەردەگرێت ئیمزا بکات ئینجا پارەکە وەربگرێت، ئەو پارەیەش کەبۆیان دەهێنان کۆکراوەی بانقەکانی ئێران بوو لەپارەی دڕاوو ١٠ تومەنی.

٣- کێشەی هەرەگەورەی پارتی، ئازادی هاتوچۆکردن بوو لەناو ئێراندا چونکە من خۆم بەچاوی خۆم بینیم لەدووری ٥ کم لەبارەگای م.س.، ئەندامانی مەکتەبی سیاسییان رادەگرت داوای کارتی شوناسنامەیان لێدەکردن، رۆژێکیان بەڕێز شوکت نێرۆیی بۆی گێڕامەوە کەبەردەوام رۆژانە ٥٠٠ ئەندامی پارتی لەزیندانەکانی کۆماری ئیسلامیدانو زۆربەیان لەسەر ئەوە دەگیرێن کە لەشارێکەوە چوونەتە شارێکی تر بەبێ ئاگادارکردنەوەی (قەرارگا) یان بەرواری (عدم تعرض)ـەکەیان رۆژێك یان دوو رۆژی بەسەردا تێپەڕیوە. بۆیان گێڕامەوە جارێکیان کاك علی عبدالله لەپشووی خۆیدا دەچێتە ماڵەکەی خۆی لەکەرەج، دوو پاسەوانی خۆی کەلەبەر دەرگاکەیدا پاسەوانییان دەکرد لەلایەن کۆماری ئیسلامی چەك دەکرێن لەسەر ئەوەی (عدم تعرض)ـەکەیان دوو رۆژی بەسەردا چووبوو.

لەو دانیشتنانەدا کەلەگەل حاجی مستەفەویدا دادەنیشتین, لەرووی بارودۆخی کوردو کوردستانەوە بۆچوونی من بۆ سیاسەتەکانی دەرەوە باشتر بوو، هەستم دەکرد لەناخی خۆیدا بەو توانایەی من خۆشحاڵ نەبوو، وەکو لەپێشتردا باسمکردووە، رۆژانە خۆی دەهات بەشوێنمدا منی دەبردە لای خۆیان. رۆژێکیان لەو کاتەی داماننابوو زۆر دواکەوت، لەجیاتی ئەوەی سەعات ٩ بەدوامدا بێت سەعات ١١ تەلەفونی بۆ کردمو گوتی ببورە سەعات ١ دێم بەشوێنتا، ئینجا سەعات ٢ تەلەفونی بۆ کردمەوە گوتی سەعات ٤ دێمو سەعات ٥ تەلەفونی بۆ کردمەوە گوتی ببورە لەبەر ئەوەی زۆر سەرقاڵم سبەینێ سەعات ٩ دێم بەشوێنتا. بەیانییەکەی لەلێپرسراوی بارەگاکەی پارتیم پرسی کەناوی نادر خۆشناو بوو، زەحمەت نەبێت سەعات چەندە؟ گوتی نۆو پێنج دەقیقەیە، ئیتر منیش رۆیشتمو ئەوێم بەجێهێشت هەتا کاتژمێر ١١ی شەو نەگەڕامەوە، کەهاتمەوە کاك نادر خۆشناو پێی گوتم: ماڵ خراو ئەوە تۆ لەکوێی؟ ئێمەو کۆماری ئیسلامی لەبەیانییەوە شوێن نەماوە

بەدواتدا نەگەڕێین، ئەی تۆ لەگەڵ حاجی مستەفەویدا وادەت نەبوو؟! گوتم: کاك نادر ئەی من بەیانی پرسیارم لێنەکردیت تۆ گوتت کاتژمێر ٩,٠٥، گوتی: راستە، لێت پرسیم، ئینجا گوتم: وامدەزانی وەکو دوێنێ ئیشی هەیە بۆیە منیش چوومە دەرەوە، ئیتر لەدوای ئەو رۆژەوە حاجی مستەفەوی تەنها یەك دەقیقەش لەوکاتەی دیاریمان دەکرد دوانەدەکەوت.

لەئەنجامی ئەو هەموو دانیشتنانەی لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا سازمدا، بۆم دەرکەوت کەجانتای دبلۆماسی ئەوان ماف کوردی تێدانییە. بۆ نموونە جارێکیان منو مامۆستا علی عبداللهو مامۆستا کریم احمد سکرتێری حزبی شیوعی، هەرسێکمان لەبارەگای م.س. پارتی دانیشتبووین بەراوردمان دەکرد لەنێوان هەڵوێستی کۆماری ئیسلامیو رژێمی بەغدا بەرامبەر بەکورد، بەمنیان گوت: تۆ رژێمی بەغدامان بۆ هەڵسەنگێنە چونکە شارەزاتریت لێیان، گوتم: نەخێر من کۆماری ئیسلامیتان بۆ هەڵدەسەنگێنم، گوتیان کوا تۆ بەو رادەیە شارەزاییت لەسەر کۆماری ئیسلامی هەیە، گوتم لەماوەی دوو مانگدا ٧ جار دانیشتنم لەگەڵدا کردوونو ئەو شارەزاییەی لەسەر کۆماری ئیسلامی هەمە، لەسەر بەغدا نیمە، بۆچوونی سەدام بەرامبەر بەکورد ئاشکرایەو لێکۆڵینەوەی ناوێتو بەدەستەواژەیەك کۆتایی پێدەهێنم، سەدام دەڵێ: یەك بن دەنا بڕیارمداوە کورد لەعێراقدا نەهێڵمو بەوەش لێتان خۆشنابم کەنەتەوەی خۆتان بگۆڕن بە(عەرەب) هەرناتانهێڵم لەعێراقدا، پیاوبنو یەك بگرنو بەرامبەرم بوەستن هەتا لەناوم نەبردوون، بەڵام ئێران کەقسەیان لەگەڵدا دەکەیت دەڵێن ئێمە هەموومان ئیسلامینو ئیسلامیش سنووری نییە، بەراستی باشیان پێگوتوون (بەشەکر دوژمنی خۆیان دەخنکێنن)، گفتی هەموو شتێکت پێدەدەن بەڵام هیچیشت بۆ ناکەنو کەبۆ پەناهەندەیی دەچیتە لایان یەکەم پرسیار کەلێت دەکەن دەڵێن: (کوردیت یان ئیسلام).

جارێکیان لەشام پەیوەندیم بەباڵیۆزخانەی ئێرانەوە کرد بۆ ئەوەی چاوم بە موحتەشەمی بکەوێت کەباڵیۆزی ئێران بوو لەشام، دەمویست فیزەم بداتێ بچم بۆ تاران، کەچاوم پێی کەوت گوتی بەسەرچاو، بەڵام بۆی نەکردم، بەتەلەفۆن کاتێکمان بۆ چاوپێکەوتن دیاریکرد، لەکاتی دیاریکراودا لەبەردەرگای ژوورەکەی خۆیدا چاوەڕوانی دەکردمو ئەو خەڵکەی لەوێ دانیشتبوون ئیشیان هەبوو کەچاویان بەم پێشوازییە گەرمەی موحتەشەمی دەکەوت بۆ من، وایاندەزانی سیخوڕی ئێرانم، پێیان دەگوتم بەڵکو ئەو ئیشەمان بۆ تەواو بکەیت، بەڵام لەگەڵ ئەو هەموو موجامەلەیەدا هیچ شتێکی بۆ نەدەکردمو ئەم کابرایە گەورەترین دوژمنی کوردبوو، پاش ماوەیەك کرا بەوەزیری ناوخۆ لەئێران.

دوای ئەوەی رێکەوتننامەکەی نێوان یەکێتیو پارتی بەهۆی (خامەنەئی)یەوە مۆرکرا، بەجیا چاوم کەوت بە د. فوئاد مەعصومو مامۆستا عەلی عبداللە، پێیان گوتم: راستە ئێمە بەگوشاری علی خامەنەئی رێککەوتین، بەڵام ئەوە بەرهەمی ئەو هەوڵانەبوو کەلەگەڵ کۆماری ئیسلامی دابوت بۆ یەکخستنەوەی ئەم دوو حزبە، چونکە وەکو بیستومانەتەوە لەو کۆبوونەوانەدا کەلەگەڵ مستەفەویدا ئەنجامتدەدا، کۆماری

ئیسلامیت گەیاندبووە ئەو قەناعەتەی کەرێکەوتنی یەکێتیو پارتی، سودی هەیە بۆ ئەوان نەك زیان.

ئەو هەوڵانەی لەنێوان یەکێتیو پارتی دابوومو ئەو کۆبوونەوانەی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئەنجاممدا، لەمێشکمدا هەڵگرتو چاوەڕانی بارودۆخێکم کرد بتوانم بڵاویان بکەمەوە، ئەوا خوا درێژەی بەتەمەنم داو لەساڵی ٢٠٠٠دا راستییەکان بڵاودەکەمەوە.

لەو دوو هەوڵەی ساڵی ١٩٦٣و ساڵی ١٩٨٥ کەبۆ یەکخستنەوەی ئەو دوو گرووپە بەجەنگ هاتووەی گەلی کورد دابووم، بۆم دەرکەوت کەشێخ ئەحمەد بارزانی هەزار رەحمەت لەگۆڕی، راستی فەرموو (ئیشی کوردان پوچە). هاتمەوە سەرگەڵو لەوێ نیشتەجێ بووم، پاش ماوەیەك لەلایەن دانیشتوانی ئەم دێیەوە وەکو هەرکەسێکی سەرگەڵویی مامەڵەم لەگەڵدا دەکرا ، بەجۆرێك رێزیان لێدەگرتم کەبەروبوومیان دەردەچوو ئەوەندەیان بەدیاری بۆ دەهێنام دەتگوت خۆم خاوەن رەزو باخم. لەو بارودۆخەدا پەیوەندیم بەشێوەیەکی گشتی لەگەڵ ئەندامانی یەکێتی باش بوو، بەتایبەتی لەگەڵ د. فوئاد مەعصومو کاك نەوشیروانو کاك دلێرو کاك مستەفا چاورەش. کاك کۆسرەت کەدەهات بۆ سەرگەڵو بەبەردەوامی سەردانی دەکردمو دەرگای ماڵەکەم هەموو کاتێك بۆ هاوڵاتیو پێشمەرگەو سەرکردەکان ئاوالەبوو، پاش ماوەیەك کاك نەشیروان پێی گوتم: دەتکەم بەئەندام مەڵبەند، بەئەدەبێکەوە وەڵامم دایەوە گوتم: من بەجۆرێکی تر خزمەتی ئەم رێبازە دەکەم.

جارێکیان د. فوئاد مەعصومو چەند برادەرێکیتر نانی نیوەڕۆیان لای من دەخوارد، لەکاتی نانخواردندا بروسکەیەکی مام جەلال هات کەدەبێ د. فوئاد وەکو نوێنەری یەکێتی بچێت بۆ ئێران. دوابەدوای ئەوە, یەکێتیو کۆماری ئیسلامی لەیەك نزیك بوونەوە, کۆمەڵێك پاسداری ئێرانی هاتن لەسەرگەڵو نیشتەجێ بوونو پاش ماوەیەك یەکێتی شانبەشانی کۆماری ئیسلامی هێرشێکیان بردە سەر کۆمپانیای نەوتی کەرکوك. چالاکییەکە، پێشمەرگەکانی یەکێتی بەسەرکردایەتی کاك نەوشیروان مستەفا ئەنجامیاندا، بەڵام کۆماری ئیسلامی بەناوی خۆیانەوە بڵاویانکردەوە، ئەوەی جێی سەرسوڕمان بوو ئەم هێزە گەورەیە، بەهەموو چەكو تفاقێکیانەوە چوونە ناو سنوور کۆمپانیای نەوتی کەرکوکەوە بەمەرجێك چواردەورەی کۆمپانیاکە بەسوپا تەندرابووو لەناو کۆمپانیاکەشدا تیمی هەواڵگری بەبەردەوامی هاتوچۆی دەکردو یەك دێی کورد لەدەوری کۆمپانیاکە نەمابوو چونکە هەموو دانیشتوانی دێکانیان گۆڕیبوو بەعەرەب. کاتێك یەکێك لەمەفرەزەکان دەگاتە ناوەڕاستی کۆمپانیاکەوە کەپێی دەگوترێت (ستاپلاین)و نزیك ئەو پرۆژەیەیە کەنەوت دەپالێوێت، ئەفسەرێکی سوپای عێراقی بەپلەی نەقیب روودەکاتە سەرۆك مەفرەزەکەو پێی دەڵێ: (ولك شتسوی هنا) واتە ئەوە چی دەکەی لێرەو چەکبە، چونکە ئەو بەجاش تێگەیشتبوو، کورد بۆی نەبوو بچێتە ئەو جێگایە، ئەگەر جاشیش بێت، فەرماندەی مەفرەزەکە بەهێمنی وەڵامی دەداتەوەو دەڵێت: ئاقڵ ئێرە کوردستانەو ئەوەش نەوتی کوردستانە داگیرتان کردووەو دەستتان بەسەر خێروخێراتەکەیدا گرتووە،

ئەمە خاکی ئێمەیەو تۆ لێرە بێگانەیت، ولاتەکەمت داگیرکردووەو قسەشم پێدەڵێیت، چاك بزانە من جاش نیم بەڵکو پێشمەرگەی یەکێتیم، هاتووم ئەم خاکە لەداگیرکەر پاك بکەمەوە، ئینجا زەحمەت نەبێ تۆ چەکەکەتمان بەرێ.

سەدام لەسەر ئەم چالاکییەی یەکێتی کە لەچوونو گەڕانەوەیاندا هیچ کەسێك لەپیاوانی رژێم هەستیان پێنەکردبوو، کۆبوونەوەی بەهەموو کاربەدەستانی پارێزگای کەرکوك کردو لەگەڵ بەڕێوەبەری ئاسایشو هەواڵگری سلێمانیو بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشو هەواڵگری گشتیدا کۆبۆوە، لەکۆتایی کۆبوونەوەکەدا بڕیاریدا بەلەسێدارەدانی هەندێکیانو گرتنی هەندێکیانو دوورخستنەوەی هەندێکی تریان، هەریەکەو بەپێی پلەوپایەی خۆیو دوورو نزیکی لەرووداوەکە سزای دابوونو پێی گوتبوون ئەو هەموو پارەیەی بەناوی پاراستنیولاتەوە سەرفی دەکەن یەکێك لەناو شۆڕشەوە نەهات هەواڵێکتان بۆ بهێنێت، کەواتە ئێوە چەند کاتە چالاکی چیتان ئەنجامداوە؟ بێجگە لەراپۆرتی درۆودەلەسە. صدام لەجیاتی ئەوەی بۆ چارەسەر کردنی کێشەی کورد بەخۆیدا بچێتەوە کەچی زیاتر رقو کینەی لەلا دروستبوو, لەدوای ئەو رووداوە وردەوردە دەستیکرد بەگوێزانەوەی هەموو دێهاتەکانی چواردەوری کەرکوك. هەزار رەحمەت لەباوباپیری ئەو پێشمەرگانەی ئەو کارەیان ئەنجامدا، ئەمە بەڵگەیەکی گەورەیە لەسەر پاکیو دڵسۆزیو فیداکاریی ئەو پیاوانە، ئافەرین سەرکردە بۆ رۆژێك سەربازیت نەکردبێت ئەو پیلانە رێکوپێکە دابنێیتو بەسەرکەوتوویی بگەڕێیتەوە، ئەمە یەکێکە لەو نمونانەی دەریدەخات کەکورد لەسەرانسەری مێژوودا شۆڕشەکانی بەجەنگ نەدۆڕاندووە، بەڵکو تەنها بەسیاسەت دۆڕاندوویانە، بەتایبەتی لەکاتێکدا سووربوون لەسەر ئەوەی واز لەدووبەرەکیو براکوژی نەهێنن لەناوخۆیاندا، ئەمە یەکێك بوو لەو خەنجەرە ژەهراوییانەی کرا بەپشتی پرۆسەی بەرەوپێشچوونی بزووتنەوەی کوردایەتی لەکوردستانی باشوورو برینداركردنی دەورونی هەموو نیشتمانپەروەرێك لەگۆڕەپانەکەدا.

لەرێگای رێکخستنەوە ئاگاداری کاك قادری حاجی عەلییان کردبوو کەفەرماندەی فەیلەقێك، لەکۆتەڵ رادەوەستێت بەدووربین سەیری سورداش دەکاتو دەڵێت شاری قوم بەچاوی خۆم دەبینم. هەواڵ بەرژێمی بەعس گەیشتبووە کەهێزێکی گەورەی سوپای ئێران لەناوچەی سەرگەڵو بەیارمەتی یەکێتی جێنشین بوون، بەلام ئەو هێزەی کەرژێمی بەغدا باسی دەکرد تەنها لە٧٠ سەرباز زیاتر نەبوون کەچەند ماتۆڕێکی سووریان پێبوو هاتوچۆیان پێدەکرد، بەلام بۆ تورەکردنی رژێمی بەغدا لەیەکێتی، دەهاتن ماتۆڕەکانیان بەکۆمەڵ رادەگرتو بەناو خەڵکدا هاتوچۆیان دەکرد، ئەوەبوو رژێم ئەم کارەی بۆ هەرس نەکراو بە٩ فڕۆکە سەرگەڵوی بۆردومانکرد. من ئەو نیوەڕۆیە لەماڵی کاك عبدالرحمن سەرگەڵویی میوان بوونم، دوای نانخواردن بەرەو سەرگەڵو هاتمەوە، کەفڕۆکەکان دەستیان بەبۆردومانکرد بەناچاری منو عبدالرحمن لەپەنا بەردێکدا خۆمان شاردەوە تا بۆردومانەکە تەواوبوو، ئینجا کەوتینەوە رێ بۆ ماڵەوە، چاوم بەخەڵکێکی زۆر کەوت

بەپێچەوانەی ئاراستەی من بەرەو بەرگەڵو رایاندەکرد، لەکۆمەڵی یەکەمم پرسی کوێ بەرکەوتووە؟ گوتیان ماڵی رەفیق پشدەری کەسی نەماوە، توشی کۆمەڵی دووەم هاتم لێم پرسین کوێ بۆردومانکراوە؟ گوتیان بارەگای رەفیق پشدەری وێرانبووە، خەریك بوو هەردوو قاچم لەئیش بکەوێت، ئەگەر لەبەر عەیبە نەبوایە نەمدەتوانی برۆم، کابرایەك رووبەرووم هات ناوی عەبدول حاجی محمود بوو گوتی مژدەم بەرێ کورەکانتو برازاکەت هەموویان سەلامەتن، بەڵام خانووەکەتان بەتەواوی روخاوە. لەو کاتەدا دەستم بۆ خوای گەورە هەڵبڕیو پڕ بەدڵ سوپاسم کرد کەمناڵەکانمو هەموو دانیشتوانی سەرگەڵو سەلامەتن. بەرەو ناو دێ هاتم تا گەیشتمە سەرچاوەی کانییەك، لەوێ کاك حامیدی حاجی غالیم دی کەئەو کاتە ئەندامی مەڵبەندبوو، بەدووری ١٠ مەتر لەوەوە پاسداری ئێرانی دوو ماتۆڕسایکلیان پێبوو راوەستابوون، کاك حامید گوتی مناڵەکانت سەلامەتن، گوتم سوپاس بۆ خوا ئەمجارەش نەجاتمان بوو، ئەو پاسدارە پاڵەوانانەی کەخۆیان بەسەر ئێمەدا بادەدەن بۆ لەناو دێکەدا ماونەتەوە، ئەگەر ئەوان راست دەکەن رژێم لەکۆتەڵەو ٢ سەعات لێرەوە دوورە، بۆ بەپێ ناچن بەرامبەر ئەوان بوەستنو لێیانبدەن، پێم ناڵێیت ئەمانە خێروبەرەکەتیان چییە بۆ ئێمە؟ کەکاك حامید گوێی لەم قسانەی من بوو دیاربوو دڵخۆشبوو، بۆیە پیاوانە تراکتۆرێکی هێناو هەموو پاسدارەکانی سواری تراکتۆرەکە کردو لەگوندەکە دووری خستنەوە. کەگەیشتمەوە ماڵەوە هەزار جار سوپاس بۆ خوا کەبازیانو رەوەزی کوڕمو ئارازی برازام سەلامەت بوون، بەڵام دەموچاویان بەبارووتی ناپاڵمەکە رەش هەڵگەڕابوو، لایەکی خانووەکە رووخابوو، فڕۆکەکان ئەوەندە بەکتوپڕی دایان بەسەرماندا کە لەناودێکەدا تەنها وەهابەکەچەڵ فریاکەوت بەرەشاشێکی دۆشکە تەقەیان لێبکات، بەڵام دۆشکەیەك بەرامبەر ٩ فڕۆکە چی پێدەکرێت. رۆژی دوایی کاتژمێر ٤ ی سەر لەبەیانی لەگەڵ هەموو خەڵکی دێکە چووینە دەرەوەی دێ بۆ خۆحەشاردان لەفڕۆکە، دەوروبەری کاتژمێر ١١ گوێم لەبڵندگۆی مزگەوتی سەرگەڵوبوو هاواری دەکرد رەفیق پشدەری بگەڕێتەوە بۆ ناو دێ میوانی هاتووە. کەچووم سەیرمکرد دایکی بازیانو خوشکم لەگەڵ چەند خزمێکدا، برازاکەی خۆمیان بەبوکی هێنابوو بۆ بازیانی کوڕم، کاتێك کەدێکە بەمەیان زانی دەستیانکرد بەپێکەنینو توانج گرتن، گوتیان وەختی بووك گواستنەوەیە، خانوەکەتان رووخاوەو وێرانبووە، منیش داوام لەبوك کرد بگەڕێتەوە بۆ سلێمانی، بەڵام گوتی من لەئامۆزاکەم زیاترنیم، چارەنووسی هەردووکمان بەیەکەوەیە. دوای مانگێك بازیانو بەیانو رەوەزم نارد بۆ لای کاك مەسعود لەسەر داوای خۆی کەگفتی پێدابووم چی بکات بۆ مەسروری کوڕی ئەوەش بۆ بازیانو رەوەز دەکات. دوای چەند مانگێك لەرۆیشتنی ئەوان بۆ ئێران، کاك قادری حاجی عەلی هات بەشوێنمدا، بەیەکەوە چوین بۆ لای مام جەلال، دوای نانخواردنی نیوەڕۆ دووبەدوو دانیشتین، لەشێوازی قسەکانی بۆم دەرکەوت دەیەوێت بچم بۆ دەرەوەی وڵات، بەڵام بەشی زۆری کادرانی یەکێتی وا لەم مەسەلەیە حاڵی ببوون گوایە من دەچم بۆ لندن پەیوەندی بەدەوڵەتەکانی دەرەوە دەکەم، هەندێکیان پێیان دەگوتم بەهەر ١٠ پەنجەکەت ئیمزامان بۆ بکە

بۆ هاریکاریکردن لەگەڵ CIA، وایاندەزانی من سیخوری نێودەوڵەتیم، بەڵام تەنها منو مام جەلال دەمانزانی ئەم چوونەم بۆ دەرەوە بۆچییە؟ کادیران هەرچی قسەیەکیان لەو بارەیەوە بۆ دەکردم من هەر سەرم دەلەقاند، چونکە هیچ کام لەوانە راستییەکانیان نەدەزانی.

لەسەرەتای ساڵی ١٩٨٧ هەواڵم پێگەیشت کەکاك ئیدریس بارزانی کۆچی دوایی کردووە، مانگێك بەسەر پرسەکەدا تێپەڕی، ئینجا لەگەڵ بازیانو رەوەزو بەیاندا چووینە گوندی سلیڤانە بۆ بەشداریکردن لەپرسەکەدا، بەیانم نارد بۆلای دایکی کاك مەسعودو بۆ خۆمان چوینە پرسەی پیاوان. لەو کاتەدا کاك مەسعود لەناوچەی بادینان بوو تەنها کاك دڵشاد بارزانی سەرپەرشتی پرسەکەی دەکرد، ٣ رۆژ ئێمەیان هێشتەوە لەسەری سێهەم رۆژدا روخسەتی رۆیشتنمان وەرگرت، چوینە راژان بۆ سەردانی مامۆستای بەڕێز کاك علی عبداللە، لەدانیشتنەکەدا ئاگاداریکردم کەسەرداری حەمەی ئەوڕەحمان ئاغاو محسن دزەیی لەلەندەنەوە بۆ پرسەکەی خوالێخۆشبوو کاك ئیدریس بارزانی هاتوونو بیستویانە کەتۆ لەم ناوەیت حەز دەکەن چاویان پێت بکەویت. گەڕامەوە سلیڤانە چەند سەعاتێك لەخزمەتیاندا دانیشتم، لێم پرسین کەی دەگەڕێنەوە؟ گوتیان نزیکەی هەفتەیەکی تر، منیش بەپەلە نامەیەکم بۆ مامۆستا ابراهیم احمد نوسیو دامە دەستی، ئینجا خۆمو منداڵەکانم گەڕاینەوە بۆ نەغەدە. لەو ماوەیەدا لەسەرچاوەیەکی باوڕپێکراوەوە بیستم کەکاك دڵشاد بارزانی بەئەندامی مەکتەبی سیاسی لەجێگای ئیدریس بارزانی دادەمەزرێنن، لەم بارەیەوە پرسیارم لەکاك دڵشاد کرد گوتم: بیستومە تۆ دەچیتە جێگای کاك ئیدریس؟ لەوەڵامدا گوتی: من دەخوێنمو کۆلیج تەواو دەکەم، ناتوانم ئەو کارە بگرمەدەست. نێچیر لەسەرتادا هیچ نەبوو وەکو هەموو نەوەکانی تری مەلامستەفا ئەمیش نەوەی مەلامستەفا بوو، دوای نەمانی مەلامستەفا تەنها دوان لەکوڕەکانی مەلامستەفا سەرپەشتی بنەماڵەو پارتییان دەکرد، کەئیدریس نەما نێچیری کوڕی یەکەمجار بەلێپرسراوی پاراستن دامەزرا، دوایی کرا بەئەندامی مەکتەبی سیاسی.

دوای شەش مانگ لەکەرەج پرسیارم لەمامۆستا جەرجیس فتح اللە کرد کەهۆی چییە محسن دزەیی شەش مانگە لێرە ماوەتەوە لەکاتێکدا بەمنی گوت دوای یەك هەفتە دەگەڕێمەوە بۆ لەندەن؟ لەوەڵامدا گوتی تەنها ئەم لەسەروەتو سامانی بارزانی ئاگادارە کەچەندەو لە چ بانقێك هەڵگیراوە، بۆ ئەوەی بزانن کەبەشی ئیدریس لەدوای (فائزی) ئەو ساڵانە کەچووەتەسەری، چەندە!.

هاتمە تاران لەمیوانخانەی فردەوسی دابەزیم، دوای ئەوە چاوم بەکاك رفعەت کەوت کەلێپرسراوی یەکێتی بوو لەتاران، بۆ ئەوەی یارمەتیم بدات بچم بۆ لندن. کاربەدەستێکی کۆماری ئیسلامی دیاریکرابوو بۆ چاوپێکەوتن لەگەڵ ئەو پەناهەندانەی دەیانەوێت لەئێرانەوە بچن بۆ هەندەران، کاك رفعەت شێوازی چاوپێکەوتنەکەی لەگەل ئەو دەزگایەدا بۆ دیاریکردم. کەچوومە ئەوێ زۆر بەساردییەوە مامەڵەیان لەگەڵدا کردمو هاتوچۆیەکی بێسوودیان پێکردم. ماوەی شەش رۆژمان بەخۆشی لەماڵی مامۆستا هەژاری شاعیر

لەکەرەج بردەسەر بەو نیازەی منو کوڕەکانمو بوکەکەم هەر هەموومان بەیەکەوە بچین بۆ هەندەران، بەڵام کەزانیمان ئەم چاوەڕانییە زۆری پێدەچێت داوامان لەمامۆستا هەژار کرد خانوویەکمان بۆ بگرێت، ئەوەبو لە گەوهەردەشت خانویەکی بۆ گرتینو سێ مانگ لەوێ ماینەوە، بەهۆی مامۆستا هەژارەوە د. شیرازیمان ناسیو لەماڵەکەی لەتجریش، سەردانمان دەکرد. ڕۆژێکیان د. کمال خۆشناو هات بۆ لامان، لەبەیانیەوە تا ئێوارە لەلامان مایەوە، فەرمووی کورد داوای حوکمی زاتی دەکات بەڵام ئەم ژیانەی ئێوە سەربەخۆیی زاتییە نەك حوكمی زاتی.

پەیوەندی لەگەڵ ئێرانداو هەڵاتنم

لەدوای دوو مانگ بە(ابوعلی)یان ناساندم کە لەنوسینگەی سەرۆکوەزیران بوو، بەهۆی ئەم پیاوەوە وردەوردە کاربەدەستانی ئێرانم دەناسیو هەتا دەهات زیاتر هاتۆچۆیان دەکردمو زۆر لێم نزیکبوونەوە، کارگەیشتە ئەوەی لەهەفتەیەکدا چوار دانیشتنیان لەگەڵمدا ئەنجام دەداو هەموو وتووێژەکانیشمان لەسەر عێراق بەگشتیو کورد بەتایبەتی بوو، پرسیاریان لەوە دەکرد ئایا چۆن سەرۆکی عێراق دەروخێت؟ چۆن لەمیللەتی کورد نزیکبینەوە؟ کەی ئەو ڕۆژە دێت کەگەلی کورد باوەڕی بەئێمە بێت؟ لەماوەی ئەو چەند مانگەدا چاوم بەبەشێکی زۆری لێپرسراوانی ئێران کەوت، هەرچییەکم لەگەڵ مستەفەویدا دەربارەی کێشەی کورد باسکردبوو، بەهەمان شێوە لەگەڵ ئەمانیشدا دووبارەم کردەوە، بەڵام ئەمجارەیان دوای گفتوگۆیەکی زۆر گەیشتمە ئەو باوەڕەی کەکۆماری ئیسلامی، بەئەندازەی تاڵە موویەك نیازی یارمەتیدانی کوردیان نییە، زۆر نەرمونیان بوون لەگەڵمداو بەهەموو شێوەیەك دەیانویست چی پێویستییەکمان هەیە بۆمان دابین بکەنو ڕێزێکی تایبەتییان لێدەگرتم، منیش بەهەمان شێوە ڕێزم لێدەگرتنەوە، بەڵام من، لەناخی خۆمدا دەمزانی ئەوان بە چ نیازێك ئەو ڕێزە زۆرەم لێدەگرن، هەموو هەوڵێکی ئەوان لەگەڵ مندا بۆ ئەوەبوو کەبمکەن بەئەڵقەلەگوێی خۆیانو چۆنیان بوێت ئاوا هەڵسوڕێم، منیش هەمو هەوڵێکم لەگەڵ ئەواندا بۆ ئەوەبوو کەبزانم چییان بۆ کورد بەگشتیو لەسەر یەکێتیو پارتی بەتایبەتی پێیە، ئەم بێنەوبەردەیەی من لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا ٧ مانگی خایاند.

دوای ئەوەی توانیم هەندێك زانیارییان لەسەر یەکێتیو پارتی لێوەرگرم ئینجا نامەیەکم بۆ کاك مسعود نوسی گوتم دەمەوێت چاوم بەخۆت یان یەکێکی باوەڕپێکراوی خۆت بکەوێت هەندێك زانیاری زۆر گرنگم پێیە کەدەمەوێت جەنابتانی لێئاگاداربکەمەوە. ڕۆژی دوایی مامۆستا هەژار پێی ڕاگەیاندم کەسبەینێ سەعات ٤ی عەسر، مامۆستا علی عبدالله لەکەرەج لەماڵی خۆیان چاوەڕێت دەکات. یەکترمان بینیو بۆ ماوەی چەند سەعاتێك دانیشتین، لەهەموو ئەو هەڵوێستو پیلانانەی کەکۆماری ئیسلامی نیازی جێبەجێکردنی هەیە ئاگادارمکردەوە، گوتی: ڕایان بەرامبەر بەمردنی کاك ئیدریس چیبوو؟ گوتم: گوتویانە الحمدلله کەرزگارمان بوو لەدەستی. ئینجا هەواڵم بۆ مام جەلال نارد کەچاوم پێبکەوێت، وەڵامیدامەوە گوتی: د.فوئاد لەتارانە،

منیش تەلەفونم لەگەڵ کرد بەڵام نەمانتوانی یەکتر ببینین چونکە ئەو لەسەر گەڕانەوە بوو. دوای کەوتم بۆ بارەگای یەکێتی لەدۆڵەکۆگێ بەڵام ئەوێشی بەجێهێشتبوو، لەوێ هەرچی زانیارییەکم لەلابوو کردم بەراپۆرتێكو لەسەر فەرمانی مام جەلال دامە دەست نێردراوێکی خۆی.

کەزانیم کۆماری ئیسلامی بەرامبەر کورد هیچی باشی پێ نییەو دەیانەوێ رامبکێشنە ناو تۆڕە سیخوڕییەکانی خۆیانەوە، داوام لەخێزانە تازەکەمو کوڕەکانو بوکەکەم کرد بگەڕێینەوە بۆ سەقز بەنیازی هەڵاتن لەدەستی کۆماری ئیسلامی، پێم گوتن کەگەیشتنەوە ئەوێ خۆتان حازر بکەنو چاوەڕوانی من بکەن تا دەگەمە لاتانو هەوڵ بدەن خانوویەکتان بەرامبەر ئیتلاعات دەستکەوێت بۆ ئەوەی راستەوخۆ لەژێر چاودێری ئەواندا بن نەوەك لەرێی بەکرێگیراوەکانیانەوە هەواڵی ئێمەیان پێبگات. کەئەوان گەیشتنە ئەوێو لەجێبەجێکردنی ئەو پیلانەی بۆم دانابوون دڵنیابووم، سەیارەیەکی تایبەتیم گرتو بەرەو سەقز بەڕێکەوتم. دوای ١٢ سەعات لەگەیشتنم بۆ لای ئەوان، لەسەقز لەلایەن کۆماری ئیسلامیەوە دەستگیرکرامو لەژورێك دایاننام حەمام بوو، دوای ٦ سەعات منیان بەچاوبەستراوی لەوێ هێنایە دەرەوەو لێکۆڵینەوەیان لەگەڵدا کردم، گوتیان تۆ پەیوەندیت بەنوسینگەی سەرۆك وەزیرانەوە هەیەو دەبوایە پێش ئەوەی تاران بەجێ بهێڵی نوسینگەی سەرۆك وەزیرانت بەتەلەفون ئاگادار بکردایتەوەو بە(ابو علی)یت بگوتایە رێگام بدەن بۆ سێ چوار رۆژ بچم بۆ سەقز، ئێستاش کەتۆمان دەستگیرکردووە بەتاوانی هەڵاتن لەدەست دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی، بە(خائن) لەقەڵەمدراوی!

بەڵام من هەر لەتاران وەڵامی ئەم لێکۆڵینەوەیەم ئامادە کردبوو چونکە ئەوە یەکەم جار نەبوو کەتوشی لێکۆڵینەوە ببم لەژیانمدا، وەڵامدایەوەو گوتم: من عەشق هەڵیگرتووم، چونکە من لەم تەمەنەدا ئافرەتێکم دەستکەوتووە کە ١٨ ساڵ لەخۆم منداڵترەو دوای ١٢ رۆژ لەگواستنەوە، منی بەجێهێشتو بەناچاری هاتەوە بۆ ئێرە چونکە لێرە مامۆستایە، من بەم کارە دنیام لێهاتەوە یەك بۆیە خۆمم بۆ نەگیراو ناچاربووم بەبێ ئەوەی پەیوەندیتان پێوە بکەم ئۆتۆمبیلێکم گرتو هاتم بۆ سەقز، ئەگەر دەڵێن ئێستا دەگەڕێمەوە بۆ تاران، راست دەفەرموون من هەڵەم کردووە، ئێستاش هەرچی مامەڵەیەکم لەگەڵدا دەکەن پێی رازیم. ئەوانیش هەموو قسەکانی منیان بەتەلەفون گەیاندە تاران کە لەوەڵامدا گوتیان: دەبێ سبەینێ بەزووترین کات بگەڕێتەوە بۆ تاران. گوتم: مادام وایە حەز دەکەم خزمەتێکتان بکەم، سبەی شەو هەر هەمووتان لای من میوان دەبنو دوو سبەی بەیانییەکەی دەگەڕێمەوە تاران، گوتیان ئێمە زۆرین، گوتم خۆ ٣٠٠٠ کەس نابن، وەڵامیاندایەوە نەخێر ٣٠٠ کەسین، گوتم زۆر ئاساییە، ئینجا چاویان کردمەوەو تا دەرگای دەرەوە بەڕێیان کردمو پێیان گوتم سبەی شەو هەموو لەلای تۆ میوانین، وەڵامم دانەوە (چەشم). کەبەجێم هێشتن رەوەزی کوڕم گوتی ئەو ناپیاوانە بەندیشیان کردوویت کەچی تۆ میوانداریان دەکەیت، گوتم کوڕم ئەوە ئیشی تۆ نییەو نایزانیت.

گەیشتمەوە ماڵەوە، ئەو شەوە هەموو پێویستییەکانی خۆمانمان پێچایەوەو کەرۆژ بووەوە هاوسەرەکەم زۆر ئاسایی دەوامی قوتابخانەکەی کرد کەلێی مامۆستا بوو. دوای ئەوەی کەهاتەوە ماڵەوە، پێکەوە چووین ١٢ پاکەت شیرینیمان کڕیو کۆستەرێکمان راسپارد عەسرێکی درەنگ بێت بەدوامانـد، لەکاتی دیاریکراودا هەموو سواری پاسەکە بووینو بەرەو مەهاباد کەوتینەڕێ، وا خۆمان نیشاندا کەخێزانەکەمو بووکەکەم تازە بووکنو بەبوکی دەیانبەین بۆ مەهاباد، کەدەگەیشتین بەخاڵی پشکنین پێش ئەوەی پرسیارمان لێبکەن دەستبەجێ چەند پاکەتێك لەو شیرینییانەمان دەدانێو دەمانگوت: ئەوە شیرینی ئەو بوکانەیە، ئەوانیش لەخۆشی شیرینییەکان هیچیان لێنەدەپرسین. شەو گەیشتینە مەهاباد، چووینە ماڵی دۆستێکی خۆم، دوای پشوودانێك کاتژمێر ١٢ی شەو بەرەو رەزائیەیە کەوتینەوەڕێ، کەگەیشتینە ئەوێ هێشتا بانگی بەیانی نەدابوو، لەچێشتخانەیەك نانێکی چاکمان خواردو نوێژەکانمان کردو کەوتینەوە ڕێ بۆ سلیڤانە. کەگەیشتینە ئەوێ تازە خۆر خەریکبوو دەردەکەوت، دەستبەجێ خۆم بەبرا بارزانییەکان ناساند ئەوانیش ئێمەیان بردە بارەگایەکی تایبەتی خۆیان، ئینجا هاتینە خوارەوە شتومەکەکانمان لەپاسەکە داگرتو بەبرا شوفێرەکەم گوت: کرێی ئاسایی خۆت چەندە؟ گوتی (ئەوەندەیە) منیش چەندی گوت دوو ئەوەندەم پێدا، گوتی ئەوە بۆ؟ گوتم ئێمە لەدەست کۆماری ئیسلامی رامانکردووە بۆیە ئەو پارە زیادەت دەدەمێ کە نە خۆت نە ئێمە توشی کێشەو گرفت نەکەیت، ناوت ناهێنم ناوم مەهێنە، ئەگەر ناوم بهێنیت تەنها خۆت زەرەر دەکەیت، لەوەڵامدا گوتی: مادام تۆ لەدەست ئێران راتکردووەو بەقاچاغی هاتویتە ئێرە من کرێیەکەی خۆشمت لێوەرناگرمو ناویشت ناهێنمو بەقاچاغی لەشنۆوە دەگەڕێمەوە، بەڵام من رازی نەبوومو کرێکەی خۆیم بەزیادەوە پێدا.

پەنابردن بۆ بنەماڵەی بارزانی

هەواڵم بۆ کاك مەسعود نارد کەڕامکردووەو پەنام بۆ تۆ هێناوە. کاك نێچیرڤانو کاك دلّشاد بارزانی هاتن بۆ لام، ئەوان وا تێگەیشتبوون کەمن لەدەست یەکێتی رامکردووە، بەڵام بۆم روونکردنەوە کە لەدەست کۆماری ئیسلامی رامکردووە، چونکە ئەو سیاسەتەی ئەوانم بەلاوە پەسەند نەبوو، راستە من لەگەڵ حکومەتی عێراقیدا (بەعس) هاوکاریمکردووەو ئەمە ئاساییە چونکە من هاوڵاتیەکی عێراقیم, بەڵام لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا هاوکاری بکەم بەسیخوڕی نێودەوڵەتی لەقەڵەم دەدرێم. ئینجا کاك نەوچیرڤانو کاك دلشاد بەجێبەکەی کاك مەسعود کە لەخاڵەکانی پشکنیندا راناگیرێت ئێمەیان بۆ ئەو بارەگایە گواستەوە کەتەنها هاوینان لێی دادەنیشتن، چونکە زستانان سەرماکەی زۆر سەخت بوو. بەخەڵکی دێکەیان گوت ئەوە ماڵەشێخە هاتۆتە ئێرە. من نەدەهاتمە ناو دێیەکە بۆ ئەوەی کەس چاوی پێم نەکەوێت. تا ماوەی ١٥ رۆژ لەو خواردنانەی کەئەندامانی م.س. دەیانخوارد بەئامادەکراوی بۆ دەناردین، دوای ١٥ رۆژەکە پێیان گوتین هەموو شتێکتان دەدەینێو خۆتان ئامادە بکەن. لەماوەی ئەو چوارمانگو نیوەدا کەلەوێ بووین بۆمان

هـەبوو بەهـەموو شـێوەیەك چـیمان پێویـست بوایـە لەگەنجینـەی م.س. بمانهێنایـە، بـۆ نمونـە هـەموو پێشمەرگەیەکی پارتی مانگانە تەنها تەنەکەیەك نەوتی هەبوو، بـەڵام هەفتـەی یـەك بـەرمیل نـەوتیان بەئێمـە دەدا، بەشێوەیەکی زۆر دۆستانەو برایانە ڕێزیـان لێـدەگرتین، وەکـو یـەکێك بـین لەبنەماڵـەی بـارزانی، بـەڵام لەرووی رامیارییەوە ئێمە بۆیە چووبووینە ئەوێ تا لەدەسـت کۆمـاری ئیـسلامی رابکـەینو بـچین بـۆ تورکیـا، چونکە نەماندەتوانی چیتر لەئێراندا بمێنینەوەو پارتی سنوورەکەی بەتورکیاوە بوو بۆیە چـوینە ناویانـەوە، لەماوەی ئەم چوار مانگو نیوەدا، ئـەوەی بەمێـشکمدا هاتبێـت خـستومەتە سـەر کاغـەزو وەکـو پێـشنیارێك ناردومەتە بەردەم کاك مەسعود. شەوێکیان کاك عمر دەبابە هاتە لامان بۆ ئـەوەی قـایلم بکـات ئێـران بـەجێ نـەهێڵم، پـێم گـوت: هاتووینەتـە دەرەوە بـەنیازی تورکیـا بـەرێ کـەوتوینو لەوێـشەوە بـۆ دەرەوەی وڵات. هەروەها کاك علی عبداللەش خۆی لێم دەشاردەوە بۆ ئەوەی باسی رۆیشتنەکەی خۆمی لەگەڵـدا نەکەمـەوە، پاش ماوەیەك گەیشتمە ئەو باوەڕەی کەکاك مەسعودو کاك نەوچـیرڤان بـەڕێمان ناکـەنو دەماندەنـە دەسـت کۆماری ئیسلامیو لەرێگای ئەوانەوە دەبینە داردەستی کۆماری ئیسلامی. لە١٩٨٧/١١/١٩ لـەرێگای بازیـانی کوڕمەوە وەڵامم بۆ چەند دۆستێك لەگوندی راژان نارد کەبێن بەنهێنی بیـانبینم، باسـی ئـەوەم لەگـەڵ کـردن کەدەمەوێت رابکەم، ئەوانیش مەردانە هەموو شتێکیان بۆ ئامادەکردم کەچۆن بکەوینە رێ. پرسیاری مـاوەی رێگاکەمان لێکردن؟ گوتیان لەراژانەوە بۆ تورکیا بەپێ ٨ سەعاتە. ئـەو شـوێنەی کـەلێوەی دەکەوتینـە رێ سێگۆشەکەی نێوان ئێرانو تورکیاو عێراق بوو، ژیان لەم ناوچەیەدا تـەنها لـە٦/١٥ــەوە تـا ٨/١ بەردەوامـە، چونکە لە٨/٥ەوە بەفر دەبارێت تا کۆتایی مانگی سێو هیچ کەسێك لەدوای ئـەم بـەروارەوە ناتوانێـت لـەوێ بژی. لەگەڵ دوانزە کەسی دێیەکەدا بەنهێنی رێککەوتین کەلەم گەشتەماندا لەگەڵمانـدا بـنو ئاگادارمـان بـن بۆ ئەوەی بەنهێنی بڕۆین، بڕیار وابوو چوار لەوانە لەگەڵ خۆماندا بنو هەشتیشیان لەپێـشمانەوە بەماوەیـەك بڕۆن.

هەڵاتن بۆ تورکیا

١٠ی شەو بەڕێ کەوتین, ماڵەکەمان وەکو خۆی بەجێهێـشت, پەتۆیـەکی گـەورەمان بـەدەرگای دەرەوەدا کردو وامان نیشاندا کـە لـەژوورەوەین. دوای سـێ سـەعات لـەرێگابڕین زریـانێکی تونـد هـەڵیکرد چـاو چـاوی نەدەبینی، بەناچاری هەمووومان دانیشتین, من دەمگوت: دەگەڕێمەوە, قاچاخ نیم لەکۆماری ئیسلامیو ئەگەر قاچاخیش بم خۆ ماڵو منداڵەکەم قاچـاخ نـین. بـەڵام هـیچ کـام لـەماڵو منالـەکانم قـسەکەی منیـان پەسـەند نەکرد. لەدوای دوو سەعات زریانەکە خستی، کەسەیردەکەین ئـەو هەشـت کەسـەی لەپێـشمانەوە دەرۆیـشتن لێمان دابڕابوون، کەوتینەوەڕێ, لەهەندێ جێگادا یەك مەتر بەفر بارییبوو، لەهەندێکی شوێنی تردا نیو مـەترو لەهەندێك شوێن ٥ سم بارییبوو، هەندێك جار بەشوێنێکدا دەرۆیشتین بەفرەکـەی لـەوەدابوو هـەرەس بێنێـت, پاش ماوەیەك بۆ جاری دووەم زریان دەستی پێکردەوە، ئـەمجارەیان هەریەکـەو لـەلای خۆیـەوە شـایەتمانی

هێناو گەردنی یەکترمان ئازادکرد، رۆژ بۆوەو لەناکاو کابرایەك لەو چۆڵەوانییەدا پەیدابوو, وامانزانی پاسدارە، نزیك بۆوە بینیمان پێشمەرگەیەکی دیموکراتە ناوی کاك خالد بوو، منی دەناسیو دووربەدوور گوێی لەمشتومڕمان بوو کەدەمانەوێت بگەڕێینەوە, گوتی: تازە رێگەتان نادەم بگەڕێنەوە, ئەوەندەی ئاگادار بم تۆ کوردێکی نیشتمانپەروەریت بۆیە چەند لەتوانامدابێت یارمەتیتان دەدەم, ئەوەی کێشەی بۆ ئێوە دروستکردووە ئەو ئافرەتانەیە, من لەگوێزانەوەیاندا یارمەتیتان دەدەم. ئینجا قسەکەی خۆی بردەسەر.

زریانەکە وردەوردە هێور بۆوە, دانیشتین نانی نیوەڕۆمان لەسەر ئەو بەفرەدا خوارد، یەکێك لەو گونیانەی کەپێمان بوو سوتاندمانو بەبەفرەکە چامان لێناو پشوویەکی تەواومانداندا. ئێوارەکەی لەکاتژمێر ٥ دا بۆ جاری سێیەم زریان دەستی پێکردەوە، بەڵام پێش زریانەکە بەنیو سەعات کاك خالد لەسەر رەزامەندی خۆمان بەجێی هێشتین، زریانی ئەمجارەیان لەهەردوو جارەکەی تر توندتربوو، چوار کەسەکەی لەگەڵماندابوون لەبەر ئەوەی شارەزا نەبوون بەجێیان نەدەهێشتین دەیانگوت: ئەگەر مردن لەرێگاماندا بێت ئەوا با پێکەوە بمرین. بەهۆی توندیو ساردی زریانەکە ئەمجارەیان بەتەواوەتی خۆمان بۆ مردن ئامادەکردو سات نا ساتێك دەمانگوت ئێستا رەق دەبینەوەو منیش بەبەردەوامی دەمگوت تاوانباری گەورە منم. سوپاس بۆ خوا ئەمجارەشیان نەمردینو زریانەکە هێوربۆوەو بەرەو کوردستانی باکوور کەوتینەڕێ، ٣٠٠مەتر دوور لەگوندەکە سەیرمکرد ئەو چوار کەسەی لەگەڵماندابوون رایاندەکێشاین بۆ ئەوەی لەو شوێنەدا کەپیایدا دەڕۆین نەوەستین چونکە توانامان نەمابوو, دەبوایە هەموو دە هەنگاوێکیش رابوەستین تۆزێك پشو بدەین، دوایی کەگەیشتین پێیان گوتم ئەو نێوانە, سەرەکەی بەستوویەتی بەڵام لەژێرەوە ئاوە، بۆیە نەماندەهێشت لەوێ بوەستن چونکە ئەگەر بشکایە دەکەوتنە ناو ئاوەکەو دەخنکان. کاتژمێر ٨ی شەو گەیشتینە گوندی ئەشکەوتان، هەزار جار الحمدلله کە سێ جار لەمردن رزگارمان بوو. یەکەم شت کەلەگەڵیان کردین کەدەترسان قاچمان رەش بوبێتەوەو سەرما بردبێتی، سوژنێکیان هێناو کردیان بەقاچماندا، کەزانییان هەموومان هەستی پێدەکەین، ئاوێکی شلەتێنیان هێنا دەموچاوو دەستو قاچمانیان شۆرد، ئینجا بەزۆر چایەکی زۆریان دەرخوارد داین، ئەو ماوەیەی نێوان راژانو ئەشکەوتانمان بە٢٢ کاتژمێر بڕیو پێش ئێمە، ئەوانەی گەیشتبوونە ئەوێ سێ کەس بوون تەنها یەکێکیان مابوو, دوای ئێمەش بەچوار رۆژ دوو کەس بەرێگاکەی ئێمەدا دێن بەڵام یەکێکیان رەق دەبێتەوە. ئەو رێگایە ساڵانە چەندەها کەسی تیا رەق دەبێتەوە، یان قاچی رەش دەبێت، منیش لەخۆشی ئەوەی کە بەسەلامەتی رزگارمان بوو حەیوانێکم کرد بەقوربانی، دوای یەك رۆژ حەسانەوە, لەترسی کوڕانی مەلامستەفا بەپەلە گواستمانەوە بۆ گوندی شێخان.

هەموو دانیشتوانی ئەو ناوچەیە، هاوسۆزی **PKK** بوون, کەزانییان بنەماڵەیەکین لەپێنج کەس پێکهاتووینو لێمان قەوماوەو لەدەست حکومەتی عێراق رامانکردووەو لەئێرانیش قاچاخینو بەبێ ئاگاداری

کاك مەسعود راژانمان بەجێهێشتووە، بەهەموو شێوەیەك پشتگیرییان لێدەکردین‌و یارمەتییان دەداین، تەنانەت شەوان ئەگەر بمانویستایە لەماڵێکەوە بچین بۆ ماڵێکی تر پاسەوانییان دەکردین, بەهیچ شێوەیەك سڵیان لەو بازگەیە نەدەکردەوە کەکیلۆمەترێك لێمانەوە دوور بوو. ئەم هەڵوێستە مەردانەیەی خەڵکی ئەم ناوچەیە متمانەیەکی زۆری بۆ دروستکردم بەرامبەر بەخەڵکی ئەو ناوچەیەو بۆم دەرکەوت ئەگەر یەکێك لەگەڵ خوای خۆی‌و نیشتمانەکەیدا راستبکات‌و بەبێ بەرامبەر هەوڵیان بۆ بدات ئەوە لەهەر پارچەیەکی کوردستان دابنیشێت خوا سەرفرازو خۆشەویستی دەکات لەناو ئەو خەڵکەداو رێزێکی زۆری لێدەگیرێت, هەروەها بۆم دەرکەوت کەکوردستان هێشتا یەك پارچەیە بەڵام بۆ کێ؟ بۆ ئەو کەسەی بەدڵێکی فراوان‌و بێ فرتوفێڵ هەوڵ بۆ سەربەرزیی نیشتمانەکەی دەدات‌و رۆژو شەوی بۆ سەروەری میللەتەکەی تەرخانبکات.

دوای تێپەڕبوونی ١٢ سەعات بەسەر گەیشتنمان بۆ دێیەکە، بۆمان دەرکەوت کەهەموو سەلامەتین، ئینجا بەتەنها منیان بردە ژوورێك چاوم بەپیاوێك کەوت تەمەنی چل ساڵ دەبوو, خەڵکی ئەو ماڵە نەبوو، دانیشتین ماوەی سەعاتێك دووبەدوو گفتوگۆمانکرد لەکۆتاییدا بۆم دەرکەوت ئەم پیاوە کادرێکی پێشکەوتووی پەکەکەیە، هەرچەندە خۆی وا پیشان نەدەدا, هەوەها بۆم دەرکەوت کەئەویش لەتورکیا قاچاخە. باسی رابردووم بۆ کرد بۆم گێڕایەوە کە لەساڵی ١٩٨١ لەشام بەهۆی کاك عزیز عەقراوییەوە لەلای حکومەتی سوریا پەناهەندەبوو لەیانەیەکی سەربازی لەشام دایاننابوو، لەکاتی میوانداریکردنی مندا بەڕێز عبداللە ئوج ئالانم لەهەمان میوانداریدا ناسی، دوای ئەوە چەند جارێکیتر لەو یانەیەدا چاومان بەیەکتر کەوتەوە. دوای ئەم باسەم بۆ ئەو پیاوە, ئەو خزمەتە گەرموگوڕە کراین کە لەسەرەوە باسمکرد، ١٣ رۆژیشمان لەشەمدینان بردەسەر بەبێ ئەوەی کەسێك حکومەتی تورکیا لەئێمە ئاگادار بکاتەوە. هەروەها لەو ماوەیەدا بۆم دەرکەوت کەئەمانە پارتێکن لەناوخۆیاندا زۆر دڵسۆزن‌و باوەڕیان بەجەماوەر زۆرەو جەماوەری سەرانسەری کوردستانی باکوور باوەشیان بۆ کردونەتەوەو بەهەموو شێوەیەك هاوکارییان دەکەن چونکە وەکو پرسیارمکرد لەو خەڵکە دەیانگوت: ئێمە زۆر دڵنیاین لەوەی کەسەرکردەکانمان ئەڵقەلەگوێ نین‌و خیانەتمان لێناکەن، بۆیە ئێمە خۆمان‌و ماڵ‌و منداڵمان لەم رێبازەدا بەختدەکەین. بەراستی ئەم هەڵوێستەی هەردوولا جێی سەرنج بوو لەلای من, لەناخی خۆمدا بۆچوونێکم بۆ دروستبوو کەئەگەر پارچەیەکی کوردستان بەتەواوەتی رزگاربێت ئەوە کوردستانی باکوورە, چونکە جەماوەرو سەرکردە یەك گوتارو رەفتاریان هەیەو ئەگەر لەکوردێکی بەشی سەرووی کوردستانی باکوور لەگەڵ کوردێکی خوارووی‌و لەکوردێکی رۆژهەڵات‌و رۆژئاوای کوردستانی باکوور بپرسیت کێ سەرکردەی کوردەو کێ کورد رزگاردەکات؟ هەر هەموویان دەڵێن عبداللە ئۆج ئالان. بۆنموونە لەسەرەتای مانگی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٩٩دا بەبرادەرانی م.س. حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانم گوت: لەدە کوردی ئێرانم پرسی کەخەڵکی مەهاباد بوون باوەڕتان بەکێیە کوردستان رزگار بکات؟ نۆ کەسیان گوتیان عبداللە ئۆج ئالان، کەواتە ئەگەر خۆتان چاك نەکەن ئەو تەنها

کەسەشتان لەگەڵدا نامێنێت. لەساڵی ١٩٩٦ لەدێی ڕێزان لەشێخ محمدخالد بارزانیم پرسی، پەکەکە لەکوێیە؟ دەستی درێژکردو گوتی ئەوەتا لەو شاخەن، گوتم نەخێر، لەزێی گەورەوە بەرەو بادینان ٩٠٪ی خەڵك لەگەڵ پەکەکەدان.

دوای تێپەڕبوونی ١٤ ڕۆژ لەشەمدینان، بەڵگەنامەی ساختەیان بۆ دروستکردین بۆ ئەوەی بتوانین پێی بگەینە ئەستەمبول، کە بەقاچاغی لەشار دەرچووین میت گرتینی، هەندێك پرسیارو وەلامیان لەمن کردو هەندێك ئازاری بازیانی کورمیاندا، ئینجا منیان بردە بەڕێوەبەرێتی پۆلیس. لەوێ بەڕێوەبەر چەند پرسیارێکی لێکردم، لەکاتی وەلامدانەوەدا بەدەستی ئەنقەست ٦٠٠ دۆلارم لەگیرفانی کراسەکەمەوە بەردایەوە سەرمێزەکەی، چونکەوام بیستبوو هەموو کارمەندانی تورکیا بەرتیل دەخۆن، کەچاوی بەپارەکە کەوت بۆی هەڵگرتمەوەو گوتی: بەرۆژوی؟ گوتم انشاءالله، گوتی تۆ لەباوکم دەکەیت, من پێم وایە ئێوە خێزانێکی خراپ نین, بەو جلوبەرگەی کە لەبەرتاندایەو بەو پارەیەی کەویستت بیدەی بەمن دەتەوێ منداڵەکانت رزگاربکەیت، بەپێی ئەو ئیفادەیەی لێت وەرگیراوە رای دەزگای میت هەمووی دژ بەتۆیە, بەلام بۆ خواو لەبەر خاتری دەموچاوی تۆو ئەو دو ئافرەتەی کەلەگەڵتایە پارەکەتم لێوەرگرەوەو ئیشەکەشت بۆ ئاسان دەکەم لەبەر ئەوەی کەمانگی رەمەزانەو لێقەوماوی.

لەدوای تێپەڕبوونی سەعاتێك ناردی لەسەر حسابی خۆمان سەیارەیەکی فۆردی ستێشنی سوری بۆ بانگکردین، شتومەکەنیان خستە ناوی، خەریك بوو سواربین منیان بۆ لای بەڕێوەبەری پۆلیس گەڕاندەوە, کەئەمجارە چوومەوە کابرای میت لای دانیشتبوو گوتی: خاڵۆ گیان تۆ بەپێی یاسا هیچت لەسەر نییەو ئەم سەیارەیە تا شاری وان دەتبات، بەدەست ئەم (میت)انە بێت تۆ دەبێ لێرە بمێنیتەوەو رەنگە مانگێکیشتان زیاتر پێ بچێت، خوا قبوڵ ناکات ئێوە ئافرەتتان لەگەڵدایە تووشی ئەو ئەشکەنجەیە ببن. بەلام کابرای میت زۆر هەوڵیدا ئێمە بمێنینەوە، بەڕێوەبەری پۆلیس بەگوێی نەکرد، ئینجا گوتم یەك داواکاریم هەیە, ئەگەر بکرێت جەنابتان لەجێی خۆتان نەجوڵێن چونکە ئێمە ئەگەر لەرێگای وان بگیرێینەوە ئەوا تەلەفون بۆ تۆ دەکەن بۆ ئەوەی تۆش ئاگادارمان بیت نەگیرێین‌و دوامان نەخەن، ئەفسەرەکە لەوەلامدا فەرمووی: انشاالله درێغی ناکەم، سواری سەیارەکە بووین‌و رۆیشتین، سوپاسی یەزدانم کرد کەئەو کابرایەی بۆ کردین بەهۆکارێك بۆ رزگاربوونمان. کاتێك گەیشتینە ناوچەی هەکاری، جارێکی تر پۆلیسی تورکی دەستگیریان کردینەوە، لەژوورێك دایاننناین‌و ئێمە لەترسی ئەوەی لەپشکنیندا هیچمان پێنەگرن هەرچی بەڵگەنامەیەکی عێراقیمان پێبوو لەپاسپۆرت‌و ناسنامە، هەمویمان فرێدایە ئاودەستەوەو کونەمشکمان لێبوو بەقەیسەری. ئەفسەرێك هات کاغەزێکی بەدەستەوە بوو پرسی کامتان رەفیقن؟ ئینجا ناوی هەمووماني بەتەواوی هێنا، لەوەلامدا گوتمان ئێمە ئەو ناوانە نین, هەر پێنجمان دوای ئەمە دەستمانکرد بەنوێژو نزاو پاڕانەوە لەخوای مەزن کەلەم کێشەیەشدا فریامان بکەوێت‌و رزگارمان بکات (تا ئێستاش نازانین ئەو ناوانەیان چۆن بەراستی

دەستکەوتبوو) ماوەی دوو سەعات دایاننداین کەس لێی نەپرسینەوەو هەر هەموومان قورئانەکانی بەرباخەڵمان دەرهێناو دەستمانکرد بەقورئان خوێندنەوە، لەم کاتەدا یەکێك لەئەفسەرەکانی پۆلیس هاتە ژوورەوەو پێی گوتین هەستن خۆتان حازر بکەنو برۆن، هەموان هەستان بەڵام من هەر بەردەوام سوورەتی (یس)م دەخوێند، کەبینی من ئەوەندە سورم لەسەر تەواوکردنی سورەتەکە دەستیکرد بەگریان، ئێمەش دوابەدوای ئەو هەموو دەستمانکرد بەگریان، بەراستی دەربڕینی ئەو ساتە بەنووسین زۆر زەحمەتە، دەسەڵاتی خوا ئاشکرابوو کەدیویست ئێمە لەو تەنگوچەڵەمانەی دێنە رێگامان رزگاربکات.

ئەوەی لەو رێگایەدا تێبینیم کرد ئەوەیە لەناو هەموو کۆمەڵێکدا چاكو خراپ هەیە ئەگەر دوژمنیش بێت. ئێمە کە بەناو کوردەکاندا رۆیشتین پەکەکە یارمەتیداین چونکە کوردبوون، بەڵام کەهاتینە ناو دەسەڵاتی تورکەکانەوە دوو بەش دەسەڵاتدار بوون یەکێکیان پۆلیسو ئەوەی تریان میت ، هەردووکیان تورك بوون بێجگە لەخوا گیانیش کەسی ترمان شك نەدەبرد یارمەتیمان بداتو پارەیەکی زۆریشمان پێبوو، بەڵام کەس پارەی وەرنەدەگرت, ئەگەر بەدەست میت بوایە کەدوژمنی هەموو مرۆڤایەتین بەگشتیو کورد بەتایبەتی, چونکە بەلای ئەوانەوە خوا کوردی بۆ کوشتن دروستکردووە، حەزیان دەکرد لەیەکەم ساتەوە هەر پێنجمان لەناوبەرن، بەڵام پۆلیسەکان وانەبوون, کەچاویان پێمان دەکەوت بەزەییان پێماندا دەهاتەوە, ئازادیان دەکردین.

پەنابردن بۆ UN

سوپاس بۆ خوا بەسەلامەتی گەیشتینە وان, شەوێك لەوێ ماینەوەو بەیانییەکەی بۆ ئەستەمبوڵ بەرێکەوتین. دوای ماوەیەك، لەبەر ئەوەی جەوازەکانمان نەمابوو کوڕەکانو بووکەکەم ناردەوە بۆ عێراق چونکە بڕیاری لێبوردنی گشتی ساڵی ١٩٨٨ لەلایەن رژێمەوە دەرچووبوو، کەلەوە دەچوو بەبێ جەواز دەرچوونیان بۆ هەندەران سەرکەوتوو نەبوبێت. ئەو ماوەیە زۆرمان هەوڵدا لەرێی قاچاخچییەوە جواز دروستبکەین، بەڵام چەند جارێك دەستیان بڕینو پارەکەیان خوارد، بۆیە من پێم باش بوو منداڵەکانم بگەڕێنەوەو خۆمو خێزانم بەتەنیا ماینەوەو ئەستەمبوڵمان بەجێهێشت چوین لەئەنقەرە دانیشتین، چونکە لەوێ خزمێکی دایکی بازیانی کوڕمی لێبوو کە لەساڵی ١٩٥٨ هاتبوونە لامان، ئەم ماڵە زۆر یارمەتییان دەداین بۆ راپەڕاندنی کارەکانمانو چی تر دەستمان نەبڕن، بەڵام لەرێگای ئەمانیشەوە هیچمان بۆ نەکرا. ئینجا بەناچاری لەگەڵ خێزانەکەمدا لە١٩٨٨/٢/٩دا چوینە بارەگای UN. لەئەنقەرە زۆر چاوەڕوانمانکرد ئەوەبوو لێپرسراوەکەیان لەژوورێکی سەرەوە چاوی بەخێزانەکەم کەوتبوو کە لەبەردەم دەرگاکەدا لەتاوی سەرما هاتوچۆی دەکرد، نوێنەرێکی بۆ لای نارد پێی گوت:وەرە ژوورەوە داوات دەکەن، گوتی هاوسەرەکەشم لەگەڵدایە، ئینجا پێکەوە چووینە ژوورێ، ئافرەتێکی ئەڵمانی ناوی ئەنگرێت بوو نوسراوێکی داینێ کەتیایدا نوسرابوو بەیانی کاتژمێر ٩ چاومان پێتان دەکەوێت، چونکە زۆر درەنگ بوو. لە٨ی

بەیانییەوە تا ١,٣٠ی نیوەڕۆ چاوەڕوانمان کرد ئینجا وەڵامی داینەوە، بەدەموچاوماندا دیاربوو کەزۆر ماندووین.

کەگەیشتینەوە ماڵەوە یەکی دوو رکات نوێژی سوپاسگوزاریمان بۆ خوا کرد کەشەونخوونیو شەونوێژو قورئان خوێندنی شەوی پێشووتری لێوەرگرتبووینو بەو شێوازە چووینە ژوورەوە، چونکە ئێمە هیچ بەڵگەنامەیەکی عێراقیمان پێ نەمابوو، ئەگەر بەزەیی خوا نەبوایەوا بەئاسانی چاومان پێیان نەدەکەوت.

بەیانی کاتژمێر ٩ بەو کارتەی کەکچە ئەڵمانییەکە پێی دابووین چووینە ژوورەوە, لەهۆڵێکی گەورە دانیشتین نزیکەی ٤٠ کەسی تری لێبوو کەزۆربەیان ئێرانیو عەرەبی سوریابوون، تەنها دوو کوردی ئێرانیان تیادابوو، سەعات ١٠ بانگیانکردم بۆ ژوورەوە گوتیان وەرگێڕت دەوێت یان نا؟ گوتم ئینگلیزی دەزانم. بەڵام وەرگێڕەکە هەر بەدیارمانەوە مایەوە. چەند پرسیارێکیان لێکردم: بۆچی هاتویتە ئێرە؟ بۆ لەعێراق راتکردووە؟ بۆ لەئێران نەمایتەوە؟ چۆن بەو لیزەپاسە دروستکراوە گەیشتیتە لای من؟

منیش باسی بەسەرهاتەکانی خۆمم بۆ کردن لەگەڵ عێراقداو باسی ئەوەم کرد کە لەبەندیخانەی عێراق بەربوومو کاتێك صدام بوو بەسەرکۆمار چووم لەلەندن دانیشتمو لەدەزگای مافی مرۆڤ لەوێ بەدووردرێژی هەموو ئەو ئازارو ئەشکەنجەیەی لەعێراقدا درابووم بۆم باسکردن، لەسەر ئەمە لەئێزگەی **BBC** بەشی پانۆراما چاوپێکەوتنێکیان لەگەڵدا کردمو بەبێ ئەوەی داوای پەناهەندەییان لێبکەم, لەلایەن دەزگایەکی رەسمی بەریتانییەوە نامەیەکیان ئاراستەکردم دەڵێن: خۆشحاڵین بەوەی کەبچیت لە **Home Office** خۆت بناسێنیت بۆ ئەوەی پەناهەندەییت بدەنێ، بەڵام دوای ١١ مانگو بیست رۆژ چوومەوە کوردستانی رزگارکراو، پەیوەندیمکرد بە ی.ن.کو هەوڵێکی زۆرمدا پارتیو یەکێتی رێکبخەمەوە. گۆڤاری **Economest** لەساڵی ١٩٨٦دا ئەم هەواڵەی منی بڵاوکردبووەوە کەوەفدێك بەسەرۆکایەتی رەفیق پشدەری لەهەوڵدایە بۆ رێکخستنی یەکێتیو پارتی، خۆیشی یەکێتییە. ئەمە بووە هۆکارێك کەکۆماری ئیسلامی هەوڵبدەن کاریان لەگەڵدا بکەم بەڵام من رازی نەبوومو رامکردو پەنام بۆ پ.د.ك. بردو چوار مانگو نیویش لای ئەوان مامەوە، کەهەستمکرد لەوانەیە ئەوان تەسلیم بەئێرانم بکەنەوە لەوێش رامکردو بەقاچاخ هاتم بۆ تورکیا، لەوێ بە٢٢ سەعات گەیشتینە یەکەم دێی تورکی ئینجا بەرێکەوتین، ئەگەر پیاوەتی ئەفسەری پۆلیسی شەمزینان نەبوایە میت دەیانگرتینو تەسلیم بەئێران یان عێراق دەکراینەوە، لەئەستەمبولیش سێ جار قاچاخچی ئێمەیان هەڵخەڵەتاندو لەبەرئەوەی پارەمان پێنەمابوو هەروەها لەعێراق لێبوردنی گشتی دەرچووبوو، هەروەها منیش باوەڕم بەحکومەتی عێراق نییە، کوڕەکانمو بوکەکەم ناردەوەو خۆمو خێزانەکەم مانیەوە، چونکە تەواو لەو باوەڕەدابووم کەئەگەر بگەڕێمەوە بەغدا, صدام دەمکوژێت، بۆیە لەبەر ئەوەی لەئێرانو عێراقو تورکیا قاچاخمو خێزانەکەشم خەڵکی ئێرانە، هانام بۆ ئێوە هێناوە، بەڵکو یارمەتیم بدەن.

لەکاتێکدا دەستمکرد بەکفتوگۆکردن لەسەرەتاوە تەلەفونی بۆ دوو کەسی تر کردو گوتی وەرن ئێوەش

ئاگاداری قسەکانی ئەم پیاوە بن. کە بەتەواوەتی لەقسەکانم بوومەوە یەکسەر گوتیان ئەوە تۆمان وەکو پەناهەندەیەکی UN قبوڵکرد، بەڵام یەك مەرجم هەیە، دەمەوێت کتێبێك لەسەر کورد دەربکەمو مادام تۆ ئەو هەموو زانیارییەت لەلایە پێم باشە ئەو کتێبە پێکەوە دەربکەین، گوتم: کاتێك لەلەندەن لەتەلەفزیۆنی BBC دەرکەوتبووم خاوەن کتێبخانەیەکی دەوڵەمەند بەهۆی کوردێکەوە هاتە لام بۆ شوقەکەم کە لە(نیل گوین هاوس) دابەزیبووم لەناوچەی (چێڵسی)، گوتیان کرێی یەك ساڵی شوقەکەت لەپێشەوە دەدەینو مانگانەش ئەو پارەیەت دەدەینێ کەخۆت دیاریدەکەیت، تەنها ئەو زانیارییانەی لەلاتە بیاننووسە، بەهەر زمانێك بێتو ئیتر بەجێی بێڵە بۆ ئێمە خۆمان وەریدەگێڕین بۆ ئەو زمانەی کەبمانەوێت، ٦٠٪ی قازانجەکەی بۆ تۆو ٤٠٪ی بۆ ئێمە، بەڵام من بەو کارە رازی نەبووم, هەروەها لەئێران شاعیرێکی بەناوبانگمان هەیە ناوی هەژارە, بەهەمان شێوە هەوڵی لەگەڵدام بەڵام هەر نەمکردو لەگەڵ تۆشدا نایکەم، هەرچەندە ئێستا ئیشەکەم لەبەردەستی تۆدایە، چونکە ئەو کتێبە بۆ ئەمڕۆی کورد باش نییە.

دوای ئەوەی لێکۆڵینەوەکەیان لەگەڵماندا نزیکەی ٢ سەعاتی خایاند, کارتێکی پەناهەندەییان بۆ کردم کەمانای ئەوەبوو لەUNوەرگیراوینو ١٠٠ دۆلاریشیان دامێ گوتیان ئەمە کرێی خانوەکەتە، ئافرەتە ئەڵمانییەکە کارتی تایبەتی خۆی دامێو پێی گوتم بۆت هەیە هەموو رۆژێك سەردانی UN بکەی، ژمارەیەکی تەلەفونیان دامێ بۆ ئەوەی ئەگەر توشی کێشە هاتم تەلەفونیان بۆ بکەم، گوتیان پێویست ناکات لەگەڵ خێزانەکەتدا گفتوگۆ بکەین چونکە بەهۆی تۆوە وەکو ئەوە وایە قسەی ئەویشمان وەرگرتووە, نوسراوێکیشت دەدەینێ بۆ بەڕێوەبەرایەتی ئەنقەرە کەئەم پیاوەو خێزانەکەی لەلای UN پەناهەندەن. گوتم: ئەگەر دەتانەوێ یارمەتیم بدەنو لەدەست عێراقو ئێرانو تورکیا رزگارم بکەن ئەم نوسراوەی کەداوتانە بەمن بۆ پۆلیس, ناوەکەی منی لەسەر لابەنو ناوێکی خوازراوم بۆ لەسەر بنووسن، زۆرم هەوڵ لەگەڵدان بەڵام گوتیان ئێمە UNینو کەس ناتوانێت حساب بۆ نوسراوی ئێمە نەکاتو نوسراوەکانمان لەهەموو شوێنێك دەخوات.

ئینجا لای ئەوان هاتمە دەرەوە چووم بەرەو هۆڵەکە بۆ چاوەڕوانیکردنی تەواوبوونی نوسراوەکانمان, لەوێ چاوم بەهاوسەرەکەم کەوت زۆر گرژ بووبوو، لەترسا لێوی وشك بوو بوو چونکە من لەژوورەوە زۆرم پێچوو، بەڵام کەمنی بینی بەپێکەنینەوە بەرەوڕووی رۆیشتمو پێم گوت: (لەخوا بەزیاد بێت وەرگیراین) هاتەوە سەرخۆیو رەنگی کرایەوە. لەم کاتەدا ژنێکی فارس لێمان هاتە پێشەوە گوتی: (اقا خواهش میکنم باهم حرف نزنید)واتە بەیەکەوە مەدوێن چاویان لێتانەو گوێشیان لێتانە، دەستی راکێشا بۆ سەقفەکە بینیم کامێرای تەلەفزیۆنییان دانابوو بۆ چاودێریکردنی وێنەو دەنگی ئەو خەڵکەی کەلەوێ دادەنیشن، منیش وەڵامم دایەوە تازە وەرگیراین. ئەوەی لەوێ بوو هەمووی سەری سوڕما چونکە هەندێکیان بۆ دوو ساڵ دەچوو لەوێبوون هێشتا وەرنەگیرابوون.

کاتێك ئێمەیان نارد بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی ئەنقەرە–بەشی پەناهەندەیی, لێکۆڵینەوەیەکی یەکجار زۆریان لەگەڵداکردم، لەهاتنە دەرەوەم لەوێ لەو نوسراوە کەوتمە گومان، گوتم ئەمەشم پێبێت ئەگەر بیانەوێت بمگرن هەر دەمگرن، لەوێ پێیان گوتم دەبێ هەفتەی دوو جار سەردانمان بکەیتو خۆشیان هاتن لەگەڵما خانوویان بۆ گرتم، بۆ ئەوەی ناونیشانەکەم بزاننو بەبەردەوامی لەژێرچاودێری ئەواندا بم، هەر بۆیە گەڕامەوە بۆ UNو لەم هەڵوێستەی تورکیا ئاگادارم کردنەوەو دووپاتمکردەوە بۆیان کەدەمانگرن، ئەوەبوو UN بەڵگەنامەکانیان بۆ تەواوکردین کەبەڕێمان بکەن بۆ هەندەران، بەڵام دوای تێپەڕبوونی چەند مانگێك لەلایەن تورکیاوە دەستگیرکراینو ماوەی پێنج ڕۆژ منیان بەندکرد، من هاوسەرەکەم تێگەیاندبوو کەنەڵێیت کوردی ئێرانمو زمان دەزانم، بەڵکووا خۆت پیشان بدە کەکوردییەکەش بەتەواوەتی نازانی هەر ئەوەیە کەڕولاڵ نیت، من بەندیخانەم زۆر بینیوەو زۆر دەستگیر کراوم، بەڵام یەکەم جار بووم بەندکردنی ئاواهی ببینم، ئەویش ئەوەبوو بەیانیان کاتژمێر ٧ دەهاتن بەشوێنمدا دەیانبردمە میوانخانەیەك, لەژوورێکی میوانخانەکەدا گفتوگۆیان لەگەڵدا دەکردمو ئازارو ئەشکەنجەیان دەدام تا سەعات ١ی شەو، دوای ئەوە دەیانبردمەوەماڵەوەو پێیان دەگوتم نابێت بێیتە دەرەوەو دەرگا لەکەس بکەیتەوە. چاوم لێبوو سەیارەیەکی بیجۆی سور بەرامبەر شوقەکەم راوەستابوو بۆ چاودێریکردن، لەماوەی ئەم پێنج ڕۆژە خێزانەکەم توشی نەخۆشییەکی ژنانە بوو، بۆیە بەناچاری ئێمەیان بردە نەخۆشخانەیەکی سەربازی، لەچوونە ژوورەوەدا لێپرسراوی پرسگەکە نەیهێشت چاودێرەکان بێنە ژوورەوە لەگەڵمانداو یەکێك لەپرسگەکە لەگەڵماندا هات ئێمەی بردە نهۆمی چوارەم بۆ لای پزیشکی شارەزا، بەتورکی پێم گوت دەتوانم بەتەلەفون لێرەوە قسە لەگەڵ ئەو لێپرسراوەی UN بکەم کەپەیوەندی پێمانەوە هەیە؟ گوتی فەرموو، کەپەیوەندیم پێوەکردن کچە ئەڵمانییەکە (ئەنگرێت) گوتی: وەرنە لام بەهەر شێوەیەك بێت، من کێشەکەتان چارەسەردەکەم. پزیشکەکە لەدوای چارەسەرکردنی خێزانەکەم رووی تێکردمو گوتی: ئێوە چینو چۆن گەیشتونەتە ئەم نەخۆشخانەیە؟ منیش بەسەرهاتەکەی ناو تورکیام بۆ گێڕایەوە، پێی گوتین راکەن، ئەمە قاتی چوارەمە، بچنەوە ژێر زەمینەکە چایخانەیەکی لێیە، ئێوە لەدەرگای راستەوە هاتوون، بەڵام ئەمجارە لەدەرگای چەپەوە بڕۆنە دەرەوە کەس ناتانبینێت, بۆ کوێ دەچن بچن، گوتمان: ئەی تۆ چی دەکەی؟ گوتی من چوزانم ئێوە کێن، بەتەنها هاتوونو بەتەنها رۆیشتوونەتە دەرەوە.

سواری تەکسییەك بووین، سەعات ١٠ گەیشتینە بارەگای UNو ئەنگرێتمان بینی, بەسەرهاتی خۆمان بۆ گێڕایەوە، ئینجا (دە) دەقیقەقەیەك ونبوو دوایی هاتەوە گوتی: ئێستا باڵیۆزی UN دەچێتە وەزارەتی دەرەوەی تورکیا بۆ چارەسەرکردنی کێشەکەی ئێوەو رێتان بدەن بڕۆن بۆ هەندەران, ئینجا تا کاتژمێر ٤ی پاش نیوەرۆ لەهۆڵی پرسگە دانیشتین، کەوەڵامیان نەدامەوە زانیم هیچیان بۆ نەکراوە، بۆیە بەیەکەوە هاتینە دەرەوە، زۆر بەبێ تاقەتیو دڵتەنگیو راشکاوانە تەلەفونم بۆ مامۆستا ابراهیم احمد کرد لەلەندەن،

بەڵام لەوێ نەبوو، ئینجا تەلەفونم لەگەڵ کاك صباح حەمەسعید کرد, باسی خـۆمم بەدوروودرێـژی گێڕایـەوەو پێم گوت بەناچاری دەچم خۆم تەسلیمی باڵیۆزخانەی عێراق دەکەم چونکە بڕیـارێکی لێبـوردنی دەرکـردووە تەنها مام جەلال ناگرێتەوە، بەڵام ئەم پیاوە باشە زۆری پێ ناخۆش بوو دەسەڵاتیشی نـەبوو، هەربۆیـە دوای داخستنەوەی تەلەفونەکە زانیم هەموو دەرگاکانم لێداخراوە. بەرەو باڵیۆزخانەی عێراقی ڕۆیشتین لەوێ خـۆم پێ ناساندن، زۆر بەساردییەوە مامەڵەیان لەگەڵداکردم. لێپرسراوەکە تەلەفونی بۆ سـەروو خـۆی کـردو دوای داخستنەوەی تەلەفونەکەی، لێی پرسیم تۆ کام رەفیق پشدەریت؟ گوتم ئەوەندەی بـزانم تـەنها یـەك رەفیـق پشدەری هەیە ئەویش منم، کارمەندانی باڵیۆزخانـە بێجگـە لـەدوانیان هـەر هـەموویان هـاتن بـۆ سـەیرمان، بەماوەی چارەکە سەعاتێك لیزەپاسـیان بـۆ کـردینو بردیاننـە ژوورەوە، بـەڵام بـاڵیۆز گـەڕابۆوە بـۆ عێـراق، لێپرسراوەکە گـوتی: بۆچـی خـۆت تەسـلیم دەکەیتـەوە؟ گـوتم وەکـو بیـستومە بڕیـاری لێبـوردنی گـشتیتان دەرکـردووەو منـیش لـە UNوەرگیرابـووم، بـەڵام تورکیـا دەیویـست تەسـلیم بـەئێرانم بکاتـەوەو لەدەسـت تورکەکان رامکردووەو خۆم هاوێشتۆتە باڵیۆزخانەکەتانەوە بۆ ئەوەی یارمەتیم بدەن دەست ئـەمان نەکـەوم، لێپرسراوەکە گوتی بەیانی سەیارەیەکی پاسی گەورەی ٤٤ نەفـەری لەعـەرەبو تورکمـانو دوو کـوردو تـۆش لەگـەڵ ئەمانـە بـەرێ بکـەوە بـۆ عێـراق, ئینجـا پێـی گـوتم: ئـەو پۆلیـسە تورکـەی لـەدەرەوە راوەسـتاوە ئەفسەرێکی سیخوڕی تورکە, ئێمە ئێستا بەسەیارەی باڵیۆزخانەکـە دەتنێرینـەوە ماڵـەوە، جانتایـەك لەگـەڵ خۆتـدا بێنـە بـۆ ئـەوەی سـیخوڕە تورکـەکان بـزانن کـەخۆت تەسـلیم بەئێمـە کردۆتـەوەو دوایـی خۆمـان دەتبەینەوە، ئەمشەو لەماڵەوەبەو بەیانی سەعات ٨ی بەیانی وەرن بۆ ئێرە.

کاتێك لەبەردەرگای ماڵەوە دایانگرتم گوتیـان ئەگـەر سـبەینێ هـەتا ٨,٣٠ نەگەیتـە لامـان مانـای ئەوەیـە تووشـی گرفـت هاتویـتو ئـەو کاتـە خۆمـان بەدواتـدا دەگـەڕێین. دوای دوو سـەعات لەرۆیـشتنی ئـەوان، ٣ ئۆتۆمبیلی سپی بەرامبەر ماڵەکەمان راوەستانو زەنگیان بۆ لێداین، بەگەرمی سڵاویان کردو داوایـان لێکـردم لەگەڵیاندا بچمە دەرەوەو بەخێزانەکەشمیان گـوت هـیچ مەترسـە ئێـستا دەیهێنینـەوە. ئینجـا منیـان لەگـەڵ خۆیاندا بـرد بـۆ میوانخانەیـەك بـۆ لێکۆڵینـەوە، لەژوورێکـدا دایاننـامو پێـنج کـەس دانیـشتبوونو دەوری ١٠ کەسـێکیش لـەدەرەوەی ژوورەکـە راوەسـتابوون، دوای ئـەوەی دانیـشتم پـسکیتو شـیریان بـۆ هێنـام، یەکێکیان‌وا خـۆی نیـشاندا کـەزۆر گەورەیـە بـەڵام تـەنها لەگوێدرێـژێك گـەورەتر بـوو، زۆر بـەفیزەوە قـسەی دەکرد، گوتـی: بگەڕێیتەوە عێراق لەسێدارەت دەدەن، بەڵام لێرە بمێنیتـەوە دوای ٢٤ سـەعاتیتر حکومـەتی تورکیا شوقەیەکت بۆ دەگرێتو سەیارەیەکت دەداتێو بەمامۆستای سیخوڕی داتدەمەزرێنن بۆ ئەوەی وانەی سیخوڕی بەمیتی تورکی بڵێیتەوە، وەکو سەرنجمانداوە لەم چەند وەختەدا تۆ لەم بوارەدا شارەزایت. گـوتم: لەکەیەوە ئاوا نەرمونیانن لەگەڵمدا، من ٥ رۆژ لەخزمـەتی ئێوەدابـووم، جاربـەجار بەدەسـت هەڵتاندەواسـیمو هەندێك جار بەقاچو هەندێ جاریش فەلاقەتان دەکردم، کەمانـدووش دەبـوون سـواری سـەیارەتان دەکـردمو

بەئەنقەرەدا دەتانگێڕام، ئەوا بۆ ٤٨ سەعات دەچێت لەخوا بەزیادبێت کۆماری عێراق بڕیاری لێخۆشبوونی گشتی دەرکردووە بۆ هەموو ئەوانەی چەکیان بەرامبەری هەڵگرتووە تەنها یەك کەس نەبێت، ئەویش جەلال تاڵەبانییە، ئەو لێخۆشبوونە منیش دەگرێتەوە.

کاتێك بەسەیارەکە منیان دەبردەوە، یەکێکیان لەناو سەیارەکەدا دوو مشتەکۆڵەی بەسەرمدا کێشاو گوتی بگەیتە ئەوسەری زاخۆش دەتهێنینەوە.

سەعات ٦ی بەیانی چووینە دەرەوە، لەباخچەیەکی نزیك باڵیۆزخانەی عێراق دانیشتین، کەدەرگا کرایەوە ئێمەش لەگەڵ خەڵکەکەدا چووینە ژوورەوە، دەستمان لەسەر دڵمان بوو هەتا بەسەلامەتی گەیشتینە سەر پردەکەی زاخۆ، کەپەڕینەوە گوتم سوپاس بۆ یەزادنی مەزن کەدەست میتی تورکی نەکەوتین‌و رزگارمان بوو، انشاءالله رۆژێك دێت هەموو دانیشتوانی تورکیا بەگشتی‌و کورد بەتایبەتی رزگاریان دەبێت لەمیت‌و لەدەست ئەو شەش ئەفسەرە تورکییەی هەموو میت بەڕێوە دەبەن.

هاتمەوە بۆ عێراق

لەجیاتی بڵێم لەکوردستانی باکوورەوە هاتومەتەوە کوردستانی باشوور, دەبێت لەبەر خاتری دوژمنان بڵێم لەسلۆپییەوە هاتمەوە زاخۆ. پەڕینەوە ناو عێراق‌و لەوێ تەسلیمی بەشی جەوازاتیان کردین، لەو روانگەیەوە کەئێمە خۆمان تەسلیم بەباڵیۆزخانەی عێراقی کردووە لەئەنقەرەو لەوێشەوە دەبێ تەسلیم بەئاسایشی زاخۆ بکرێین، بەڵام لەکاتێکدا لەوێ وەستابووین لێکۆڵینەوە دەستی پێکرد، ئیفادەیان وەرگرتین‌و ناونیشانی سلێمانییان لێوەرگرتین بۆ ئەوەی لەکاتی پێویستدا پەیوەندیمان پێوە بکەن. کەهاتمە دەرەوە سەیرمکرد کوڕەکانم لەسەر ئەو تەلەفونەی لەتورکیاوە بۆم کردبوون لەکاتی دیاریکراودا چاوەڕوانییان دەکردم، کەچاومان بەمان کەوت هاوسەرەکەم بەگریانەوە باوەشی کرد بەکوڕە گەورەکەمدا لەخۆشی ئەوەی رزگارمان بوو لەدەست تورکەکان. شەو گەیشتینەوە سلێمانی، شەش ساڵ بوو چاوم پێی نەکەتبوو، ئینجا چووینە ماڵی کەمالی برام. دوای سێ رۆژ لەگەیشتنم، ئاسایشی سلێمانی ئاگاداریان کردمەوە کەدەبێ رۆژی شەممە بچم بۆ ئاسایشی گشتی لەبەغدا، لەهەمانکاتدا دەزگای هەواڵگری سلێمانی گوتیان دەبێ شەممە چاوت بە(منظومة)ی کەرکوك بکەوێت، بەڵام من لەوە ئاگادارم کردنەوە کە لەهەمان رۆژدا دەبێت لەئاسایشی گشتی بم لەبەغدا، گوتیان ئێمە رۆژی هەینی کاتژمێر ١٠ی بەیانی چاوەڕوانت دەکەین.

رۆژی هەینی کاتژمێر ١٠ی سەرلەبەیانی خۆم‌و رەوەزی کوڕم گەیشتینە پرسگەی (منظومة)ی کەرکوك، دوای خۆناساندن، کەچوومە ژوورەوە، چوار کەس دانیشتبوون، لەبەر ئەوەی هەموویان جلی مەدەنییان لەبەردابوو نەمزانی کامیان ئەو عەقیدەیە کەناردوویەتی بەشوێنمدا، چەند پرسیارێکیان لێکردم‌و گوتیان: بۆ چویت‌و بۆ هاتیتەوە؟ ئیدریس بەچی مرد؟ فایلێکیان خستە بەردەستم ناوی ئەڵقە لەگوێکانی CIAی تیا

تۆمار کرابوو، گوتیان رای خۆت بەرامبەر ئەم ناوانە دەربڕە، لەمەودوا بەتەمایت چی بکەیت؟ گوتم: تەنها من ئەمبەرو ئەوبەرم نەکردووە، ئیدریس بارزانی رۆژێکیان بەچاوی خۆی چاوی بەئەفسەرەکانی کۆماری ئیسلامی دەکەوێت کەزۆر بەخراپی مامەڵە لەگەڵ دیلە کوردە عێراقییەکاندا دەکەن چونکە سوننی مەزهەبن، ئەم مامەڵەیەی کۆماری ئیسلامی کاردانەوەیەکی سلبی دروست دەکات لەسەر باری تەندروستی ئیدریس بارزانیو کاتێك دەگەڕێتەوە ماڵەوە دەستنوێژ تازە بکاتەوە (جەڵدەی دڵ) لێی دەداتو دەمرێت چونکە خۆی لەوەوپێش نەخۆشی دڵی هەبوو. کەناوی کاك ئیدریسو کاك مەسعودو ئەندامانی م.س.و لیژنەی مەرکەزیی پارتیم لەو فایلەدا بینی کەدایانە دەستم, گوتم: توشەرەفتان کەس باوەڕ دەکات ئەگەڕ بڵێن (قصیو عدی) سیخوڕی CIAین؟ ئەی چۆن باوەڕ دەکەن کەکوڕانی مەلامستەفا بارزانی سیخوڕی CIA بن، بەڵام ئێوە خۆتان پاڵتان بەکوردەوە نا بچنە شاخو دژایەتی ئێوە بکەن، ئینجا بەسەرهاتێکم بۆ گێڕانەوە گوتم: گومان لەوەدا نییە هەریەکە لەئێوە ناوی یانەی سەلاحەدینی بیستووە لەبەغدا، دوای ئاشبەتاڵەکە شەوێکیان نزیکەی ٤٠٠ کەسێك لەژنو پیاوی کورد لەوێ بووین، هەندێك لەمانە هەڵدەپەڕینو هەندێکیان بەقسەوە خۆی خەریك کردبوو، هەندێکی تریش بەگۆرانی گوتن, لەناکاو ١٠–١٢ ئەفسەرو پۆلیسی فریاکەوتن خۆیان بەناو یانەکەدا کرد گوتیان کوا سەرۆکی یانەکە؟ (ئەو کاتە سەرۆکی یانەکە کاك فایەق وشیار بوو کە لەهەمانکاتدا بەڕێوەبەری تاپۆی گشتی بوو، بەڵام لەو کاتەدا لەوێ نەبوو), گوتم: لێرە نییە، چیتان دەوێت؟ یەکێکیان کەموقەدەم بوو گوتی: ئەوە چییە ئێوە ناچن بنوونو بەتەما نین بەم سەعات ١٢ی شەوە ئێرە چۆڵ بکەن؟ هەستن فەرموون یانەکە داخەنو بڕۆنەوە ماڵەوە. منیش لەداخا دەستبەجێ تەلەفونم کرد بۆ هەموو ئەو شوێنانەی کەدەمزانی لەشەودا ئێشکگری لێیە، بۆ وەزارەتی بەرگری، وەزارەتی ناوخۆ، بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی, بەڕێوەبەرایەتی موخابەراتی گشتیو بەڕێوەبەرایەتی ئیستخبارات, بەڕێوەبەرایەتی گشتی پۆلیسو بەڕێوەبەرایەتی گشتی فریاکەوتن، بەهەموویانم گوت: نازانم ئێمەی کورد چۆن بجولێینەوە، دەچینە شاخ توانجمان لێدەگرن، دێینەوە شارو دەست دەکەین بەگۆرانیو هەڵپەڕکێ پێمان دەڵێن ئەوەش قەدەغەیە، رێگاچارەیەکمان بۆ بدۆزنەوە, نازانین چی بکەین باشە؟ من ناوم رەفیق پشدەرییە ئێستا کۆمەڵێك ئەفسەرو پۆلیس داویانە بەسەر یانەی سەلاحەدین لەعرصاتی هندییە, دەڵێن یانەکە داخەنو بڕۆنەوە ماڵەوە. پاش تێپەڕبوونی سەعاتێك کۆمەڵێکیتر هاتنە ژوورەوە گوتیان کوا رەفیق پشدەری؟ گوتم: فەرموون، گوتیان ئەوەی ئەو کارەی لەگەڵ ئێوە کرد لەخۆیەوە هاتووەو بۆتان هەیە تا بەیانی هەڵپەڕن.

ئینجا گوتم: ئێستا ئێمە نازانین لەگەڵ ئێوەدا چۆن بجولێینەوەو دەستیشمان ناگاتە سەرکردایەتیتان، لەگەڵ رێزم بۆ ئێوە هەرچەندە نازانم کامتان عقید (فلان)ـە, تۆ بەمن دەڵێیت لەمەودوا چی دەکەیت؟ لەوانەیە سبەینێش بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی هەمان پرسیارم لێبکاتەوە؟ منیش دەڵێم زانیارییەکی باشم

بەرامبەر حکومەتەکانی ئێران‌و تورکیاو سوریا پەیداکردووە لێرەش رەنگە ئێوە نەناسم بەڵام سەرکردایەتی باش دەناسم, ئەگەر لێم بگەڕێن‌و بەو راپۆرتانەم لەگەڵ نەکەن کەسیخوڕەکانتان لەسەر من لەمەودوا بۆتان دەنێرن، ئەوە لەماڵێ خۆم دادەنیشم.

دوای ئەوەی لەقسەکانم بوومەوە گوتیان ئێمە بەسەیارەی خۆمان بەرێت دەکەین بۆ بەغدا، یان تا گەراجی بەغدات دەگەیەنین ئەگەر رازی بیت‌و رەحمەت لەدایك‌و باوکت, پەیمانیشت دەدەمێ هەتا من لێرەبم نایەڵم جارێکی تر بانگت بکەنەوە بۆ ئێرە.

یەکێ لەم پیاوانە گەیاندمی بۆ گەراجی بەغداو لەوێ خۆی جانتاکەی بۆ هەڵگرتم تا لای سەیارەکەو گوتی: حەز دەکەم خۆمت پێ بناسێنم (مقدم کریم)، منیش گوتم تۆ بۆ ئەمە لەگەڵ من دەکەیت؟ گوتی شایەنی ئەوەی. ئینجا سواری سەیارە بووین چووم بۆ بەغدا لەمیوانخانەی باخان دابەزیم. کەگەیشتمە ئەوێ کوڕێکی گەنج لەبەردەرگای میوانخانەکەدا وەستابوو، گوتی من چاوەڕوانی تۆم دەکرد، بەخێربێیت سەرچاو، لەکاتی گەیشتنەکەت دواکەوتویت، من ناوم شێخ لەتیفەو خاوەنی ئێرەم، کاك کەمالی برات برادەرێکی زۆر خۆشەویستمە رایسپاردووم کەچاوەڕوانی جەنابتان بکەم. ئینجا بەبیری هێنامەوە کەجارێکیان لۆرییەك شتومەکی گیراوە کاتی خۆی من بۆم بەرداوە، بەڵام من هەر ئەو بەسەرهاتەم نەدەهاتەوە یاد، ئەو پیاوە ئێستا کەچاوی پێم دەکەوێت زۆر رێزم لێدەگریت، خۆزگە ئەوانەی لەبیرمن‌و لەسێدارە رزگارم کردوون بەنیوەی ئەم پیاوە منیان لەبیربوایە. پاش ماوەیەك کەمالی براشم گەیشتە ئەوێ‌و ئەو شەوەمان پێکەوە بردەسەر، بەیانی بەکارێکی خۆی چووە دەرەوەو کەبۆ نیوەڕۆ هاتەوە پرسیاری لێکردم گوتی چاوت بەبەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی کەوت؟ گوتم دوو جار تەلەفونم بۆ بەدالەی گشتیی ئاسایش کرد گوتم دەمەوێت قسە لەگەڵ بەڕێوەبەری گشتی بکەم، گوتیان لەوێ نییە، بۆم دەرکەوت ئەو کابرایە نایەوێت چاوی پێم بکەوێت، لەبەر ئەوە من سبەینێ دەڕۆمەوە.

ئێوارە چوینە ماڵی کابرایەکی عەرەب (ناوی ناهێنم لەبەر ئەوەی ئێستا لێپرسراوێکی گەورەیە لەبەغدا), کەگەیشتینە ئەوێ بانگی ئێوارەی دابوو، خۆی‌و ماڵ‌و منداڵی خەریکی نانخواردن بوون, کەئاگاداریان کردەوە هەموویان بەگەورەو بچووکەوە بەپیرمانەوە هاتن، منیش بەرۆژو بووم لەبەر ئەوە دانیشتم لەگەڵ ئەواندا دەستمکرد بەنانخواردن، ئینجا باسی ئەوەم کرد هاتووم بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی ببینم‌و پێیان گوتم لەوێ نییە، لەبەر ئەوە سبەینێ دەگەڕێمەوە، گوتی: من ئەو ماڵ‌و مناڵانەم کەئێستا دانیشتوون نانیان لەگەڵدا دەخۆم دڵنیام کردوون لەوەی من لەگەڵ ئەو رژێمەدا نیم بەڵام دەست لەکار بکێشمەوە دەستبەجێ دەمکوژن‌و ئەگەر رابکەم کەسوکارم لەناو دەبەن، تەنها چاوەڕوانی رەحمەتی خوا دەکەم کە بەسەلامەتی لەمانە رزگارمان بێت، تۆ بەر بڕیاری لێبوردنەکە کەوتویت، شت بەدەستەوە مەدە، کەس ناتگرێت چونکە باجی خۆت داوە، بەیانی بڕۆرەوە سلێمانی لەماڵی خۆت دانیشەو کاسبی خۆت بکە، پەیوەندی بەکەسەوە

مەکە، ئینجا گوتی: بەتەمای چ جۆرە کاسبییەکی؟ گوتم زۆر ماندووم چەند مانگێك دەحەسێمەوە، ئینجا یا لەهەولێر یا لەبەسرە نیشتەجێ دەبم، گوتی ئەی منالەکان؟ گوتم بۆیان نییە لەهیچ فەرمانگەیەك دابمەزرێن چونکە پێشمەرگەبوونو هاتونەتەووە، بەلام دایکیان بەهۆی کەمالی بـرامو شێخ جەعفەری پارێزەر مۆلـەتی نانەواخانەیەکیان وەرگرتووە، گوتی دوای ئەو هەموو هەولەی تۆ دات بۆ کورد, کەسێك نەبوو بڕێك پارەیان بداتێ کاسبییەك بکەن، ئاخرزەمانە, خێزانی رەفیق پشدەری واسطە دەکات بۆ وەرگرتنی مۆلـەتی نانەواخانە! گوتم بەمەش لێمان رازی نەبوون، شتێکیان بۆ دروستکردو بەهۆی ئەوەوە مۆلەتەکە بەناوی ئەمەوەیە ١٢ سەعات دەیخەنە بەندیخانەوە، شێخ جەعفەر کەئەمە دەبیستێتەوە پێیان دەڵێت ویژدانتان بێت خراپە گەیشتە ئەو رادەیەش.

گەڕامەوە سلێمانی، دوای سێ مانگو نیو چوم لەهەولێر نیشتەجێ بووم بەو نیازەی لەوێ کارگەی (ئالف) دابنێم کە٥٠-٦٠ هەزار دیناری تێدەچێت، بەلام چەند کەسێکی دلسۆز هانیاندام لەجیاتی ئەوە (پرۆژەی بەخێوکردنی جوجەسازی مشروع متکامل للدواجن[٣٣]) دابنێم، منیش لەسەر قسەی ئەوان

---

[٣٣] شەش کەس بووین لەهەولێر رەزامەندیمان بۆ کردنەوەی ئەم پرۆژەیە بۆ هاتەوە، یەکەم کەس من بە ١٤ مانگ تەواومکرد، کەشەڕی عێراقو ئەمریکا دەستی پێکرد پێش ئەوەی بیکەمەوە رامگرت، کەراپەڕینەکە روویدا سەلامەت بوو، کەسوپا هاتەوە رووبانکردبووە ئەو پرۆژەیەی منو ئامێرێکی زۆریان تالانکردبوو، لەدوای ئەوان هێزی فەرهوود هەندێك شتی تریان بردبوو، ئینجا کەهەولێر کەوتبووە ژێر چنگی بەرەی کوردستانییەوە، نیشتمانپەروەرەکانمان لەجیاتی ئەوەی پارێزگاری بکەن ئەوانیش بەشێکی تریان تالانکردبوو، هانام بۆ مام جەلال برد ئەویش فەرمووی: ١٦ پێشمەرگەت بۆ دەنێرم پارێزگاری پرۆژەکەت بۆ بکەن، منیش گوتم من خۆم بۆ بەخێو ناکرێت ئێنجا ئێستا دەتوانم ١٦ پێشمەرگە بەخێو بکەم. هانام بۆ کوردی بەغدا برد، فوئاد عارفو مامۆستا مسعود محمدو د. کمال مەزهەر بڕیاریاندا یارمەتیم بدەن، کاك مەسعود محمد هات بۆ هەولێر، بۆ ئەم مەبەستە چاوی کەوت بەکاك مەسعود، کاك مەسعود بەلێنیدا ئەم پرۆژەیەم بۆ ئاوەدان بکاتەوەو کاك محسن دزەیی لەپرسەیەکدا لەهەولێر پێی راگەیاندم کەئەم پرۆژەیەت بۆ ئاوەدان دەکەنەوە، دوای شەش مانگ (کاك شێرکۆی عمری عەولا شەل) هاتە لام، گوتی: چەند رۆژێکە هەوالێکم پێیە دەمەوێت پێت رابگەیەنم, مامم (مامۆستا علی عبدالله) سکرتێری پارتی دیموکراتی کوردستان پێی راگەیاندبووم کەپێت بلێم کاك مەسعود بارزانی فەرموویەتی ئێستا پارەمان نییە, کەی بوومان بۆی ئاوەدان دەکەینەوە، گوتم راست دەکەیت نییەتی، کەمەلامستەفای باوکی مرد تەنها ٩٧ ملیۆن دۆلاری بەجێهێشتووە، ئەوەی لەنێوانماندا راوەستابوو گوێی لەم قسەیە بوو، ئەندازیار عبدالخالق حوێزی بوو گوتی: ناترسیت بتکوژن؟ گوتم زۆرم بۆ کردوون, ئەوان من ناکوژن. رۆژێکیان مام جەلال پێش هەلبژاردنەکەی ١٩٩٢ بەچەند رۆژێك بەمامۆستا مسعود محمدی گوتبوو با رەفیق بێت چاوم پێی بکەوێت بۆ مەسەلەی پرۆژەکەی، چووم بۆ لای مام جەلال بۆ خانووەکەی عزت دووری، کەچوومە ژوورەوە کاك سعدی پیرە هات بۆ لام گوتی: فەرموو مام جەلال لەسەربان چاوەڕوانت دەکات، چوومە سەربان لەوێ چاوم بەبەڕێز مام جەلال کەوت، قۆلی کرد بەقۆلماو گوتی ئێستا چیت بۆ بکەم؟ گوتم تەنها یەك قاعەم بۆ تازە بکەنەوە لەگەل بیرەکەدا هیچی ترم ناوێت، فەرمووی زۆر ئاسانە بۆت دەکەم، ئینجا زۆر سوپاسم کردو بەجێم هێشت، لەسەر ئەم بەلێنەی مام جەلال ئەوەندە هاتوچۆم کرد لەئەنجامدا خەمی ئەوەم نەبوو کەپرۆژەکەم بۆ ئاوەدان ناکەنەوە، بەلکو خەمی ئەوەم بوو کەپێلاوەکانم لەو رێگایەدا بدڕێتو پارەم نەبوو پێلاوی تازە بکڕمەوە.

کاتێك پارتی دەستی بەسەر هەولێردا گرت، لەسالی ١٩٩٧وەزارەتی کشتوکال هەستا بەبەستنی کۆنگرەیەکی گەورەو فراوان بۆ باسکردن لەکارەکانی ئەو سالەی کەتێپەڕبووەو دانانی پیلانێك بۆ سەرخستنی پرۆژەی کشتوکالی لەو ناوچەیەدا بۆ سالانی داهاتوو، هاتن تەنها بۆ خاوەن پرۆژە گەورەکان بوو، بەلام راستی شانۆگەرییەکی زۆر بەهێزو سەرنج راکێش بوو، بەداخەوە ئەگەر ١٠٪ی ئەو بەلێنانەی کەدایان بۆ سەرخستنی کشتوکال لەناوچەکەدا بیردایەتە سەر ئەو خەلکە زۆر سوودمەند دەبوو، بەنامەیەك ئاگاداری سەرپەرشتیاری کۆنگرەکەم کردەوە دەمەوێت باسێك لەسەر پرۆژەی بەخێوکردنی جوجەلە دابەزێنم،وەزیری کشتوکال (ابو حکمت)وەلامی دامەوە گوتی: دوای ئەوەی کە د. رۆژ وتەکانی خۆی تەواو دەکات سەرە دێتە سەر لێکۆلینەوە لەسەر پرۆژەکان، ئینجا تۆش چیت پێیە بیلێ، دوای ئەوەی رێگایاندام، هەستام بۆ قسەکردن, پێشەکی خۆم ناساند بەجەماوەرەکەو گوتم: ئێمە تەنها ٦ کەس بووین لەهەولێردا مۆلەتی کردنەوەی ئەو پرۆژەیەمان وەرگرت، من توانیم بە ١٤ مانگ ٨ هۆلو مەفقەسو کارگەی ئالفو بیرێكو شەش خانوو بۆ

دەستمکرد بەدانانی. دوو جار لەبەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتیو موخابەرات بانگکرام بۆ لێکۆڵینەوە، گوتیان: تۆ ئەو هەموو پارەیەت لەکوێ بوو کەئەو پرۆژەیەی پێ دابمەزرێنیت؟ ئەم پارە زۆرە یان جەلال تاڵەبانی یان مەسعود بارزانی یان دەوڵەتێکی بێگانە داویانە بەتۆ، چونکە تۆ کەهاتیتەوە تەنها ١٠٠ دۆلارت پێبوو، منیش یەکە یەکە ناوی ئەو بازرگانانەم پێگوت کەئەو پارەیەیان دامێو گوتم: لەوانە جەنابی سەردار جاف ٢٠٠ هەزار دیناری داومەتێ، عقید محمود احمد ٢٥ هەزاری دیناری داومەتێ، هەروەها کەسوکارم هەریەکە ١٠–١٥ هەزار دیناریان دامێ، هەروەها ٧٠ هەزار دیناریشم لەبانقی کشتوکاڵی وەرگرتووە، ئینجا گوتیان: ئەی ئەو سەیارە بەرازیلییەت لەکوێ بوو، گوتم شەوکەت بەگی جاف دۆستێکی خۆشەویستم بووەو بەسەر یەکەوە زۆرمان هەبوو, کوڕەکەی ناوی سەرتیپ جافە ئەم سەیارەیەی پێشکەشکردم.

کوردکوژە

کوردکوژەی ئەو سەدەیەی کەتێپەڕی, لەسێ جەولەدا خۆی لەنێوان ئەو دوو لایەنە زلهێزەدا دەبینێتەوە.

جەولەی یەکەم: ساڵی ١٩٦٣ دەستی پێکردو لە١١ ئازاری ١٩٧٠ کۆتایی هات.

جەولەی دووەم: ساڵی ١٩٧٧ دەستی پێکردو ١٩٨٨ کۆتایی هات.

جەولەی سێهەم: ئەنجامی کۆتایی هەڵبژاردنەکەی ساڵی ١٩٩٢ بەلای منەوە گرنگ نەبوو بەڵام ئەوەی بەلامەوە گرنگ بوو چۆنیەتی پیادەکردنی هەڵبژاردنەکە بوو، بەبێ ئاژاوەو کوشتار، چونکە ئەمە گەورەترین دەستکەوت بوو بۆ گەلی کورد، من زۆر مەترسی ئەوەم هەبوو کە لەنێوان ئەو چوار دەوڵەتە ئیقلیمییە کەکوردستانی تیا پارچە پارچەکراوە تەنها عێراق ببێت بەهۆکارێك ئەم ئەزموونە هەڵوەشێتەوە، چونکە ئێرانو تورکیاو سوریا ئەو کاتە لەناو کوردستانی باشووردا هیچ جۆرە بنکەیەکی جەماوەری ئەوتۆیان نەبوو، هەربۆیە چووم بۆ بەغدا بۆ لای ئەو کوردە نیشتمانپەروەرانەی دانیشتووی ئەوێنو چاوم بەبەشێکی زۆریان کەوتو دوای وتووێژکردن لەگەڵیاندا تەنها سێ بەرێزیان بەڵێنیان دامێ ئەگەر هاتو ئەم هەڵبژاردنە ئاژاوەیەکی تیا رووبدات لەهەچ لایەنێکیانەوە بێت ئەوان بەپەلە بگەنەوە ئێرە بۆ چارەسەرکردنی ئەو کێشەیەو نەهێشتنی روودانی براکوژی بۆ جارێکی تر لەکوردستاندا، چونکە ئەوان دۆستێکی نزیکی بەڕێزان

کرێکارو خانوویەك بۆ نوسینگەی خۆمو گەنجینەیەكو رێگایەکی ٣ کم درێژ, تەواو بکەمو کارەبای بۆ رابکێشم، ئەو کاتە لەسەر ئەم کارەم سێ سوپاسنامەم لەوەزارەتی کشتوکاڵی رژێمەوە بۆ هاتەوە لەسەر تەواوکردنی پرۆژەکەم بەم ماوە کەمە، ئینجا بەسەرهاتی پرۆژەکەم بەدوورودرێژی بۆ گێڕانەوەو گوتم: دوێنێ دوو فایلی گەورەتان دا بەمن کەباسی لەئایندەی وەزارەتی کشتوکاڵ دەکرد، کەسەرنجمدا ئێوە بەتەمان لەئایندەدا کیانێکی سیاسی دابنێن بۆ وڵاتو ئەمەش لەبەرژەوەندی دەوڵەتە ئیقلیمییەکاندا نیەیە. بەڵام جارێ ئێمە پێش دانانی کیانێکی سیاسی بۆ خۆمان پێویستیمان دانانی ژێرخانێکی ئابووری هەیە بۆ ئەمولاتە کە بەیەك ملیار دینار سویسری هەموو پرۆژەکان ئاوەدان دەکەنەوە، یەکێك لەوانە پرۆژەکەی منە، با لە٨٠٪ی قازانجەکەی بۆ ئێوە بێتو لە٢٠٪ی بدەن بەمن، دوای یەك ساڵ داهاتی وەزارەتی کشتوکاڵ مانگانە نزیکەی ١٠ ملیۆن دینار دەبێتو ٥٠٠ کرێکار ئیش دەکات.وەزیری کشتوکاڵ نوسراوێکی ئاراستەی ئەنجومەنیوەزیران بۆ کردم، لەساڵی ١٩٩٧ دا نێچیرڤان بارزانیو د. رۆژ گفتیان دامێ کەبۆم ئاوەدان بکەنەوە، لەمانگی تەمووزی ساڵی ١٩٩٩ د. رۆژ شاویس گوتی ئەی پرۆژەکەت؟ گوتم ئیتر من کاسبی ناکەم، سیاسەت دەکەم.

مام جەلال‌و کاك مەسعودن‌و دڵسۆزی میللەتی کوردن، ئەوەی هاندەری من بوو بۆ ئەنجامدانی ئەو کارەو بزوێنەری هەستی نەتەوایەتی ئەو بەڕێزانە بوو، چاوەڕوانیکردنی ٤٠ ملیۆن کورد بوو بۆ سەرکەوتنی میللەتی کورد بەسەرکەوتنی ئەم ئەزموونە.

زۆر بەدڵنیایی‌و خۆشحاڵییەوە گەڕامەوە هەولێر، نامەیەکم لەرێگای کاك فەرەنسۆ حەریرییەوە ئاراستەی بەڕێز کاك مەسعود بارزانی کردو بەدوورودرێژی ئەم چاوپێکەوتنە سەربەخۆیەی خۆمم لەگەل ئەو سێ بەڕێزەدا تیا تۆمارکرد، دوای ماوەیەك ویستم چاوم بکەوێتەوە بەکاك فەرەنسۆ، کاتێك لێپرسراوی پرسگەکە بینیمی یەکسەر گوتی: فەرموو بچۆرە ژورەوە، وەڵامم دایەوە نەخێر ئاگاداری بکە، بەپرتاو رۆیشت‌و زۆر لەسەرخۆ گەڕایەوەو گوتی: لەوێ نییە !

دوای چوار ساڵ بۆم دەرکەوت کاك فەرەنسۆ لەبنەڕەتەوە ئەو کارەی منی پەسەند نەکردبوو، دیاربوو لەناو خۆیاندا بەهۆی ئەو دەستە ناپاکانەوە کەسەر بەرژێمن‌و لەدەوری کاك مەسعود کۆبوونەتەوەو زاڵن بەسەریدا بڕیاری تێکدانەوەی ئەزموونەکەیان دەرکردبوو، بەڵام ویستی جەماوەرو هێزێکی نێودەوڵەتی لەم بڕیارە بەهێزتربوون‌و نەیانهێشت ئەو نیازانە بۆ ماوەیەك سەربگرێت. دوابەدوای ئەمە سەردانێکی سلێمانیم کردو چوومە خزمەت کاك نەوشیروان, کەگەیشتمە ئەوێ یەکسەر فەرمووی: دەمێکە دیارنیت، گوتم: لەبەغدا بووم, ئینجا ئەو کارەی ئەنجاممدابوو بەدوورودرێژی بۆم گێڕایەوە، فەرمووی: زانیم شتێکت لەبن سەردایەو شتی باشیش نەبێت لەتۆ ناوەشێتەوە، من دڵنیات دەکەم شەڕ نابێتەوەو ئەوانیش بیکەن ئێمە نایکەین، جا کاك رەفیق پێشم خۆشە دەورت هەبێت‌و خۆت بەلایەکدا ساغکەیتەوە، گوتم: هەروا دەمێنمەوە، گوتی: ئەوە هەڵبژاردنە بۆ سەرۆك‌و حزب بەرای تۆ کێ دەردەچێت؟ گوتم پێم خۆشە وەکو حزب یەکێتی دەرچێت‌و وەکو سەرۆك مسعود بارزانی دەرچێت، بەڵام یارەبی خوایە مام جەلال دەرچێت. گوتی: ئەوە یەعنی چی؟ گوتم حەز دەکەم یەکێتی دەرچێت لەبەرئەوەی حزبێکی چالاك‌و رێکخراوە، حەزدەکەم کاك مەسعود دەرچێت لەبەر ئەوەی پیاوێکی ئارام‌و لەسەرخۆیە، بەڵام دەڵێم خوایە مام جەلال دەرچێت چونکە ئەگەر کاك مەسعود نەمێنێت دڵشاد لەدوای دێت‌و بەدوایدا نهادو سودادو وەجیهـ و... هتد، بەڵام ئەگەر مام جەلال نەمێنێت ئیتر کەسی لەدوای خۆی دانەناوە.

قۆناغی یەکەمی ناکۆکییەکان بەپەرۆ راوەشاندن دەستی پێکرد، لەبەهاری ١٩٩٤دا ئەگەر بچویتایە بۆ هەوارگەو سەیرانگاکانی کوردستان کەئەو بەهارە یەکەم بەهاربوو خەڵك بەو شێوە ئازادی‌و کامەرانییە رووبکاتە سەیرانگاکان، چاوت دەکەوت بەو خەڵکە چۆن بەوشەی ناشرین توانجیان لەحزبەکەی بەرامبەری خۆیان دەداو پروپاگەندەیان بۆ حزبی خۆیان دەکرد، ئەنجامی ئەو زیادڕەوییە لەدڵسۆزی هەریەکە بۆ حزبی خۆی چەندەها جار وایکرد خەریکبوو خوێن بڕژێت، بەڵام کەهەردوو سەرکردە بەمەیان زانی دوای ماوەیەکی زۆر ئەم دیاردەیەیان قەدەغەکرد.

قۆناغی دووەم لـەهێرش بردنەسـەر یـەکتر لـەدەزگاکانی ڕاگەیاندنـەوە دەسـتی پێکـرد بەشـێوەیەکی زۆر توندوتیـژ، یەکـەم کـەس کەپڕوپاگەنـدەی بـۆ حزبەکـەی خـۆی دەکـردو هێرشـی دەبردەسـەر حزبەکـەی بەرامبـەری، لەتەلەفزیۆنـدا مامۆسـتا حـاجی محیالـدین معـروف بـوو بەڕێوەبـەری پـەیمانگای مەڵبەنـدی مامۆسـتایان بەشـێوەیەکی زۆر ناشـرین لەسـەر کـەناڵی تەلـەفزیۆنی پارتییـەوە پڕوپاگەنـدەی دژی یـەکێتی دەکرد لەهەولێر، دوابەدوای ئەو بەماوەیەك مامۆستا نازم عومەر بریکاری وەزارەتی پێگەیاندن لەتەلـەفزیۆنی یەکێتییەوە وەڵامی دەداتەوە بەهەمان شێوە.

قۆناغی سێهەمی ڕووداوەکان بەشەڕی کوردکوژە دەستی پێکرد چونکە کاتێك حەسۆ میرخان لێپرسـراوی پشدەرو مەنگوڕو مامـەش بـوو, لەسـاڵی ١٩٦٤دا چـەند مـوڵکێکی دەبێـت لـەو ناوچـانە، نـازانم چـۆنو بـە چ شێوەیەك بووبوو بەموڵکی، لەنیسانی سـاڵی ١٩٩٤دا علـی کـوڕی حەسـۆ میرخـان, خۆیـو چـەند بارزانییـەك چوون بۆ قەڵادزێ بـەو نیـازەی دوکانـەکانی بـاوکی وەرگرێتـەوە، لەئـەنجامی ململانێکردنـی نێوانیـان فتیلـی شەڕی براکوژی داگیرسا.

ئەوەبوو لەسەرەتای شەڕی براکوژیدا هێزەکـانی یـەکێتی, پارتییـان لەهـەولێر دەرکـرد، لـەو ماوەیەشـدا کەهەولێری بەدەستەوەبوو ڕێگای بەئێراندا هێرش بکاتە سەر بارەگاکانی دیموکراتی ئێران کەنزیکـەی ٢ کـم لەخاڵی پشکنینی کۆیەوە دوورە، من بەهۆی چەند دۆستێکمەوە لەناویاندا سـەر لەبەیانییەکـەی دەسـتبەجێ بەهەواڵەکەم زانی، بـۆ دڵنیـابوونم لەسـەلامەتییان سـەردانی بارەگاکـانم کـرد لەهـەولێرو گەیـشتمە بـەردەمی بارەگاکـە, بەپاسـەوانەکەم گـوت مـن ڕەفیـق پـشدەریم, ئـەم بەیانییـە هـەواڵی هێرشـی هێزەکـانی کۆمـاری ئیسلامیم بیستووە بۆ سەر بارەگاکانتان لەکۆیە، مـاڵی مـن مـاڵی دیموکراتـە، پێیـان ڕابگەیەنـە کـەدەرگای ماڵم ئاواڵەیـە بـۆ پێـشوازیکردنو میوانـداریکردنتان، ئـەوەبوو ١٣ ڕۆژ کۆمەڵـە کەسـێکم لـەدیموکرات لـەماڵی خۆمدا خزمەتکرد، بەشانازییەوە چی لەتوانامدابوو درێغیم نەکردو بۆم ئەنجامدان. هەموویان لەقوتابخانەیـەك بوونو ژمارەیان زیاتر لە٥٠٠ کەس بوو، چەند جارێك سەردانمکردن بۆ ئەوەی لەخزمەتیاندا بم، داوام لێکـردن کەدەمـەوێت خواردنیـان بـۆ دروسـتبکەم، گوتیـان ئـەوا بـۆ ٧ ڕۆژ دەچـێت چـامان نەخواردۆتـەوە، تـەنها میوانداری چامان بکە, بۆ ڕۆژی دوایی دوو شاگردم لەبازاڕەوە هێناو خۆمو بازیـانی کـوڕم چـامان بـۆ لێنـان، یەکێك لەکارمەندانی UN پرسی: تۆ لەچ گروپێکی سیاسیو سەر بەکێی، گوتم من نـاوم ڕەفیـق پـشدەرییە, سەر بەهیچ گروپێکی سیاسی نیم، کوردم دانیشتوی کوردستان, ئەمانەش کوردنو ئەو کـارەی مـن کردوومـە Tea Partyیە, واتە ئاهەنگی چـا خواردنـەوە، ئێمـەی کـورد هـەموو بـرای یـەکترین لەهەرچـوار پارچـەکەدا، کارمەندەکەی UN زۆر خۆشحاڵبوو بەقسەکانم گوتی کەوابێ منیش چایەك دەخۆمـەوە. بـۆ ئاگاداریتـان UN سەرپەرشتی دەکردنو بەشی زۆری گروپە سیاسییەکان خزمەتیانکردن.

لەکاتی سەردانی ئەم حزبـە بـۆ حـزبو لایەنـەکان بـەناوی سوپاسـکردنیان لەسـەر یارمەتیـدانیان لـەکاتی

لێقەومانەکەیانـدا, سـەردانی منیـشیان کـرد. پـاش تێپـەڕبوونی ماوەیـەك بەسـەر کارەسـاتەکەدا سـەردانی دەفتەری سیاسییانم کرد لەهەولێرو پێم گوتن: دوو سەعات پێش ئـەوەی کۆمـاری ئیـسلامی لێتـان بـدات, د. فوئاد مەعصوم لەو هێرشە ئاگاداری کردبوونەوە, ئەمەش وایکـرد تـەنها چـەند مریـشکێکتان تیاچـێتو هـیچ زیـانێکی ترتـان لێنەکـەوێت، ئەگـەر یـەکێتی مەبەسـتی لـەناوبردنی ئێـوە بوایـە کـەمێکتان رزگارتـان دەبـوو لەدەست سوپای کۆماری ئیسلامی, باشتروایە کە لەگەڵ یەکێتیدا تێکی نەدەن، چـونکە لەگـەڵ لێـرە تـرازان یان دەبێت لـەناو پارتیـدا بتوێنـەوە یـان هـەتا دوزخورمـاتوو نەوەسـتنەوە, پـارتی ناتانگرێتـە خـۆیو لـەناو بەعسیـشدا وەك موجاهیـدینی خـەڵقتان لێـدێت، ئـەوەی چارەسـەرە بـۆ ئێـوە ئەگـەر یـەکێتی وتوێـژی لەگەڵداکردن زۆر توند مەبن چونکە ئەگەر بگەڕێنەوە بارەگاکەتان لەکۆیەوەکو لەهەردوو حزبەکەدا بن وایە.

لەسەردانێکمدا بـۆ م.س. (ی.ن.ك) لەهـەولێر، دووبـەدوو لەگـەڵ جـەنابی د. فوئـاد مەعـصوم دانیـشتینو بەدوورودرێژی باسی هەڵوێستی خۆمو سەردانەکەم بۆ دەفتەری سیاسی دیموکرات کردو پێم گوت: دوژمنانی ئێوە بەتێکڕایی باسی نابەجێیی ئەو کارەی ئێوە دەکەنو دۆستانیشتان هیچ بەڵگەیەکی دروستیان پێ نییـە بۆ بەرگری لێکردنتان، خەڵکی بەوە قایل نابێت کەپێیان بڵێن لەبەر ئـەوەی هـیچ سـنورێکمان بەدەسـتەوە نەماوە ناچارین لەگەڵ ئێرانـدا بەرژەوەندییـەکانمان یەکبخـەین بـۆ سـوودوەرگرتن لەسـنوورەکەیان، هـەرگیز جـەماوەری کـورد بـەوە رازی نابێـت سـوپای ئێـران لەسـایەی حزبێکـی کوردیـدا دەسـتدرێژی بکاتـە سـەر حزبێکیتری کوردی.

سوپاس بۆ خوا پاش ماوەیەك لەسەر ئەنجامیوتوێژکردن لەنێوان یەکێتیو دیموکراتدا، برا دیموکراتـەکان گەڕانەوە بارەگاکانی خۆیانو تەنها ئێران لەم نێوانەدا سوودمەندبوو، چـونکە تـوانی بـەهۆی ئـەم کارەیـەوە سـاردی لـەنێوان کـوردی ئێـرانو کـوردی عێراقـدا دروسـتبکات، هێـشتا بـرینی هێرشـەکەی پـارتیو کۆمـاری ئیسلامی بۆ سەر دیموکراتەکان سارێژ نـەبوو بـوو بـەهۆی یەکێتییـەوە کـەجارێکی تـر بریندارکرانـەوە، بـەڵام بەراسـتی هەڵوێـستی جـەماوەر بەرامبـەر دیموکراتـەکان جێـی سـەرنجبوو، بەتایبـەتی دانیـشتوانی کۆیـە، خەڵکەکە زۆر دڵسۆزانە دەرگای ماڵەکانیان خستە سەرپشت بۆ پێشوازیکردن لێیان، ئەمەش کاردانەوەی ئەو بەدەمەوەهاتنـەی خـەڵکی کوردسـتانی ئێـران بـوو کـە لەرەوەکـەدا ١٩٩١ لەسـەر داواکـاری دیمـوکرات دەرگاکانیان بۆ خەڵکی کوردستانی باشوور خستە سەرپشتو بەهەموو شێوەیەك کۆمەکیان دەکردن.

ئـەوەی ئـەرکی سەرشـانی دیموکراتـە لـەم بارودۆخـەدا هێنانـەوە جێـی دڵـی کـوردی ئێرانـەو لـەرێگای بڵاوکراوەکانیانـەوە بـۆ ئـەو خەڵکـەی روونبکەنـەوە کەسـاردی نێـوان کـوردی ئێـرانو کـوردی عێـراق تـەنها لەبەرژەوەندیی حکومەتی عێراقو ئێرندایە هیچی تر.

کاتێك هەولێر بەدەست ی.ن.ك. بوو, ژمارەیەکی زۆر لەنیـشتمانپەروەرو خێرخـوازانی دەرەوەو نـاوەوەی وڵات هەوڵیان لەگەڵدادا بـەبێ شـەڕو کوشـتار, هـەولێر لـەهێزە چـەکدارەکان چـۆڵ بکـات بـۆ ئـەوەی لەگـەڵ

پارتیدا دانیشن‌و لەسەر چۆنیەتی بەڕێوەبردنی هەولێر وتووێژ بکەن، بەڵام یەکێتی بەم چارەسەرە قایل نەبوو بەڵکو دەیگوت دەبێ پارتی چارەسەر بۆ هەموو کێشەکانمان دابنێت ئینجا ئێمە هەولێر لەهێزی چەکدار چۆڵ دەکەین. کاتێك بەڕێز مام جەلال فەرمووی (پارتی دەبێ بەدووربین سەیری هەولێر بکات)وای لەپارتی کرد کەهەموو ڕێگاچارەیەك پەسەند بکات بۆ ئەوەی دەست بەسەر هەولێردا بگرێتەوە، ئەوەبوو پارتی لە٣١/ئاب/١٩٩٦ سوپای ڕژێمی بەعسی هێنایە سەر هەولێر بەبەرچاوی ٩٥٪ی دانیشتوانەکەوە بۆ لێدانی هێزەکانی یەکێتی.

کاك خورشید شێرە کەپارێزگاری هەولێربوو, لە٣٠/ئاب/١٩٩٦ لەهاوینەهەواری صلاح الدین کۆبوونەوە بەزۆربەی کادیرانی پارتی دەکات‌و دەڵێت: ئێمە مەبەسەتمان لەم هێرشە بۆ سەر هەولێر گرتنەوەیەتی بەهەرچی شێوەیەك بێت، هەتا ٧٢ سەعاتی تر ماڵ بۆ ئێوەو سەر بۆ ئێمە. ئەوەبوو توانییان بەهۆی یارمەتی تانکەکانی سوپای عێراقی لەهێرشەکەیاندا سەرکەوتووبن‌و هەولێر بگرنەوە. ئەو هێزە کەهاتەوە ناو هەولێر بەجۆرێك مامەڵەیان لەگەل خەڵکی هەولێردا کرد بەتایبەتی لەگەڵ ئەو کەسانەی سەر بەیەکێتی بوون، مەگەر تەنها صدام حسین لەگەڵ کوێت‌و خەڵکی کوێتدا کردبێتی، لەماوەی ئەو ٧٢ سەعاتەدا کەبۆیان دیاریکرابوو هەرچی خوا پێی ناخۆش بێت ئەنجامیاندا لەتاڵانکردن‌و دزی‌و کوشتن‌و فڕاندن‌و دەستدرێژیکردنە سەر نامووس، ئینجا لێپرسراوانیان خۆشبەختانە توانییان دوای ٧٢ سەعاتەکە, بەرەڵڵاییەکەی ناو هەولێر کۆنترۆڵ بکەن، بەڵام: پاش باران کەپەنك.

کاك فەرەنسۆ حەریری لەوتارێکیدا لەسەر تەلەفزیۆن بەشانازییەوە گوتی: سوپای عێراقیمان بۆ حەوت ڕۆژ بەکرێ گرتبوو، ڕژێمیش لەئێزگەو تەلەفزیۆن‌و ڕۆژنامەکانیدا بڵاویانکردەوە کەسوپای عێراقی بەسەرکردایەتی قصی صدام‌و یارمەتی کوردە دڵسۆزەکانی (شمال) توانییان هەولێر پاك بکەنەوە لەئەڵقەلەگوێکانی ئێران‌و ئەم کارەمان جێی پێشوازیکردن بوو لەلایەن جەماوەرەوەو لەئەنجامدا ئەو ئەفسەرانەی بەم کارە هەستابوون (نوط شجاعة)یان درایە.

ئەوەی جێی سەرنجبوو تاڵانچییەکان کەماڵێکیان تاڵاندەکرد دەیانگوت فەرمانی کاك مەسعودمان پێیە، بۆ نموونە لە١/٩/١٩٩٦ نادر لەقلەق کەئامر مەفرەزەیەکی جاش بوو, هەڵدەکوتێتە سەر ماڵی مەلامەجید گوێڕی بۆ تاڵانکردنی، ئەویش لەتاوا هانا بۆ باوکی مامۆستا سەعد مەلاعبداللە دەبات، ئەمیش بەنادر لەقلەق‌و پێی دەڵێت: کوڕە شەرم ناکەیت، تۆ نازانیت ئەمە ماڵی کێیە؟ ئەویش لەوەڵامدا دەڵێت: باش دەزانم، بەڵام من ئەو کارەم بەفرمانی کاك مەسعود ئەنجامداوە. لەچەند ڕووداوێکی ئاوادا خەڵك بۆی ڕوونبووەوە کەهەموو ئەو خراپەکارییانە بەفەرمانی بنەماڵەی مەلامستەفای بارزانی ئەنجامدرابوو.

حزبەکەی بارزانی پەیتا پەیتا لەبڵاوکراوەکانیدا پڕوپاگەندەی بۆ ئەوە دەکرد کەرژێم دان بەمافەکانی کورددا دەنێت‌و بەم زوانە بەیاننامەیەك لەم بارەیەوە لەنێوانماندا دەردەچێت، بەڵام ئەوە ساڵی (٢٠٠٠)ەو

هێشتا ئەو بەیاننامەیە دەرنەچووە!!

حزبەکەی بارزانی تەنها بەوەوە نەوەستایەوە کەهەولێر بگرێتەوە، بەڵکو شکاندنی هێزەکانی یەکێتی بەهەل زانیو هەتا سنووری ئێران دوایانکەوتن، مانەوەی هێزەکانی یەکێتی بۆ ماوەی ئەو ٤٠ شەوەی لەنزیك سنووری ئێران مانەوە، هۆکارێك بوو بۆ خۆ کۆکردنەوەو پیلاندانانو هێرش بردنەسەر هێزەکانی پارتی دوای گەڕانەوەی هێزەکانی رژێم بۆ شوێنەکانی خۆیان، ئەگەر یەکێتی گوشاری نێو دەوڵەتی لەسەر نەبوایە ئەوا دڵنیام نەك هەولێر, بەڵکو هاوینەهەواری سەلاحەدینو زۆر شوێنی تریشی لەپارتی پاکدەکردەوەو تەنها بەکۆیە قایل نەدەبوون.

دوای تێپەڕبوونی ٢٠ رۆژ بەسەر کارەساتی ٣١/ئاب, سەردانێکی سکرتێری پ.د.ك. مامۆستا علی عبداللەم کرد، پرسیاری لێکردم ئایا خەڵك چۆن باسمان دەکات؟ بارودۆخی ئێستای هەولێر چۆنە؟ کاتێ یەکێتی لێرەبوو باشتربوو یان ئێستا؟ دوارۆژمان چۆن دەبێت؟ لەوەڵامدا گوتم: یەکێتیی نیشتمانی بەهۆی سلبیاتەکانیانەوە لە٣٥٪ی دانیشتوانی هەولێریان لەگەڵدا مابوو، لایەنگرانی ئێوە نزیکەی ٦٥٪ بوو، بەڵام ئێستا ٦٪ی جەماوەرتان لەگەڵدا نەماوەو هیچ کوردێکی نیشتمانپەروەر لەو باوەڕەدا نەبوو ئێوە دەست بخەنەوە دەستی صەدامو بەیەکەوە بێنەوە هەولێرو تاڵانکردنی حەڵاڵ بکەن بۆ دەستو دایرەکانتان، ئەم کارانەتان زۆر زەحمەتە سڕینەوەی لەمێشکی خەڵکداو دوارۆژتان زۆر تاریکە، بەڵام سیاسەت بەرو پشتی نییەو ئەگەر لەکاتی ئەم شکستەی یەکێتیدا ئێوە دەستی ئاشتی بۆ مام جەلال درێژ بکەن سەرمایەیەکی گەورە دەبێت بۆ ئێوە چونکە ئەگەروا نەکەنو بارودۆخەکە بەم شێوەیەی بمێنێتەوە, سەرئەنجامەکەی بەنەمانی کورد تەواو دەبێت.

مامۆستا یونس رۆژبەیانی بەبێدەنگی دانیشتبوو تەنها گوێی دەگرتو هیچ بەشداری نەکردین، کەکۆتاییم بەم قسانە هێنا مامۆستا علی عبداللە وەڵامەکەی ئەوەندەبوو تەنها هەردوو دەستی بەنزمی پانکردەوە دەتگوت سواڵکەری بەر مزگەوتی گەورەیە، کەئەمە دوو مانا دەبەخشێت (یان ئاگام لێنەبووە، یان بێدەسەڵاتم).

هەفتەیەك دوای ئەم سەردانەم جارێکی تر چوومەوە خزمەتی مامۆستا علی عبداللەو باسی نەبەزی برازام بۆ کرد کە بەبیانووی ئەوەی جەلالییە, ئاسایشی هەولێر بردوویانە، زۆر ئازارو ئەشکەنجەیان داوەو ٩٠٠ دۆلارو ٦٠٠ دیناریان لێسەندووە، لەکاتێکدا ئەو تەنها کوڕێکی کاسبەو لەبازاڕی دۆلارەکە ئیش دەکات، لەئەنجامدا نامەکەی منی ئاراستەی کاك مەسعود کردو پاش ماوەیەك لەئاسایشی گشتییەوە ناردیان بەشوێنمدا گوتیان بچۆ لەمەسیف چاوت بەمامۆستا کریم سنجاری بکەوێت. کەگەیشتمە ئەوێ, ئەو لێپرسراوەم نەدەناسی کەبردیانم بۆلای، پێی گوتم کاك مەسعود نامەیەکی ئاراستەی ئێوە کردووە، بەڵام ئێمە بێبەرین لەو کارە، گوتم لەگەڵ ئەوەی تانکتان هێناوەتە شارەکەوەو خاوەنی ابراهیم خەلیلیشن کەچی

هێشتا خەڵکی رووت دەکەنەوە ! کەزانی قسەکانم زۆر رەق‌و قورسن, گوتی:وا باشترە چاوت بەکاك کەریم سنجاری بکەوێت.

کاتێك چاوم بەکاك کریم سنجاری کەوت ئەمیش بەهەمان شێوە فەرمووی ئێمە ئاگاداری ئەو دەستدرێژییە نین کەکراوەتە سەر برازاکەی جەنابتان. ئیتر لەمە زیاتر لەسەر ئەو مەسەلەیە نەرۆیشتم‌و ئەمە هۆکارێك بوو بۆ ئەوەی بتوانم چەند جارێکی تر چاوم بەم پیاوە بەرێزە بکەوێتەوەو لەهەموو چاوپێکەوتنەکانیشمدا باسم لەو هۆکارانە دەکرد کەدەبنە هۆی بەدەستهێنانی خۆشەویستی‌و نزیکبوونەوەی جەماوەر لەپارتییەوە، جەختم لەسەر ئەوە دەکرد بیر لەکوشتنی مام جەلال نەکەنەوە (کە بەهەمان شێوە یەکێتیشم ئاگادار کردۆتەوە بیر لەکوشتنی کاك مەسعود نەکەنەوە)و بۆم دووپات دەکردەوە رزگارکردنی کوردستان بەبێ یەکبوونەوەتان زۆر زەحمەتە. لەدوای ٣١ی ئابەوە زۆر بەگەرمی هاتوچۆی دەزگای پاراستنی پارتی‌و دەزگای زانیاری یەکێتیم دەکرد, لەئەنجامی هاتوچۆکردن‌و نزیکبوونەوەم بۆم دەرکەوت پاراستن دەزگایەکە لەرێزەی دەزگاکانی موخابەراتی عیراقی‌و میتی تورکیدایەو ئەم دەزگایە ٩٠٪ لەخزمەت کوڕانی مەلامستەفاو نێچیرڤان بارزانیدایە بەتایبەتی دوای ئەوەی کەبەرێز مسرور بارزانی بەسەرۆکی ئەم دەزگایە دامەزرا ئیتر ١٠٪ی لەبەرژەوەندی خەڵك‌و میللەتدا بەکار دەهێنرێت، بەڵام دەزگای زانیاری ٤٩٪ی لەبەرژەوەندی یەکێتی نیشتیمانیدایەو لە٥١٪ی لەبەرژەوەندیی میللەتەدایە.

تێبینی

لەسەرانسەری جیهاندا ئەم دەزگایانە هەیە بەتایبەتی لەدەوڵەتە پێشکەوتوەکاندا, ئومێدەوارم کەی سنوری کوردستانی باشور گەیشتە شاخی حەمرین, لەبەر شارەزاییم لەم دەزگایانەدا وەکو کارمەندێکی پرسگە لەم دەزگایە کاربکەم بۆ خزمەتی کوردو کوردستان.

گەیشتمە ماڵی شێخ محمدخالدی کوڕی شێخ احمد بارزانی لەگوندی رێزان, بەپاسەوانەکەم راگەیاند دەمەوێ چاوم بەجەنابی شێخ بکەوێت، بەڵام پاسەوانەکە ماوەیەك لەبەردەرگا رایگرتم، ئینجا چووە ژوورەوە بۆ لای جەنابی شێخ‌و پێی راگەیاند رەفیق پشدەری دەیەوێ چاوی پێت بکەوێت. بەپەلە خۆی هات بۆ پێشوازیم‌و لەپاسەوانەکە تووڕەبوو، منیش گوتم گلەیی لەو مەکە ئەو چوزانێت من کێم، ئینجا دوو بەدوو چووینە ژوورەوە بۆ ناو کۆشکەکەی لەوێ چەند بارزانییەکی بەتەمەنی بانگکردو باسی پەیوەندییەکەی منی بەو بنەماڵەیەوە بۆ کردن‌و گوتی: ئەم پیاوە هەر کاتێك کورد دوچاری مەترسی بووبێت هانای بۆ من هێناوەو دڵنیام لەوەی کەمام جەلال ناردویەتی، گوتم سێ چوارساڵیش دەبێت لەتەلەفزیۆندا نەبێت چاوم بەمام جەلال نەکەوتووە، گوتی ئەی مەسعود؟ گوتم ئەویش هەروەها، فەرمووی من هەواڵتم لەمەسعود پرسیوە دەیگوت دەیبینم، گوتم عبیداللە خەونی بەرێزانەوە دەدی‌و صدام لەناوی برد، بەراستی شوێنەکەت زۆر خۆشە، چاکت رازاندۆتەوە، لەکێڵگە ئەوروپییەکان دەچێت، ئینجا گوتم ئایا تۆ ئاگات لەبارودۆخی ئێستای

کورد نییە؟ ڕۆژ نییە چەند جارێك ڕەحمەت بۆ شێخ ئەحمەدی باوکت نەنێرم کەدەیفەرموو: (ئیشی کوردان پوچە)، هێشتا ئێمە کیانێکی سیاسیمان نییە مام جەلالو کاك مەسعود ئەم شەڕە براکوژییەیان بۆ هەلگیرساندین؟ ئەگەر لەم دووبەرەکییەدا بەردەوام بن لەوە دەچێ زۆر لەم شوێنە خۆشەدا نەمێنیتەوە چونکە ئەم سیاسەتەی کاك مەسعود پیادەی دەکات، یاریکردنە بەئاگر، نەدەکرا ڕێگات لەکاك مەسعود بگرتایەو نەتهێشتایە حسین ئاغای سورچی[٣٤] بکوژێتو ماڵەکانیان تالان بکرێت؟ ئەنجامدانی ئەم کارە ڕەنگدانەوەیەکی زۆر خراپی دەبێت بۆ هۆزی بارزانو چواردەوری خۆتان کردووە بەدوژمن. جەنابی شێخ فەرمووی: من ئاگادار نەبووم لەم کارەو دەبوایە پێش ڕوودانی ئاگادارت بکردمایەتەوە، چونکە نەمدەهێشت بیانکوشتایە، گوتم ئەی چۆن ڕێگاتدا کاك مەسعود دەست بخاتەوە دەستی صدام حسێن کە بەکوشتنی ٨٢٠٠ بارزانی تاوانبارە ٣٦یان براو ئامۆزاو کەسوکاری خۆتان بوون, ئەی بیرتان چووەوە بەعسییەکان چییان بەئافرەتە بارزانییەکانی قوشتەپە کرد، بارزان بەلای خەڵکەوە هەمیشە مەشخەڵی ڕزگارکردنی کوردستان بووە بەڵام ئێستا ٧٠٪ی جەماوەرتان لێتەکیوەتەوەو ئەگەر ڕێگاچارەیەك بۆ ئەم بارودۆخەی ئێستای کوردستان نەدۆزنەوە ئەوا ئەم ئەزموونی ئازادییە لەدەست هەموو کوردێك دەچێتو ئەو کاتە ئێوەش ناتوانن لەبارزان بمێننەوە، ڕاستە ئێستا پارەو دەسەڵات لای ئێوەی بارزانییە بەڵام زۆربەی جەماوەرتان لێ تەکیوەتەوە بەتایبەتی نزیکەکانی خۆتان. گوتی من هیچ پەیوەندییەکی سیاسیم بەمەسعودەوە نییەو خەڵکێکی زۆر خراپ لەدەوری کۆبوونەتەوە، نهادی برای لەژیانیا دوو تەقەی نەکردووە ئێستا هەموو شتێك بەدەست ئەوە، بەشێوەیەك باسی عبدالمهیمن بارزانی کرد کەڕووم نایە بینوسم. ئەو شەوە لەخزمەتی شێخ محمد مامەوەو بەحەوت بارزانییەکەی فەرموو ئاگاتان لەخۆتان بێت مێشکتان تێکنەدات، گوتم ئەو قسەیەیان بۆ دەگێڕمەوە کە لەساڵی ١٩٦٣ بەشێخ احمد بارزانیم گوت: ئەگەر بارزانی

---

(٣٤) حسین ئاغای سورچی: پێش هێرش بردن بۆ سەر حسین ئاغا بەچەند مانگێك چوومە گوندی کەلەکین، بۆی گێڕامەوە چەند ڕۆژێك بەر لەدانیشتنەکەمان فەرەنسۆ حەریری هاتبوو بۆ لامان، ئاگاداریکردمەوە کەزۆر چاودێری ئەو ٢٠ ماڵە بارزانییە بکەم کەلێرەن، منیش پێم گوت ئێمە شاخین, کێو نین؟

من لەو ڕۆژەوە هەستم بەناکۆکی کرد لەنێوان هۆزی سورچیو بنەماڵەی بارزانیدا، ئەوەبوو بەفەرمانی کاك مەسعود هێرشیان بردەسەر دێی کەلەکینو حسین ئاغایان کوشتو هەموو دێکەشیان تالانکرد، بەڵام عمر ئاغایان بەردەست نەکەوتبوو چونکە لەتاران بوو.

کاتێك عمرئاغا گەڕایەوە بۆ هەولێر چومە خزمەتی بۆ سەرخۆشیکردن، باسی ئەو ستەمەی بۆ کردم کەلێیان کراوە، گوتم ڕاستە ئێوە کێشەی عەشرەتایەتیتان هەبوو بەڵام ئەوە ئاشکرایە کەئەم کارە لەسەر فەرمانی سەرکۆماری عێراق لەلایەن کاك مەسعودەوە ئەنجامدراوە لەسەر ئەوەی بارزان تکریتی بەنامە پەیوەندی پێوە کردبوویت لەدوای تەواوبوونی دانیشتنەکەی ڤیەننا پێی گوتبووی کاغەزی سپیت بۆ ئیمزا دەکەین بەمەرجێكواز لەم کوردایەتیو حزبایەتییە بێنە،وەڵامت دابووەوە: من چەند کاتە خزمەتی ئێوەم کردووە بەڵام لەئێستا بەدواوەوە بڕیارمداوە تامردن خزمەتی گەلو نیشتمانەکەم بکەم.

ساڵی ١٩٨٣ لەسەر فەرمانی مام جەلال منو بازیانی کوڕمو دوو پێشمەرگە بەنهێنی چووینە دێی کەلەکین بۆ لای حسین ئاغاو عمرئاغا، لەماوەی ئەو پێنج ڕۆژەدا کەلەوێ ماینەوە داواکارییەکانی مام جەلالمان بۆ خستنەڕوو، ئەوانیش فەرموویان ئەگەر بێتو مام جەلالو کاك مەسعود ڕێکبکەون ئەوا ئێمە ٣ ملیۆن دیناریان پێشکەش دەکەین، ئینجا پێش گەڕانەوەمان کلاشینکۆفێکی تازەیان پێشکەش بەبازیانکردو ٢٥٠٠٠ دینارو دەمانچەیەکی تازەیان بەدیاری بۆ مام جەلال دامێ، بەڵام من تەنها دەمانچەکەم لێوەرگرتنو گوتم مام جەلال پێی ڕاگەیاندووم پارە وەرنەگرمو دەمانچەکەم تەسلیم بەمام جەلال کرد.

ئەم هەڵوێستە برایانەیەی عمرئاغاو حسین ئاغام بەهەمان شێوە بۆ کاك مەسعود گێڕایەوە لەکاتی هاتوچۆ کردنم لەنێوان یەکێتیو پارتی.

بچێتە سەر ئیمپراتۆریەتی ماوەت بۆ لەناوبردنی جەماعەتی ابراهیم احمد، دووبەرەکی بەرپا دەبێتو پاش ٢٠ رۆژ یان ٢٠ هەفتە یان ٢٠ مانگ یان ٢٠ ساڵ یان ١٠٠ ساڵیتر ئەگەر کابرایەك جەمەدانییەکی سووری لەسەر بێت هەموو خەڵك نەفرەتی لێدەکەنو لەتاوا دەیشارێتەوە.

جێی سەرنجە من لەساڵی ١٩٦٣دا ئەم پێشبینییەی خۆمم بەشێخ ئەحمەد بارزانی گوتووەو ئێستا ساڵی ٢٠٠٠ـە, تەنها ٣٧ ساڵ بەسەر ئەو قسەیەم تێپەڕیوە کەچی لەهەندێ شوێنی کوردستان جامانەی سوور نابینیتو لەبەشێکی زۆریشیدا زۆربەی خەڵك لێیان بێزارە، ئاخۆ دوای ٥٠ ساڵی تر چارەنووسی جامانەی سوور لەکوردستاندا چی بێت؟

دوای ٣١ی ئاب بەچەند مانگێك سەردانی برای دڵسۆزو نیشتمانپەروەر کاك وشیار زێباریم کرد. هەموو سەردانێکم بۆ لای ئەم بەڕێزە زیاتر لە٣ سەعاتی دەخایاند کەتیایدا باس لەبارودۆخی ئەو رۆژەی کوردستان دەکەین هەر یەکە بەبۆچوونو لێکدانەوەی خۆمان. لەم سەردانەدا باسم لەوەکرد کەکێشەی کورد هەرگیز لەژێر سێبەری صدامدا چارەسەر ناکرێتو ئێوە تا ئاوا ناکۆك بن بەهیچ شێوەیەك رژێمی بەغدا ئاوڕتان لێناداتەوەو بایەختان پێناداتو ئێوەش بەبێ یەکتر کێشەی کوردتان بۆ چارەسەر ناکرێت. لەسەردانێکی ترمدا بۆ لای ئەم پیاوە گوتم: من دەزانم کەی رێکدەکەون؟ هەر کاتێك یەکگرتووی ئیسلامیو بزووتنەوە, بوون بەیەك ئێوە لەترسان رێکدەکەون, چونکە ئەگەر ئەو دوانە بوون بەیەك ئێوە لاواز دەبن. لەوەڵامدا فەرمووی: راست دەکەیت.

ئینجا پێم گوت کەی صدام روخا ئێوە رێکدەکەون, هەروەها کەی ئەو دوو حزبە بوون بەیەك, ئێوە رێکدەکەون. گوتی: راست دەکەیت. گوتم چاکترین رێگاچارە بۆ ئێوە ئەوەیە کە لەسەر بەرژەوەندیی گەلی کورد رێکبکەون، چۆن لەنێوان کۆشکی سپیو کرێملندا تەلەفونێك هەبوو پێیان دەگوت (هێڵی سوور)[٣٥] بەهەمان شێوە وا پێویست دەکات لەنێوان مام جەلالو کاك مەسعوددا هێڵی سوور هەبێت بۆ ئەوەی کاتێك صدام رووخا پەیوەندییان بەیەکەوە هەبێت بۆ دەست بەسەراگرتنی خانەقینو کەرکوكو سنجارو شێخانو زەممارو تەلەعفەر. لەماوەی ئەو ٦–٧ رۆژەدا کەوڵات وروژاوەو هێشتا بارودۆخەکە لەلایەن حکومەتی تازەوە کۆنترۆڵ نەکراوە، بۆ ئەوەی حکومەتی تازە جێی خۆی بەتەواوەتی بکاتەوەو بارودۆخەکە هێور بێتەوە وتوێژتان لەسەر ئەم ناوچە تازە ئازادکراوانە لەگەڵدا بکات نەك لەسەر ئەو شارانەی کەخۆتان لەساڵی ١٩٩١ەوە بەدەستانەوەیەو من دڵنیام لەوەی کەجارێکیتر شەڕ لەنێوان یەکێتیو پارتی نابێتەوە, چونکە بۆتان روون بووەوە بەشەڕ کێشەکان کۆتایی نایەت، ئەوەتا ئێوە توانیتان بەیارمەتی سوپای عێراق یەکێتی

[٣٥] سەرۆکی هەردوو دەوڵەتی روسیاو ئەمریکا بەهۆی ئەم هێڵە نهێنییەوە راستەوخۆ پەیوەندییان بەیەکترەوە دەکرد، نەوەکو لەپڕ فڕۆکەوانێك یان هەر هێزێکیتری سەربازیتر لەخۆیەوە بەکارێکی نابەجێ هەستێتو وڵاتەکەی بەرامبەری, بەبێ ئاگایانە وەڵامی بداتەوەو لەئەنجامدا جەنگی سێیەمی جیهانی بەرپابێت.

راوبنێنە سەر سنوور بەڵام ئەوان توانییان بەدەستو بازوی خۆیانو بەیارمەتی راجیمەی ئێرانی وەڵامتان بدەنەوەو ئەگەر گوشاری نێودەوڵەتییان لەسەر نەبوایە هەولێریشیان لێدەسەندنەوەو ئەگەر هاوپەیمانی ناتۆ (تورکیا) نەبوایە لەم هێرشەی دوایی, یەکێتی هەتا دهۆکو زاخۆ نەدەوەستانەوە، ئێستا هەردوولاتان تاقەتتان لەشەڕ چووەو بۆتان دەرکەوتووە کەصدامیش کێشەی کورد چارەسەر ناکات، بۆیە باشتروایە پێش رووخانی صدام ئێوە لەنێوان خۆتاندا رێکبکەونو ببنەوە بەیەك، چونکە ئەگەر صدام روخاو مام جەلال لەقەلاچوالانو کاك مەسعودیش لەهاوینەهەواری سەلاحەدین بێتو هەر ئاواهی نارێك بن ئەو کاتە دەبێ بلێین کاتی خۆی لەکوردستانی باشووردا ئێمە چەند ناوچەیەکی ئازادکراومان بەدەستەوەبوو.. لەبەر ئەوەی من دڵنیام جەنابتان رێزێکی تایبەتییان هەیە لەلای کاك مەسعود، داوات لێدەکەم ئەم پێشنیارەی من بخەیتە بەردەم کاك مەسعود بەڵکو پەسەندی بکات چونکە ئەو کارە لەبەرژەوەندیی هەموو گەلی کوردە.

جەژنێك لەساڵی ١٩٩٨دا چوومە خزمەت کاك مەسعود بۆ جەژنە پیرۆزە، پێی گوتم: ئەوە بۆ وا سەرت سپی بووە؟ گوتم لەخەفەتو مەراقی تۆ چونکە ئەوەندە خەفەتت لێدەخۆم. پاش تۆزێك ویستم بچمە دەرەوە کاك عبدالله ئاگرین پێی گوتم: کاك مەسعود دەفەرموێت نەڕوات با بێت لەلامان دانیشێت. ٢٠ دەقیقەیەك لەخزمەتی مامەوە دوای ئەوە روخسەتم لێوەرگرتو هاتمە دەرەوە چوومە خزمەت کاك وشیار زێباری، بەڵام هێشتا لەخەو هەڵنەستابوو، منیش لەدیوەخانەکەیدا دانیشتم کۆمەڵێك خەڵکی تریشی لێبوو، لەپڕ گوتیان جەنابی شێخ هات، پیاوێکی چوارشانەبوو عەگالێکی رەشو جامانەیەکی سوری بەسەرەوەبوو، عەبایەکی رەشیشی دابوو بەسەر شانیدا، کەهاتە ژوورەوە بەکوردی قسەی کرد، منیش چووم بەخێرهاتنم کردو پێم گوت: (لەلای ئێمە کابرایەك هەبوو ناوی عەلی حەسەن ئاغای مەنگوڕ بوو، سەرۆك هۆزی مەنگوڕ بوو، لەخاڵی پشکنینی شارۆچکەی رانیە لەپۆلیسێك دەدات، کەقایمقام بەمە دەزانێت دەچێتە لای عەلی ئاغاو پێی دەڵێت: تۆ لەم رۆژانەدا وێنەت لەگەڵ سەرۆك صدامدا دەرچووە، بۆ تۆ جوان نییە لەپۆلیسێك بدەیت، ئەویش دەڵێت: شێخ حسێنی بۆسکێن گەورەترین پیاوە لەناوچەی رانیەو پشدەردا لەبەنزینخانەیەکی بەغدا پۆلیسێکی عەرەب لەسەر بەنزین لێی داوە منیش تۆڵەی شێخ حسین لێرە دەکەمەوە) کابرای عەرەب گوتی: قوربان تۆ من ناناسیو نازانی من کێمو بۆچی هاتوومو چی روویداوە؟ من نوێنەری صدامو هاتووم لەگەڵ کاك وشیاردا چاوم بەکاك مەسعود بکەوێت، چونکە بارودۆخی صدام ترسناکەو لەوانەیە لەم رۆژانەدا ئەمریکا بەفرۆکە لێی بداتو دژایەتی تریشی بکات، دەمەوێت بزانم ئێوە هەڵوێستتان چی دەبێت؟ چونکە بەیارمەتی سەرۆك صدام حسین هەولێرتان گرتەوە ئەگەر سوپای ئەو نەبوایە جلال هاوینەهەواری سەلاحەدینیشی دەگرت, منیش گوتم: یاڕەبی لەجیاتی جارێك ئەمریکا ملیۆنێك جار لەصدام بدات، بەڵام ماڵە کوردەکان پارێزراوبێت، مەسعود بارزانی سەرۆکی کوردەو ئێمە هەموومان لەژێر فەرمانی ئەوداین، تاکە هەڵە کەهەیبێت ئەوەبوو کەدەستی خستەوە ناو دەستی صدام حسین،

مام جەلالو کاك مەسعود برانو صدام بەتەمای ئەوە نەبێت دوژمنایەتی یەکتر بکەن.

لەم کاتەدا پاسەوانەکانی کاك هۆشیار بەپەلە دیوەخانەکەیان بەجێهێشتو چووبوون بەکاك هۆشیاریان گوتبوو، شێخمان میوانەو کاك رەفیق تێکیداوە، سەیرمکرد کاك هۆشیار بەپەلە هات، بەدەستێکی تەوقەی لەگەڵ شێخدا کردو دەستەکەی تریشی خستبووە سەرشانی من، گوتم جەنابی شێخ من سکرتێری ئەم پیاوەم، من سیاسی نیم بەڵکو قسەکانی ئەم لەبەر دەکەمو دەیلێمەوە, ئەو بەمنی گوتووە کەدۆستانی حکومەتت بینیوایان پێ بڵێو ئەو لەلای تۆ ئێستا قسەکان دەگۆڕێت، کاك هۆشیار فەرمووی: دوێنێ شەو کاك مەسعود باسی تۆی دەکردو سەلامی لێدەکردیت. گوتم ناوێرێتو نایەوێت من ببینێت چونکە بەرامبەر من مادەی پێ نییە بەرگری لەخۆی بکات.

زیاتر لەپانزە کەس لەوێ دانیشتبوون زۆربەیان بەتەمەن بوون, یەکێکیش لەوانە کاتی خۆی مامۆستای کاك هۆشیار بوو، بەشێکی تریان خەڵکی ئاکرێ بوونو بەسۆرانیو بادینانی وتوێژیان دەکرد، من بەعەرەبی قسەکانم بۆ جەنابی شێخ دەکرد بۆ ئەوەی باش تێبگاتو خۆی گێل نەکات، ئاگاداربووم کەئامادەبوان تێکڕا بەقسەکانم خۆشحاڵ بوون.

رۆژێکی هەینی سەردانی حاکم رشید عبدالقادر (سەرۆکی دادگای تەمییزی هەرێمی کوردستان)م کرد لەماڵەوە، باسمان لەبارودۆخی ئەو رۆژەی کوردستان دەکرد بەتایبەتی رووداوی ٣١/ئاب، حاکم رشید زۆر خۆی بەبێدەسەڵات نیشانداو گوتی: سەد خۆزگە هەردوو دەستم بېڕدرایەتەوەو لەدامەزراندنی پ.د.ك. بەشدار نەبوومایە. کاتی خۆی من زیاتر لە٢٢ ساڵ ماڵم لەبەغدابوو، دۆستایەتیم لەهەموو روویەکەوە لەگەڵ خەڵکدا زۆر باش بوو، بۆیە چوومە بەغدا کەسەردانی ئەو برا کوردانەی ئەوێ بکەمو لەنزیکەوە بۆچونیان لەسەر بارودۆخی کوردستان وەرگرم بەتایبەتی لەسەر رووداوی ٣١ی ئاب، چونکە کوردی بەغدا بەهەموو شێوەیەك دەوری بەرچاویان هەبوو لەزۆربەی گۆڕانگارییەکاندا، بەڵام کەچوومە لایان بەشی زۆریان لەترسی دەزگای ئاسایش نەیاندەوێرا رای خۆیان بەرامبەر ئەو رووداوە دەربڕن, لەگەل ئەوەشدا لەهەمو کۆڕێکدا باس لەو رووداوە دەکرا کەچۆن مسعود بارزانی دەستی خستە دەستی صدامەوە بۆ لاوازکردنی کورد. چاوم بەکاك فوئاد عارف کەوتو پرسیارم لێکرد چۆن دەڕوانیتە رووداوی ٣١/ئاب؟ چونکە تۆ لەمن باشتر مەلامستەفا دەناسیت، ئایا ئەوەی مەسعود و نێچیر بارزانی پێی هەستان جێی سەرسوڕمان نییە کەبۆ کۆنترۆڵکردنی هەولێر دەستیان خستە دەستی رژێمەوە؟ ئێستا ئەگەر هەڵبژاردن بکەیت لەکوردستانی باشووردا بەتایبەتی لەهەولێر کە بەچاوی خۆیان تانکی رژێمیان بینی, لەوانەیە پارتی ٦٪ بهێنێت، بەڵام لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا ئەگەر بۆ چاککردنی بارودۆخی کوردستان دانیشنەوە هێشتا هەر ئەوان سەرکەوتوون. راستە مام جەلال لەسەر سنوورەو خەیمەکەی ٥ کم لەسنووری ئێرانەوە دوورە، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کەجەماوەری بەدەستەوە نەماوە، کاك فوئاد عارف گوتی: تۆ پشتگیری لەکامیان

دەکەیت؟ گوتم: من بەهیچ جۆرێك پشتگیری لەصدامو دۆستانی ناکەم، گوتی: مسعود بەناچاری ئەو کارەی ئەنجامداوەو ئەگەر وای نەکردایە نەمانی مسۆگەر بوو، گوتم کاك فوئاد تۆ دوای هەرەسەکە بۆت گێڕامەوە گلەییت لەمەلامستەفا کردووە کە لەسەرەتای شۆڕش لەساڵی (١٩٧٤)ەوە منتان گلدایەوە تا ئێستا، لەکاتێکدا بۆ سەفەری یەك ڕۆژی هاتبوومو هەتا هەرەس چاوت بەمن نەکەوت لەگەڵ ئەوەشدا ژوورەکانمان بەتەنیشت یەکەوە بوون، لەوەڵامدا مەلامستەفا دەڵێت خەتای کوڕەکانم بووە دوو تفم لێکە. ئێستا زۆر لام سەیرە کەتۆ بەو شێوەیە پشتگیری لەکارێك دەکەیت کە بەسەرۆکایەتی نێچیرو قوصەی ئەنجامدراوە، بەداخەوە ئێمە لەمێژە دۆستین، بەڵام من تۆم نەناسیبوو ئەوەندە سەر بەرژێمیتو پشتگیری لێدەکەیت.

لەکۆتایی وتووێژەکەماندا پێم گوت: بەو بۆنەیەوە کەئاوا لەگەڵ مەسعود بارزانیدا نێوانتان خۆشە، نامەیەکم بۆ مەسعود بارزانی بۆ بنووسە بەڵکو پرۆژەکەم بۆ چاك بکاتەوە، گوتی زۆر سەیرە تۆ لەوساکەوە قسەی پێ دەڵێیتو ئێستا داوای چاککردنەوەی پرۆژەکەتی لێدەکەیت. منیش گوتم: ئەو لەپارەی خۆی بۆم چاك ناکاتەوە بەڵکو لەپارەی (بیت المال)، منیش یەکێکم لەو میللەتە.

پاش ماوەیەك چاوم بەبرایەکی دڵسۆزو کوردپەروەر کەوت کەیەکێکە لەدکتۆرەکانی بەغدا، فەرمووی: زۆر بەناشرینی لەگەل کاك فوئاددا قسەت کردووە، لەگەڵ ئەوەشدا کەئێوە چەند شەوێك لەماڵیاندا میوان بوونو خزمەتی زۆری کردوون، گوتم: لەمەش زیاتری بۆ کردووم، دوو ساڵ پێش ئێستا کەهاتم نەشتەرگەری چاوم کرد پارەی هەموو ئەو ماوەیەی بۆ دابووم کە لەئوتێل مابوومەوە، بەڵام ئەمانە هەمووی لەلایەكو ٣١ی ئاب لەلایەك، نازانم ئەمانە چۆن بەزەیییان بەو ڕەنجەی باوکی میللەتی کورد(مەلامستەفا)دا نایەتەوەو بەبێ بیرکردنەوە ئەو کارە نابەجێیانە ئەنجامدەدەن.

لەساڵی ١٩٥٨ـەوە کەچوومەتە ریزەکانی خەباتەوە، هاوەڵەکانی بەندیخانەو ئەو برا پێشمەرگانەی کە لەشاخ پێکەوە بووین شاهیدن کەمن، لەئاشتیو لەشەڕدا، لەبەدەسەڵاتیو بێدەسەڵاتیمدا هەموو مەبەستێکم خزمەتکردنی ئەم گەلو نیشتمانە بووە بەبێ جیاوازی، بەڵگەم بۆ قسەکانم هەموو ئەو نامەو پێشنیارو راپۆرتانەیە کەپێشکەشم کردووە بەزۆربەی دەزگاکانی پارتی بەتایبەتی دوای ٣١ ئاب کەهیچ شێوازێك نەما بەکاری نەهێنم، لەپاڕانەوەو سکاڵاو پێشنیارکردنو خۆبردنەپێش، بەڵام بێسوودبوو، تا ئێستاش نامەکانم لەلایان ماوە، بێجگە لەمانەش چەندەها راپۆرتی جۆراوجۆرم دەنوسی کەشێوازی نزیکبوونەوەیانم لەجەماوەرەوە تیا ڕووندەکردەوە، هەروەها بەرزکردنەوەی باری ئابووریی ئەو خەڵکەی لەژێر دەسەڵاتیاندایە، بۆ نموونە پێشنیارم کرد بەچەند ملیۆن دینارێك (کەبۆ ئەوان هیچ ناکات) هەموو زیانە ماڵیو گیانییەکانی لەدانیشتوانی هەولێر کەوتووە چارەسەردەکەن، سەرئەنجام گەیشتمە ئەوەی کەمن دوای کڵاوی بابردوو کەوتوومو ئەمان میوانن، میوانیش دوای ساتێکیتر بێت یان چەند ساڵێك هەر دەڕوات، هەروەها دڵنیابووم لەوەی کەکوڕانی مەلامستەفا بارزانی بەهیچ شێوەیەك بارگەی نەتەوایەتی (الشحنة الوطنية) یان

تیادا نەماوە، بۆیە بڕیارمدا لەسەریان بنووسم.

هەرچەندە کەچاوم بەزۆریك لەلێپرسراوانی پارتی کەوتووە بەهەمان شێوە چاویشم کەوتووە بەبرادەرانی یەکێتی‌و زۆر بەدوورودرێژی بەتایبەتی لەگەڵ برای بەڕێز د. فوئاد مەعصومدا, باسی ئەوەم بۆ کردوون کەئێوە بەبێ پارتی ناتوانن فیدڕالی بەدەست بێنن‌و چارەسەری ئێوە بۆ کامەرانی لەکوردستاندا هەڵدانەوەی پەڕەیەکی سپییە لەنێوانتانداو چاوپۆشیکردنتان لەو کارەی کاك مەسعودو بەجێهێشتنی بۆ مێژوو، ئێستاوەکو برا بەبێ رق‌و کینە دەستبخەنە ناو دەستی یەکتر چونکە ئەگەر ئەم جارە هێرشیان بۆ بەرن لەوانەیە سوپای فەرەنسی یان ئەڵمانی بەرەوڕووتان بێتەوە. ئەگەر بمەوێت هەموو ئەو چاوپێکەوتنانەی لەگەل لێپرسراوان‌و خەڵکدا لەسەر ئەم رووداوە ئەنجاممداوە تۆمار بکەم, ئەوە بەدوو کتێب کۆتایی نایەت، هەر بۆیە بەم رووداوە کۆتایی پێ دێنم:

جارێکیان کەسایەتیی ناسراوی عەرەب (مامۆستا عبدالجلیل پەرتۆ) لەزەمانی پادشایەتیدا دەچێتە خزمەت عبداللاله (وەصی), سکرتێرەکەی وەصی یەکسەر باسی بارودۆخی ئەو رۆژەی عێراقی بۆ دەکات‌و دەڵێت: ئەو دزی‌و واسطەو کاسبی حەرام‌و بەرتیل خواردنەی ئێستا هەیە هەرگیز لەپێشتردا نەبووەو کەس ئەم ولاتە بەهی خۆی نازانێت‌و هەموو هەولێکی ئەو خەڵکە بۆ گیرفان پڕکردنەو بەس، مامۆستا جلیل پەرتۆ کەگوێی لەم قسانە دەبێت هەڵدەستێت بڕوات سکرتێرەکە پێی دەڵێت دوای پێنج دەقیقەی تر کاتی ئەوە دێت بچیتە لای خاوەن شکۆ, جوان نییە ئێرە بەجێ دەهێڵیت‌و دەچیتە دەرەوە، مامۆستا عبدالجلیل لەوەلامدا دەڵێت: بڕوات هەبێت ئەو قسانەی کەجەنابت کردت من لەوە زیاترم پێ نییە بەخاوەن شکۆی بڵێم‌و نێوان ژوورەکەی تۆو ژوورەکەی (وصی) تەنها یەك مەترە ئیتر چ پێویست دەکات من بچمە لای‌و کاتی لێبگرم.

باسێکی پارێزگای هەولێر

هەولێر بەیەکێك لەکۆنترین شار دادەنرێت لەجیهانداو لەساڵی ١٩٩٩دا بڕیارێك لەلایەن (الامم المتحدە) دەرچوو کەدەبێت پارێزگاری لەم شارە بکرێت‌و بەیەکێك لەشارە مێژووییەکانی جیهان تەماشا بکرێت. لەکاتێکدا کەعوسمانییەکان لەناوچەی کوردستاندا دەسەلاتداربوون چەند موچەخۆرێکی خۆیان بۆ پارێزگاریکردنی بەرژەوەندییەکانیان لەم ناوچانە دامەزراند، کەدەوڵەتی عوسمانی نەما بەشێکیان گەڕانەوە تورکیاو بەشێکیان مانەوە، هەولێریش یەکێك بوو لەو ناوچانەی کەبەشێکی تیادا مایەوە، بەدرێژایی مێژوو هیچ ناکۆکییەك لەنێوان ئەو تورکمانانەو کورد رووینەداوە، چونکە کورد ئەوانی بەمیوان زانیوەو خوڕەوشتی کورد وایە رێز لەمیوان بگیرێت. لەسەرەتای دامەزراندنی حکومەتی عێراق لەساڵی ١٩٢٢ لەسەرژمێرییەکدا روونبۆوە کەتەنها ٧ خێزانی تورکمان لەهەولێر هەبووە، دوای راپەڕینە مەزنەکە بەچەند مانگێك هەندێك لەو کەمایەتییە تورکمانانەی لەهەولێرن, دەچنە لای کاك مەسعودو داوای مافی تورکمانی لێدەکەن، ئەویش

لەوەڵامدا دەڵێت هەموو مافێکتان دەدەینێ، بەڵام ئەمە خاکی کوردستانە، یەکێك لەبرادەرە تورکمانەکانی هەولێر بەناوی (.......) قەصاب پێی گوتم نەدەبوو کاك مەسعو وای پێ بگوتینایە، سەیر لەوەدابوو ئەم پیاوە بەرەچەڵەك کوردبوو. تورکیا بەناوی خزمەتکردنی تورکمانەکانەوە ١٣ ملیۆن دۆلاری لەرێگای خاچی سووری تورکی (کەمیت بەڕێوەی دەبات) بەسەر تورکمانەکاندا دابەشکرد، ئەم کارە هانی زۆرێك لەخەڵکانیدا لەبەر پارەکەو کەمدەرامەتییان خۆیان بەتورکمان بنوسنو لەئەنجامدا تانسۆچیلەر لەچاوپێکەوتنێکی تەلەفزیۆنیدا گوتی: ئێمە خاوەنی ٣ ملیۆن تورکمانین لەباکوری عێراق.

ئەو هۆکارانەی کەیارمەتی سەرخستنی ئەم پیلانەی تورکیایدا

١- برسێتیو نەداری.

٢- ئەو خەڵکە لەتاو ڕۆحی خۆیو خۆپاراستن لەدەست چەکدارەکانی کوردستان دەچووە پاڵ تورکمانەکان چونکە کەس نەیدەتوانیو ناتوانێت بەرامبەر ئەمان بوەستێت.

٣- زۆرێك لەچڵکاوخۆرەکانی ڕژێم بۆ پاراستنی خۆیان پەنایان بردە بەر حزبی تورکمان.

٤- سەرەکیترین هۆکار دەگەڕێتەوە بۆ ئەم دوو حزبە باڵادەستەی لەکوردستاندان، خۆم ١٢ ساڵ دانیشتوی هەولێر بووم, لەماوەی ئەو چەند ساڵەدا ئاگادار بووم لەدوای ڕاپەڕینەکە ماڤ خەڵك لەلایەن ئەم دوو حزبەوە پێشێل دەکراو لەلایەکی تریشەوە ئەو پارە زۆرەی لەابراهیم خلیلو لەدەرەوەی وڵات بۆیان دەهات کاك نەوشیروان واتەنی(لەنێوان خۆیاندا نیوە بەنیوە بەشیاندەکرد)، بەڵام ئەم بەشکردنە لەنێوان خۆیاندا تەنها بۆ گیرفان پڕکردنی خۆیان بوو بەبێ ئەوەی بیر لەمیللەت بکەنەوەو بەم پارە زۆرە دەیانتوانی نەیەڵن میت پارە لەدەرەوەی وڵاتەوە بێنێتو لێرە خەڵکی پێ بکڕێتو خۆیان هەموو ئەو پارەیەیان هەڵنەگرتبا بۆ خۆیانو بەشی ئەو خەڵکەشیان لێبدایە ئەوسا کەس ئاوڕی لە تورکمانەکان نەدەدایەوە.

ئاشکرایە تورکیا لەساڵی ١٩٧٤ەوە بەشێکی لەقوبرص داگیرکردووەو لێی ناکشێتەوە، هەولێریش بەهەمان شێوە تازە بوو بەقاعدەیەکی پتەوی تورکمان لەکوردستاندا کەهۆکارەکەی سەرکردەکانی خۆمانن. ئێستا تورکمانەکان ئەوەندە پشتئەستورن، دەڵێن ئەگەر بێتو پارتی یان یەکێتی ئازارمان بدەن سوپای تورکیا لەسەر ئێمە دێتە وەڵامو دادەبزێتە شارەکانی کوردستان بۆ بەرگریکردن لێمان، ئەوەبوو ساڵی ١٩٩٩ پارتی بەنیو سەعات هەموو هەولێری لەمیت پاککردەوە، بەڵام ئەم کارە ٢٤ سەعاتی نەخایاندو لەوەزارەتی ناوخۆی پارتییەوە گوتیان هەموو ئەو کەسانەی کەبەم کارە هەستاون سزادەدرێن، بەڵام ڕەنگە ئەگەر پارتی لەو کارەی پاشگەز نەبوایەتەوە ڕووداوەکەی ٣١/ئابی لەبیر خەڵك دەبردەوە، مام جەلال لەوتارێکیدا فەرمووی(پێش ئەوەی هێرش بکرێتە سەر عێراق داوامکرد تورکیا لەشەڕی کەنداودا بەشدار نەبێت چونکە تورکیا ناکشێتەوە)، لەگەڵ ئەوەشدا زۆرێك لەتورکمانەکان ناوێرن پەیوەندی بەمیتەوە بکەن, دەڵێن

دواڕۆژێکی رەش چاوڕەوانییان دەکات، بەڵام بەجۆرێك ئالۆزوبلۆز بووە ئەوانەی نیشتمانپەروەرو دڵسۆزنو خزمەتکاریی کەس قبووڵ ناکەن, دوور خراونەتەوە یان دەربەدەرکراون وەکو پارێزەری کوردپەروەر کاك محمود ئەحمەد کەئێستا لەهەندەرانە.

هەڵوێستی چوار دەوڵەتی داگیرکەری کوردستان بەرامبەر بەکورد

عێراق و بەعس: رووداوی ۳۱/ئاب باری سیاسیی رژێمی بەعسی لەجاران بەهێزتر کردو کەوتنە جموجۆڵ لەکوردستانی باشوورداو دەستوپێوەندەکانی بەعس هەوڵیاندەدا یەکێتی بەلای خۆیاندا رابکێشنو بانگەوازیان بۆ ئاشتبوونەوەی هەردوو حزبەکە دەکرد بەپاساوی ئەوەی دوای ئاشتبوونەوەتان, کێشەی کورد چارەسەر دەکەینو لەم کارەشدا مەبەستیان ئەوەبوو کە:

۱– سۆزی ئەمریکاو بەریتانیاو دەوڵەتەکانی تری جیهان بەرامبەر بەکورد کەمبکەنەوە.

۲– بەجەماوەری کورد بڵێن سەرکردەکانتان ناتوانن بەبێ ئێمە وڵات بەڕێوەبەرن.

۳– چەوساندنەوەی کوردی شارە ئازاد نەکراوەکان حەڵاڵ بکەن.

دەزگا ئەمنییەکانی رژێم وەکو جاران کەوتەوە گەڕ لەناو کوردستاندا بەتایبەتی لەهەولێر، لەوانەیە هێزەکانی صدام ئەوەندەیان توانا پێ مابێت چۆن هەولێریان گرتەوە بەچەند سەعاتێك سلێمانیش بەو شێوەیە بگرنەوە، بەڵام تازە دەزگای موخابەراتی عەرەبی شۆفینی ناتوانێت لەکوردستاندا ئۆقرە بگرێتو وەکو جاران تیایدا بژیو فەرمان بەسەر خەڵکیدا بکات، بەڵام هەموو هەوڵێکیان بۆ ئەوە دەبێت ئاژاوە بخەنە ناومانەوە.

تورکیا: عوسمانییەکان بەهۆی ئەو خەلافەتە ئیسلامییەی کە لەباوباپیرانیانەوە بۆیان بەجێما, توانییان هەموو دەوڵەتە عەرەبییەکانو کوردستانی خۆمان بخەنە ژێر دەسەڵاتی خۆیانەوە، ئەو کەلتورە مێژووییە ئیسلامییەی لەمۆزەخانەی ئەستەمبولدایە لەهیچ دەوڵەتێکیتری ئیسلامیدا نییە، کەواتە کوردیش بەهەمان شێوە لەژێر دەسەڵاتی تۆرانییەکاندا بووەو لەورۆژەوە کەمال ئەتاتورك دەسەڵاتی گرتەدەست هەتا ئیمڕۆ کورد بەرهەڵستی ئەو ستەمەیان کردووە کە لەلایەن ئەم دەسەڵاتەوە لێی کراوەو لەئەنجامی ئەو دژایەتییەیاندا بۆ کورد, ئێستا تورکیا بەیەکێك لەدەوڵەتە قەرزارەکان دەژمێردرێتو ئەمە نەبۆتە پەند بۆی، تائەو جەنەڕاڵانە تورکیا بەڕێوەبەرن بەبەردەوامی لەلایەن کوردو خوشەویستانی کوردستانەوە بەرهەڵستی دەکرێن. بڵند ئەجەویدی زمانحاڵی ئەو جەنەڕاڵانە بەبەردەوامی لەوتارەکانیدا بەئاشکراو بەنهێنی نارەزایی خۆی بەرامبەر بەکورد دەردەبڕێتو هیچ پێشنیارێك قبوڵ نییە کەبەرژەوەندیی کوردی تیا بێت.

سەیر لەوەدایە کاتێك هانی پارتی دەدات بۆ لێدانی یەکێتی, بانگەواز بۆ ئاشتبوونەوەیان دەکات، بەڵام ئەوەی ئێمە دەبێ رەچاوی بکەین ئەوەیە کەتورکیا رازی نابێت کورد لەکوردستانی باشووردا خاوەنی فیدراڵی بێتو بەشداریکردنی بەمەرج بگرێت بۆ دانیشتنەوەی ئەو دوو حزبە بەشەڕهاتووەو ئاشکرا بڵێت نە

حکومەتی کوردیمان بیستووە نە میللەتی کورد، ئیتر چۆن دەبێت دڵی پێخۆش بکرێتو متمانەی بدرێتێ.

سوریا: لەگەڵ ئەوەدا کەبارودۆخی کورد لەسوریا زۆر جیاوازە لەتورکیا بەڵام هەتا ئێستاش بەمهاجر ناو دەبرێن بەمەرجێك زیاتر لە٣ ملیۆن کورد لەسوریادا دەژین.

بانگێشتکردنی کاك مەسعود لەلایەن (حافظ الاسد)ەوە بۆ سوریا جێی سەرنجی هەموو جیهان بوو، ئەوەی جێ باس بوو ئەو پێشوازیکردنە گەرمە لەلایەن جەماوەرەوە بەفەرمانی سەرۆکی سوریا بوو چونکە ئەمە یەکەم جارە سەرکردەیەکی کورد بەو جۆرە لەلایەن سوریاوە پێشوازی لێبکرێت، کاك فلك الدین کاکەیی لەلێدوانێکیدا بۆ کەناڵەکانی تەلەفزیۆن لەگەڕانەوەیاندا فەرمووی: من لەخزمەت کاك مەسعوددا بووم بەچاوی خۆم ئەو پێشوازییە گەرمەی جەماوەری سوریام بینی بۆ خودی کاك مەسعود بارزانی. بەڵام من کاك فلك الدین بناسم سیاسەتمەدارێکی کۆنەو چاك دەیزانی کەسوریا, مەبەستی دوور خستنەوەی کاك مەسعودبوو لەتورکیاو ئەمریکاو ئیسرائیل, هەروەها بیخاتەوە ریزی ئۆپۆزیسیۆنی عێراقیو چیتر لەگەڵ تورکیادا لەپەککە نەدات، چونکە سەرۆکی سوریا مەترسی لەسیاسەتی تورکیاو ئیسرائیل هەیە وەك دەولەتێکی عەرەبی, لەهەمانکاتدا دۆستایەتییەکی زۆری لەگەل عبدالله ئۆج ئالاندا هەبوو، بەڵام ئەوەی جێی سەرسوڕمانە ئەو هەموو داکۆکییە لەمافی کورد دەکاتو تا ئێستا ماف بەکوردی سوریا نەداوە.

ئێران: کەخومەینی دەسەڵاتی گرتەدەست جەماوەری کوردستانی رۆژهەڵات چاوەڕوانی دانپیانانی مافەکانیان بوون، بەڵام نەك هەر دان بەمافەکانی کورددا نەنرا، بەڵکو بڕیاری جەنگی لەگەڵیانداو زۆر بەداخەوە سەرۆك محمد خاتەمیش هیچ بایەخێکی بەچارەسەرکردنی کێشەی کورد لەئێراندا نەدا، کەچی هەوڵی رێکخستنەوەی یەکێتیو پارتی گرتبووە ئەستۆی خۆی. ئێستا بەناوی سیاسەتو بەرژەوەندیی کوردی باشوورەوە یەکێتی دۆستایەتییەکی زۆر بەهێزی لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا هەیە.

دەوڵەتە عەرەبییەکان: هەموو دەوڵەتە عەرەبییەکان زۆر چاك دەزانن کە لەسەر دەستی سەرکردەی کورد صلاح الدین ئەیوبی فەلەستین ئازادکراوە، بەڵام تاکە سەرکردەیەکی عەرەب کەدانی نابێت بەوەی کورد لەساڵی ١٩٢٢ بەزۆر بەعەرەبەوە بەستراونەتەوەو پێویست دەکات کەکورد خاوەنی دەوڵەتێکی سەربەخۆی خۆی بێت بەڕێز سەرۆکی لیبیا معمر قەزافیییە کەدژ بەبۆچوونی هەموو ئەو سیاسەتمەدارە عەرەبانەیە کەلەگەل چەوساندنەوەی کورددان، لەناو کۆمەڵەی وڵاتانی عەرەبی تەنها قەزافیو ئەسەد گوتیان: گوێزانەوەی کورد لەلایەن صدام حسینەوە گەورەترین شەرمەزارییە بۆ عەرەب. هەروەها سیاسەتمەداری بەڕێزو بەناوبانگ مشعان الجبوری گوتی: پەسەندترین کار ئەوەیە دەسەڵاتی عێراق ماف سەربەخۆیی بەکورد بدات چونکە لەپاداشتی ئەو کارەمان, کورد دەبنە گەورەترین پاڵپشت بۆمان.

دانیشتوانی کوردستانی باشوور بەتێکڕا بیروبۆچوونی رای ئۆپۆسیزیۆنی عێراقی (عەرەب)ی لا ئاشکرایە کەدەیانەوێت کورد چەك هەڵگرێتو حکومەت بڕوخێننو بەسەر لاشەی کوردەوە بچنە سەر تەختو بەئێمەش

بلێین ئێمە هەموو ئیسلامین‌و دۆستایەتیمان زۆر کۆنەو ئەوە سەدام نەما ئیتر چیتان دەوێت بۆ خۆتان لەماڵەوە دانیشن ئێمە خزمەتتان دەکەین. ئەگەر خوانەخواستە پێیان بڵێیت ئێمە دەمانەوێ حکومەتێکی سەربەخۆی کوردی دابمەزرێنین ئەو کاتە پیاوەکانیان بۆیمباخی رەش دەبەستن‌و ئافرەتەکانیشیان جلی رەش دەپۆشن‌و دەڵێن: (ئەی ئەوە نییە صدام حوکمی زاتی داونەتێ, بۆ شوکری خوا ناکەن, بڕۆن سەیری کوردی ئێران بکەن بزانن دەوێرن بەکوردی ناوی مناڵەکانیان بنێن، ئاگاتان لێیە لەتورکیا چۆن مافی کورد پێشێل کراوە) ئەوسا ناچارمان دەکەن بڵێین بەفیدراڵیش رازین، ئینجا پێمان دەڵێن ئێوە ناتوانن ئیدارەی خۆتان بکەن، ئەوە چەند ساڵە دوو پارچەن، بەراستی جێی مەترسی دەبن بۆ عێراق، چونکە ئەگەر یەکێکتان دەرەقەتی ئەوی تر نەهات ئەو کاتە هێزی بێگانە دێنێتە ناوەوە بۆ پارێزگاریکردن لەخۆتان‌و بەو شێوەیە دەسەڵاتتان بەسەر پارێزگاریکردنی سنوورەکاندا نامێنێت‌و هەر سوپایەك پێی خۆش بوو بەبێ ترس دێتە ناوەوە.

بەشی زۆری ئەو برا عەرەبانەی لەدەست سەدام رایانکردووە لەژوورێکی ئوتێل لەشام یان لەئێران‌و ئەوروپادا خەبات دەکات، کەهاتە سەر حسابیش دەیەوێت حوکمی زاتیش بەکورد نەدات، لەگەل رێزمدا بۆیان زۆرێك لەو حزبە ئۆپۆزیسیۆنە عێراقیانە بەو شێوەیە بیر لەمافی کورد دەکەنەوە، من بەتایبەت سوپاسی تەنها سێ کەسم کردووە لەعەرەب ئەوانیش (الاسدو قەزافی) کەهەموو کورد قەرزاری ئەم دوو بەڕێزەن، هەروەها سیاسەتمەداری عێراقی مشعان الجبوری.

هەرکاتێك ئێوە لەبلاوکراوەکانتاندا بەیانێکتان دەرکرد کەکورد میللەتێکی سەربەخۆیەو مافی ئەوەی هەیە خاوەنی دەوڵەتی خۆی بێت, ئەو کاتە هەموو کوردێك دەستتان بەسنگەوە بۆ دەگرێت، ئێمەی کورد هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ نەتەوەی عەرەب نییە، بەلام ئێمە رەخنەمان لەهەڵوێستی ئەو عەرەبانە هەیە کەبەرامبەر بەکورد, شۆفێنیانە بیر دەکەنەوە، ئێستا ئێوە خاوەنی یەك بست خاکی رزگارکراو نین لەعێراقدا بەئاشکرا، هەرکاتێك گلۆپی سەوزتان بۆ داگیرسێنرا بۆ لەناوبردنی صدام, ئەگەر نیەتتان لەگەڵ کورد پاك بێت ئەو کاتە دەتوانن خاکی کوردستان وەکو پێگەیەکی سەربازی خۆتان بەکاربهێنن‌و شان بەشانی شۆڕشگێڕە قارەمانەکانی کوردستان بەرەو لەناوبردنی رژێم بکەونەرێ‌و سەرئەنجام هەموومان دەبین بەخاوەنی عێراقێکی دیموکراتی پێشکەوتوو، هەر یەکەمان لەناوچەکانی خۆماندا وەکو دوو دراوسێی دڵسۆزی یەکتر, رۆژگار دەبەینەسەر.

ئەگەر بەهەوڵی هەموو گروپە سیاسییە کوردەکان نەبوایە بەتێکڕا, ئەو راپەڕینە مەزنە سەرنەدەکەوت بەتایبەت پارتی‌و یەکێتی، بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کەئەوانیتر هیچیان نەکردووە، بەڵکو هەرهەموویان جێی باوەڕو متمانەی گەلی کوردن‌و دەستێکی بالایان لەسەقامگیربوونی ئاسایشی شارەکاندا هەبووە, بەلام لەگەل رێزمدا بۆ هەندێکیان لەجیاتی ئەوەی لەکاتی شەڕی یەکێتی‌و پارتی هەریەکەیان خۆی بداتە پاڵ

یەکێك لەم دوو زلهێزە بۆ گەرمکردنی شەڕەکە, ئەگەر هەموویان بەیەکەوە هێزی سێهەمیان دروست بکردایە، لەئەوپەڕی راستەوە بۆ ئەوپەڕی چەپ, هەروەها حزبە ئیسلامییەکانیش پێکەوە، ئەو کاتـە کێـشێکی دیـارو بەرچاویان دەبوو، دەیانتوانی بەهەر هەموویان نەیەڵن ئـەو ئـاگرە بـەو شـێوەیە کڵپـە بـسێنێت. ئێـستا مـن نازانم (یەکگرتوو یەکبوون) گوێ لەپێشنیارەکانی مـن دەگـرن بـۆ یـەکگرتن؟ یـان ئـەوانیش وەکـو یـەکێتیو پارتین هەرچەندە بۆچوونەکانیشیان لەیەك نزیکە کە لەساڵی ١٩٦٣ەوە تا ئێمڕۆ هەر بەجیا کاردەکەنو گوێ لەپێشنیاری کـەس نـاگرن، چـونکە ئەگـەر ئـەو دوانـە یـەك بگـرن کوتلـەی سـیهەمی گۆڕەپـانی کوردسـتان دروستدەکەن، دەتوان بەحیکمەتی ئیسلام زۆرێك لەو ئاژاوەو شەڕوشۆڕە چارەسەر بکـەن، بونموونـە: پـێش هەرەسەکە مامۆستا ابراهیم احمدو علی عەسکەری پێـشنیار بـۆ مەلامستەفا دەکـەنو دەڵـێن: تـۆ دانیـشەو ئاشبەتاڵ مەکە سەرپەرشتی ئەم شۆڕشە دەکەین دوای دوو ساڵی تر ئەم شۆڕشە دەبێتە گەورەترین شۆڕش لەجیهاندا، بەڵام مەلامستەفا پیشنارەکەی پـشتگوێ خـستو قـسەکەی شـای پەسـەندکرد، ئـەم بارودۆخـەی ئێستا کوردی تیایە سەرەنجامی پیادەکردنی پیلانەکانی شای ئێرانە.

ئینگلیزو ئەمریکا: ساڵی ١٩٨١ لەلەندەن, لەحکومەتی بەریتانیام پرسی: بـۆ کوردسـتانتان کـردە چـوار پارچە؟ گوتیان باپیرانمان ئەوەیان کرد، گوتم: وەکو خۆی لێبکەنەوە، گوتیان جارێ زەحمەتە، گـوتم صـدام دەمێنێ؟ گوتیان: نامێنێ, گوتم ئێمە دەبین بەحکومەت؟ گوتیان دوای چارەسەرکردنی کێشەی فەلەستین.

ئەم دوو دەوڵەتە زلهێزە لەساڵی ١٩٢٢ بەزۆر کوردستانی باشوریان بەحکومەتی عێراقەوە لکاندو لەسـاڵی ١٩٤٦دا (ترومـان)ی سـەرکۆماری ئـەمریکا، روسـیای ئینزارکـرد کـە لـەماوەی چـەند رۆژێـك سـوپای روسـیا لـەئازەربایجانی رۆژئـاوا (کوردسـتانی ئێـران) نەکشێنێتەوە ئـەوا بەهـەموو شـێوەیەك لێیـدەدرێت، ئـەوەبوو ئاشـبەتاڵی بـەکۆماری مـەهاباد کـرد. هـەروەها هـەر ئـەمانیش ئاشـبەتاڵیان بەشۆڕشـی مەلامـستەفا کـرد، کوردسـتان بەئاشـکرا (تعریـبو تـەبعیسو ئـەنفالو کیمیابـاران) دەکـرا، کـەس دەنگـی نـاڕەزایی بەرزنەدەکردەوە، هەر ئەمان نەیانهێشت دوای جەنگی کەنـداو، صـدام بروخێـت. دوای راپـەڕین، بەبەرچـاوی ئـەمریکاوە صـدام بەهـەموو هێزێکـەوە هاتـەوە کوردسـتان کەچـی هـەر هەڵوێـستیان نـەگرتو بـۆش تـا لەپشوەکەیدا گوێی لەئاژانسی دەنگوباسـی رۆیتـەر نـەبوو کەسـێ ملیـۆن کـورد بـەرەو لەناوچـوون دەچـنو، بۆشیش لەپشودانو گەشتوگوزاردایە، حکومـەتی ئـەمریکی هەڵوێـستی وەرنـەگرت. دوای ئەمـە پـشتگیرییان لەکورد کردو بەناوی مرۆڤایەتییەوە هێزی ئەنچەرلیکیان بۆ دانـاین کـەبمانپارێزن, لەگـەل ئەوەشـدا بـەریتانیا داوایکرد هێڵەکە لە٣٤دا بێت بـەڵام ئـەمریکا لەبـەر ئـەوەی بەرژەوەنـدی لـەوەدابوو کەنەوتەکـە بکەوێتـە لای صدام، هێڵەکەی لە٣٦ دانا، لەو روانگەیەوە کەئەمریکا دەڵێت (ئێمە کێشەکان بەرێوەدەبـەین, چارەسـەریان ناکەین). مادلین ئۆڵبرایت بانگێشتی بۆ ئاشتبوونەوەی یەکێتیو پارتی کـردو گـوتی: دەبـێ نوێنـەری تورکیـا لەدانیشتنەکاندا بەشداربێت، چونکە خۆیـان دەیـانزانی بەشـداریکردنی تـورك مانـای سـەرنەکەوتنی ئاشـتییە

لەناوچەکەدا، هەروەها هەفتانەو مانگانە لەدەزگاکانی راگەیاندنەوە بەردەوام دووپاتی پارچەپارچە نەکردنی خاکی عێراق دەکەنەوە بۆ ئەوەی کورد بیر لەسەربەخۆیی خۆی نەکاتەوە. سەیر لەوەدایە لەکوردستانی باشووردا ئاوەدانی بەرپاکردووە، کەچی یارمەتی تورکیا دەدات بۆ وێرانکردنی کوردستانی باکوورو دەستگیرکردنی عبدالله ئۆج ئالانو پشتگوێ خستنی مافی ٢٥ ملیۆن کوردو ئێستا تەواوی کورد چاوەڕوانی ئەوە دەکات کەئەمریکا واز لەو سیاسەتە دوو فلیقانەیە بێنێتو لەگەڵ کوردستانی باکورو باشوور هەوڵ بدات بۆ یارمەتیدانی هەموو کورد.

سیاسەتی نێودەوڵەتی بەرامبەر کورد لەساڵی ٢٠٠٠دا

هەتا نەوت لەعێراقدا هەبێت روسیاو صینو فەرەنسا بەهۆی بەرژەوەندییەکانی خۆیانەوە لەگەڵ رژێمی بەغداو ئەو پەیوەندییە بازرگانییە بەهێزەی نێوانیان, بەهیچ جۆرێك پشتی صدام بەرنادەنو هەموو هەوڵێکیان بۆ مانەوەی صدام دەبێت، بەڵام ئەگەر صدام ئەو پەیوەندییە رەت بکاتەوە ئەو کاتە لەماوەیەکی کەمدا لەناویدەبەنو ئەمریکا, نەوتەکە دەخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆیەوە بەشەریکایەتی بەریتانیا، بەکوردیش دەڵێن ئەوا صدام نەماوەو حکومەتی بەغدامان بۆ روخاندن برۆن بۆ خۆتان لەماڵەوە دانیشن.

ئەم راستییانە لەسەر دەورەبەرەکانمان ئەوە دەگەیەنن کەکەم تا زۆر هەموویان لەسەر ئەوە رێککەوتوون کوردنەبێت بەدەوڵەت, هەرچەندە زۆریان لەناو خۆیاندا لەسەر زۆر شت نارێکن. ئەو خەڵکە دڵسۆزەی کوردستانی باشوور هەموو بەیەك دەستو یەك بۆچوون بۆ لەناوبردنی رژێمی دیکتاتۆری، لەکوردستاندا راپەرینە مەزنەکەی ١٩٩١یان بەرپاکرد، بۆ ئەوەی بتوانن بەئازادیو کامەرانی لەولاتی خۆیاندا بژین, جەماوەر بەگشتی باوەشیان بۆ یەکێتیو پارتی کردەوەو لەساڵی ١٩٩٢دا هەمو خەڵك بەپەرۆشەوە بەرەو سەندوقەکانی دەنگدان بەرێکەوتن بۆ ئەوەی بیانکەن بەدەمڕاستی ئەم میللەتە، بەڵام زۆر بەداخەوە, بەهۆی دووبەرەکی نێوانیان, کوردستانی باشوور بوو بەکالایەكو کرینو فرۆشتنی بەسەروەکراو خەڵکێکی گومناو, بەماوەیەکی کەم لەهیچەوە بوون بەخاوەن پارەیەکی زۆرو چارەنووسی ئابووریی کوردستانی باشوور کەوتە ژێردەستی چەند بازرگانێکی جەنگو چەندەهایان بەناوی سەرکردایەتیو لێپراسراوێتییەوە هەرچی سەرچاوە ئابورییە گرنگەکانی ولاتەکە هەبوو دەستیان بەسەریدا گرتو هەندێکیان گەیشتونەتە وەزعێکەوە کە بەهیچ شێوەیەك لەنرخی جلوبەرگو خواردنو کرێی خانوو باری ئابووریی ئەو خەڵکە داماوە ئاگادارنین، ئەوەتا ژمارەیەکی زۆر لەگەنجانمان کە لەهەمووولاتێکدا گەنج, بنیادنەرەی پێشکەوتنی شارستانییەتە, لەلای ئێمە لەبەر نەبوونیو بێ ئیشیو نائارامی بارودۆخەکە پۆل پۆل ئەم ولاتە بەنرخە بەجێدەهێڵنو رووودەکەنە هەندەران بۆ ئەوەی بتوانن بەشێکی مافەکانیان لەوێ دەستەبەر بکەن. بەگوێرەی سەرژمێری خۆراك لەUN, دانیشتوانی سنووری هەرێمەکەمان ٣,٣٤٠,٩٣٣ کەسەو لەباشوورو ناوەندا ٣,٥ ملیۆن هەیە، زۆر راستە ژیان لەهەرێمەکانی کوردستاندا جێی بەراوردکردن نییە لەگەڵ ژیان لەژێر دەسەڵاتی

بەغدا، بەڵام ئەو خەڵکە بۆ بەراوردکردنێکی بچووك لەگەڵ رژێمدا ئەم راپەڕینەی ئەنجام نەدا بەڵکو بۆ گۆڕانکارییەکی گەورە لەهەموو لایەنەکانی ژیان ئەنجامیدا، دووبەرەکییەکان تەنها بەیەکێتیو پارتییەوە نەوەستا بەڵکو سەریشی کێشاوە بۆ نیوان پارتیو پەکەکە, ئەمەش لەئەنجامی خۆ بەزلزانینو لەبەرچاوگرتنی بەرژەوەندی تایبەتیو گوێنەدان بەبەرژەوەندیی کوردستان چونکە پارتی هەستی بەزوو گەورەبوونی حزبی پەکەکە کردو مەترسییەکی گەورەی بۆ دروستبوو کەکەس باسی ئەم نەکاتو متمانەی جەماوەر لەدەستبدات، هێرشی کردەسەر هەموو بارەگاکانیان کەزانی خەڵکێکی زۆر لەناوچەی بادیناندا بەگشتی پشتگیرییان لێدەکەنو لەبارزانییەکانیش دوو بارزانی گەیشتبوونە پلەی سەرکردایەتی لەناویاندا، لەکاتێکدا دەیتوانی کەس لەناو بارەگاکانیاندا نەکوژێتو ئاوو کارەباو ئازوقەی لێببڕینایە هەموویان بەناچاری خۆیان تەسلیم دەکردو خوێن نەدەڕژا، لەدەستگیرکردنەکەی عبداللە ئۆج ئالان کەمادلین ئۆلبرایت سەری سوڕمابوو لەو هەموو ناڕەزایی دەربڕینەی خەڵك بەرامبەر گرتنی عبداللە ئۆج ئالان، کاك نێچیر ئەو رۆژەی کرد بەپشووی رەسمی بەناوی دامەزراندنی قوتابیانەوە, ئەمەش بۆ خۆ بردنەپێش لەتورکیا، هەروەها کاك سەفین دزەیی بەرامبەر بەگەشت پێکردنی ٤٤ کەس لەخزمانی خۆی بۆ تورکیا بەبێ لێپرسینەوە هەرچی زانیارییەك کەدەستی کەوتبوو لەسەر دانیشتنەکەی فرانسوا میتران و حزبە کوردستانییەکان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد, هەمووی دابوو بەتورکیا.

کاتێك ئەریتریا لەئەسیوبیا جیابۆوە رۆژنامەنوسێکی جیهانی دەچێ بۆ ئەریتریا بۆ ئەنجامدانی راپرسی، چاوی بەهاوڵاتییەك دەکەوێت پێی دەڵێت: ئیستاتان باشترە یان ئەوسا؟ هاوڵاتییەکە دەڵێ جیاوازییەکی وامان نییە بەڵام ئەوەی دڵخۆشکەرە، دراوسێکەم بۆتە وەزیرو کاتی خۆی بەپاسکیل هاتوچۆی دەکردو سەیارەی نەبوو، بەهەمان شێوە ئێستاش لەخۆی نەگۆڕاوەو هەر بەپاسکیل ئیشی شەخسی خۆیو ماڵو منالی ئەنجام دەدات، لەگەڵ ئەوەشدا کەسەیارەیەکی حکومی دەیهێنێتو دەیبات بۆ دەوام، بەڵام بۆی نییە بۆ کاری خۆی بەکاری بهێنێت, لەبەر ئەوەی بە(بیت المال) کرداوە.

ملك فەیصلی یەکەم کە لەبنەماڵەیەکی هاشمییە, حەز ناکات ئەو سەیارەیەی کەدەیبات بۆ کۆشکی پاشایەتیو دەیهێنێتەوە ماڵەوە بۆ کاری خۆی بەکار بهێنێت، لەگەشتێکدا بۆ لەندەن لەبەر بێ پارەیی سەیارەیەکی نیوداش بە(قیست) دەکڕێو وەزارەتی دەرەوەی بەریتانیا دەبێتە کەفیلی، ئەوەی من ئاگاداربم کوڕە بچوکەکەی مسعود بارزانی کە لەسەرەتاییە, ئەو سەیارەیەی هاتوچۆی پێدەکات بایی ٢ ملیۆن دینارە.

رۆژگارێك بوو تاکە رۆژنامەیەك نەمابوو لەجیهاندا باسی ئازایەتیو قارەمانێتی باوکی گەلی کورد مەلامستەفا بەوێنەوە بڵاونەکاتەوە، کارامەییو توانای ئەم پیاوە جێی باسی هەموو جیهان بوو، ساڵی ١٩٦٩ لەهەنگاریابووم بەیەکێکیانم گوت: کوردستان, نەیزانی... گوتم: کەرکوك, هەر نەیزانی... گوتم: بارزانی،

ئینجا سەری بۆ راوەشاندمو پێکەنیو تەوقەی لەگەڵ کردم. زۆرێك لەخەڵك لەسەر ئازایەتی پەڕینەوەی بارزانیو ٥٠٠ کەس لەرووباری ئاراس بۆ روسیا, مناڵەکانیان ناو دەنا ئاراس. تەرمەکەی بارزانی کە بەهەر شارو شارۆچکەو ناوچەیەکدا تێدەپەڕی لەکوردستاندا, گەورەو بچووكو ژنو پیاوو پەککەوتە هەرهەموویان دەهاتنە سەرجادەکان بۆ پێشوازیکردن لەتەرمی بارزانی, هەزارەها کەس خۆی بەقوربان دەکرد، من خۆم ئەو رۆژە پارەم قەرزکرد بۆ بەشداریکردن لەرێورەسمی بەخاك سپاردەکردنی لەبارزان.

کاك مەسعود... کاك نێچیر بارزانی... ئێوە نەوەی ئەو زاتە شۆڕشگێڕەن، بەهۆی ئەوەوە خاوەنی ئەو هەموو سامانو سەروەتە نەبڕاوەیەنو بەشی زۆری کوردستانی باشوور لەژێر دەسەڵاتی ئێوەدایەو بەهۆی بارزانییەوە خاوەنی گەورەترین سەرمایەی جەماوەری بوون لەکوردستانی باکوورو رۆژهەڵاتو رۆژئاوادا، بۆ نەتانتوانی پارێزگاری لەو سەرمایە جەماوەرییەی خۆتان بکەن, خەباتگێڕانی هەرچوار پارچەکە لەژێر ئاڵاکەی بارزانیدا کە لەلایەن پێشەوا قازی محمدەوە پێی سپێردرابوو، خوێنی خۆیان لەپێناوی سەروەری کوردستاندا دەڕشت، لەبیرتان چووەوە کاتێك تەرمی بارزانیتان بەتەیارە لەئەمریکاوە برد بۆ ئێران تەواوی کوردی ئێران چۆن بەدڵسۆزانە بەپیرتانەوە هاتن؟ چۆن دەستتان تێی چوو دوای بەخاك سپاردنی باوکتان لەوێ، بەماوەیەکی کەم پێش سوپای ئێران کەوتن بۆ لەناوبردنی شۆڕشی کورد لەئێران، بەراستی باوکتان بەو کارە لەمەزارەکەیدا شەرمەزارکرد، ئینجا دوای ئەمان هێرشتان بردەسەر خەباتگێڕانی کوردستانی تورکیا لەگەڵ سوپای تورکیادا لەکاتێکدا رۆژگارێك بوو کوردستانی تورکیا گەورەترین پاڵپشتو داڵدەبوو بۆ شێخ سەلام بارزانی لەو رۆژەدا کەدژایەتی حکومەتی بەغدای دەکردو بێجگە لەمان داڵدەی تری نەبووە، لەوە دەچێ ئاگاداری ئەوەنەبن کەدژایەتی کردنتان بۆ پەکەکە, دژایەتیکردنتانە بۆ ٢٥ ملیۆن کوردی کوردستانی باکوور.

ئەوەی جێی سەرنجو سەرسوڕمانە هەتا خۆم تانکەکانی حکومەتی عیراقم نەبینی (٣١/ئاب) لەهەولێر بەهیچ شێوەیەك بڕوام نەدەکرد کەرۆژێك لەرۆژان نەوەی مەلامستەفا بارزانی, بەناوی بەرژەوەندیی گشتییەوە دەست بخەنە ناو دەستی صدام حسینی تاوانبارەوە، هەرگیز باوەڕم نەدەکرد کاك نێچیری کوڕەزای مەلامستەفا, لەگەل قوصەی صدام حسینی دوژمنی مەلامستەفا بارزانی بەیەکەوە بێنە هەولێر بۆ لێدانی حزبێکیتری کوردستان. ئەوەی جێی داخە خۆ بەزلزانین هەڵی خەڵەتاندنو بەمانەشەوە نەوەستان, بەڵکو گەورەترین دوژمنی کوردتان هێنایە ناو خاکی پیرۆزی کوردستانی باشوورەوە کەهاوپەیمانەتی ناتۆیەو لەراگەیاندنەکانیشتانەوە بەشانازییەوە باستان دەکرد، بەکردەوەکانتان هەرچی باوکتان بەهەموو تەمەنی خۆی دروستیکردبوو, ئێوە لەماوەی چەند ساڵێکی کەمدا هەموویتان روخاند. ئێستا کەباسی سەرکردە پایەبەرزەکانی کورد دەکرێت لەناوو دەرەوەی وڵاتدا ناوی شێخ مەحمودی نەمرو شێخ سەعیدی پیرانو قازی محمدو عبدالله ئۆج ئالان بەنموونە دەهێنرێنەوە، بەکردەوەکانتان ناوی باوکتان لەو لیستە پیرۆزەدا

سـڕیوەتەوە، توخـوا گوناهتـان نەگەیـشتواتان لـەناوی ئـەم زاتـە پـیرۆزە کـرد، ئـەوە پاداشـتتی ئـەو سەربەرزییەیە کەبۆ ئێوەو هۆزی بارزانی بەجێهێشت؟

ساڵی ١٩٩٩ سەردانی سکرتێری تایبەتی کاک مەسعود، بەڕێز کاک مەسرور بـارزانیم کـرد، لەسـەردانەکەدا گوتی: کاک رەفیق لەبیرتە ساڵی ١٩٨٦ باوکم پێی گوتیت: چی بۆ مەسروری کورم بکەم ئەوەش بۆ بازیـانو رەوەزی کوڕت دەکەم؟ گوتم: منیش لەوەڵامدا بەباوکتم گوت نەهیچ بۆ مەسرور دەکەیتو نەهیچ بـۆ بازیـانو رەوەزیش دەکەیت، ئینجا بەکاک مەسرورم گوت: دەترسم تـۆش وەکـو باوکـت بیـت چـەند جارێـك تـا ئێـستا ویستومە چاوم پێتان بکەوێت نەمتوانیوە، گوتی بەگۆڕی بارزانی نـەمزانیوە تـۆ لەهـەولێریت, لـەم قـسانەدا کاک سەروەری سکرتێری کاک مەسرور هاتە ژوورەوە گوتی: کاتەکەت تەواو بووە تەنها ٢٠ دەقیقە بوو، گـوتم ئەم ژوورە بەجێ ناهێڵم تا قسەکانم تەواو نەکەم, بەم شێوەیە سەعاتو نیوێك لەگـەڵ کـاك مەسـروردا باسـی دوو شتی سەرەکیم کرد، یەکەمیان باسـم لـەگرنکی ئاشـتبوونەوەیان لەگـەڵ یـەکێتی، دووەمیـان: بـەمافێکی شەرعی خۆمی دەزانم کەبەسەرهاتی ژیانی خۆم بنوسم، گوتی چی دەڵێیت بۆت بکەم، گوتم پارێزگاریم بکە، گـوتی: بـڕۆ بینوسـە لەسـەر مـن, بـەڵام ئـەولا لەسـەر خـۆتو دوای هەفتەیـەکیتر تەلـەفونم بـۆ بکـەرەوە چاپەکەشی ئێمە بۆت دەکەین. بەڵام هەتا ئێستا وەڵامیان نەداومەتەوە.

زۆر سوپاسی مامۆستای تێکۆشەرو کوردپەروەر مامۆستا جمال عبدول دەکـەم کەزەمینەسـازی بـۆ کـردم بۆ دەرکردنی بەرگی یەکەمی کتێبەکە، دوای دەرچوونی, ١٠٠ دانەم لەسلێمانی دابەشکرد، ئینجـا چـوومەوە هەولێر، ١٠٠ دانەشم لەوێ بەسەر کادرانی پارتیو هەندێك لایەنـە سیاسـییەکانیتر دابەشـکرد، بازیـانی کـوڕم لەهاوینەهـەواری صـلاح الدینـەوە دەسـتی بەدابەشـکردن کـرد، رەوەزی کوڕیـشم لەئەنجومـەنی وەزیـرانو دادگاوە، ماوەیەك چاوەڕوانیم کرد, دوای دابەشکردن ئینجا دەستمکرد بەچاوپێکەوتن لەگـەڵ ئـەو کەسـانەی کتێبەکەیان خوێندۆتەوە.

ڕوومکردە دەزگایەکی پارتی, هەرچـەندە لێپرسـراوی دەزگاکـە دۆسـتێکی دێرینمـە, ئەگـەر جـاران پێـنج خولەك رایانبگرتمایە ئەمجارە نیو سەعات زیاتر مامـەوە. یـەکێك لـەو دوانـەی پرسـگەکەیان بـەڕێوە دەبـرد, لەبەر ئەوەی ناسیاوبوو لەتەریقیدا خۆی شاردەوە، بەڕێیان کـردم بـۆ ژوورێـك یەکـەم جـاربوو بـچم، تەوقـەم لەگەڵدا کردن، سەری پەنجەیان دامێو زۆر بەساردییەوە بـەخێرهاتنیان کـردم، چـەند لاپـەڕەیـەك پرسـیاریان ئامادە کردبوو بـۆ ئـەوەی کەچـاویان بـەمن کـەوت لـێم بپرسـن، زۆر بـەگرژی پرسـیاریان لەسـەر عبـدالرحمن زەبیحی کـرد, دەتگـوت توتنیـان خـواردووە، هەڵسام گـوتم: ئێـوە پاراسـتنن؟ گوتیـان نـەخێر. هەرچـەندە تەمەنیان لەنێوان ٢٥–٣٠ ساڵ دەبوو بەڵام وا دۆگما کرابوون وایاندەزانی مەلیکە بچکۆل ماوە، کەدەستمکرد بەوتوێژ لەگەڵیانداو باسی شوێنی ئێستای کوردم بـۆ کـردن لـەدنیای سیاسـەتدا، زۆر لەمەترسـییەکانی سـەر کوردستانم بۆ شیکردنەوە، بارودۆخیان لەگرژییەوە گۆڕا بـۆ پێکـەنین، هەرچـەندە چـەند لاوێکـی رۆشـنبیری

پـارتی بـوون بـەڵام لەعنـەت لەبێدەسـەڵاتی, چـونکه ئەوانـه خـاوەنی قەڵـەمن‌و ئیمـڕۆش چـەك‌و پـارە دەسەڵاتدارە.

دوای ئـەوەی لـەو مـاوە کەمـەدا شـارەزاییەکی باشـیان لەسـەر مـن پەیـداکرد، گوتیـان: تـۆ کەئەوەنـدە پەیوەندیت باشە لەگەڵ کاك مەسعودو مام جەلالدا بۆ هەڵناسی بەئاشتکردنەوەیان؟ گوتم مـن لـەکۆتایی ئـەو کتێبەدا که لەبەردەستاندایه نوسراوێکم ئاراستەی بەڕێز کـاك مەسـعودو بـەڕێز مـام جـەلال کـردووە بـۆ ئـەو مەبەستە، ئێستاش خۆشحاڵ دەبم کەبنێرن بەشوێنمداو هەردووکیان دوو بەدوو بەتـەنها لەژورێکدا دانیشن‌و لەئێستاوە بۆ شەش مانگی تر کەسیان لەگەڵ نەبێت، منیش لەو ماوەیەدا وەکو برا بچووکێك ژوورەکەیان بـۆ پاك دەکەمەوەو خواردنی باشیشیان بۆ دروست دەکەم‌و ئێوەش تەنها دەوری تەتەر ببینن, دوای تەواوبوونی ماوەکە ئێمە سنوورمان دەچێتە شاخی حەمرین, هەروەها کەرکوك‌و سنجارو تەلعفەرو دوبزو شێخان‌و زەممار رزگاردەکـەین، ئـەو کاتـە بەچـاوێکی رێـزەوە سـەیرمان دەکرێـت لەلایـەن هەرچـوار دەوڵەتـە ئیقلیمییەکـەو ئـەمریکاوە، بـەڵام دەزانم ئـەمان رێکناکـەون‌و ئـەوەی لـەدڵی ئـەو خەڵکـەدا پـەنگی خواردۆتـەوەو ناوێرێـت دەریببڕێت, من هەوڵدەدەم لەبەشی دووەم‌و سێهەم‌و چوارەم‌و پێنجەمی زنجیرە باسـەکانی (کـورد دوژمنـی خۆت بناسە)دا بەپیشتیوانی خودا بیخەمە بەرچاو، گوتیان: حـەز دەکـەین هەنـدێك لـەو زانیارییانـەی لەلاتـە وەکو ریپۆرتاجێك لەبەر کامێرا باسی بکەیت، گوتم شتێکی باشە بەمەرجێك بۆ تەلەفزیۆن بێت‌و پەخشەکەش راستەوخۆ بێت، گوتیان تۆ لێرە ئەو هەموو قسانە دەکەیت ئاخۆ لەوێ چـی بڵێـی؟ ئینجا بەگـەرمی بـەڕێیان کردم. کابرای پرسگە سەری سـوڕمابوو لـەو خواحافیزیـە گەرمـە. لەهاتنـە دەرەوەمـدا, لەرارەوەکـەدا چـاوم بەلێپرسراوی دەزگاکە کەوت، گوتم خزم ئەو تەڵەیەت بۆ نابوومەوە خۆشت دوور خستبووەوە.

چوومە هاوینەهەواری صلاح الدین, بیرم کردەوە گوتم: ئەگەر بمەوێت چاوم بـەکاك مەسـعودو کـاك نێـچیر بکەویت بەپێنج ساڵی تر بەرم ناکەوێت. بۆیە بڕیارمدا چاوم بەو لێپرسراوانە بکەوێت کـەجێی متمانـەی بـەڕێز کاك مەسعودن. سەردانی برای بەڕێز کاك کەریم سنجاریم کرد، گوتیان لێرە نییـە، ئینجـا تەلـەفونم بـۆ م.س. پـارتی کـرد, لەگـەل مامۆسـتایەکی بـەڕێزو رۆشـنبیردا قـسەمکرد کەئەنـدامی لیژنـەی مەرکەزییـە, داوای دیـاریکردنی کـاتێکم لێکـرد بـۆ چـاوپێکەوتنی، لەوەڵامـدا فـەرمووی دوای سـەعاتێکی‌تر وەرە لام، بڕیارمـدا لەماوەی ئەو سەعاتەدا سەردانێکی ئەندامێکی‌تری م.س. بکەم، بـەڵام قـەدەروابوو کەئـەویش لـەوێ نـەبوو، ناچار لەلای سکرتێرەکەی دانیشتم گوتی: دوێنێ باسی کتێبەکەی تۆم کردووە، گوتم چۆن؟ گـوتی کابرایـەك هاتبوو بۆ ئێـرە خـاوەنی پێـنج شـەهید بـوو، دەیگـوت زۆر بـێ ئیـشم‌و داواکـارم لـەلای خۆتـان بەفەڕاشـیش دامەزرێنن هەر باشە، چـونکە مـن لـەناو خەڵکدا ناسـراوم‌و سـواڵم پـێ ناکرێـت، فـەرمووی کتێبەکـەی تـۆم نیشانداو گوتم: ساحێبی ئەم کتێبە باس لـەئازارەکانی تـۆ دەکـات‌و وەکـو هاوڵاتییـەك بـەرگریی لەمافـەکانت کردووە. ئینجا گوتی کاك رەفیق تۆ دوو ساڵە هاتوچۆی ئێرە دەکەیت، گوێم لەقسەت بووەو زۆر ئاسایی بوو

بەلامەوە، بەڵام ئێستا گرنگی قسەکانت لەوەدایە کەبووە بەکتێب، رەحمەت لەدایكو باوکت. ئینجا هەستام بەرەو نوسینگەی ئەو بەڕێزەی کەمەوعدم لەگەڵیدا هەبوو کەوتمەڕێ، لەوێ سەیرمکرد مامۆستا عبداللە ئاگرین چاوەڕوانی دەکردم. دوای باسکردنی هەندێك یادەوەری, فەرمووی ئەو کتێبەت چۆن دەرکرد؟ گوتم لەسلێمانی بەهۆی مامۆستا جمال عبدولەوە توانیم دەریبکەم. گوتی: دوێنێ کۆبوونەوەی م.س. هەبوو لەگەڵ کاك مەسعوددا, باسێکی کتێبەکەی تۆشمان کرد، راستە نوسینەوەی مێژووی خۆت مافی خۆتە بەڵام ئێستا کاتی نییە بۆیە حەزدەکەم وەکو برایەکی دڵسۆز پێت بڵێم کتێبیتر مەنووسە، گوتم بڕیارمداوە دەینوسمو کتێبی دووەم ئامادەیە بۆ چاپ، گوتی: وەکو دڵسۆزێك تکات لێدەکەم ئیتر مەنوسە، گوتم: ئەگەر خۆشم نەمێنم هەر دەردەچێت چونکە ئامادەم کردووە، گوتی: کاك رەفیق کاك مەسعود سەلامت لێدەکاتو دەڵێ با هیچی تر نەنوسیت، گوتم: لەکتێبی یەکەمدا پێم راگەیاندوون ئەگەر رێکنەکەون کتێبی دووەم دەردەکەمو هەموو راستییەکان دەخەمە بەرچاو، چ ئەوەی خۆم پێی هەستاوم چ ئەوەی لەنزیکەوە ئاگادارم، گوتی: ئەگەر هەر دەینوسی باسی کاك مەسعودو مەلامستەفا مەکەو تەنها باسی پارتی بکە، گوتم من پارتی نەبووم, من بارزانی بووم، بەڵێنم بەخوای خۆم داوە کەراستییەکان بخەمە بەرچاوی میلەت، گوتی ئایا جەلالییەکان لێت خۆش دەبن تۆ ئەوە دەردەکەی؟ گوتم مێژوو مافی میللەتەو دەبێ بگاتە دەستیان، گوتی: من لەرۆژنامەدا دەربارەی ئاشتبوونەوەم نوسیوە. گوتم من رای خۆم بەرامبەر بەتۆ ئەوەیە کەکوردێکی نیشتمانپەروەرو پاکیو گومان لەوەدا نییە کەشتی چاك دەنوسی، گوتی: لەسەر چی دەنوسی؟ لەوەڵامدا باسی پێشەکی کتێبەکەم بۆ کردو گوتم: لەسەر ٣١/ ئاب بەتایبەتی زۆر بەزەقی دەنوسم، گوتی ناگاتە ٦٦ی جەلالییەکان، گوتم: خۆم تیایدا ژیاوم وەکو سلبیاتی هەبوو ئیجابیاتیشی زۆر بوو، لەبەشی سێهەمدا لەسەری دەنووسم، ئینجا گوتم: ئەی هاوپەیمانیەتی ناتۆ چی لێدەکەن؟ ئەی ئەو هەموو خروقاتانەی کەهەتانبووە؟ گوتی: ئەگەر هەر بڕیارتداوە کەبنووسی, باسی ئەودیویش بکە کەسوپای ئێرانیان هێنایە سەر دیموکرات، گوتم: ئەو رووداوانە بەبێ زیادو کەم وەکو خۆی دەنوسمو چاویشت بەکتێبەکە دەکەوێت، گوتی: ئەی بەسەرهاتەکانی عمر دەبابەو سەرەتای دروستکردنی یەکێتی؟ گوتم: ئەوە چاك روون دەکەمەوە چونکە ئێوە راستییەکەی نازاننو راستییەکەی لەلای منە, هەروەها رووداوەکەی ١١ ئازارو ناردنی مەلاکان لەلایەن صدامەوە بۆ تیرۆرکردنی مەلامستەفا دەخەمە بەرچاو.

لەناوەراستی وتووێژەکەماندا هەستمکرد ئەو پیاوەی بەرامبەرم دانیشتبوو, بۆ تۆمارکردنی قسەکانمان دانراوە، بۆیە رووومکردە مامۆستا عبداللە ئاگرینو گوتم: کارێکی نهێنیم پێتە حەز دەکەم بازیانی کوڕم گوێی لێنەبێت، ئینجا مامۆستا ئاگرین روویکردە کابراو گوتی: ئەوە پێی خۆش نییە کوڕەکەی خۆشی گوێی لەو قسانە بێت، ئینجا بازیانو ئەو پیاوە هەردوکیان دانیشتنەکەیان بەجێهێشت. لەکۆتایی دانیشتنەکەدا ویستم بڕۆم، بەڵام رێگای نەدامو گوتی: نیوەڕۆ لەلای منی، گوتم ئێوە خاوەنی ابراهیم خەلیلن لەبەر ئەوە

ئامادەنیم برنجو شلەی سادە بخۆم، گوتی ئێوە میوانی منن‌و کەبابتان بۆ دەهێنم، کەچوینە دەرەوە بازیانی کورم گوتی: کەباب‌و نانمان خوارد نەوەك نان‌و کەباب.

تێبینی

تکام لەمامۆستا عبدالله ئاگرین کرد چۆن کتێبەکەم لەسلێمانی بەئاشکرا دەفرۆشرێت، مەمکەن بەسەلمان روشدی رێگە بدە لێرەش بەئازادی بفرۆشرێت.

نیوەرۆیەکیان لەکاتژمێر ١٢دا بەڕێزێك هات بۆ ماڵەوە فەرمووی سکرتێری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران کاك رەفیق فتح الله داوایکردووە تەلەفونی بۆ بکەیت، پەیوەندیم پێوەکرد فەرمووی سبەینێ سەعات ١٠ لەلای ئێمە مەوعدت هەیە، کەچووم بەڕێز د. رۆژ چاوەڕوانی دەکردم. کەچاوی بەمن کەوت لەجێی خۆی هەستاو هات بەپیرمەوە، هەردووکمان لەبەردەمی مێزەکەیدا دانیشتین فەرمووی: ئەم کتێبەت چۆن دەرکردو لەکوێ چاپتکردووە؟ کێ پاڵنەرت بوو بۆ ئەو کارە؟ ئایا مام جەلال بوو؟ لەسەر ئێمە زۆرت نوسیوە کەچی لەسەر ئەوان شتت نەنوسیوە، بۆچی پێشتر ئێمەت نەبینی؟ کتێبی تر نەنوسی باشترە. خۆم حازرکرد وەڵامی پرسیارەکانی بدەمەوە، کاك خالدی سکرتێر هاتە ژوورەوە گوتی: کاك رەفیق کاتەکەت تەنها ١٥ دەقیقەیە ئاگاداربە، گوتم من داوای چاوپێکەوتنم نەکردووە، ئەوە پەیوەندی بە د. رۆژ هەیە، ئەگەر دەڵێ ئێستا دەچمە دەرەوە، د. رۆژ فەرمووی: خالد پارەی بۆ سەرف بکە، گوتم من قەساب نیم گۆشتەکەم فرۆشتبێت‌و پارەکەم بۆ سەرف کەیت، ئینجا بەکاك خالدی گوت: مەوعدێکی ٩ بۆ ١٠ی بۆ دابنێ بۆ بەیانی.

رۆژی دوایی کەچوومەوە خزمەتی فەرمووی: دوێنی زۆر بەگرژی قسەت لەگەڵدا کردم‌و زۆر توندبووی، گوتم تۆ هاتبووی لەتەنیشتمەوە دانیشتبووی‌و من وامدەزانی لەگەڵ خوالێخۆشبوو نوری شاوەیسی باوکت کەخاوەنی مێژوویەکی بێگەردە، قسە دەکەم، بەڵام ئەمڕۆ لەجێگاکەی خۆت دانیشە، منیش وەکو مرۆڤێکی ئاسایی لەگەڵ سەرۆك‌وەزیراندا قسە دەکەم، بانگی کاك رفیق فتح اللەی کرد گوتی: چەند جار لەگەڵ کاك رەفیق دانیشتوم؟ گوتم ئەوەی داوای تۆو کاك مەسعودو کاك نێچیر بکات تا دەگاتە لاتان لەبیری دەچێتەوە بۆچی هاتووە، من دوو ساڵ پێش ئێستا داوای چاوپێکەوتنم کردووە لەگەڵ تۆدا، گوتی من تۆم لێرە دیوە. کاك رەفیق فتح الله بەئەدەبێکەوە فەرمووی: نەخێر قوربان چاوت پێی نەکەوتووە، گوتی: بڕۆن ١٠ هەزار دیناری بۆ سەرف بکەن‌و مانگی ٢٥٠٠ دیناری بۆ ببڕنەوە، گوتم: نامەوێت. گوتی بیت الماله، بۆ ناتەوێت؟ من بەپێی دەسەڵاتی خۆم دەیکەم, هی کەسی تر نییە.

ئینجا پرسیاری لێکردم هۆی چییە ئەم کتێبە دەنوسیت؟ دوای ئەوەی گەیشتمە ئەوەی کەئێوە ناگەنە یەکترو بەتەما نین ئاشتببنەوە, بەناچاری بڕیارمدا باسی ئەو رۆژگارانە بکەم کەخۆم بینیومەو تیایدا ژیاوم، گوتی: منو تۆ لەراژان یەکترمان ناسی، گوتم راستە بەڵام لە٦٣دا من تۆم جارێکی تر بینیوە کە لەخزمەت برای گەورەمان خوالێخۆشبوو نوری شاوەیسدا بوویت، گوتی نایەتەوە یادم، راستییەکان دەنوسی؟ گوتم

لەبیرتە ئەو کاتە لەهەوڵدانی ئاشتیدا بووم لەنێوان یەکێتیو پارتیدا تۆ جێگری مامۆستا علی عبداللە بووی لەپشووەکەیدا لێت پرسیم لای مام جەلال دێیتەوە دەنگوباسمان بۆ ناهێنیت، وەڵامم دایتەوە: نە دەنگوباسی ئێوە دەبەم بۆ ئەوانو نە هی ئەوان دەهێنم بۆ ئێوە, ئەوە کاری من نییە. بەڵام لەکتێبی داهاتووم ئەو راستییانە دەخەمە روو، پێم باشە دڵنیابیت لەوەی کەئەم کتێبەم بەیارمەتی هیچ کەسێك دەرنەکردووەو پەیوەندیم بەهیچ گروپێکی سیاسییەوە نییەو قینیشم لەهیچ کەسێك نییە، ئەوەی زۆر بەبەرگی یەکەمم پەست بێت صدام حسێنە, چونکە دوو نهێنی ئەوم بڵاو کردۆتەوە، یەکەمیان کە لە١٩٧٦/٩/١١ داوای لێکردم مام جەلالی بۆ بکوژمو دووەمیان لەکودەتاکەی نازم گزاردا قەناعەتم پێکرد کەمن لەکوتەداکەدا بەشدار نەبووم، بەڵام لەم کتێبەدا دانم پیاناوە، پێشبینی دەکەم لەدوای ١٥ رۆژی تر صدام حسین داوای فڕاندنی من بکات، لەبەر ئەوە من لەبەیانییەوە خۆم دەشارمەوە بۆ ئەوەی لەبەرچاو نەبمو بەشی دووەم بەرێکوپێکی دەربکەمو کاتێك ویستم بەشی یەکەم بنوسم شەش مانگ پێش دەست پێکردنم سەرنووسی باسەکانم بردە بەردەستی کاك مەسرور بارزانی، گوتی چیت دەوێت بۆت بکەین؟ گوتم پارێزگاریم بکەن، گوتی ئێرە لەسەر خۆمو ئەولاش لەسەر خۆت.

ئینجا گوتم لەبەشی دوەمدا بەدوورودرێژی بۆ جەماوەری روون دەکەمەوە کەئێمە نابین بەهیچ ئەگەر ئەم دوو حزبە نەبن بەیەكو ئاشت نەبنەوە، هەروەها چەندێك بزانم لەسەر ٣٠/ئاب هەمووی دەنوسم، گوتی نەخێر ٣١ی ئاب، گوتی (٦٦)یشت بەبیر نەچێو چۆن لەسەر ئێمە دەنوسیت لەسەر ئەوانیش بنوسە, هەروەها لەسەر سەفەرەکەی عمر دەبابەش بنووسە کەچووە سوریاو لەندەن پێش ئەوەی تەقە لەحکومەت بکەن، گوتم ئەمە خۆم پێی هەستاوم زۆر چاکی دەنوسم، گوتی براکانم کتێبەکەتیان خوێندۆتەوەو دەیانەوێت پێش ئەوەی بڕۆیت چاویان پێت بکەوێت. کەهاتنە ژوورێ خۆشحاڵی خۆم بەبینیان پشانداو گوتم: بازیانی کوڕم لەبازاڕی هەولێر چاوی کەوتووە بەخوشکی بەڕێزمان ناهیدە خانی دایکتانو چاكو چۆنی لەگەڵدا کردووە، ئەو دەفەرموێت تۆ کێیت؟ دەڵی من کوڕی رەفیق پشدەریم، بەساردییەکەوە وەڵامی سەلامەکەی دەداتەوە، لەکاتێکدا دایکی بازیان شیرینی کچی مارف رۆستەم بەگی بابان لەگەڵ دایکتاندا خزمی نزیکی یەکتربوون، من سڵاوو رێزم هەیە بۆ ناهیدەخان، ئەو گرژییەی هەیەتی بەرامبەر بەمن هی ئەوەیە کاتێك خانووەکەیان فرۆشت لەبەغدا من ئەشیای خەڵکی ترم کڕیبووەوە هی ئەوم نەکڕیبووەوە, بەڵام پێی رابگەینە لەوە زیاترم بۆ کردووە (کۆسیجینو برجنێف) هەریەکەیان نامەیەکیان ئاراستەی خوالێخۆشبوو نوری شاوەیس کردبوو، من ئەو دوو نامەیەو هەندێ شتی تری گرنگم بۆ مەکتەبی بارزانی رەوانەکرد، هەروەها لەکتێبی دووەمدا باسی خوشکە ناهیدەم کردووە کاتێك من چووم بۆ لای شێخ احمد بارزانی لەساڵی ١٩٦٣دا رێکخراوی پارتی پارەیان نەبوو, باوکیشت ئەو کاتە هاتبووەوە بۆ سلێمانی, بەرێز ناهیدەخان لەگیرفانی خۆی پارەی ئەمسەرو ئەوسەری سەیارەکەی بۆ دام بۆ بارزان کە٥٥ دینار بوو. ئینجا هەستامو

گوتم: من مەکەن بەسلمان روشدی با کتێبەکەم ئازادانە لەهەردوولا بفرۆشرێتو چاوەڕوانی بەشی دووەمی کتێبەکەم بن. لەکۆتاییدا پرسیاری لێکردم ئەی پڕۆژەکەت..؟ گوتم لەمەودوا سیاسەت دەکەم کاسپی ناکەم.

ڕۆژێك دوای ئەوە پێیان ڕاگەیاندنم کەسبەینێ پێنجشەممە کاتژمێر ١٠ی سەرلەبەیانی دەبێ چاوم بەکاك (...) بکەوێت لەماڵەوە، منیش لەگەڵ بازیانی کوڕمدا پێشوەخت هاتینە دەرەوە, یەکەم جار ڕوومانکردە پارێزگاو لەپرسگەکەم پرسی، گوتم من لەشەممەوە داوای چاوپێکەوتم لەگەل کاك فەرەنسۆ کردووە، وەڵامی نەبوو؟ گوتیان نەخێر، ئینجا گوتم نە دەیبینمو نە ئیشم پێیەتیو نە جارێکی تر دێمەوە بۆ ئێرە. ئەمە بەڵگەیەك بوو بۆ ناڕەزایی دەربڕینی کاك فەرەنسۆ بۆ ئەو کتێبە.

کاتژمێر ١٠ گەیشتمە ماڵی ئەو بەڕێزە پێی گوتین میوانم هەیەو لەو ماڵەی تەنیشتم دانیشن دەنێرم بەشوێنتاندا، پاش ماوەیەك خۆی هات بەشوێنمدا بردینیەوە ماڵەکەی خۆیو بەخێرهاتنێکی گەرمی کردین، گوتی دەمێکە موعجبم پێت بەڵام جێی متمانە نەبوویت لەلام، دوای ئەوەی ئەو کتێبەت دەرکرد ئێستا دەستخۆشیت لێدەکەم چونکە شتێکت کردووە کەس پێش تۆ نەیکردووە, ئەم بنەماڵەیە بەتایبەتی کەس نەیوێراوە ڕووبەڕوو لەسەریان بنوسێت، لەئەنجامدا بوون بەفەرعەون بەسەرمانەوە، جێی تۆ لێرە نەماوە, بڕۆ لەدەرەوەی وڵات باقی کتێبەکانی ترت بنووسە بۆ ئەوەی ئەو ئەمانەتەی لەلاتە بەسەلامەتی بیگەیەنیتە دەست ئەو میللەتە, ئینجا ڕوویکردە کوڕەکەی گوتی: ئێمە فێڵمان لێکراوە با ئەمانە وەکو ئێمە تێنەکەون. گوتم ئەوەی لامە لێرە وەکو خۆی بڵاوی دەکەمەوەو ناچمە دەرەوەی وڵات، گوتی هەر دەنووسیو ناچیتە دەرەوەی وڵات بچۆ بۆ سلێمانی لەوێ خەڵکێکی ئازاو باشی لێیە پشتگیریت دەکەنو هەرچۆنێك بێت ئەوێ لێرە دیموکراتیترە, گوتم: من کوڕەکانم ماڵیان لێرەیەو خۆشم پڕۆژەیەکی جوجەسازیم لێرە هەیە لەبەر ئەوە ئێرە بەجێ ناهێڵم، ئینجا گوتی کاك رەفیق: لەسێ شەممەوە کوڕانی مەلامستەفا بڕیاری تیرۆرکردنی تۆیان دەرکردووە, دەڵێم بڕۆ بۆ سلێمانی، گوتم پێری لەخزمەت د.ڕۆژو دوێنی لەخزمەت عبداللە ئاگریندا بووم لەم.س، گوتی: کاکە گیان ئەوانەو هەموو دامودەزگای پارتی لەلای کورانی مەلامستەفا کاتنو هیچیان دەسەڵات نیە، گوتم شەممە دەڕۆم چونکە دەبێ خۆم کۆبکەمەوە، گوتی: دەبێ هەرئێستا لێرە چویتە دەرەوە یەکسەر بەرەو سلێمانی بەڕێ بکەوێتو نەچیتەوە ماڵەوە، گوتم: زۆر سوپاست دەکەم، ئێستا دەڕۆم بەڵام کوڕەکانم بەتۆ دەسپێرم, ئەگەر کێشەیەك هاتە ڕێگایان ئاگات لێیان بێت چونکە کەسابەتەکەیان لێرەیە، گوتی: منیش کاتبم ناتوانمو هیچم پێناکرێت.

ئینجا پێش ئەوەی بڕۆم, لەگەڵ کوڕەکانمدا ڕێکەوتم کەبچم لەشوێنێك خۆم بشارمەوە، ئەوانیش بەشێوەیەکی ئاسایی خۆیان نیشانبدەنو ئەو موچەیەی د. ڕۆژ بۆی داناون وەریبگرنو لەماوەی دوو مانگدا ماڵەکەیان بکەن بەپارەو پڕۆژەکەم بەجێ بهێڵن، هەروەها پێمگوتن کەی خانووتان لەسلێمانی گرت هەواڵم

بدەنێ دەگەمەوە لاتان. ئینجا روومانکردە ماڵی پیاوێکی نیشتیمانپەروەر, دوای ئەوەی شێوازی خۆمم گۆڕی توانی لەناو پارتی دەرمبکات, ماوەی دوو مانگو دە رۆژ خۆم ونکردو نەمهێشت کەس بزانێت لەکوێم.

بەڕێزان دوای ئەوەی لەبەرگی یەکەمدا ئەو خاڵانەم خستەڕوو کە لەئەنجامی ئاشتبوونەوەی یەکێتیو پارتیدا دەستەبەر دەکرێتو زۆر لەدڵسۆزانی کوردستان لەدەرەوەو ناوەوەی وڵات هەوڵیاندا بۆ ئاشتبوونەوەیان کەیەکێك لەوانە د. علی قەرەداغی بوو کەیەکێکە لەو کەسایەتییە ناودارە نیشتیمانپەروەرانەی هەستی نەتەوایەتی پاڵی پێوەنا بۆ هەوڵدان بۆ نزیکخستنەوەی مام جەلالو کاك مسعود لەیەکترو کۆتایی هێنان بەکێشە سەختەکەی نێوانیان، ئەوەبو چاوی کەوت بەبەڕێز مام جەلال، راگەیاندنەکانی یەکێتی بەخۆشحاڵییەوە ئەو هەواڵەیان بەجەماوەر راگەیاندو بەڕێز مام جەلال هەوڵوکۆششی ئەم بەڕێزەی بەخۆشحاڵییەوە نرخاند، بەڵام سێ ئەندامی سەرکردایەتیی ی.ن.ك. لەخزمەت د.علی قەرەداغیدا چوونە هاوینەهەواری صلاح الدین بۆ ئەوەی چاویان بەکاك مەسعود بکەوێت، کاك مسعود تەنها چاوی بە د.علی قەرەداغی کەوتو دەزگاکانی بارزانی ئاماژەیان بەم هەواڵە نەدا, ئەوە ئەگەر عەریفێکی میتی تورکی بوایە مەسعود بەرزانی چاوی پێی دەکەوت بەڵام چاوی بەو سێ ئەندامەی سەرکردایەتیی یەکێتی نەکەوت. هەروەها لەسەردانێکی خاتوو میتەرانو کۆشنەر بۆ کوردستانی باشوور, لەکاتێکدا بەرەو هەڵەبجەی شەهید دەکەونەڕێ مامۆستا جەمال عەبدول کەئەو کاتە پارێزگاری سلێمانی بوو پێیان دەڵێت بۆ شتێك بۆ کوردستان ناکەن؟ کۆشنەر دەڵێت: ئەمە هاوسەری سەرکۆماری فەرەنسایەو منیش لەفەرەنسا دوو وەزارەتم لەدەستدایە, ئەم هاتنەی ئێمە مانای ئەوەیە ئێوە حکومەتن جائەگەر بەم شێوەیە بەبێ ئاژاوە سەرپەرشتی وڵاتەکەتان بکەن دوای شەش مانگی تر ئیعلانی حکومەتداری دەکەن.

ئەوەی بۆ مام جەلالو کاك مەسعود بارزانی رێکەوتووە ئەگەر بۆ شێخ مەحمودی نەمرو خوالێخۆشبوو قازی محمد رێبکەوتایە کورد لەو کاتەوە حکومەت بوو، ئەمە تەنها قسەی من نیە بەڵکو قسەی زۆربەی سیاسەتمەدارنی کوردستانی گەورەیە. بۆ نمونە لەدانیشتنێکدا ئەو دوو بەڕێزو نیشتیمانپەروەرەی لەکۆماری مهابادا بەشداربوون, جەنابی میرزا مەنافی کەریمی کەیەکێك لەوەزیرەکان بووەو جەنابی سەعیدخانی هەمایۆنی کەسکرتێرو سەرۆکی یاوەری قازی محمدبووە, ئەم وتەیەی سەرەوەیان فەرموو, هەروەها لەدانیشتنێکدا (کوڕی ڕەش)علی قازیی کوڕی قازی محەمەد، لەگەڵ شێخ مالیك کەنەوەی شێخ سەعیدی پیرانە, هەمان بۆچونیان هەبوو. منیش دەڵێم یارەبی منومام جەلالو مەسعود بارزانیو کاك نێچیر بەقوربانی کوردستان بین وەکو بەم شێوەیە بارودۆخی کوردستانی باشووریان ئاڵۆزکرد.

لەم کتێبەشدا, رای هەموو دەوڵەتە ئقلیمیەکانو دەوڵەتە زلهێزەکانی جیهانم روونکردۆتەوە بەرامبەر بەکوردو ئێستا کاتی ئەوە هاتووە چەند پێشنیارێکی خۆم بخەمە پێش چاو بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد لەکوردستانی باشووردا چونکە بۆم دەرکەوتووە ئەگەر خۆمان خەمی نەخۆین کەس خەممان ناخوات..

دوو گوڵی مێخەك لەیەك زەویو یەك سەرچاوە ئاو دەخۆنەوەو هەوا هەڵدەمژن, کاتێکیش ئەو دوو گوڵە دەپشکوێن هەردووکیان یەك بۆنیان هەیە تەنها رەنگیان جیاوازە, یەکێکیان سەوزە ئەویتر زەرد: ی.ن.ك. و پ.د.ك.

بەڕێزان مام جەلالو کاك مەسعود, من خودی خۆم گەیشتومەتە ئەو باوەڕەی ئێوە جارێکی تر بەتەمانین ببنەوە بەیەكو هەتا ئێوە سەرپەرشتی کوردستانی باشوور بکەن هەر بەسێ پارچەیی دەمێنێتەوە ئەگەر زیاد نەکات کەپارچەکانیش بریتین لەهەرێمی پارتیو هەرێمی یەکێتیو ئەو بەشەی لەژێر دەسەڵاتی رژێمدا ماوەتەوەو ئازاد نەکراوە.

بەڕێزان ئەگەر ئێوە بۆ بەرژەوەندی کوردستانی باشوور هەوڵدەدەن دوو رێگاچارەتان لەبەردەمدایە, یا ئەوەتا ئاشتبنەوەو هەردوو هەرێمەکە بکەنەوە بەیەك, یا ئەوتا, هەردووکتان ئیستیقالەی خۆتان پێشکەش بەحزبەکانتان بکەن, ئەمە دەبێتە مایەی سەربەرزی بۆتانو هەتا هەتایە مێژوو باستاندەکات, چونکە بەئیستیقالەکردنتان, دوای حەوت رۆژ پارتیو یەکێتی دەبنەوە بەیەك, ئەمەش رێگەخۆشکەرێك دەبێت بۆ یەکخستنی هەموو حزبە کوردستانییەکانیتر لەگەڵ یەکێتیو پارتی بەبێ جیاوازی, بەمەش بارودۆخی کوردستان گۆڕانکارییەکی زۆری بەسەردا دێت لەباری سیاسییەوە چونکە دەبێتە پاڵپشتێك بۆ کوردستانی باکوورو رۆژهەڵاتو رۆژئاوا، بەڵام ئایا ئێوە ئیستیقالە دەکەن..؟ نەخێر، چونکە هەندێك خەڵکی هەلپەرست هەیە کەبەرژەوەندییەکانیان بەئێوە بەڕێوەدەچێت, خەڵك رەوانەی سەر شەقامەکان دەکەن بۆ سازدانی خۆپیشاندان کەئێوە ئیستیقالە نەکەن.

بەڕێز مام جەلال, بەڕێزتان یەکێکی لەو کوردە رۆشنبیرو بەناوبانگانەی جیهانو بەتایبەتی لەبواری رۆژنامەگەریدا دەستێکی بالآت هەیە، تۆ خۆت لەساڵی ۱۹۷۵دا لەبەیروت بۆت گێڕامەوە کەرۆژنامەی لیمۆندی فەرەنسی داوایان لێکردوویت کەبەشێکی گرنگی رۆژنامەکەیان بۆ بەڕێوە بەریتو ئێستا دوای تێپەڕبوونی۲۵ ساڵ کەسایەتییەکت لێدروستبووە لەجیهاندا نەوەك لیمۆندی فەرنسی بەڵکو دەتوانیت (واشنتن پۆست) بەڕێوە بەریتو دەتوانیت یاداشتەکانی خۆت تۆمار بکەیتو وەکو چەرچڵ ناو دەربکەیت. دڵنیام لەوەی بەڕێز مام جەلال دوای خوێندنەوەی ئەم کتێبە, هەندێك لەبۆچونەکانی من پەسەند دەکات بەتایبەتی داواکارییەکەم بۆ ئیستیقالەکردنیان چونکە بەئیستیقالەکردنی ئەوان, کوردستانی باشوور لەو بارودۆخەی ئێستای رزگاری دەبێت، گومانم نیە لەوەی مام جەلال ئامادەیی تیایە بۆ ئیستیقالەکردن چونکە لەناوو دەرەوەی وڵات جێی خۆی کردۆتەوە, بەڵام ئایا کاك مەسعود بارزانی ئیستیقالە دەکات؟ لەوەڵامدا دەڵێم نەخێر.. چونکە صدامو جەنەراڵەکانی میتی تورکیاو مۆسادی ئیسرائیلیو C I Aی ئەمریکی بەوە رازی نابن.

بەرێز کاك مەسعود: لەمانگی ۱۹۹۱/۳دا لەقەزای صدیق, لەماڵی عزەت بەگی دێگەڵە بەشاهێدی بازیانی

کوڕەو عومەری مام رەزاو حاجی ابراهیمی شیرخۆرو فرانسۆ حەریریو عبدالمهیمن بارزانیو جەنابی عزەت بەگ، پرسیارم لێکردیت ئایا ئێوە چوار هەزار ملیۆن دۆلارتان پێیە؟ دەستت خستەسەر جانتکەت گوتت والله یەك دۆلارم پێ نیە. بەڵام ئێستا بەهۆی (بیت المال)ـەوە یەکێکی لەدەوڵەمەندەکانی جیهان. لەهەشتاکاندا, دەڵاڵەکانت خەریکبوون کێڵگەیەکت لەئوستورالیا بۆ بکڕن بەڵام ئێستا بەخۆتو کوڕەکانتو براکانتو نێچیر, بەو پارەیەی کە لە(بیت المال) دەستانکەووتوە دەتوانن بەشێك لەئوستورالیا بکڕن.

بەڕێز کاك مەسعود، والله راستم لەگەڵتدا, چونکە بەسەر یەکمانەوە هەیە, دوای ئەو کتێبەی کەدەرمکرد خەڵکێکی زۆرم دی لەوانەی پەیوەندیی رۆژانەیان بەتۆوە هەیە کەبۆم نیە لەترسی خواو ژیانی ئەوان ناویان بهێنم, پێم باشە بزانیت پارتی چیە!

پارتی دیموکراتی کوردستان سێ بەشە

یەکەمیان بریتییە لەکوڕانی مەلامستەفای بارزانی, تەنها ئەوەندە هەیە بەکوردی دەدوێنو لەهۆزی بارزانن ئەگینا حەیفە کوڕی ئەو پیاوە نەمرەبن, بەهۆی کردەوەکانتانەوە خۆتان سەیارە دەگرن بۆ قوتابیانی زانکۆو دەیانبەنە سەر مەزاری مەلامستەفا, نانیشیان دەدەنێ, ئینجا ئەو خەڵکە لەترسی ئەوە نەبێ کەئازاریان دەدەن هیچیان بەڕەزای خۆیان نەدەهاتن، لەکاتێکدا رۆژێك بوو لەهەلەج, خەڵك لەبەر سەرماو بەفرو باراندا لەجەژنەکاندا سەرەیان دەگرت بۆ زیارەتی مەزاری خوالێخۆشبوو مەلامستەفای بارزانی، هی وا هەبوو بەیانی زوو دەچوو نیوەڕۆ بەرێدەکەوت، بەڵام ئێستا لەساڵێکدا چەند جارێك خەڵك کۆدەکەنەوە حەوت کەسو پانزە کەسو بیست کەس پارەیەکی زۆریان دەدەنێ لە٢-٣ هەزار کە بەپێ لەهەولێرەوە بچنەسەر مەزاری مەلامستەفا لەبارزان ئینجا بەتەلەفزیۆن پیشانی ئەو خەڵکەی دەدەن. کاك نێچیر لەکۆبونەوەیەکدا فەرمووی پارتی هی بنەماڵەی بارزانییە بەکەیفی خۆمان هەڵیدەسوڕێنین.

بەشی دووەمی پارتی پێکهاتووە لەو کەسانەی دەستێکی باڵایان هەبووە لەئەنفال یان ئەوانەی لەلای رژێمی بەعس گەیشتبوونە پلەی وەزیر (أمناء)و ئەو هەلپەرستانەی خۆیان بەئێوەدا هەڵواسیوە بۆ بەڕێوەبردنی بەرژەوەندیەکانی خۆیان کەکورد نینو جامانەی سوریان بەسەرەوەیەو بەهۆی جامانەکانیانەوە بوونەتە خاوەنی پلەوپایە, ئەم کۆنگرەیەی دواییتان شاهێدە لەسەر قسەکانم.

بەشی سێیەم پێکدێت لەبەشە پاکەکەی پ.د.ك. کەشایەنی هەموو رێزێکنو ئەگەر ئێوە واز لەکوردستانو کوردو پارتی بێنن, دەچم وەك خزمەتکارێك لەخزمەت ئەو پیاوە بەڕێزانەدا دەبمو بارەگایان بۆ پاکدەکەمەوە چونکە هەموو هەوڵێکیان بۆ سەرفرازیی گەلی کوردە، پانزە ساڵ پێش ئێستا ئەم کتێبەم بنوسیبا کەس نەیدەکڕیو نەیدەخوێندەوە, چونکە ئێوە بتانگوتایە ئەم پیاوە خائینە هەموو کوردستان پێیان دەگوتم خائین، بەڵام ئێستا منو خەڵك بەتێکڕایی دەست رادەکێشینو دەڵێین کوڕانی مەلامستەفای بارزانی, رەنجی باوکیان بەفیڕۆدا بێئەوەی کەس بڵێ وانیە... ئێستا ئێوە خائینن!

دوای ئاشکرابوونی ڕاستییەکان، چارەسەرکردنی کێشەی کورد لەم سێ ڕایە بەدەر نیە: یان ئەوەتا ئەو دوو بەڕێزە ڕێکدەکەون‌و بەهاریکاری هەموو حزبە کوردستانییەکانی تر ناوچەکە بەڕێوەدەبەن بۆ بەرژەوەندیی کوردو کوردستان نەك بۆ بەرژەوەندیی تەسکی حزبایەتی، یان ئیستیقالە دەکەن کەسەرئەنجامی ئەو کارەم دیاریکردووە, یان ئیستیقالەناکەن‌و تاکە ڕێگەو باشترین بۆچوون بەلای منەوە بۆ چارەسەرکردنی ئەو بارودۆخە ئالۆزەی کەئێستا دەیبەینەسەر ئەمەیە:

داوا لە UN دەکەین هێزێکی نێودەوڵی بێتە کوردستان بۆ سەرپەرشتیکردن‌و ڕزگاربوونمان لەخروقاتەکانی سوپاکانی عیراق‌و ئێران‌و تورکیا، ڕزگاربوونمان لەدەست ئەو ملیشیاتانەی کەدەستیان بەسەر کوردستانی باشووردا گرتووە, هەروەها تالانکردنی (بیت المال)ی میللەت‌و بەکارهێنانی لەمەرامە تایبەتییەکانی خۆیاندا, بنەبڕ بکرێت.

ئەمە خاڵێکی گۆڕان دەبێت لەڕووی ئارامی‌و سیاسی‌و ئابووری‌و ئیدارات بەرەو کوردستانێکی بێ ئاژاوە بۆ دانیشتوانی کوردستانی باشوور بەتایبەتی, هەروەها هۆکارێك دەبێت بۆ گوشار خستنەسەر هێزە نێودەوڵەتییەکانی جیهان لەلایەن کوردپەروەرەکانی دەرەوەی وڵات بۆ ئەوەی سنورەکەمان پچێتەوە شوێنی ئاسایی خۆی کەشاخی حەمرینە، لەهەمانکاتیشدا ئەو برایەتییەی نێوان ئێمەو کوردستانی باکور، ئینجا ئێمەو کوردستانی ڕۆژهەڵات کەئێستا بەهۆی گرژی‌و بێ متمانەیی بەیەکتر لەمەترسیدایە، نامێنێت.

دوای تێپەڕبوونی چەند ساڵێك‌و دڵنیابوون لەسەقامگیربوونی ئارامی لەسەرانسەری کوردستانی باشووردا, زەمینەسازی بۆ هەڵبژاردنێکی سەرتاسەری لەناوچەکەدا لەژێر سەرپەرشتی نەتەوە یەگرتووەکاندا دەکرێت بۆ ئەوەی وەکو کۆسۆڤۆ, ئازادانە هەموو خەڵك بەرەو سندوقەکانی دەنگدان بڕۆن‌و بێ غەلوخەش‌و تۆقاندن، دەنگ بدەن بەو کەسەی خۆیان هەڵیدەبژێرن بەنوێنەری ڕاستەقینەی گەلەکەیان, ئەو کاتە جەماوەر لەهەڵبژاردنەکەیدا, خۆی چارەنووسی خۆی دیاریدەکات‌و سەربەخۆیی هەڵدەبژێرێت.

ئیتر هەتا کەی لەبەر بەرژەوەندییە تەسکەکانی خۆتان, ئەو خەڵکە بەوە چەواشە دەکەن گوایە داواکردنی سەربەخۆیی, لەبەرژەوەندیی جەماوەری کوردستانی باشوردا نیە, ئیتر هەتا کەی ئەو خەڵکە لەڕاستییەکان گومڕا بکرێت، ئەم بارودۆخە ناهەموارەی کوردستان لەبەرژەوەندی ئێوەو ئەو چوار دەوڵەتە ئیقلیمییانەدا نەبێت لەبەرژەوەندیی کەسی تردا نیە هەر بۆیە دەبێ جەماوەر خۆی هەوڵبدات‌و سووربێت لەسەر سەرخستنی ئەم پرۆژەیە, هەروەها دەبێت ئەو کوردە دڵسۆزو خەمخۆرو نیشتیمانپەروەرانەی لەهەندەرانن, دەورێکی گەورەو سەرەکییان هەبێت لەم بوارەدا.

تێبینی

لەوانەیە ژمارەیەکی زۆری خەڵك بەجۆرێکی ئاوەژوو لەم بۆچوونەی من تێبگەن‌و وا بزانن مەبەستم هێنانەوەی ئەمریکاو بەریتانیایە, بەلام من پێشتر هەڵوێستی ئەو پێنج دەوڵەتە زلهێزەم بەرامبەر بەکورد

روونکردۆتەوەو ئەگەر خوا بیکردایە ئەوان رازیبونایە بەم پێشنیارەی من، ئەو کاتە وەکو بەشی زۆری دەوڵەتە عەرەبییەکان و بەڵقان و هۆنکۆنگ و کۆسۆفۆ، لەدوارۆژدا دەبوین بەحکومەت و بەئاسودەیی دەژیایین.

کۆتایی نوسینی کتێبەکەم هاوکات بوو لەگەڵ هەڵبژاردنی شارەوانییەکان کە لەشاری مەلیك محمود (سلێمانی) ئەنجامدرا، ئەم کارە خۆی لەخۆیدا دیاردەیەکی شارستانییەو هەموو ئاین و بەرنامەیەك لەجیهاندا پشتگیری لێدەکات، وەك بیستراویشە ١٥٪ی ئەو خەڵکە بەشداری هەڵبژاردنەکەی نەکردووە، ئەمە مانای ئەوەیە دوای ئەو هەموو رووداوانەی لەدوای هەڵبژاردنەکەی ساڵی ١٩٩٢ روویداوە، هێشتا گەلی کورد بارگەی نەتەوایەتی تیادا ماوە.

ئەم هەڵبژاردنە ئەگەر لەهەولێریش ئەنجام بدرایەو کوڕانی مەلامستەفا بارزانی رازی بوونایە، ئەوە کارێکی زۆر پیرۆزو بەنرخ دەبوو، بەڵام هێشتا ئاواتەکانی من ناهێنێتە دی هەتا ئەم هەڵبژاردنە سەرتاسەری کوردستانی باشوور نەگرێتەوە.

داواکارم لە(ی.ن.ك) کەزیاتر نزیکبێتەوە لەو حزبانەی بەشداری هەڵبژاردنەکەیان کردووە، بەهەمان شێوە داوا لەو رێکخراوە سیاسییە بەشداربوانە دەکەم کەهەڵوێستێکی دیارو لەبەرچاویان هەبێت بۆ بەدیهێنانی ئاواتەکانی گەلی کورد.

لەکۆتاییدا: داوای بەخشین و لێبوردن لەهەموو کوردێکی بەشەرف دەکەم ئەگەر کەموکوڕییەك لەداڕشتن و بۆچونەکانم بەدی بکرێت، هەروەها ئەوەندەی لەتوانامدایە، بەهۆی ئەم کتێبەوە خوێنی خۆمم لەسەر دەستم داناوە بۆ خزمەتکردنی کوردو کوردستان.

٢٠٠٠/٢/٧

بنەماڵەی سید ئەحمەدی خانەقا

جوامێری و لێوەشاوەیی و چاکەی ئەم بنەماڵەیە پاڵیان پێوە نام کەتۆزێك بەکورتی لەسەریان بنوسم:

پێم باشە لەباسی بەڕێز سید ئەحمەدی خانەقاوە دەست پێبکەم کەیەکێك بوو لەو کوردە دیندارو تێکۆشەرو دڵسۆزانەی ئەگەر بەسەدان کتێبی لەسەر بنوسیت کە بە چ شێوەو لە چ بارودۆخێکدا ویستویەتی خزمەتی بزوتنەوەی رزگاریخوازی کورد بکات، هێشتا کەمە. ئەم پیاوە لەرۆژێکدا سەرگەرمی خزمەتکردن بووە کەبارودۆخی سیاسیی ئینگلیزەکان دەیانبرد بەڕێوەو بەربەرەکانی زۆری ئەم پیاوەیان دەکردو ئازاریان دەدا بەڵام، ئەم پیاوە بەهیچ شێوەیەك گوێی نەداونەتێ بەمافێکی دینی و دنیایی خۆی زانیوە کە لەخزمەتی کوردو کوردستاندا بمێنێتەوە، ئەم بەڕێزە خاوەنی خانەقایەك بوو کە بەبەردەوامی جێگای هەژاران و لێقەوماوان و بێلانەو بێ نەوایان بوو، بەشێوەیەکی گشتی لەخزمەتی هەموو کەسێکدا بوو کە بەمیوانداری تەکییەکە رازی بووبێت.

لەكودەتاكـەی ١٩٤١دا كەئەڵمانییـەكان چـوونە نـاو كەركوكـەوە هـەوڵێكی زۆریانـدا ئـەو ئینگلیزانـەی لەشەریكەی نەوتی كەركوكدا كاردەكەن هەموویان بگرنو بەدیلی بیانبەنەوە بۆ ئـەڵمانیا, بـەڵام خوالێخـۆش بوو سید احمدی خانەقا رێگەی بەوە نەداو بەوە قەناعەتی پێكردن كەپێی گوتن ئێمەی عراقیش لەجەنگداین لەگەڵ ئینگلیزەكانداو ئێمەش بەبێگومان دیلمـان دەبێـت لـەلای ئینگلیـز, ئەوسـا دیـل بـەدیلیان پێدەكـەینو دەیانگۆڕینەوە، بەڵام كاتێك حوكمی پادشـایی بـەهۆی سـەرنەكەوتنی كودەتاكـەوە باڵادەسـت بـوو, مـستەر چـاپمن كەڕابـەرێكی سیاسـی ئینگلیزەكـان بـوو لەكـەركوك، بەشـوێن سـید احمـددا دەنێرێـتو لەسـەرەتای چاوپێكەوتنەكەدا پێی دەڵێت، پێشەكی من زۆر سوپاست دەكـەم لەسـەر ئـەوەی كەنەتهێـشت ئەڵمانیـەكان ئێمە بەدیلی لەگەڵ خۆیان بەرن، بەڵام سیاسـەت وا پێویـست دەكـات كەئێمـە تـۆ دووربخەینـەوە بـۆ بـصرە بەتۆمـەتی ئـەوەی كـەتۆ سـۆزت هـەبووە بـۆ ئەڵمانیـەكان، لەئەنجامـدا راشـكاوانە ئـەم پیـاوە دینـدارە كوردپـەروەرە, كەهـەوڵێكی زۆری دەدا بـۆ ئـەوەی حكومـەتێكی كـوردی دابمـەزرێت، بـۆ دووەمـین جـار دوورخرایەوە بۆ بصرە. جا ئاشنایەتییەكەی بنەماڵەی ئێمەو بـەڕێز سـید ئەحمـەدی خانـەقا لـەوێوە دەسـت پێدەكات كەبۆ یەكەم جار بۆ بصرە دوور دەخرێتـەوە كاتێـك بـاپیرم لەسـاڵانی سـییەكاندا چـۆتە بـصرە بـۆ بازرگانیكردن بەتوتن, چاویان بەیەك دەكەوێتو بەهۆی ئەوەی كەهـەردوكیان كوردبـوون لـەو عەرەبـستانەدا دۆستایەتییەكی زۆر بەهێز دروست بووە لەنێوانیانـدا، ئـەو دۆسـتایەتییەی كـەباپیرم لەگـەڵ سـید ئەحمـەددا پێكیهێنا من هەوڵمدا نەفـەوتێ, بۆیـە دۆسـتایەتیم لەگـەڵ نـەوەكانی سـید ئەحمـەددا بـەهێزكرد، كـاتێكیش لەشـەریكەی نـەوتی كـەركوك فەرمانبـەربووم هـەموو یەكـشەممانێك لـەوێ نـانم دەخـوارد. بنەماڵـەی سـید ئەحمەدی خانەقا خـاوەنی باشـترینو بـەپیتترین پارچـە زەوی بـوون لەهـەموو ناوچـەی كەركوكـدا هـەروەها ناوچەی مەملەحەی كەركوك بەشێك بووە لەم زەویوزارانە, ئەو بەشە ناوچەیەكی خۆییاوی بووەو بێجگـە لـەو كشتوكاڵەی كە لەزەوییەكانیاندا دەكرا دەستكەوتی خوێی ئەم ناوچەیە ئەگەر قورسایی مەسـرەفی تەكیەكـە نەبوایە زۆر بەچاكی بەشی دەكردنو پێی دەژیان، بەڵام هەرچییان دەسـتدەكەوت سـاڵانە لەبـەروبومی ئـەم زەویوزارانە, هەموویان بۆ ئەو خەڵكـە سـەرف دەكـرد كەهاتوچـۆی تەكییەكـەیان دەكـرد، هـەر بـەهۆی ئـەم دەوڵەمەنـدیو نەفـسیەت بەرزییەیانـەوە بـووە كەسـەریان بـۆ هـیچ حكومـەتێك دانەنەوانـدووەو لەهـەموو بارودۆخێكدا دەنگیان نێر بـووەو لەسـەر ئـەو نێرێتییـەی خۆشـیان بـووە بەبـەردەوامی كەدژایـەتیكراون، بـۆ نمونە: كۆمپانیای نـەوتی كـەركوك كەسـەر بەحكومـەتێكی سـەربەخۆبوو (بـەریتانیا) هەرچـەند هەوڵیانـدابوو كەسید ئەحمەد بچێت بۆلایانو میوانداری بكەن ئەگەر بـۆ خـواردنی ژەمێكـیش بێـت، بـەڵام ئـەو دەیفـەرموو ناچم بۆ لایان چونكە پـێش ئـەوەی حكومـەتی عـیراق دامـەزرێت ئێمـە خۆمـان بەسـەرۆكایەتی مـەلیك شـێخ مەحمودی نەمر حكومەت بووین، ئەوان ئـەو حكومەتـەیان لێتێكـداوینو ئێـستا دەیانـەوێت مـن بـچمە لایـانو مەرحەبابییان بكەم.

کوڕەکانی سید ئەحمەد، کاکە حسێن و کاکە حەمە، بەڕاستی جێی باوکیان ون نەکردبوو, بەهەمان شێوەی ڕێبازەکەی باوکیان هەڵسوکەوتیان دەکردو هەرچەندێك لەکوردایەتیو مەردایەتییان بدوێین هێشتا کەمەو بەو چەند دێڕەی لەسەریان نوسیومە تەوا نابێت، بۆیە پێم باشە کەهەندێك لەو نمونانەو لەو هەڵوێستە مەردانانەی ئەم پیاوانەتان بۆ باس بکەم کەبەرامبەر خەڵکی هەیانبووە.

لەقەیرانی کەرکوك لەنێوان تورکمانو شیوعیەکان لەساڵی ١٩٦٠, نزیکەی ٣٠٠٠ تورکمان پەنایان بۆ تەکییەی سید ئەحمەدی خانەقا بردبوو بۆ ئەوەی نەکەونە دەستی شیوعیەکان، کاکەحسێن ماوەی ئەو چەند ڕۆژەی لەویّ مابونەوە بەچاکترین شێوە خزمەتیکردن.

کاکەحسێن پیاوێکی ڕۆشنبیرو تێگەیشتوو نوسەر بوو, شارەزاییەکی تەواوی هەبوو لەزمانەکانی فارسیو تورکیو عەرەبیدا، زیرەكو پاكو دەستو دڵفراوان بوو. لەدانیشتنێکدا لەقادرکەرەم کەهەموو گەورەپیاوانو شێخانی ئەو ناوچەیە لەویّ ئامادە دەبن بۆ ئەوەی چاویان بەعزەت دووری بکەوێتو کاك حسێن یەکێك دەبێت لەو ئامادەبوانە، کاتێك عزەت دووری دەستدەکات بەباسی کورد زۆر بەشێوەیەکی نابەجیّ دەڵێت هەمووتان ڕەگەزتان عەرەبییە، تاکە کەسێك کەلێی دێتە وەڵامو بەرپەرچی دەداتەوە، کاك حسێن دەبێت.

لەساڵی ١٩٦٢دا کاتێك لەبەندیخانەی کەرکوك بەندبووم, وەڵامم بۆ ناردن کەحەز لەکەنگرو ماست دەکەم, ئەوانیش (کنری کولاّوو کنر بەماسیو کنر بەقاورمە)یان بۆ هەموو بەندکراوەکان نارد کەژمارەیان ١٥٠ بەندکراو بوو لەبەشی (محجر)، منیش لەسوپاسگوزاری ئەو کارەیاندا وەڵامم بۆ کاکە حسێن نارد کەئیمڕۆ تەکییەی سید ئەحمەدی خانەقا بۆ نانخواردنی نیوەڕۆ گوستراوەتەوە بۆ بەندیخانەی کەرکوك بەشی (محجر).

لەساڵی ١٩٥٢دا یەکشەممان لەکۆمپانیای نەوتەوە دەچووم لەویّ نانم دەخوارد، زیاتر لە ٢٠ کەسم دەبینی لەویّ خزمەتیان دەکردو زیاتر لە ٥٠ قوتابی کە لەکەرکوك دەیانخوێندو پارەیان نەبوو شوێن بەکریّ بگرن, لەویّ بەبیّ بەرامبەر دەخەوتنو نانیان دەخوارد بەبیّ ئەوەی کەسیان بناسن. هەروەها ڕێکەوتووە کەرۆژی هەینی چووم بۆ ئەویّ سەیرمکردووە لەبەر خەڵك جێگا نەماوە لەخزمەت شێخدا کەس دابنیشێت، ئەوانەی لەگەڵ منو لەدوای من دەهاتن هەموویان بەپێوە رادەوەستانو هەندێك جار لەنێوان ئەوانەی کەبەپێوە رادەوەستان کەسایەتیو گەورەپیاوانی شاری کەرکوکم دەبینی.

هەتا حوکمی مەلەکی لەئارادابوو ئەم پیاوانە لەلایەن مەلەکیەتەوە دژایەتی دەکران، بۆ ئەوەی نەوەکو جارێکی تر بزوتنەوەی کوردی لەمانەوە هەڵبداتەوە هەرچەندە کاك حسێن ئەندامی پەرلەمان بوو لەو کاتەداو یەکێك بوو لەوانەی سەرپەرشتی ئەو خەڵکانەی دەکرد کەچوونە بەغدا بۆ ئەوەی بیخەنە بەرچاوی حکومەت کەدەبێت میللەتی کوردیش وەکو هەموو میللەتانی دنیا سنورێکی دیاریکراوو سەربەخۆی خۆی هەبێت، چونکە (اتحادی هاشمی) کرابوو لەنێوان عیراقو ئوردنداو هیچی دیاریکراوی بۆ کورد تیانەبوو، ئەم وەفدە

کەگەیشتە بەغدا تەنها لەلایەن سعید قەزازەوە پێشوازی لێکراو میوانداریيەکی گەورەی بۆ کردن، لەکۆتایی میوانداریيەکەدا بەکاکە حسین دەڵێت بەڕاستی ئەو هەڵوێستەی تۆ سەرنجی ڕاکێشامو پاڵی پێوەنام کەئەم میوانداریيەتان بۆ بکەم.

ئینجا دوای ئەوەی حزبی بەعس هاتە سەر حوکم چاویان کەوت بەدۆسیێی ژیاننامەی ئەم بنەماڵەیەو کەزانیان زۆر بەگەرمی باڵیان بۆ بزوتنەوەی کوردی کردۆتەوەو بەهەموو شێوەیەك لەگەڵیاندان, ئەمانیش لەیەکەم ڕۆژی کاربەدەستبونیانەوە دژایەتییانکردن هەتا هەریەکەیان بەلایەکدا پەرتەوازەکردن. کاکە حەمەی خانەقا برای بچوکی کاکە حسینەو دەرچووی کۆلێجی یاسابووەو پیاوێکی نیشتیمانپەروەرو دەستو دڵفراوانو دەروونپاك بووە, لە ۱۹٦۳دا ئەرکی ئەوەی پێ سپێردرابوو کە لەنێوان حکومەتو بارزانیدا هاتوچۆ بکات بۆ پێکهێنانیان, بەڵام ئەو کۆپتەرەی هەڵیگرتبوو, بەهۆی (خەلەلێکی فەنی) نەزانراوەوە بەربۆوەو تەنها ئەو گیانی لەدەستدا، ئەم بەڕێزە زمانێکی تورکی زۆر چاکی دەزانی بەڵام لەداخی تۆڕانیەکان قسەی پێ نەدەکرد.

لە ۱۹٦۹دا کەسەرۆك هۆزی ئاکۆ (عباس مامەندئاغا) لەبەغدا کۆچی دوایی کرد, بەتەلەفون بەکاك حسینم ڕاگەیاندو پێمگوت کاکە حسین ئەوە جەنابی مام جەلالو کاك حیلمی راوەستاونو سلاوو ڕێزیان هەیە بۆت, سبەی نیوەڕۆ ۱٥۰ کەس لەلای ئێوە نانی نیوەڕۆ دەخۆن، کاتێك گەیشتینە ئەوێ خواردنی زیاتر لە۳۰۰ کەسی ئامادە کردبوو, لەگەڵ ئەوەشدا کەئەو کاتە باری ئابوریيان بەرەو خراپی دەڕۆیشت.

ساڵی ۱۹۷٤ لەگەڵ هاوسەرەکەمدا چوینە ماڵی سیدئەحمەدی خانەقا کەبەرامبەر تەکیەکەی بوو, کاتێك لەدەرگای دەرەوە چوینە ژوورەوە لەبەر خۆمەوە گوتم (سبحان الله)، من ئەم ماڵەم چۆن بینیوە ئێستاش چۆنە، بێدەنگییەکی سامناك ماڵەکەی داگرتبووو تۆزوخۆڵێکی زۆر بەداروديوارو پەنجەرەی ماڵەکەوە کەڵەکە ببوو, تەنانەت ئەو ڕێگایەی کەپیایدا چوینە ژوورەوە چەند سانتیمەترێك تۆزو خۆڵی لەسەربوو, جێ پێمان لەخۆڵەکەدا دەردەچوو، بۆم دەرکەوت کەزۆر دەمێکە ئەم دالانە کەس هاتوچۆی پیادا نەکردووە. کەچوینە ژووری چاومان بەمریەم خان کەوت کەخوشکی کاکەحسینو کچی سید ئەحمەدی خانەقایە, ئەم ئافرەتە یەکێکە لەئافرەتە ناودارەکانی کوردستان کە بەدینداریو ژیریو هێمنی بەناوبانگە, مێژوويەکی بۆ خۆی دروستکردبوو دەتوانیت لەڕیزی حەپسەخانی نەقیبی بژمێرێت، فەرمووی کەس هاتوچۆم ناکات، ئەو ئافرەتەی لەلامەو بەناو خزمەتم دەکات سیخوڕە بەسەرمەوە، بەڵام دوو کەس هەن وەفادارنو خزمەتم دەکەن, یەکێکیان د. عمر دزەیيیە ئەویتر شێخێکی عەرەبی حەویجەیە، ئەوە بۆ ماوەیەك دەچێت ئاسایشی گشتی کەرکوك وازم لێناهێنن دێنە سەرمو پێم دەڵێن کەئەم ماڵە بەجێ بێڵم. منیش کەگوێم لەمەبوو تەلەفونم بۆ بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی کەرکوك کردو پێمگوت من نایەم بۆ نانخواردنەکەی نیوەڕۆ چونکە ئێوە دژایەتی یەکێك لەبنەماڵە گەورەکانی کورد دەکەن کەهەموو تەمەنیان لەخزمەتکردنی فەقیرو

لێقەوماواندا بەسەربردووە بەبێ ئەوەی گوێیان دابێتە زمانو رەگەز، ئێستا داوا لەم ئافرەتە بەتەمەنە دەکەن کەجێنزرگەی باوباپیرانی خۆی بەجێ بهێڵێت. بەڕێوەبەری ئاسایش لەوەڵامدا گوتی ئەگەر بێیت بۆ لامو بەیەکەوە نانەکەمان بخۆین ئەوسا قسەی لەسەر دەکەین.

ماڵەوەم بەجێهێشتو روخسەتم لەمریەم خان وەرگرتو چووم بۆ نانخواردن لەگەڵیدا، لەدوای گەڕانەوەم, بۆ مریەم خانم باسکرد ئەم بڕیارە لەئاسایشی کەرکوکەوە دەرنەچووە بەڵکو لەسەرکردایەتی حزبی بەعسەوە, بەڵام بەڕێوەبەری ئاسایش پەیمانی داومەتێ کەوەکو ئاسایشی کەرکوک چەندێك لەتوانایدا بێت, جێبەجێکردنی ئەم فەرمانە دوادەخات هەتاکو من لەبەغدا رێگاچارەیەکتان بۆ دەدۆزمەوە. مریەم خان بۆی گێڕامەوە کەڕۆژێك بووە ٩ ژن ئیشیان تەنها چێشتلێنان بووە، جەژنان زیاتر لە ٥٠٠ کەس نانی بەیانی چەژنیان لەتەکیەکەدا خواردووە، هەروەها بۆی گێڕامەوە کەڕۆژێکیان کاکە حسینی خانەقا دەچێت بۆ پشدەر بۆ بەشداریکردن لەپرسەی عباس ئاغای گەورەی پشدەریدا ٤٠٠ سوارچاك لەگەڵ خۆی دەبات. لەدوای ئەم باسوخواستانە لەگەڵ مریەم خاندا خواحافیزیمان کردو هاتینە دەرەوە, بەڵام کەگەیشتمە دەرگای دەرەوەو ئاوڕم بۆ ئەو ماڵە بێنازە دایەوە, دڵم پڕبوو بۆیانو ئەم ئایەتەم بەبیرکەوتەوە کەخوای گەورە دەفەرموێت: ﴿ إن الملوك إذا دخلوا قريةً أفسدوها وجعلوا أعزة أهلها أذلة وكذلك يفعلون﴾ صدق الله العظيم.

برای تێکۆشەر کاك عارف تەیفور کە لەبنەماڵەی سید ئەحمەدی خانەقایە, لەسەرەتای ١٩٩٩دا لەپرسەیەکدا لەهەولێر چاومان بەیەکتر کەوت، دوای یادکردنەوەی هەندێك لەبیرەوەرییەکانمان بەیەکەوە، گوتی: ئێمە تۆ بەنزیکترین خزمی بنەماڵەکە دەزانین، منیش گوتم: من خزمی ئێوە نیم بەڵام برایەکی پچوکی کاکە حسینو کاکە حەمە بوومو هەردەم خۆم بەخزمەتکاری بنەماڵەی سید ئەحمەد زانیوە.

تێبینی

سید احمدی خانەقا لەسەخاوەتدا وێنەی نەبو, زۆرێك لەخەڵك بەحاتەمی تەیی کورد ناوی دەبەن, داوای لێبوردن لەو بنەماڵەیە دەکەم کە بەکورتی لەسەرم نووسیون.

Mr. Siddharth Chatrchi
UN Coordinator in Suleimani

Dear Sir

In the declaration of Human Right Freedom of believe is well reserved. I have published one book six months ago dealing about the Enemies of Kurds and the Second will appear soon. Please accept my book as you are the representative of UN and I would very much appreciate your help, in forwarding it to UN representative in the Middle East.

Yours Sincerely
Rafiq Pishdary